

The Project Gutenberg eBook of Rakastunut rampa eli Sakris Kukkelman, köyhä polseviikki, by Joel Lehtonen

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Rakastunut rampa eli Sakris Kukkelman, köyhä polseviikki

Author: Joel Lehtonen

Release date: March 10, 2005 [EBook #15314]
Most recently updated: December 14, 2020

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK RAKASTUNUT RAMPA ELI SAKRIS KUKKELMAN,
KÖYHÄ POLSEVIIKKI ***

Produced by Matti Järvinen, Tuija Lindholm and PG Distributed

Proofreaders.

Rakastunut rampa eli Sakris Kukkelman, köyhä polseviikki

Joel Lehtonen

Ensimmäisen kerran julkaissut
Karisto 1922.

I

Tietä pitkin kulkee omituinen olento. Kulkee ... tai paremminkin liikkuu. Loikkii nelinkontin... Hän on niin kuin koira tai jänis.

Synkkäin kuusien reunustama tie hukkuu syksyiseen sumuun, niin ettei häntä kauempaa tarkasti erota. Huomaa ainoastaan, että jokin olento se on ... olento, joka hyppii kömpelösti. Sen päässä heilahtelee jotain pitkää ... ja seljässä keikkuu jokin esine.

Nyt hän on tullut lähemmäksi ja nousee pystyyn maasta... Ikään kuin pyrkien inhimilliseen asentoon. Hän ei enää loiki, vaan kävelee... Tuossa hän tulee, selvenee yhä raskaassa sumussa. Tulee kuin neliskulmainen puulaatikko. Laatikon alla horjuu kaksi hyvin lyhyttä jalkaa, joiden polviin hän kävellessään nojautuu käsillään. Jaloissa on hänellä suuret nauhakengät; pohkeiden ympärille käärittynä kapeat, repaleiset säärystimet. Hän ähkii ja huohottaa.

Miehen tukka on tavattoman pitkä, pellavankellertävä. Ellei se nyt olisi pistetty piiloon hänen lippahattunsa alle, lainehtisi se vyötäröille asti. Pari harvasuortuvaista hiustukkua riippuu kuitenkin

esillä, sumusta märkinä ja maahan koskemisesta likaisina. Märkyyttä ja vesihelmiä on parroittuneissa poskissakin, joihin partaveitsi ei ole aivan äskettäin koskenut.

Rinta on surkeasti sisään painunut. Päälystakki, tavallisen alustakin kokoinen, roikkuu väljästi. Sekä päälystakin että alustakin kaulukset on napitettu umpeen ja nostettu pystyyn, suojaamaan vilulta olennon kaulaa ja jäykkää niskaa.

Jäykkää niskaa tosiaan!

Vastaantulija ehkä katsahtaa ihmeissään tätä parrakasta tonttua ... tätä kääpiötä, joka äsken loikki maata pitkin. Silloin saattaa tonttukin luoda häneen aran ja alakuloisen silmäyksen ... jopa viimein, jos häntä kauan töllistellään, iskeä katselijaan vihaisen luimauksen ... niin pitkän, että tonttu joutuu hetkiseksi kääntymään taaksepäin. Mutta silloin ei käänny ainoastaan hänen päänsä, vaan koko yläruumis! Hartiat ja olkapäät ovat hyvin koholla; seljässä törröttää suunnaton muhku ... kuin mikäkin vaatemytty. Hiustupsujen välistä se pullottaa korkealla ... terävänä, pelottavana ja sääliättävänä.

Kaulassa, nuorasta tehdyssä silmukassa, riippuu miehellä halkosaha. Se esine se keikkui äsken hänen hartioittensa päällä. Kupeelleen on hän köyrtänyt kirveen ... lujasti terän alta kiinni.

Kankeana hän kääntyy jälleen ja lähtee jatkamaan taivallustaan.

Hän kulkee tuokion sillä tavoin. Sitten hän pysähtyy. Pyörähtää hitaasti ja vilkaisee taakseen. Toista ihmistä ei enää näy ... mutta ehkäpä hän on seisahtunut johonkin tienmutkaan ... ehkä tuon ison kuusen taakse ... ja tähystelee sieltä rampaa? Kääpiö tirkistelee tuokion. Sitten pujottaa hän kouriinsa märät ja likaiset rukkaset, jotka kädessä hän taannoinkin loikki, ja heittäytyy jälleen käsiensä varaan ... alkaa sillä tavoin hypellä.

Vaikka tie onkin syrjäpolku eikä siinä määrin yhtenä ja upottavana savivellinä kuin pian tuleva maantie ... Helsingin ympäristön valtatie, jota sadat hevoset ja rattaat joka päivä sotkevat ... niin on tälläkin, melkein avaamatonta metsää muistuttavalla taipaleella tarpeeksi likaa. Milloin hiekkaa, milloin multaa ja enimmäkseen savea, joka liukastuttaa ja tarttuu ilkeästi rukkasiin. Vesi ja kura roiskahtaakin vähän väliä kulkijan rinnoille ja kasvoille.

Vaivalloista on moinen taivallus ... niin kuin nykyään koko poloisen ramman elämä. Mutta hänen jalkansa ovat niin huonot ja väsyneet, että on helpotus auttaa joskus niiden toimintaa käsillä ... sellaisilla paikoilla, missä ei ole vieraita ihmisiä näkemässä. Oman asuinkylänsä pilkkaan hän on tottunut ... lasten ja eräiden aikaihmissenkin... Tai ovat enimmäkseen siellä niin tottuneet häneen, etteivät häntä enää ihmettele.

Nyt on raajarikko menossa kyläänsä ... pieneen huvilakylään nimeltä Krokkelby. Hän on ollut vähän syrjemmällä sieltä, etsimässä työtä yksinäisistä taloista ja huviloista. Parissa paikassa ennätti hän käydä sisällä ... mutta ei saanut siellä halonhakkuuta eikä räätälöimistä ... puhumattakaan sitten huvilain rakentamisesta ja korjaamisesta. Sillä hän: yhtä ja toista hän osaa.

Rampa uupui matkallaan suunnattomasti ... ja koettaa nyt päästä kotiinsa ... tyhjin toimin.

II

Krokkelbyssä tunnetaan hänet tavallisesti nimellä Rampa ... joskus myöskin nimellä Sammakko tai Konnikainen tai Kapsäkki. Ne ovat tietysti pilkkanimiä eikä niitä paljoa käytetä hänen kuultensa ... eivätkä siivot ihmiset takanapäinkään. Hänen oikea nimensä on Sakris Kukkelman...

Nyt hän on joutunut Krokkelbyn reunaan, sumusta häämöttävän lehmuksen juurelle, jonka kohdalla syrjäpolku yhtyy valtatiehen. Siinä hän nousee jälleen kävelemään... Riisuu rukkaset ja ripustaa ne toiseen ranteeseensa ... ja työntää viluiset kädet taskuihinsa. Seisoo paikallaan ... pää alakuloisesti painuksissa... Ja katselee huolestuneesti silmiään pyöräytellen ja ikävöiden ensin tuonne vanhaan herraskartanoon, joka kuultaa etempää, yksitoikkoisten niittyjen keskeltä, savisen ja leveän joen rannalta: tulvavettä lainehtivan Vantaan. Tuo samea Vantaa vierii nimittäin ohi melkoisen läheltä hänen kyläänsä.

Kartanon pihalla ei näy liikettä. Onhan talo vähän niin kuin hyljätty: sen maat jaettu huvilakyläen tonteiksi ... ja ainoastaan vuokralaisia, työväkeä, asuu sen yläkerroksessa ... alemmassa ei ketään. Pari kolme koivua, jotka ovat jäljellä aikoja sitten istutetusta koivukujasta, koska ne ovat vielä rivissä, seisoo

syvällä vedessä, sillä joki on nyt levinnyt sievoisen matkaa lakeudelle, ulottuen aina kartanokummun juurelle asti. Koivut ovat myrskyjen runtelemat ja talon vuokralaistenkin katkomat ... he kun näet tarvitsevat paljon polttopuuta hatarissa asumuksissaan: sattuuhan joskus tulemaan kylmäkin talvi. Sadetta on nyt ollut monta, monta viikkoa ... sumujen lomassa.

Mitäpä Sakris Kukkelman tuonne katselee? Huviksensa vain ... ajankuluksi. Mitään erikoista ei hän ole toivonutkaan siellä näkevänsä... Ei mitään, mitään erikoista ... katselipa muuallekin! Ei mitään uutta.

Koivujen seisominen vedessä tuo Sakrikselle mieleen hänen märät jalkansa ... ja ponnistuksesta kuumennutta selkääkin alkaa jälleen vilustaa. Silloin lähtee hän hoipertelevin askelin tallustelemaan kotiinsa ... kylmään, yksinäiseen ja tuskallisen kolkkaan asuntoonsa.

Maantie nousee töyrylle, jolle toinen puoli kylää on rakennettu. Toinen puoli sensijaan on levinnyt laaksoon: tuolla alhaalla niitä näkyy paljon pieniä huviloita ... niin kuin tulitikkulaatikoita... Alangon pinnasta kohoavat harvametsäiset mäet kuten luodot merenpoukamasta. Varakkaampien ja rikkaiden talot ovat täällä mäellä. Niin, täällä asuu enimmäkseen herrasväkeä ... huviloissaan, joita pilkistelee pitkien koivujen, synkkien kuusien ja harrottavien mäntyjen keskeltä. Eräissä näistä huviloista on omenapuitakin ... ja kesällä on ne kaunistettu kukkalavoilla. Muutamissa komeilevat tornit: joskus valkealla pellillä taikka kuparilla päällystetyt, joskus punaisiksi maalatut ... muodoltaan kummalliset: milloin kuin kypäröitä, milloin taasen jonkinmoisten maustemyllyjen näköisiä. Tuimina nuo tornit kurkistelevat harmaan ilman alla...

Torneja ovat eräät työläisetkin koettaneet hommata ... ne onnelliset, joilla on omat huvilansa. Torneja ... sekä muuta kaunistusta. Tuossa on hoikka torni rakennettu ylhäälle mökin päätyyn: pikku katos neljän korkean pylvään varaan ... ikään kuin maalaiskartanoitten ruokakellotapuli. Mutta pylväitten kiinnitys on ollut huono, ne ovat kallistuneet vinoon, ja niiden keralla koko kattolaitos... Tuolla jälleen on torni perustettu vankemmin. Sen kannattimista pistäytyy kaksi maahan asti ... yli huvilan räystäään kuin tikapuut. Nämä kaksi ja vielä yksi kannatin lisää, mutta edellisiä lyhyempi, nojautuvat savupiippuun ja muodostavat kolmisin sateenvarjon tapaisen rungon, jonka ruoteiden päälle tornin musta huopakatto on vedetty. Sakris tarkastelee laitosta ... koska hän on rakennusmestariakin. Se torni pitää; ainoa vika siinä on, että savupiippu on jäänyt liiaksi tornin räystäitten alle. Muuten on pikku murju iloisen näköinen ... vihreäksi maalattu... Ja toisiakin maalattuja huviloita näkee täällä: joku punainen, joku valkea ... yksi sininen. Enimmäkseen niissä on musta katto ... mutta parissa valkea niin kuin siihen olisi äsken satanut lunta. Muutamissa on hyvin suuret ikkunat, puolen seinän levyiset. Sellaisissa on valoisa.

Rammalla ei ole huvilaa... Hänen täytyy asua vuokratalossa. Se näkyy jo tuolla alangolla, harmaana ja yksitoikkoisena. Kolmikerroksinen ... tai kolmas oikeastaan ullakkohuoneita, töröttäen tasakantisena laatikkona huvilan katolla. Muodoiltaan muistuttaa huvila matkalaukku. Mutta paljon siihen mahtuu väkeä...

Huvilan päädyssä kuultaa vielä vanha, iso kirjoitus, entisen kaupan kyltti: Lihakauppa.

Ikävä siellä on Sakriksella, pohjakerroksen asukkaalla...

Jospa asuisi edes ylempänä, niin olisi kirkkaampaa..! Ja olisi lämmin lattia alla. Milloin on kirkas ilma ... kevättalvella ja kesällä ... näkisi yläkerroksista hyvin kauas. Söörnääsiin ... ja Helsingin tornitkin... Toiseen kerrokseen näkyy läheinen meri.

III

Kääpiö astuu huoneeseensa ja vääntää sähkön palamaan. Silloin valahtaa lampusta kamariin punainen hohde. Sakris on nimittäin ympäröinyt lampun värillisellä silkkipaperilla. Kylmänä ja lohdukkomana se valo läikähtää ummehtuneelta haiskahtavaan ja lämmöttömään ilmaan. Tyhjät seinät. Melkein autio kamari. Kehno keinutuoli... Tuossa ikkunan edessä matala räätälinpöytä... Nurkassa näkyy höylä ja naulassa riippuu pari kummallisia, polvista poikkileikattuja housuja...

Mutta onpa täällä koristuskin seinällä. Väripainos, joka esittää Romeota ja Juliaa: sellainen on kirjoitus kuvan alareunassa.

Eikä varsin ainoakaan koristus. Ikkunalla kasvaa Annansilmä ...

Sakriksen kukka, hänen nuori lemmikkinsä...

Niin ... kukka se ei tee koskaan kenellekään pahaa ... ei väittele vastaan, vaan palkitsee isäntänsä hoidon kiitollisuudella, antaen hänen nauttia ihanuudestaan keväällä ja lyhyen kesän aikana.

Sähkönappia vääntäessään tuskastuu rampa työn puutteesta aiheutuvan huolen lisäksi siitakin ajatuksesta, että se yhtiö, joka omistaa tämän vuokrahuilan, on taasen korottanut sähkömaksua. Kamarin kuukausivuokraa oli nostettu muutama viikko sitten. Milloin tuleekaan näistä korotuksista loppu?

Sellaiset seuraukset ne on maailmansodalla...

Sodilla yleensä... Nyt saadaan joka maassa vuosikausia maksaa viimeisen sodan kustannuksia!

Sakris ajattelee:

Niin, niin, sellaiset tulokset on sodilla! Se on selvä... Porvarillisen ja ilkeän maailman tekemillä sodilla...

Ääneensäkin supisten ja hartioitaan vakuuttavasti nyökäyttäen asettaa hän siinä märkiä rukkasiaan kuivamaan ... uunin viereen, jossa hän keittää ruokansa. Sitten ryhtyy hän kiskomaan seljästään halkosahaa ja päästämään kirvestä vyöltään.

Milloin hänen mieleensä johtuu viimeinen maailmansota, painaa se mieltä ... ja suorastaan ärsyttää häntä ... niin kuin melkein kaikkia työläisiä nykyaikaan. Tyytymättömyys siihen sotaan ja tuskastuminen etenkin sen luomiin elämänvaikeuksiin leijaillee suorastaan ilmassa. Niin, ihmetellään ja aprikoidaan oloja, jotka saivat tuon sodan aikaan ja sotkivat hyvänlaisen maailman. Ja ollaan tyytymättömiä nykyisiin, muka yksinomaan porvarien kannattamiin maailmankäsityksiin...

Jos saisi ruokaa ... niin kuin ennen... Edes ruokaa! Ja työtä.

Mutta kuinka on Kukkelmanin laita? Nytkin on hän kuljeskellut kolme, neljä päivää kaikkialla ... eikä ole löytänyt työtä. Sitä muistelee hän saaneensa ennen sotaa aina helpommalla... Nykyään työttömiä yhä lisääntyy ... vaikka hänen mielestään Suomen vapaussodassa surmattiinkin kaikki parhaat työläiset..!

Ihme, että hän itse pelastui...

Maailmansota...

Vaikeaksi tullut aika...

Pettymys, että punakaarti joutui tappiolle...

Levoton odotus, mitä nyt maailmasta tulee, sillä jotain parempaa pitäisi tulla sellaisen mielettömyyden jälkeen kuin tuo suuri sota oli...

Kaikki nämä yleisesti ilmassa virtailevat, sekavasti ihanteelliset ja samalla kostonhaluiset ajatukset syrjäyttää kumminkin tällä hetkellä Sakriksen mielestä muudan aivan erikoinen ja henkilökohtainen kipu. Tuokion seisoi hän ovensuussa kumarassa ... tuskin jaksaen nyökäyttää päätänsä taikka paremminkin hartioitaan sen verran kuin vaadittiin tuota sotaa halveksiakseen. Nyökäytti hartioitaan ... ja niskassa heilahtivat silloin hänen tahrautuneet hapsensa suurena aaltona. Sitten pitäisi hänen liikahtaa. Mutta paljosta konttaamisesta ja kävelystä vaivautuneet jalat tekevätkin tenän..! Tuntuvat sietämättömän kipeiltä. Kulkemisen rasitus antaa jo tämän lyhyen levähdyksen jälkeen hänen kokea seurauksiaan. Sakrista aivan pyörryttää.

Kalpea hän on kivusta... Ja siitakin, että hän on tässä elänyt jo kuukauden päivät pelkästään perunapuurolla ja vedellä.

Mutta tällaisen ruuan olikin hän järjestänyt itselleen osittain ehdoin tahdoin. Hän on näet jonkinlainen vegetariaani...

Syömättömyydellä uskoo hän voivansa hävittää kerran muhkun seljästään ... ja saavansa jalkansa terveiksi...

Ei ollut helppo saada työtä. Silloin sopi ryhtyä paastoamaan. Ja sitten hän huomasi ... asiaa tarkoin pohtiessaan ... paaston terveelliseksi...

Vaivalla pääsee Kukkelman nyt keinutuoliin, omatekoiseen mielipaikkaansa, jossa on niin mukava keinutella ja miettiä ... tuumiskella kaikenlaisia maailman asioita ... pitkinä iltapuhteina. Siihen hän

kapuaa, auttaen itseään käsillään ylös, sillä jalat eivät yksinään jaksa. Märkä päällystakki on hänellä vielä yllään. Jalkoja pakottaa hirveästi ... ja kyttyrää ja koko selkärankaa. Hän huohottaa... Hengitys käy rinnasta niin kuin koiran läähätys, hyvin hätäisenä ja lyhyesti...

Siinä alkaa hän riisua kenkiään ja sukkiaan... Ja punaiset jalkoterät, joista toinen on kääntynyt hiukan sivulle päin, paljastuvat vähitellen.

Menee hetki hiljaisuudessa. Ainoastaan seinän takaa ja ylemmästä kerroksesta kuuluu lasten parkumista.

Särkevää selkäänsä ja kipeitä jalkojaan Sakris ajattelee... Kaikkein vaivaavinta ajatustaan, joka herättää hänessä aina hänen elämänsä katkerimman muiston.

Miksi hän on ennen kaikkea rampa? Monet kerrat on hän pohtinut tämän asian selväksi ... mutta nyt täytyisi jälleen sitä pohtia...

Olisi pistettävä tuli uuniin ja lämmitettävä puuro... Vielä on jäljellä sitä toissapäivänä keitettyä ... ja ämpärissä on vähän vettä. Mutta kyttyrää ja sääriä täytyy lepuuttaa ... ja mietiskellä kohtaloita, jotka voittivat hänen selkensä ja jalkansa.

Kun hän niitä miettii, nykäisee hän pakostakin keinutuolin levottomaan ja vihaiseen liikkeeseen. Ja jälleen kohoaa hänen sisästään ikään kuin kirous ... vaikei saisikaan kirotta ... ei edes ajatuksissaan, sillä kiroushan kutsuu ihmisen ympärille pahojahenkiä! Ne tekevät onnettoman olon vielä pahemmaksi kuin se oikeastaan on...

Mutta aina ei jaksa vastustaa pahojahenkiä ... joita ilma liitelee täynnä... Salaperäistä henkimaailmaa ... nykyaikaiselle ihmiselle käsittämättömiä vaikutelmia.

Äiti-vainajan henkikö häntä muiden muassa kiusannee?

Minkälainen olento tuo äiti!

Paha ... kuin naiset kaikki.

— Jos menet naisen luokse, niin älä unohda ottaa ruoskaa mukaasi, sanoo Nietseske-kirja, murisee Sakris yksinään, ja hänen huulensa vääntyvät katkeraan hymyyn.

Juuri äiti antoi hänelle elämän julmimman kuorman ... tuon kyttyrän selkään ja vääntyneet, kipeät jalat. Vioitti selkärangan...

Vielä eivät jalat ja selkä ole parantuneet ... vaikei hän ole enää vuosiin syönyt lihaa eikä mitään saastaista... Ja vaikka hän nyt viimeksi on paastonnutkin.

Äiti se oli hänet tällaiseksi tehnyt! He asuivat silloin tuolla naapurikunnassa... Sakris, hänen isänsä, sisaruksensa ja äiti... Hanabölen kylässä... Mäkituvan asukkaina.

Köyhää ja surkeaa oli siellä tosin elämä. Mutta silti: äidin olisi kuitenkin pitänyt ... rakastaa Sakrista..! Tietää, että hän oli äiti!

Laho oli tölli; isäntä, vaikka kartanonomistaja ja rikas, ei hennonut sitä parannella ... eikä antaa heille maata sen vertaa, että he olisivat voineet pitää edes lehmän... Siksi oli äidinkin ehkä pakko olla kaiket päivät isän kanssa poissa kotoa ... isännän töissä; maksamassa vuokransa monet viikot kestäväällä omalla orjuudellaan. Eikä sekään riittänyt: täytyi vielä käydä muuallakin urakoissa. Lapset suljettiin silloin torppaan lukon taakse ... etteivät olisi päässeet ulos ... itseään vahingoittamaan. Niin kuin ne olisivatkaan voineet talvella ulkona liikkua! Eihän Sakriksella ja hänen veljellään ollut housujakaan ... vaikka veli, Sakrista vanhempi, oli jo seitsenvuotias... Eikä siskolla ollut hametta... Paljain säärin koikkelehtivat he ahtaassa tuvassa. Mutta joskin köyhyyttä oli, niin olisi äiti voinut olla lapsilleen hellempi!

Minkäs hän teki! Kun tuli kerran kotiin ... oli kesä, ja aurinko, Luonnon armelias ja kaikille hyvyttään jakeleva silmä, säteili ikkunasta. Ikkunan olivat lapset saaneet vehkeillyksi kehistään irti ja auki. Sakris oli kiivennyt ikkunalaudalle, lämmittelemään ja ihaillemaan luontoa. Silloin äiti: ryntää ovesta sisään, ja ärjäisee niin pahasti, kun näkee pojan ikkunalla, että Sakris peljästyä ja putoaa ikkunasta ulos: lyö selkensä ikkunan alla olevaan hirteen... Ja taittaa selkärankansa!

Kahdentoista ikäiseksi täytyy Sakriksen maata paikallaan sängyssä... Sitten vasta alkoi hän voida liikkua. Maata huonolla ruualla ... ja kitua engelskantaudissakin.

Sellainen kelvoton äiti! Minkämoisia ihmiset saattavatkaan olla. Mutta aina ne ... naiset!

IV

Jaloissa ja kyttyrässä on kipu siinä hiukan asettunut. Ja sikäli kuin se sattuu, suuntautuvat yksinäisen ajatukset jälleen yleisempiin asioihin.

Unissa tihruaa tuli pienissä risuissa, joita Sakris keräsi aikaisemmin syksyllä metsästä ... milloin sairaudeltaan jaksoi. Kunnan metsästä... Niinhän kaikkien varattomien on nyt melkein pakko tehdä. Halot ovat kalliita: sekin sodan tulos ... porvarillisen katsomuksen tulos!

Risuja täytyy säästää, lämmittää savupelti puolittain kiinni, ja niinpä suitsee savua kamariin, mustaten uunin otsikkoa ja kokoontuen kattoonkin. Mutta onko Sakris tähän syyppää? Kyllä hän tahtoi olla siisti ... ja hän on siisti! Asuntonsa soisi Sakris kauniiksi kuin nukkekaappi!

Mutta puut kallistuvat yhä. Metsien omistajat tahtovat itselleen satakertaisia voittoja. Tietysti. Jopa tuhatkertaisia! Tietysti! Syyttävät rahtikustannuksia ja työpalkkoja. Mutta kohottavat voittonsa sadat kerrat korkeammiksi kuin palkkojen ja rahtien nousu. Minne köyhä väki joutuu, jos sattuu tulemaan kylmä talvi?

Ei, näin ei voi jatkua. Mahtavien täytyy oppia tyytymään pienempiin voittoihin...

Täytyy!

Millä tavalla täytyy? Siitä tuntuu Sakris olevan epätietoinen. Hän huokaisee ... ja katselee ajatuksissaan kattoon. Keinutuolinsa on hän kuljettanut uunin eteen ... ja istuu nyt siinä jalat allaan, käännettyinä jollakin tavoin suppuun kuin räpylät.

Hanabölen töllissä oli toki halkoja. Puita ei estetty kuljettamasta kartanon metsästä. Mutta nykyään alkavat kai metsätkin olla tyhjäät. Metsien omistajat kuljettaneet kaikki ulkomaille.

Hanabölessä tarkeni ainakin sängyssä ... ilman housujakin... Tarkeni suuri lapsiparvi: syntyihän näet Sakrista vanhemman veljen ja häntä nuoremman sisaren jälkeen vielä kaksi lasta. Sellaista se on, lapsia tehdään ... eikä jakseta niitä hyvin elättää...

Ja naiset sitä tahtovat ... järjettömät ja intohimossaan sokeutuvat.

Eikö olisi parempi, jos niitä olisi vähemmän..? Ja vähät vaalittaisiin oikein. Ei unohdettaisi jotakuta sairasta kitumaan töllin nurkassa, kuten Sakris unohdettiin. Ja puutteeseenpa ne nuoremmat sisaruksetkin varmaan kuolivat. Pieninä. Yhden heistä muistaa Sakris aina kuolleen: keltaisena, sinisenä, käpertyneenä ... kuin mitäkin lihaa ... haudattavaksi tehtyä lihaa.

Mutta papit ja opettajat ... porvarit ... eivät sallisi neuvoa ihmisille, ettei saisi olla lapsia enempää kuin jaksaa hoitaa. Se on muka pahaa ... sosialismia. Ja sosialisteja, jotka sen tietävät, ei suvaita... Sillä yhteiskunta tarvitsee paljon lapsia: sotamiehiä, tykinruokaa...

Köyhyytensä vuoksi oli Sakriksen isä sidottu orjuuteensa kartanossa taikka ahertelemaan kylissä päiväläisenä. Harvoin häntä näkyi kotona. Kumma mies, posket puutteesta huolimatta punersivat..! Ei tietänyt mitään siitä, että maailmassa saattaisi olla parempaakin. Niin tyytyi ja eli. Ja niin kuoli. Oli marraskuu ... syksy kuin nytkin ... pimeä ja märkä ilta. Johonkin Hanabölen taloon oli kuultu huutoa vainiolta, vuoren juurelta. Oli menty katsomaan, siellä makasi isä ... tulossa oikotietä kotiin. Oli kulkiessaan pudonnut kalliolta, ja jalka poikki! Siitä ei enää tointunut... Makasi ensin kuukausia sängyssä. Ei ollut lääkkeitä ... ja mitäpä niistä? Lääkärithän ainoastaan myrkyttävät kansaa, saadakseen rahaa rohdoilla, joilla tehdään ihmiset yhä kipeämmiksi. Sen totuuden oli Sakris kuullut siltä mieheltä, joka täällä Krokkelbyssä aikoinaan piti esitelmiä ja jolta Sakriskin viimein oppi syömään kasviksia... Niin, isä ei päässyt liikkeelle ... ja siihen väsyi muutenkin. Kädet sylissä hän aina istui, pää riipuksissa ... kuulematta edes, mitä hänelle juteltiin.

Isään kuului koskeneen se, että Sakriksen vanhin veli siihen aikaan lähti pois kotoa. Teki mieli muualle köyhyydestä. Ja naimisiin hänen tietysti piti alkaa päästä! Jokin tyttö, nainen, houkutteli hänet hylkäämään isänsä. Veli meni Helsinkiin.

Siskokin karkasi sinne sitten palvelukseen ... ja lopulta Amerikkaan: hänestä ei ole koskaan mitään kuulunut.

Sillä välin oli Sakris joutunut räätälinoppiin. Isä eli vielä kotona ... äidin kanssa. Lieneekö äiti isästä välittänyt yhtään? Sakris kävi kuitenkin tylsyvää isäänsä joskus katsomassa ... ja muistaa kerran vieneensä hänelle rahaakin, sen verran mitä sai mestariltaan. Vei juuri vähää ennen isän kuolemaa ... ja siitä teostaan on Sakris aina iloinen.

Kun isä kuoli, muutti äiti toiseen kuntaan. Ei käynyt Sakrista katsomassa ... eikä Sakriskaan välittänyt hänestä.

Ei silloin. Eikä myöhemminkään. Sakris muistaa äitiään ainoastaan milloin hänen kyttyränsä ja selkärankaansa oikein särkee ja vaivaiset jalat luopuvat hänen altaan. Silloin hän muistaa ... kelvotonta naista, joka teki hänet tällaiseksi.

Ainoa velikään ei tuntunut haluavan tietää Sakriksesta mitään ... vaikka kuului olevan Helsingissä hyvissä ansioissa. Tietysti veljen vaimo vaati miestänsä pysymään Sakriksesta erossa!

Mutta ellei äiti olisi kadonnut vieraihin kuntiin, niin olisi Sakriksen ehkä täytynyt häntä elätellä, antaa hänelle kaikki rahansa, mitä hän maalaisräätälin opissa ansaitsi! Eikä hän olisi siinä tapauksessa ehkä päässyt Hanabölestä sittenkään, kun oli jo melkein valmis kisällä ... tuon ilkeän räätälin kynsistä, joka häntä pieksikin. Nyt hän pääsi. Maailma veti sentään häntä puoleensa ... lupasi antaa hänen nähdä omin silmin kaikkea sellaista, mistä hän oli oppipoikana itsekseen ja yksinään lukenut. Oli lukenut kaikkea ... mitä käsiinsä sai. Työväen lehtiä ja kalentereita ... ja muitakin kirjoja. Siihen oli tilaisuutta, vaikka mestari olikin ahnas. Oli aikaa ruokalomilla ... ja pyhäisin, kun muut pojat löivät maantiellä kiekkoa ... tai alkoivat kulkea naisten aitoissa. Sensijaan Sakris: opiskeli! Piti saada kaikesta selvää.

Nyt hänellä on hyllyllä yhtä ja toista ... Krapotkinia ... ja viimeksi tuo Nietseske-kirja, jonka hän osti menneenä syksynä Helsingissä ... silakkamarkkinain aikaan.

Olisivatpa muutkin ihmiset niinkin oppineita kuin hän..! Silloin voisi maailman varmaan jollakin tavalla järjestää.

Opettaa pitäisi heitä ... neuvoa ystävällisesti ... ja vetää heidän paheellisuutensa esille! Silloin ... maailma...

V

Siinäpä on Sakris lämmitellyt itselleen puuroa. Pienoinen hiillos lähettää häneen heikkoa, suloista hohdettaan. Sitten hän aterioi ... suoraan emalisesta kattilasta, jonka hän asettaa jalkainsa väliseen kuopperoon, keinutuoliin, sanomalehden päälle ... Helsingin työväenlehdistä jyrkemmän: sitä lainailee hän joskus naapureilta, koska hänellä ei ole nykyään rahaa tilata omaa lehteä...

Kahvikupista juo hän vettä vaatimattomien palainsa painimeksi.

Ei hän paljoa tarvitse. Elää kyllä näinkin... Jos hän saisi aina tällaistaikin ... jos eivät viimeiset ansiorahat, pienellä räätälöimisellä saadut, ihan loppuisi, niin...

Kunpa kaikki ihmiset olisivat ruoka-asioissa yhtä tyytyväisiä kuin hän! Ja muissakin ... itsekkäissä asioissa ... huolehtiessaan omasta mukavuudestaan. Silloin ei olisi rikkaudentavoittelua... Silloin eivät ne pirut tai pahathenget, jotka viettelevät ihmisen sielua rahalla, saavuttaisi kannatusta ... kun ei kukaan tahtoisi kultaa! Ei olisi rahaakaan! Ja kun rahaa ei olisi, niin ei koottaisi kapitaaleja ... eivätkä valtakunnat joutuisi sotiin, joihin kapitaalinhimoiset niitä viettelevät...

Tyytyväisyys ... sepä sentään jotain olisi!

Olisipa Sakriksella nyt vielä kahvijauhoja, joista voisi keittää itselleen iltakahvin..!

Mutta: pahaa on oikeastaan kahvikin ... myrkyä ruumiille... Niin sanoi se vegetaaritohtori, joka piti täällä niitä esitelmiä. Myöskin kahvista pitäisi päästä! Mutta ihminen on niin huono. Ikään kuin pahahenki hänessä piilee ... jossakin syvällä... Jokin sellainen, joka tahtoo kahvia ... vaikka kahvi on pahaa... Se piilee kuin perisynti, kuten kristityt sitä nimittäisivät.

Perisynti?

Synti?

Syntiä ei ole mikään ... mutta vahingollinen on syntiä!

Sakriksen terveydelle on kahvi kyllä vahingollista.

Ja kuitenkin miettii Sakris nyt, että hänen täytyisi huomenna kavuta ylempiin kerroksiin lainaamaan

tuttaviltaan vähäsen kahvia.

Uunin edessä alkaa raukaista. Vaatimaton ravintokin väsyttää kivulloista ja itseään melkein ruuattomuudella kiusannutta miestä.

Onko viimeisten viikkojen paasto häntä auttanut?

Se olisi auttanut ... niin Sakris uskoo... Olisi auttanut, jos hän olisi saanut maata vielä jonkin aikaa lisää rauhassa. Mutta sitten täytyi ruveta etsimään työtä.

Kipu ruumiista on sisällä ja uunin ääressä melkein hälventynyt...

Liian varhaista lienee mennä vielä nukkumaankin ... vaikkapa ulkona onkin jo pimeä.

Ikävystyen ja ikävöiden katselee Sakris vetisen harmailta silmillään, joiden alla kiertävät tummat vaot, milloin kattoon, milloin seinille ... milloin uunin vieressä olevalle makuulavalle ... ja tuuheat, punertavat kulmakarvat rypistyvät mietteissään ja tuskastuneina. Vernissalla voidellussa lautakatossa ei ole mitään muuta näkemistä kuin hämähäkin verkkoja nurkkauksissa. Eikä niissä verkoissa pörise nyt edes kärpistä... Kylmyys lopetti taistelun mustan hämähäkin ja kärpäsän välillä ... taistelun, jossa iso ja väkevä syö huonompansa ... imee sen verta. Kummallista! Eikö Luontokaan, joka on niin kaunis ... kesällä, auringonpaisteessa ... eikö Luontokaan ole viaton? Uskovaiset sanovat, että ihmisen synty on luonnon turmellut... Pappien uskottelua! He saarnaavat synnistä ... väittävät synniksi sitä, että köyhä ehkä rupeaa pyytämään itselleen sellaista, mitä rikkaammilla on ... ja papeilla itsellään varsinkin. Köyhät uskovat ... ja silloin saavat papit ja rikkaat pitää rikkautensa ja mukavuutensa... Papit tukevat kapitaalia ... ja kapitaali tekee sotia. Risti kädessä kulkevat papit armeijain riveissä ... yllyttämässä kansaa tappoon ... riistämään toiselta kansalta rahaa oman kansansa rikkaiden kukkaroon. Se ei ole muka syntiä... Papatko ... ja lukemattomat heidänlaisensa ihmiset ... lienevät pilanneet Luonnonkin ... niin että hämähäkki imee kärpistä? Siitä pitäisi saada selvyys!

Mitähän Nietseske-kirja tästä sanoisi?

Pitäisi ... lukea se kirja viimein kokonaan. Sen tekijän nimi on Sara Husta... Naiselliselta ja naurettavalta tuntuva nimi ... niin naurettavalta, ettei Sakris ole sitä maininnut tutuilleenkaan, vaikka onkin itse kirjaa heille kiittänyt ja kehottanut heitä sitä lukemaan. Sara Husta? Hm! Mutta ainakaan kristillinen ei se teos ole... Sakris ei tunne minkäänlaista kristillisyyden tarvetta. Ei ole ollut kristitty siitä saakka, kun hän alkoi lukea noita räätälimestarinsa lehtiä, joista näki, minkämoiseksi Kristuksen oppi on tehty. Mutta mistä puhuu Sara Husta, joka on varmasti mies, koskapa hän moittii naisia? Mies, vaikka paneekin puheensa naisen suuhun ... kai pilkallaan: ivan allekin voi kätkeä kitkeriä ja ankaria totuuksia.

Niin, mistä puhuu Sara Husta?

Vakavista asioista... Kaikenlaisesta...

Hartaasti oli Sakris käynyt kiinni tähän isoon kirjaan ... koska lehdissä oli kehuttu sen epäkristillisyyttä. Sakris osti sen ... ja leikkasi vaaleiden kansien suojaksi lisäkannet sanomalehdestä. Nyt ne kansipaperit ovat aivan kellastuneet ja kuluneetkin.

Mutta ehkäpä eivät Sakriksen silmät ole enää yhtä terävät kuin nuorempana, vai mistä se johtunee: aina, kun hän ottaa Nietseske-kirjan tutkiakseen ja etsii siitä totuuksia, on hänen melkoisen vaikeaa seurata noita syvämielisiä ajatuksia ... silmät vain tahtovat mennä umpeen... Mutta jotakin hän on siitä jo oppinutkin... Sakriksen mielestä se olisi ei ainoastaan luettava, vaan osattava ulkoa, kannesta kanteen ... niin kuin katkismus, jota äiti pakotti hänet pienenä lukemaan: lapsen aivoille vielä vaikeampaa kuin tämä kirja aikuiselle. Jos ei räätälimestarilla olisi ollut työväen lehtiä, niin tuskin olisi Sakris koskaan oppinut oikein lukemaan ... niin hän luulee.

Tuolla on Sara Hustan Nietseske-kirja, pienellä hyllyllä makuulavan päässä ... kalenterien, unikirjan ja hänen muiden kirjojensa joukossa. Sakris: hän rakastaa kirjoja ... kuten työväki yleensä ... ja halveksii talonpoikia, jotka eivät seuraa tällaisia vakavia asioita. Kuinkahan monella tilallisella siellä Hanabölessä on muita kirjoja kuin hartauskirjat? Sellaisia pötköjä ovat maanjussit ... peltojaan vain ajattelevat, ja suurista asioista pysyvät tietämättöminä ja takapajulla kuin pässit!

Rupeaisikohan tässä lukemaan Nietseskeä ... vai soittamaan?

Kirjahyllyllä on myöskin Sakriksen harmonikka. Sen helat houkuttelevat... Ja sen kureiden nurkat ovat kaunistetut punaisella sahviaanilla... Suuri, kaksirivinen harmonikka...

Rupeaisi soittamaan: vetäytyisi sänkyyn, peitoksi sovitetun säkin ja päällystakin alle, jossa pakotus seljältä ja sääristä asettuu. Siinä kyljellään vetelisi alakuloisia tunnelmia... Ja miettisi itsekseen.

Vai ajelisiko illan kuluksi partansa? Se on jälleen kovin törkeällä sängellä... Ja kampaasi hiukan tukkaansa ... jo valmiiksi huomiselle työnhakumatkalle ... niin että hän näyttäisi siistiltä. Näyttäisi komealta!

Kukkelman rupeaakin ajamaan partaansa. Huolellisesti ja tarkoin hän sen tekee. Siisti tuleekin ... ylähuuli ja leuka ihan puhtaaksi. Siinä menee aikaa, vettä kuumentaessa, veistä teroittaessa, leukaa sutiessa.

Sitten hän kampailee tukkansakin, hartioille asti ulottuvan tukkansa, tuon pienen kuvastimen edessä, joka riippuu Romeon ja Julian kuvan alla. Ihastuneesti katselee hän itseään. Ja ajattelee siinä:

Olisipa tässä ... toverina ... nainen. Hilsu... Tai vaikkapa vaimo..!

Mutta naiset nyt ovat kaikki sellaisia ... sen hän on kokenut!

Kun hän löytäisi yhden ainoankin oikean naisen! Kunnollisen ... ja siistin... Ja nuoren!

Kesken kampaamistaan katselee Sakris tauluaan ... siniseen leninkiin puettua Juliaa. Ja punaiseen samettiin puettua Romeota... Julia kuultaa suloisena lamppupaperin varjosta...

Sellainen nainen jos Sakriksella olisi..! Nuori ja hento ... vetreä... Vieno kuin ruusunkukka! Viaton ja koskematon.

Muista on hän saanut tarpeekseen.

On hänellä naisia ollut! Kukaan ei arvaa, kuinka paljon hänellä oikeastaan niitä onkaan ollut. Semmoinen hän on: veitikka!

Häneen rakastuvat aivan kaikki naiset ... jos hän tahtoo! Tahto: sitä vaatii ihmiseltä Sara Hustankin kirja. Yli tavallisen ihmisen tahdon kulkevaa tahtoa!

Jotkut nauravat, harmissaan, kun hän puhuu entisistä rakkausseikkailuistaan. He eivät tiedä, mikä Sakris sellaisissa saattaa olla..! Voimakas hän on, hirmuinen ja suloinen... Suloinen: sillä hän antaa toiselle sydämensä ... ja antaa kaikki ... jokaisen penninsä! Asia on hänelle syvä ja vakava; siksi hän lumoo.

Naiset ovat rakastuneet häneen ... eräät karanneet hänen kimppuunsa kuin pedot ... vieneet häneltä sielun ja ruumiin.

Pelkkiä ämmiä eivät hänen hilsunsa suinkaan ole olleet ... kuten kivimies Bergman, täällä vinnitötterössä asuva, kerran väitti. On hänellä ollut nuoria ja kauniitakin. Kaikki työt hänet ottaisivat ... jos hän huolisi ... kaikista.

Mitä tulee siihen saunaemäntään, kurttuiseen ja likaiseenkin, joka hänet vietteli, räätälinä... Sekin ämmä! Sakris oli kaivannut naista, puhdasta ja uskollista... Kaivannut vakavasti ... koskapa hän ei siellä Hanabölessä tahtonut kävellä öillä aitoissa niin kuin toiset pojat ... raakamaiset... No niin, mitä siihen saunaemäntään tulee ... rumaan ... niin Sakrista ei hän sentään saanut aivan ryöstetyksi ... vaikkapa tahtoikin häntä välttämättä kanssaan naimisiin. Tahtoi, Sakriksen sulouden ja hänen rahojensa tähden. Rahaa ne entisetkin ovat halunneet ... jossakin määrin kaikki. Jospa hän löytäisi kerran sellaisen, jolle raha ei kelpaisi ollenkaan! Joka pitäisi hänestä itsestään ... ei hänen tukkansa vuoksi eikä hänen silmiensä ... eikä yhtään rahan vuoksi, vaan ennen kaikkea hänen sielunsa tähden! Sellaisen, joka uhraisi hänelle aivan kaikkensa! Sille hänkin ... uhraisi.

Saunaämmän lumoista hän pääsi pian, kun huomasi, että nainen tyrkytteli muillekin rakkauttaan. Oli jo saanut osansa Sakriksesta: niin vähäinen hänelle riitti ... ei tahtonut sielua ... eikä paljon muuta kuin rahaa. Se olikin Sakriksen viimeinen erehdys sitä lajia. Ja siinä hän oli ainoastaan oppinut, kuinka naisia on käsiteltävä. Turhaanpa hän ei ollut uhrannut ämmälle itseään ... ja antanut hänen sivellä kaunista tukkaansa.

Se tukka sitten!

Mistä hän oli tällaisen tukkakuosin saanut?

Sehän oli juuri sillä puhujalla ja vegetaarilla, joka piti Krokkelbyssä esitelmiä ... ja paransi sairaita ihmehen avulla. Ihmeen, totisesti: kuhnimisella ja paastoamisella. Huokeaa on siten parantua ... eivätkä lääkkeet maksa juuri mitään... Kaunis ja jumalallinen mies se oli; salaperäiset hänen taitonsa. Miksi hänellä oli pitkä tukka ... niin kuin Simsonilla aikoinaan? Simsonin tukassa piili salainen voima ... niin suuri, että hän kaatoi kokonaiset kirkot. Tuolla punertavalla ja terveellä tiedemiehellä oli sellainen Simsonin tukka.

Hänet nähtyään Sakris Kukkelman alkoi kasvattaa itselleen pitkää tukkaa, koska saunaemäntä sanoi, että se tekisi hänen selkensä vammankin melkein näkymättömäksi... Ja niin sanoivat ne tytötkin, jotka myöhemmin hänen tukkaansa ihailivat.

Mutta jospa he eivät riippuisi ainoastaan hänen tukassaan! Jospa he riippuisivat kiinni hänen sanoissaankin ... ottaisivat oppia häneltä ... eivätkä ainoastaan töllistellen ihailisi hänen tukkaansa! Silloin tulisi tyttöjen kanssa seurustelusta muutakin kuin pelkkää hauskuutta... Kuka tiesi, vaikkapa avioliitto. Kyllä Sakris heilistään tai vaimostaan pitäisi huolen ... jos saisi oikean tytön.

Tytöt tulivat hänen luokseen... Tai tulevat vieläkin... Rientävät parvessa, katselevat häntä ihailevin silmin, ja nauttivat kahvista, jota hän heille keittää ... tai keitti. Ja nauttivat hänen soitostaan ja laulustaan: hän näet osaa tavattoman joukon kuplettilauluja. Niitä hän oppi aikoinaan täällä Työväenyhdistyksen talolla... Ja harmonikkaa hän soittaa paremmin kuin kukaan muu: harva saisi siitä lähtemään niin pehmeitä ja sulavia ääniä kuin hän ... ehkä ainoastaan venäläiset sotamiehet, jotka nykyään on ajettu Suomesta pois. Nuo iloiset ja hyväsydämiset sirkkuset, heillä ei ollut oikeastaan muuta vikaa kuin että olivat sotamiehinä pilatut kasarmeissa: veivät mielellään naisia ja tyttöjä. Sakrikselta eivät vieneet enää ... sitten kun parhaimmat tytöt tutustuivat häneen. Niille tarjosi hän kahvia ... vehnäsen kanssa ... ja tarjosi appelsiineja. Siihen aikaan sai vielä ostaa appelsiineja.

Mutta lopultakaan: hän ei välitä tytöistä. Eikä mistä hyvänsä naisista. Miksi ei? Milloin olisi tullut vakava aika puhua jonkun kanssa heistä, minkämoisen avioliiton pitäisi olla ... omantunnonavioliittoa ja sellaista ... niin eivät naiset tietysti ymmärtäneet. Nauroivat ... pärskyivät. Jättivät kaiken sikseen ... juuri kaikkein parhaita lähestyttäessä. Yksi erehtyi menemään sotamiehen kanssa. Tietysti sellaiset miehet, joilla on kiiltävät napit ja koreat olkalaput ja jotka osaavat murhata ... tietysti he ovat mieleisiä naisista! Nainen on verenhimoinen. Ja ahnas pintakorealle ... kuin harakka.

Sotamiehen kanssa oli Sakriksen tytöistä mennyt yksi ... vaikka oli oikeastaan ihastunut Sakrikseen, hänen sanoihinsa, soittoonsa ja lauluunsa.

Muut tytöistä ... millaisia he olivat? Toiset kaksi, joille rampa oli lainannut rahaakin, kastelivat lähtiessään hänen kukkia suolavedellä, niin että ne kuolivat. Piruko naisia joskus näin riivaa? Ainoastaan kupletteja ja soittoa he tahtovat ... sitten hätäänntyvät ... lentävät matkaansa, eivät malta odottaa. Siksi he hylkäävät rakkautensa.

Oman rakkautensa: sillä näkeehän Sakris jokaisen tytön ja naisen silmistä, että niissä palaa häntä kohtaan rakkauden tuli.

No, kaksi tyttöä Sakriksella kyllä oli ihan ominaan. Tupakkatehtaan tyttöjä Helsingistä. Mutta toiseen heistä Sakris lopulta kyllästyi: se tuli tuhlaavaiseksi. Ja toinen oli oikein ruma ... niin ettei rampa voinut käydä hänen kanssaan kahviloissakaan. Ja sekin puhui rakkautensa ohella vielä rahoista ... joten Sakris jätti hänetkin.

Todella uhrautuvaisia hän tahtoo, ei ahneita. Ja tahtoo valita samalla kauniin ja nuoren.

Hän on naisten hurmaaja.

Onpa hänellä ollut muutaman rautatieläisen vaimokin täältä Krokelystä. Mies oli jättänyt naisraukan: lähtenyt töihin jonnekin kauas, josta ei ilmoittanut vaimolleen mitään eikä lähettänyt rahaa hänelle ja lapsilleen. Vaimo joutui suureen puutteeseen. Ja lopulta hän keksi, missä on sydän ja mistä lähtee apu! Sakrikselta! Sakris antoi kohta hänelle kukkaronsa tyhjäksi. Se nainen vasta oli kaunis! Ja sille oli Sakris näyttänyt, mikä mies hän ... mitä varten hänellä on pitkä tukkansa... Simsonin salaperäinen tukka. Kuinka heillä oli ollut hauskaa. Mutta sitten tuli mies takaisin kotiin ... eikä tuo raaka vaimonsa hylkääjä hävennyt uhkailla Sakrista. Oli kuullut asiasta: Krokely oli alkanut siitä juuruta. Niin, kylä oli saanut vihiä ehkäpä vaimon omankin varomattomuuden tähden: itse ei Sakris asiasta hiiskunut mitään; ainoastaan harvoille, kenties Bergmanille ja eräille toisille. Mutta vaimo oli ollut Sakrikseen niin rakastunut, että tahtoi hänellä kerskua!

Nyt ei rampa tohtinut kuukauteen liikkua kuin sellaisilla paikoilla, missä voi saada ihmisiltä apua. Ja sitten olikin kateellinen mies vienyt eukkonsa Krokelystä pois... Sakris ei tiedä, minne pari muutti.

Ja kaikkein viimeisenä asui Sakriksen luona vielä eräs ... melkein tyttö. Kelvottomat miehet olivat hänet vietelleet. Sakris oli suostunut päästämään poloisen luokseen ... itse oli tyttö tullut, niin jalossa maineessa oli Sakris naisten piirissä. Sakris antoi kauniin tytön asua kamarissaan. Ja naimisiin menostakin puhui Sakris jo hänelle. Naimisiin ... tai mikä tietää mihin! Naimiskauppahan ei merkitse ajattelevalle ihmiselle sitä eikä tätä. Pelkkä muoto se on... Ei, Sakris tarkoitti vain sitä, että he olisivat elille yhdessä aina ... eroamatta. Mutta silloin tämä tyttö, kehittynein, mitä Sakris oli naisissa nähnyt, ei tahtonut suostua. Miksi ei? Sanoi pelkäävänsä, että Sakris olisi herennyt silloin häntä rakastamasta ... jos he sillä tavoin lupautuisivat toisilleen. Ja sitten lähti tyttö pois Sakriksen luota ... lähti kaipuusta

itkien, ei tahtonut enää palata. Halusi sillä tavalla säilyttää rakkautensa muiston kauniina. Onnellinen muistoissaan oli tuo onneton tyttö. Muutti rakkautensa tallettaakseen toiseen kaupunkiin. Omituisia ovat naiset!

Tämä oli Sakriksen ihmeellisin rakkaus.

Eikä Sakriksella ... sitten muita naisia ole ollutkaan... Mutta niiden joukossa oli ainoastaan yksi varsin vanha.

VI

Nyt on takkuiset suortuvat selvitetty ja puhdistettu. Ne laskeutuvat vaaleina aaltoina Sakriksen hartioille. Hän liikuskelee kamarissaan, kävelee ... horjahtelee, löytää tasapainonsa... Hypistelee jotakin kosteudesta ruostunutta rautanaulaa, jonka huomaa seinässä... Kuuntelee ääniä: naisten riitelyä ... ovet paukahtelevat jossakin huvilan toisessa päässä ... ja tuo yksi pienokainen itkee alituisen.

Menisikö hän kivimies Bergmanin tai peltiseppä Savolaisen murjuun?

Aivoissa tuntuu yhä vaativan ajattelemaan ... ja puhumaan...

Ikävä on näin ... ilman naista.

Ja puhua pitäisi maailman tapahtumista. Nyt kun hän on ollut yksinään sisällä viikkokausia, ainoastaan viimeisinä päivinä liikuskelut...

Sakris on väsynyt tämän päivän kävelystä ja kontimisesta. Ei jaksaisi kavuta enää jyrkkiä sisäportaita; niissä kompastuukin helposti pimeässä...

Ja huomenna täytyy lähteä hyvissä ajoin etsimään itselleen työtä.

Keinutuoliinsa hän jälleen kapuaa, käsillään itseään ylös auttaen. Istuu siinä, nyökkii... Niin menee hetki...

Sitten soluttautuu hän yhtäkkiä vatsalleen ja laskeutuu lattialle. Ottaa harmonikkansa ... josta purkautuu säriseviä ja vapisevia ääniä, kun hänen rystysensä sattuvat kosketusnappeihin. Harmonikka sylissä kiipeää Sakris sitten sänkyynsä eli makuulavalleen, tarttuen kynsillään kiinni lavan seinänpuoliseen reunaan ja nostaen ylös ensin toisen jalkateränsä ja sitten toisen. Arat ovat sääret ... kovin jäykät. Hän peittäytyy vuoteeseen ... ja soittopeli sylissä alkaa hän soittaa jotakin alakuloista ... mitään laulua tavoittelematta ... verkalleen vain harmonikan kureita edestakaisin vedellen.

Huone on koko lailla lämmennyt...

Parta on ajettu... Ja tukka on kaunis.

Pitäisi ... pitäisipä olla jälleen ... nainen.

Odottakootpas, kun kyttyräkin hartioilta häviää..! Ja hän on notkea ja nuori: silloin tempaisee hän itselleen kaikkein pulskimman naisen!

Jumalan kiitos, että kyttyrä saattaa parantua...

Jumalanko kiitos? Hm ... kiitos Luonnolle ... tai ihmisille.

Eräät sanovat, että Kukkelman on tullut viimeisten vuosien kuluessa huonommaksi ... koskapa hänen on täytynyt syksyisin ja talvisin ruveta kontimaan. Mutta ihmiset ovat erehdyksessä! Itse sairas parhaiten itsensä tuntee...

Kiitos sille pitkätukkaiselle miehelle, sille vegeaarille ... teosofille! Häneltä Sakris sai valonvilkahtuksen pimeyteensä.

Siitä on jo monta vuotta, kun hän näki täällä tuon tiedemiehen. Mutta ei ollut ensin uskonut hänen aatteisiinsa niin varmasti, että olisi alkanut noudattaa ainakaan kaikkia hänen neuvojaan.

Nyt hän niihin uskoo ... kokemuksesta. On ruvennut näinä viime aikoina uskomaan ... kaikkiin.

Niin: se mies oli sanonut, että lääkärit myrkyttävät sairaita ruumiillisesti ... ja sielullisestikin. Eivätkä osaa heitä kumminkaan yhtään auttaa.

Sakris tietää itsestään, etteivät he osaa: turhaan oli hän aikoinaan, kisällinä, etsinyt heiltä apua kyttyränsä tähden. Jotkut antoivat lääkkeitä; ne eivät tehonneet ... vaan olivat huumausaineita, jotka kasasivat yhä uutta myrkyä Sakriksen ruumiiseen. Taikka pitivät he tarpeellisena, että Sakris olisi lähtenyt kesällä kylpylaitoksiin itseään hoitamaan. Tosiaan ... onpas sekin neuvoja apu! Mutta toiset tunnustivat suoraan, etteivät he mahda mitään hänen kyttyrälleen eivätkä jaloilleen ... ja ottivat rahat siitä tiedosta, että hänen vaivansa on auttamaton.

Mutta tämä mies sen sijaan, tämä pitkätukkainen: hänellä oli keino ja tieto! Kuinka hän varoitti, neuvoi jokaista ihmiseksi luotua olentoa karttamaan lihaa: sanattomien, neljällä jalalla juoksevien taikka kahdella siivellä lentävien veljiemme veristä lihaa. Ja kielsi käyttämästä väkijuomia ja tupakkaa.

Tämä mies, tämä Kristuksen näköinen ... jumalallinen niin kuin hän, sillä olihan Kristus oikeastaan maailman ensimmäinen sosialisti ... tämä tiedemies, joka tunsu jonkinlaiset itämaiden viisaudet, hän kielsi syömästä eläinten lihaa; sellaisesta tulee ihmiselle kosto ja kirous, syyttömien veren vuodattamisesta ... murhasta! Ja ennen kaikkea oli lakattava työntämisestä ruumiiseensa väkeviä ja nikotiinia. Vielä oli istuttava vyötäröitä myöten vedessä... Niin kaikki taudit paraneisivat ... muhkut ja pahkat katoaisivat sellaisilta, joilla niitä oli... Ja uudet hampaatkin kasvaisivat niiden suuhun, joilta lääkärit ja väkevät juomat ja ruuat olivat ne repineet pois.

Esitelmä ja ohjeet maksoivat ainoastaan viisikymmentä penniä. Työväenyhdistyksen talo oli tulvilleen asti täynnä väkeä.

Ja niin paljon Sakris jo silloin uskoi tähän pitkätukkaiseen mieheen, että hylkäsi heti viinan ja tupakoimisen ... ja alkoi kasvattaa itselleen pitkää tukkaa.

Ennen ... Hanabölestä tänne Krokkelbyhyn tultuaan ... oli hän tupakoinut ... ja ryypännytkin. Työväen tansseissa hän silloin esiintyi soittajana; no, soittajalle tarjottiin joskus väkijuomia... Ja sitten hän itsekin niitä osti. Teki mieli maistella ... teki kiivaasti ... katsellessa tanssia. Ja välistä hankki hän punssia ja viiniä kestitäkseen niillä morsiamiaan.

Olipa hän, silloin kehittymätön raukka, muutaman kerran maistanut suutarinlakkaakin...

Mutta tämän miehen opetuksen johdosta jätti hän nyt ne ilkeät paheet iäksi pois.

Oltuaan pari vuotta tupakoimatta ja viinoja maistamatta ja tuntiessaan siten tulleensa terveemmäksi, hylkäsi hän lopulta lihankin. Sitten söi hän paitsi voileipää ja maitoa kernaimmin riisipuuroa ja rusinasoppaa ... ja milloin teki mieli jotain vaihtelevaa, osti omenoita ja namusia: silloin olivat ne hyvät ajat ... sodan alkuvuosina; palkat nousivat niin että tuntui, ja tavaraa oli ostaa. Puljonki oli hänestä kuitenkin parhainta, mutta lihaa sen liemessä ei hän kärsinyt nähdä. Se kasvisruokien käytäntöön ottaminen auttoi häntä yhäti ... ja kahta kiivaammin uskoi hän tuohon mieheen. Iljettävältä alkoi Sakriksesta maistua kavalasti tai julkeasti tapettujen sikain ja porsaiden ja härkien liha. Jos hän milloin ... alussa ... hairahtui niitä syömään, antoi hän ne kohta ylös. Kala ja puljonki ja rusinasoppa ja riisipuuro, siinä oikeat ruuat... Silakoita täytyi vielä välistä syödä: ihminen ei näet voi yhtäkkiä tottua niin suuriin muutoksiin, sillä hänen puhdistumiseensa menee yhtä monta ajastaikaa kuin hän on itseään turmellutkin. Mutta kun ne vuodet kestää, syntyy ihminen uudestaan: nuorena, terveenä, entistäkin kauniimpana... Ensin vammat tällaisesta parantumisesta suorastaan pahentuvat.

Senkö tähden lienevätkin Sakriksen jalat ja kyttyrä viime vuosina tuntuneet kipeämmiltä kuin ennen muinoin..?

Mutta jos hän jaksaa pysyä uskollisena, saa hän ihanan palkinnon! Se horjumaton tieto on hänessä yhäti vahvistunut... Sitä ei voi kaataa mikään! Se istuu nyt väkevänä hänen veressään; hän on siitä ylpeä kuin ainakin ylemmyydestään..! Puhukoon Bergman mitä tahtoo ... saastaisten aineiden välttämällä Sakris uskoo tulevansa terveeksi. Ja paastolla.

Tämän paaston ... tai melkeinpä syömättömyyden ... keksi Kukkelman itse; hän ajoi teosofin ja kuhnetorin opin hiukan pitemmälle.

Jo aikaisemmin oli hän vähentänyt ruokiensa määrää ja laatua kasviksien syömisessä: kaupoista kun hävisivät riisiryynit, rusinat ja kaikki ... hävisivät gulashien ja rikkaiden maalaisrusthollarien varastoihin. Nyt tuskin näkee enää edes omenoita ... ja missä näkee, ovat ne kunnottoman kalliita. Perunat ja porkkanat ovat nykyään ainoaa oikeaa ruokaa...

Ruokiaan vähentämään ramman siis täytyi tottua. Ja, niin kuin sanottu, koska hän ei tässä syksyllä eräällä viikolla saanut mistään työtä ja koska hänen päässään oli virinnyt ajatus, että paraneminen

kävisi kenties nopeammin, jos koettaisi olla melkeinpä syömättä, niin rupesi hän varta vasten sillä tavoin paastoamaan: loikomaan päivät päästensä vuoteessa ja nauttimaan pelkkää perunapuuroa. Rahaa oli hänellä toki vuokraan ja puuroaineihin ... ja vähän kahviinkin.

Tällainen parantelu ... tuntui hyvältä. Kyttyränsä katoamista ja jalkojensa nopeaa oikeenemistä hän odotti. Ja oli iloinenkin tuloksesta: sillä kun hän katsoi illoin mustana kiiluvaan ikkunaan, josta hän näki itsensä kokonaan, luuli hän kyttyränsä pienentyneen.

Ja Sakris on varma, että kyttyrä olisi perunapuurolla ja kermattomalla kahvilla kokonaan kadonnut, jos hän olisi saanut jatkaa sellaista menettelyä esimerkiksi kaksitoista kuukautta yhtä mittaa. Mutta minkäs mahtoi: rahat loppuivat ... ja nyt täytyy työhön maksujen ja ruuankin vuoksi.

Niin, pienentynyt ja kadonnut olisi hänen seljästään tuo lihasäkki, johon on kerääntynyt myrkkyä ... eläinten lihaa: kidutetun luomakunnan kosta... Päässyt kerääntymään, kun tiehyet seljistä keuhkoihin ja vatsaan menivät häneltä tukkoon ... selkäytimen katketessa.

Kesken terveydenhoitoa täytyy rasittaa itseään työllä.

Sellainen on tämä nykyinen yhteiskunta: ei ole sairaaloita, joissa voisi parannella itseään niin kuin tahtoo... Paastota, jos tahtoo. Siellä annettaisiin ainoastaan lämpö ja valo ja jotain sellaista ravintoa, minkä sairastunut tietää itselleen parhaaksi. Köyhäintalo kyllä on ... mutta makaapas siellä! Ja lihaa siellä syötettäisiin ... sanovat syötettävän valmiiksi mädännyttäkin.

Olisipa vallankumous Suomessa onnistunut ... niin miksi hän ei olisi saanut sellaista hoitoa? Kansa on hyvä, kansa on suvaitsevainen. Niin sanoo Krapotkin, joka on ... ruhtinas! Jos kansan tahto ja Sakriksenkin toivomukset olisivat päässeet kuuluville, niin... Mutta niiden ei annettu päästä...

Kukkelman ajattelee nyt kukistettua vallankumousta. Synkkä varjo lankeaa hänen sieluunsa...

Vapausodaksi porvarilliset sitä vallankumousta sanovat. Mistä se on vapauttanut esimerkiksi hänet?

Se muisto tekee ramman hänen selkäransansa taittumisen jälkeen enemmän levottomaksi, ahdistuneeksi ja tuskalliseksi kuin mikään muu.

Työväellä oli ohjelmana, että sotienkin piti maailmasta loppua...

Mutta nyt ovat yhä vallalla porvarilliset ... joiden elämänkatsomus tahtoo sotaa, voittoja.

Siksi tuntuu niin kuin säteilevä aurinko olisi Sakrikselta laskenut ... eikä lupaisi maailmaan enää koskaan nousta. Tulevan, ihanan ajan aurinko..! Oikeuden, järjen ja hyvyyden aurinko ... kunnan rahvaan rauhallisten halujen pohjalle perustettu yhteiskunta!

Nykyinen aika on kuin syksyinen päivä, sumuinen ja raskas. Lyhyt päivä, joka ei silti tahdo milloinkaan loppua, vaan raottaa tuokioksi silmiään, ilottomana, yksitoikkoisena; se tuokio on kovin pitkä.

Mitään ei tapahdu ... ei mitään uutta, riemullista ... ei vapahdusta!

Eikö niiden ihmisten yhteiskuntaa, jotka tekevät maailmassa työtä toisten palkollisina ja toisten hyväksi ... eikö pelkän päiväansionsa varassa elävien tehtaalaisten ja mäkitupalaisten ... ja muiden sellaisten ... valtiota koskaan synny?

Sen pitäisi syntyä! Pitäisi ... sillä silloin voittaisi maailmassa kelpo ihmisten tahto... Ja katoaisi vääräisy... Ja gulashaaminen ... ja rahojen palveleminen, tuo kristillisten valtakuntien epäjumaluus ... minkä hedelmänä viimeinen maailmansota kasvoi.

Se sota, melkein pelkästään porvarien tahtoma, oppineitten ja sivistyneitten järjestämä vääräisy, se on sosialisteille moraalinen loukkaus, jota ei helpolla anneta anteeksi eikä unohdeta. Niinpä se saattaa Sakriksenkin sydämen yhä kuohumaan. Eivätkö sosialistit ole aina vastustaneet sotaa?

Lehdet sanovat, etteivät hekään ... Saksassa ja Ranskassa... Mutta ainakin bolshevikit sitä vastustavat!

No, nuo Venäjän bolshevikit: he sotivat Suomessa porvareita vastaan. Aseilla ... mikä on Sakrikselta inhottavaa! Kummallinen sotku. Mutta he eivät muuta voineet ... kun porvarit eivät suostuneet ilman väkivaltaa päästämään uuden ajan aurinkoa pilvistä ... luopumaan eläimellisestä katsomuksestaan ... sellaisesta, että pitäisi valloittaa, pitäisi hankkia valtakunnille uusia maita. Mitä varten? Jotta eräät harvat saisivat kultaa ... tuota kaikkein pahimpien paholaisten keksimää ... enemmistön hiestä ja verestä tehtyä. Kitkeränä hedelmänä paisuu isänmaa-sanasta vieraiden kansojen sortoa...

Muutettaisiinpa armeijat hyödyllisiksi ihmisiksi...taottaisiin miekat vantaiksi, kiväärit kuokiksi ja kirveiksi..!

Itse kansathan eivät koskaan toisten kansojen kimppuun karkaisi ... eivät himoitseisi toisten omaisuutta!

Sellainen mallimaa piti Suomesta tulla.

Mutta vallankumous kukistettiin ... tuo mahtava ja peljättävä kuin kevätkesän ensimmäinen ukkonen! Vallankumoukselliset ammuttiin ... ne työläiset, jotka ajavat korkeimpien ihanteiden asiaa. Mitä? Olisivatko he myöskin rosvonneet, murhanneet ja kiduttaneet vankeja? Niin viholliset väittävät. Hm ... eipäs yksikään työväen oma lehti ole sellaista kertonut...

Ammuttiin aatteenkannattajat ... tutkimatta: sen näki Sakris itse täällä Krokkelbyssä, kun saksalaiset tulivat.

Venäläiset toverit, jotka tahtovat hävittää sodan, ajettiin pois maasta...

Tyydyttiin taas kulkemaan kansojen entisiä harhapolkuja.

Sotaväki perustettiin Suomeenkin ... tappamaan ... ja houkuttelemaan kiiltävillä napeillaan naisia.

Iloista oli täällä ryssien aikana. Verotkin Venäjän vallitessa paljon pienemmät kuin nyt...

Krokkelbyn Työväenyhdistyksen talolla kävi solttuja tanssimassa... Heiltä sai sokeria ostaa melkein pä ilmaiseksi.

Nyt sokeri maksaa... Eikä ole iloa enää...! Silloin oli iloa ja leikkiä ja hulinaa. Oikein tuli halu pelurillekin soittaa... Ja vuoroin hän soitti sotamiesten kanssa, jotka osasivat hanurinvetelyn ... milteipä yhtä hyvin kuin hän.

Vapaussota vei viimeisetkin sokerit ja riisiryynit ... ja kaikki. Appelsiineja näki Sakris viimeksi eräällä tilallisella Hanabölessä: ison vadillisen pöydällä ... niin kuin perunoita.

Noille tilallisille, manttaaliporhoille, kantaa sekatyöläinen Kukkelman pahimmin kaunaa. Tehtaitten työväki ja muut sellaiset, joilla ei ole omaa maata, mistä saada elatuksensa, joutuivat puutteeseen maailmansodan pitkittyessä. Mutta silloin juuri tilalliset heitä oikein nytkivät ... eivät suostuneet jakamaan ruokaansa tarvitseville edes rahasta... Ei, he keräsivät itselleen viljaa niin ettei aittoihinkaan mahtunut! Antoivat kassojensa mieluummin mädätä kuin niitä jakoivat: sellaisia ovat maalaispässit! Samalla matkalla, jolloin Sakris näki Hanabölessä appelsiineja pöydällä, höyrysi sillä pöydällä toinen vati kukkurallaan sokeroitua riisipuuroa ... pahimman sokeripulan aikana. Kyllä tilallisilla ja maalaisilla olisi ollut antaa, jos he olisivat tahtoneet lähimmäisilleen antaa. Ja venäläiset olisivat osanneet maalaisilta ottaa ... mutta heidät karkotettiin!

Väittävät, että sotamiehet varastelivat. Mutta, haha, eikö sillä, joka on opetettu tappamaan oikein äkseeraamalla, pitäisi olla oikeus varastaakin? Onhan varkaus tappamisen rinnalla pieni synty.

Niin sen piti mennä.

Ja niin ihanasti se alkoi! Tuskin Suomen työväen johtajat, jotka olivat vieneet joukkonsa moneen voittoon, kutsuivat sitä viimeiseen taisteluun, niin melkein kaikki olivat ilolla valmiit ... leivän ja aatteiden puolesta. Suomen kansa oli luova uuden yhteiskunnan, missä ei sodittaisi ... missä ei tehtailijoilla, kauppiailta ja tilallisilla olisi sananvaltaa. Muutkin kansat löisivät sitten kätensä suomalaisen käteen ... ja koko maailma uudistuisi. Oli semmoista ennenkin tapahtunut ... oli jossakin hävitetty vallankumouksella yläluokka, ja siitä oli koitunut lopulta pelkkää hyvää.

Hartaalla innolla Sakris ompeli siihen aikaan nappeja sosialistisen armeijan housuihin... Ja sitten, kun Krokkelbyn puusepät vietiin rintamalle, ryhtyi hän naulaamaan kokoon sairaslavoja. Niin, hän ompeli ja naulaili ... niin kauan kuin sai vähänkin maksua työstään. Lopulta hylkäsi neulat ja naulat, kun ei mitään enää maksettu ... tekeytyi sairaaksi ... ja olikin nälästä heikko. Uskoi kuitenkin uuteen aikaan kuten muutkin työväestä. Uskoi ... ja kesti kuin hekin. Kun porvarit pienensivät sokeriannosta, niin jo akat jonossa kirkuivat. Mutta nyt, kansan oman hallituksen hoitaessa sapsuska-asioita, jonotettiin vaiti ja kärsivällisesti, vaikka ei saatu leipääkään edes sen vertaa kuin ennen. Kansa osasi uhrautua ... se on hyväntahtoista ja siivoa... Uhrautua omien sotilaittensa puolesta... Ja kuitenkin ... kuitenkin aatteelliset voitettiin ... hienompi luokka oli taitavampi näissä asioissa ... joita ihmisen ei pitäisi koskaan oppiakaan, nimittäin sota-asioita. Ja saksannit tulivat Krokkelbyhyn. Kauhua kylvivät, surua kasvattivat. Kukkelman itse näki, kuinka saksalaiset lapioillaan löivät pään halki eräältä hänen tuttavialtaan, joka oli joutunut heidän vangikseen. Saksalaiset oli kasvatettu pedoiksi sotamiehinä. Mitä tuokin uhri oli tehnyt? Seisonut kuukauden päivät joka vuorokausi kaksi vuoroa peräkkäin vahdissa ... seisonut

seitsemän tuntia kerrallaan Vanhankaupungin portilla. Suojeluskunta, joukko nuoria poikiakin, kuljetti hänet saksalaisten tapettavaksi. Samoin surmattiin kymmeniä Krokkelbyn työläisiä ... jotka eivät olleet tehneet pahaa: olivat ainoastaan hankkineet ympäryspitäjistä muonaa, ahnailta tilallisilta ... lehtiä ja sianporsaita, joita itse porvaritkin täällä söivät. Tuomion paikka oli Työväentalon vieressä, jossa Sakris oli veistellyt sairaslavoja. Hän, rampa, könttyröi ulos Työväentalolta ja hiipi kiireesti kotiinsa ... mutta raskaammin jaloin kuin jos hänellä olisi ollut kannettavana kahta vertaa suurempi kyttyrä... Ja hän vapisi kauhusta, huokaili lavallaan nääntyäkseen, ei nukkunut moneen vuorokauteen ... ei edes koettanut hakea itselleen syömistä. Kuularuiskut ratisivat yhtämittaa. Tulipatsaat näkyivät Söörnäesistä ... siellä työläiset hautautuivat raunioihin.

Ja koko maassa höyrysi veri ... nälkäisten ... tai uuteen päivään uskoneitten veri...

Kirpeä kostonhimokin kipenöitsee yhä Sakriksen sydämessä.

Vallankumouksen johtajat pakenivat Venäjälle.

He ... tekivät oikein! Vetäytyivät uusiin aseisiin ... kootakseen siellä uudestaan suomalaisten sosialistien ja venäläisten apuvoimien joukot ... ja tuodakseen Suomeen säteilevää aatteen voittoa. Ja kosta kelvottomille.

Sakris on odottanut, eikö aurinko jo idästä nouse.

Oli kevät joku viikko suuren tappion jälkeen... Lämmin aurinko paistoi... Sakris puhui kalpeana niille tuttavilleen, jotka säästyivät kuolemasta, jopa eräille porvareillekin, että kuukauden kuluttua ovat asiat toisin: silloin venäläiset tulevat.

Niin, hän tiesi sen, tunsu sen!

Mutta niitä ei tullut.

Eikä ole vielääkään Venäjältä tullut mitään. Joka toinen kuukausi, joka kolmas, neljäs, ja aina puolen vuoden päästä on Sakris sitten jutellut tuttavilleen ja vakuuttanut, että nyt ne tulevat. Mutta niitä ei ole sittenkään tullut! Ei ole koittanut se onnen aika ... joka hävittäisi maailmansodan luoman katkeruuden. Ainoastaan porvarillinen maailma on riemuinnut, juhlinut. Viettänyt voittojuhlan toisensa jälkeen... Kymmeniä, satoja juhlia, yhtä mittaa... Juhlia valkein lipuin, joissa on sininen risti. Hurrannut ... ja juonut myrkyllistä viiniä ... ja itse tuhlaten juhlissa antanut vankiensa kuolla kurjissa vankiloissa.

Sakriksen velikin kuului kuolleen vankilasta päästyään; itse ei Sakris ollut tavannut veljeään sen jälkeen kun he erosivat toisistaan Hanabölessä. Veljen vaimohan ei rammasta välittänyt ... eikä velikään. Mitäpä siis myöskään Sakris? Joskus vain Sakris uteliaasti ajatteli, että hänellä oli jossakin veli ... Kotkaan muuttanut. Eräs kotkalainen kertoi nyt hänen kuolleen.

Se kotkalainen oli itsekin muuttanut vankilassa niin, ettei Sakris häntä ensin enää tuntenut; hänen ihonsakin oli nälästä kuin mitäkin valkeaa suomusta.

Veli oli kuollut, kun sai ihmisten ilmoille päästyään hyppysellisen oikeaa ruokaa.

Nyt ... sankaripatsaita toisensa jälkeen...! Häpeällisen veljesvainon kunniaksi.

Mutta Sakris odottaa vielä! On odottanut jaksoittain pari vuotta...

Niin, niin, Sakriksen on aprikoitava. Soitellessaankin hän sitä tekee ... soitellessaan alakuloisesti ... ja kuitenkin jonkinmoista marssia.

Odotus on pitkä.

Viimeiset keväätkin ovat hänestä olleet valottomia kuin pitkä ja sumuinen talvi...

Joskaan ei maailmalla, niin olisipa edes hänellä itsellään jotain!
Olisipa hänellä nainen ... uhrautuva ja suloinen...

Harmonikan kurinaa kuuluu pitkin iltaa huvilan pohjakerroksesta, Sammakon mörskästä. Ulkona on pimeää ... on alkanut sataa: kauan kestänyt sumu on tihentynyt, muuttunut vedeksi. Vesikourut soittavat yksitoikkoisesti.

Sakris kellottaa makuulavalla syrjällään, jalat puolittain koukussa allaan. Harmonikan toinen pää kulkee edestakaisin hänen litteällä rinnallaan. Lampun ruusunpunainen paperi luo lohdullista valoa. Käheällä ja katkeilevalla äänellä hyräilee hän siinä uuden kansalaulun viljejä sanoja, joiden sävel on kaunis:

Oi teitä vankilan kurjat ja raukat, muistakaa meitä ... ja armaitanne, ettei mun kärsivä sydämeni halkeis ... keskellä kukkivan nuoruuteni...

Sakris ei paljoa ymmärrä. Mutta hän ... uskoo!

VII

Niin menee syksy ja talvi Sakrikselta ... milloin haeskellessa työtä ... ja välistä sitä löytäen: räätälöimistä, halkojen pilkkomista taikka pieniä remontteja huviloissa.

Vapausodan aikana sattui näet niin mukavasti, että kun ammattimiehet, niissä rakentajatkin, katosivat rintamalle, niin kysyttiin kerran Sakrikselta, joka nakutteli kokoon sairaslavoja haavoittuneille, eikö hän korjaisi vähän jotain hataraa ovea, joitakin lahonneita ja luhistuvia portaita. Miksipä ei!

Näin tuli räätälistä myöskin kirvesmies ... ja sitä ammattia hän on jatkanut. Keväällä ovat hänen säärensä toki tähän asti uudestaan norjistuneet ja hän on kapsahtanut kesäksi pystyyn. Ja veistellessä on hänen käsiinsä kasvanut voimaa.

Yhäti aprikoidessa maailmaakin menee Sakrikselta talvi, miettiessä suunnattoman sekavasti ja epämääräisesti ... alkeellisin aivoin, jotka eivät ole saaneet koulutusta. Mutta into ratkaista asiat on suuri... Arvoitukset sen laatuiset, etteivät oppineimmatkaan usko pääsevänsä selville niiden syistä ja seurauksista, ne eivät viatonta miettijää pelota. Enemmän tietävä alistuu neuvottomuuteensa ... mutta Sakris, kuten monet muutkin rahvaanlapset, ei vaikeuksien laajuutta aavista; hän uskoo unelmiensa toteuttamiseen ... niin kuin toisetkin yksinkertaiset uskovat, yksinkertaiset, joissa nykyään palaa vielä vihakin: he kärsivät, ilkkuvat, rakastavat kiivaasti ... ja uhrautuvatkin joskus, ja haaveissaan aina.

Ja sen uskon voimalla saattaa maailma muuttua helposti ... ainakin pahemmaksi.

Mutta: ennen kaikkea, näinä pimeinä syksyiltöinä ja hämärinä talvipäivinä ikävöi kääpiö itselleen ... naista... Ulkona vartioi ja saartaa pimeys ja sumu ja vesisade... Joskus hiukan lunta.

Nyt oikein pakkaneen ... tähdet alkavat kiilua; huomenna jälleen suoja, joka sulattaa lumet lätäköiksi. Sellaista on talvi tavallisesti tällä seudulla.

Ja jos tulee tiukka talvi, sulkee se varattomat asumuksiinsa niin paljon kuin mahdollista: puut maksavat.

Ikäviä ovat päivät lyhyinäkin. Aurinko raottaa myöhään aamulla silmiään ... ja sulkee ne jälleen ... aikaiseen tulee pimeys. Sähköt ja öljylamput kylässä sytytetään ... kalseat ja kylmät sähköt, käryävät lamput.

Ihmiset aukaisevat silmänsä miltei yhtä lyhyeksi aikaa kuin päiväkin... Tekevät jäykästi työnsä... Odottavat jotain... Ehkä odottavat kevättä ja kesää.

Mutta täällä Krokkelbyssä ovat he mielestään onnellisempia kuin etäisempien kylien asukkaat, koska täällä on tilaisuus, jos pennosia riittää, käydä pääkaupungissa etsimässä vaihtelua ... rikkaammat teatterissa, elävissäkuvissa ... köyhemmät elävissäkuvissa ja kahviloissa. Jääpä silti tarpeeksi puhteita jäljelle kokouksiin ja seuroihin, jos kuka on yhteishyvää harrastava.

Ja siinä välillä miehet ryyppivät ... ja hiukan naisetkin ... Virosta salakuljetettua, raivonmyrkyllistä pirtua taikka Suomessa salakeitettyä viinaa, petroolilta ja jos jonkinlaiselta tuoksahtelevaa. Mutta toiset, jotka eivät tällaista elämäntapaa rakasta, ovat siitä vimmoissaan; niin, he uskovat, Suomen kansan yleiseen, fanaattiseen tapaan, jaksavansa pakottaa väkivaltaisilla keinoilla lähimmäisensä viisaiksi ja onnellisiksi... Kun sitten on juotu, pujahdetaan sänkyihin nukkumaan ... taikka tyhmemmät jatkavat riemua tappelulla. Kylän tölleissä tai tienhaaroissa nyt melutaan. Kas, tuolla teiskaa ryhmä miehiä, ympärillään naisväen siunaileva, jopa yllyttävä kehä. Meteli muuttuu otteluksi ... ottelu rähisevästä sanattomaksi, läähättäväksi. Nyt isketään täydellä voimalla... Veitsi välkähtää ... kasvat valuvat verta. Joku kaatuu: tuossa hän makaa ... ääntä päästämättä ... ruumiina. Tulee kylän poliisi... Murhamies kiinni.

Se mies saattaa olla aivan selvä: ei ole maistanut pisaraakaan pirtua. Mistä syystä hän tappoi? Väittää tappaneensa ... muuten vain ... ilman syytä. Sanoi lähteneensä kotoaan aikomuksella tappaa sen, joka

ensiksi vastaan tulee. Ja niin hän teki.

Kaksitoista vuotta kuristushuonetta.

Sumua, kylmyyttäkin ... sadetta, harmautta.

Odottamatta lähenee sumu tuolta saariston takaa ... sankkana kuin seinä, jota vastaan hievahtamattomat koivut, kerkkälätyiset petäjät ja luuhottavat kuuset kuultavat hämärinä varjokuvina. Mustilta ja kosteilta näyttävät huvilat ... toiset nostaen itsepäisesti ja komeilua yrittelevinä harmaata ilmaa kohti oikullisen muotoisia tahi muodottomia päätyjään... Sellaista sumua on päivä, puolitoista ... jopa viikon. Nyt se muuttuu sateeksi, katot romisevat ja pitävät yksitoikkoista ropinaa... Varattomien laipiot tiputtavat permannoille vettä. Ikkunoihin oksiaan tunkevat koristepuut, männyt, koivut ja syreenit, sohisevat raskaasti...

Mutta joskus hyökkää mereltä myrsky... Sumu ja vesisade on loppunut... Katoilla käy nyt ryske ... nurkissa vonkuu ... ja koteihinsa pujahtaneet ihmiset ajattelevat, että merimies-raukoilla on kova leikki: parempi on sittenkin elellä täällä omassa kylässä, painautua talvi-iltoina omiin pesiinsä nukkumaan.

Sitten riputtelee räntää. Riekaleisina, valkeina pilkkuina kuultavat katot ja kalliot metsien välistä.

Ja sitten tulee taas ehkä pakkasta ja lunta.

Nyt esille lasten ja huvia hakevien aikuisten sukset ... jos lumi kestää eikä sula sohjoksi.

Kuluu muutamia viikkoja. Aletaan entistä kiihkeämmin odottaa kevättä.

Kaiken talvea Sammakko on köntinyt käsillään. Siellä ja täällä nähdään hänet köntimässä, joskus ilveilevä lapsiliuta mukana. Kävelemisestä ei nyt puhuttakaan, sellaiset ovat hänen jalkansa. Ei, lionneet rukkaset kädessä hän konttaa kalliopolkua, viiputtaen tukkansa pellavaisia suortuvia milloin savivellissä, milloin lumessa: ne eivät pysy aina takin napitetun kauluksen alla, jonne hän ne tunkee ... niinkuin venäläinen pappi hiuksensa, milloin ei ole pakko esiintyä juhlallisimmassa asussa.

Tänään liikkuu Sakris halkoja hakkaamassa... Tänään taasen on hän käynyt tekemässä jossakin huvilassa pienen kattilahyllyn taikka pari kalalautaa.

Sellaisina iltoina, jolloin tulee sietämätön puhelemisen ja maailmanparantamisen halu, kiipeää rampa tuttaviansa ja naapuriensa luokse. Esimerkiksi kivimies Bergmanin murjuun ullakolle. Siellä on illalla lämmin, jopa kuuma ... sillä kivimiehellä hehkuu uuninsa edessä malminen kamiini, jonka kahdella reiällä ruuat keitetään... Yöllä se huone jäähtyy ... tuuli tunkee sisään hataroista seinistä, pullistuvien, repaleisten ja sadevedestä mustuneiden seinäpaperien alta. Bergmanin eukko tai rouva on tuikea ... mutta keittääpä hän vieraalle kuitenkin kahvia ... etenkin jos Sakris kiihtyy kovasti moittimaan yhteiskuntaa. Itse Bergman hymyilee ... raapaisee silloin tällöin päätänsä, jos asiat ovat hänestä oikein tukalat ... mutta yleensä naurahtaa epäuskoisesti, ja sotkee viimein jutun: alkaa kuulustella Sakrisen rakkausseikkailuita. Silloin Sakris heti kertomaan niistä...

Elleivät Bergmanit ole kotona, pujahtaa rampa peltiseppä Savolaisen luokse, missä myöskin kivimies Bergman ja useita muita työläisiä joskus käy. Savolaisella on väljemmät tilat kuin muilla... Keskikerroksessa. Hänellä on kaksi huonetta, melkoisen siistejäkin ... eikä lapsia enempää kuin neljä. Sakris ei oikein pidä lapsista, ne huutavat, ne sekautuvat aikuisten juttuihin ... taikka häiritsevät itkullaan niin ettei toinen saa ääntänsä kuuluville. Varsinkin lauantaina ja pyhäiltoina on Savolaisen luona naapureita. Ja vielä enemmän isännän ja rouvan syntymä- tai nimipäivinä...

Savolainen kuuluu nykyään ruvenneen gulashaamaan ... ahnehtimaan ja rikastumaan.

Tavallisesti ei hän tarjoa muuta kuin kahvia, mutta erikoisina juhlapäivinä on pöytä komeana. Siinä on rinki, ja kahdenlaista sokeria ... ja oikeinpa kukkia. Erällä vieraista on korkeat kaulukset kaulassa... Erällä tulipunaiset kaulanauhat ... sillä maltillista työväkeä, reiluihin sosiaalidemokraatteihin lukeutuvia, ei täällä käy: heitä onkin vähän, ja erillään muista he elävät ... jotkut ovat eronneet työväenyhdistyksistäkin. Heitä katsellaan siis karsain silmin.

Ei myöskään hartausseuralaisilla täällä ole tekemistä ... niillä kylän kansalaisilla, jotka kuuluvat hihhuleihin taikka joko Helluntaiseuraan tai Helluntainystäviin. Näillä kirkosta eronneilla ja omaa, pyhempää oppiaan hapuilevilla on jälleen toiset tapansa viettää iltojaan: he kuuntelevat jossakin huvilassa puheenpitäjää ... odottelevat tuhatvuotista valtakuntaansa ... ja maailmanloppua, joka tuo sen valtakunnan ja josta he yksinään pelastuvat kunnialla, valituita kun ovat... Ja omaan uskoonsa ja aprikoimisiinsa sulkeutuen he varaavat itselleen muonaa maailmanlopun tuokioiksi ... joita ei tulekaan ... ja elävät muuten melkeinpä niin kuin muutkin, tavallisina heikkoina, itsekkäinä ihmisinä.

Ei, peltiseppä Savolaisen kekkereissä ei tapaa niitä, joita Savolainen sanoo uskon-narreiksi. Täällä

istutaan punaiset nauhat kaulassa ... tai muutamalla valkea, pieni rusettikin ... jalassa kiiltävät kengät. Päät punoittavat ... sillä kahvinkeitosta kuumentunut keittiö ja vierasjoukosta lämmin sali hikoiluttavat.

Siinä sitä istutaan: juhlallisina ja niskat jäykkinä... Katsellaan uutta piirontia ... sen isoa peiliä ja paperikukkia. Savolaisen tyttöset ovat vaaleissa leningeissä, hajalle kammatuin hapsin. Muut lapset leikkivät, tappelevat tai kuuntelevat suu auki isojen juttuja.

Kovin arkoja ollaan arvoasteista, jos seurassa on ketä pomo- tai mestarimiehiä. Peltiseppä Savolainen, vaikka hän tekee työtä toisen verstaassa, on tietysti mestari. Samoin nuori poika, joka harjoittelee mekaanisessa pajassa, on monttööri. Lämmittäjä on konemestari. Hänen vaimonsa ei ole paljas rouva, vaan konemestarinrouva ... jos tässä tilaisuudessa on läsnä joku, ken voi kehua olevansa hänen tuttavansa: muuten hän on tavallinen akka. Tittelit ovat varsin korkeassa arvossa ... kunhan ne vain eivät ole arkkitehtien, insinöörien ja sen sellaisten titteleitä ... siis herrojen.

Sakrista ei suinkaan pilkata edessäpäin, ei varsinkaan, kun hän alkaa puhua yhteiskunnasta. Ja hän kyllä puhuu. Lausukelee muutamia lauseita Nietseske-kirjastaan. Sitten hänen nenänsä alkaa punoittaa. Sellainen ja sellainen pitäisi järjestys olla. Tylyjä on oltu työväelle kapinan aikana. Naiset huokailevat. Peltiseppämestari Savolainen on kaikkein ilkein ja pistelevin yhteiskuntaa vastaan ... ja samalla hän inttää Sakristakin vastaan. Sakris naputtelee rystysillään pöydänreunaan ... ja puhuu, puhuu... Kunnes joku sosiaalidemokraatteihin lukeutuvampi arvelee alakuloisesti, ettei sellainen köyhien vallankumous kuin Suomessa yritetty kuitenkaan mahtaisi onnistua. Yksinkertaisten ihmisten yritys! Ainoastaan verot yhä suurenisivat. Sitten ollaan tuokio vaiti. Huokaillaan. Ja Sakris, syntyisin ruotsalainen, virkkaa sotkuisella suomenkielellään, mutta arvokkaasti:

— Jaa ... niin ... jaa ... ei liene tuhannesvuosivaltakunta vielä mahtanut olla tullut. Ei vielä... Mutta...

Pikku juhlien jälkeen arki. Raskas talvi.

Vuoroin valkeat, vuoroin mustina ammittavat pellot, joiden tunkioilla varikset lentelevät ja raakkuvat suunnattomina laumoina. Vuoroin usvia ja sateita...

Ja sitten ... keväänäntyy.

Myöskin Sakris alkaa ikään kuin kummastellen huomata, että päivät pitenevät...

Valo ei enää ole samaa ja raukea ... vaan taivas hohtaa heikosti sinertävänä ... aivan kuin jokin vanha taivas, viime vuodesta tuttu...

Kun Sakris aamuisin hoippuilee työhön tai työtä etsimään, saattaa ilma olla pilvinen... Mutta jo visertelevät tiaiset aamun aikaisessa hämärässä vilkkaasti ... kilkattavalla äänellä...

Yöthän ne pysyvät vielä kylminä; mutta päivällä lämpiää, aurinko säteilee joskus täydeltä terältä...

Valtatietä pitkin valuvat päivän sulattamat lumet ruskeina ja kiiltävinä puroina ... kerääntyvät lampareiksi ... jotka ikään kuin tuntuvat lämpimiltä.

Ehtoolla tiet jälleen kovenevat ... ja on parempi loikkia, milloin tarvitsee.

Illan viileys on kuivaa ja lauhkeaa ... siinä liikkuu omituisia, mieleisiä tuntuja.

Ja Sakris huomaa, että äänet kylässä rupeavat ikään kuin soimaan, niin heleästi ne kaikuvat. Kas koirien haukuntaakin! Se oli talvella niin kumea, nyt telmähtelevä, levoton.

Vaaleassa iltahämärässä näyttävät Krokkelbyn ikkunoista tuikkavat tulet kirkkaammilta... Jopa tuolta etäältäkin Vallilasta asti, pääkaupungin laidoilta, ne tuikkivat kuin tähdet ... sävähtelevät kirkkaasti.

Eikä ilmassa ole usvaa.

Sakris on menossa työväen osuuskauppaan... Entistä virkummalla silmällä vilkuu hän siellä puotineiteihin.

Kun hän tulee kaupasta takaisin, näyttää pitkä ja solakka koivu tuossa tienmutkassa hänestä niin merkilliseltä: ikään kuin se ojentaisi käsivarsiaan korkeuteen ... niin kuin se ... rukoilisi!

Kylästä kuuluu jostakin kimakkaa laulua.

Hanki on alkanut kantaa.

Onpa nyt poikasia suksimassa pitkin alankoja, tahi laskemassa kalliotöyryiltä mäkeä suksilla ja

kelkoilla taikka särkyneiden suksien kappaleilla.

Ja kuu kiiltää. Se pukeutuu harsoon, kultaiseen kehään...

Mutta yön tullen vonkuvat kissat ... sekä kotien vaalimat että villeinä metsissä ja ullakoilla asuvat... Mistä niin paljon kissoja riittääkin? Niitä kuljeskelee, juoksentelee ja kiipeää kaikkialla... Ne ryntäävät pinoille ja tähystelevät teille ... kapuavat katoilla ja kulkevat pitkin räystäitä, joista jääpiikit riippuvat suurina hetaleina.

Sakris menee kotiinsa. Aivan hänen ikkunansa edessä on jono halkoliitereitä. Niiden takana ja naapurin lankkuaidan välissä kasvaa vääriä ja latvasta typistetty mänty. Sakris lähtee liiteriinsä, hän säpsähtää... Mitä kuuluikaan... Niin kuin etäistä väkijoukon hurraamista. Sitten yhtäkkiä huuto ... kuin jotakuta murhattaisiin!

Kissat ne siellä liiterissä! Penteleet! Ne huiskahtavat peljästyneinä pois. Yksi pysähtyy palstan reunaan ... ja alkaa siellä naukua ... itkee kuin pieni lapsi. Pahanilkinen lapsi, jolle tehdään kiusaa. Taikka molisee jotakin kuin humalainen. Kurrittaa, vonkuu. Ja rääkäisee yhtäkkiä kuin pahahenki ... karkaa toisten kissojen kimppeihin. Ja on niin kuin paholaisten lauma nyt rähiseisi silmittömässä taistelussa.

Ne kissat eivät anna Sakrikselle yöllä unta... Ja päivällä vuokrahuvilan suuri lapsilauma mekastaa pihalla ... hoihkien äänillä, joita Sakris sanoo itsekseen metsänelukkain ääniksi. Ei saa ruokalepoaan enää ... eikä nähdä unia kauniista tytöistä.

VIII

Myöhemmin keväällä, kun kissat jo lepäsivät naamat naarmuisina, korvat raapimisesta pöhöttyneinä ja kurkut käheinä huvilain portailla ja aidoilla ... ja lapset kirkuivat yhä kovemmin ... ja koirat juoksisivat kujilla, silmissä ihasteleva ja malttamaton hohde ... myöhemmin keväällä, kun alastomat koivut saivat punertavan värin ... silloin näki Sakris Kukkelman merkillisen unen...

Ihmeellisempi se oli kuin hän oli pitkiin aikoihin nähnyt.

Minkälainen uni!

Aurinko oli kaiken päivää paistanut hänen kamariinsa ... ulkorakennusten yli se pääsi sinne. Edellisenä iltana oli Sakris lukenut "Suomen Työmiehestä", jonka hän lainasi peltiseppä Savolaiselta, erään alakerran.

Suorastaan mahdotonta oli enää tutkia Nietseskeäkään... Kamarikin muuttui jo päivin ihan kuumaksi...

Siinä alakerrassa oli pitkä kuvaus jostakin vallankumouksesta ... kertomus, joka oli jatkoa ja johon luvattiin jatkoa. Siinä puhuttiin paitsi Venäjän kuuluisasta Rasputiinista ... häntä ei Sakris oikeastaan vihaa, vaan ihmettelee hänen taikavoimaansa ... myöskin Venäjän keisarinnasta ja jostakin toisesta tämän kelvottoman keisarinnan kaltaisesta hovinaisesta, joka oli ollut aikoinaan Ranskan kuninkaan hempukkana. Mikä tämän naisen nimi olikaan? Kultaa oli ollut kaikki hänen ympärillään, maaorjina elävältä kansalta kiskottua kultaa ... verta. Sakris vimmastui lukiessaan, että kuninkaan, ja tietysti samalla myöskin tuon hempukan, aamukahvikin oli tullut maksamaan kaksisataatuhatta markkaa vuodessa! Kahden hengen aamukahvi! Mutta tietysti oli kymmenet pikentit varastamassa niitä aamukahvirahoja ... maakuopissa elävien talonpoikien ja työläisten rahoja. Kaunis oli se nainen ollut... Maidossa kylpenyt... Maidossa!

Ja Sakris lensi valkeaksi suuttumuksesta ... kun se hempukka oli muka tehnyt mielestään yhteiskunnallista hyötyä rakennuttamalla sellaisen porsliinitehtaan, jossa valmistettiin ruusuja... Koristuksia ylhäisten piirongeille ... sellaiset maksoivat tavattomasti kansan varoja ... nuo naisellisen turhamaisuuden keksinnöt... Mutta sittenpä tulikin toinen peli..! Vallankumous. Hempukan poikkileikkauksia päätettiin piikin kärjessä katuja myöten.

Myöhään luki Sakris... Joku kissa vielä kulki ja vonkui ikkunan alla.

Sitten hän nukahti ... muistamatta edes nousta sammuttamaan sähköä. Heittelehti lavallaan... Henki sirahdelti epätasaisesti ... ja joskus

aukesi hänen leveä suunsa ilkeään nauruun, paljastaen keltaiset hampaat.
Ja hän näki unta.

Kukkelman oli muka oikein komeassa salissa... Hänen ympärillään kaikki kultaa ... lamput, kukkaruukut ja kahvikupit.

Ja Kukkelmanilla oli toverina siellä oikein nuori ja kaunis ... joka sitten yhtäkkiä muuttui Venäjän keisarinnaksi ... tahi tuoksi maidossa kylpeneeksi hempukaksi. Ja heillä oli yhdessä hauskaa. Sakris istui maassa hänen jalkojensa juuressa ... ja puhui hänelle palavasti ... ja viisaita asioita. Pikentit kantoivat koko ajan heille kahvia ja omenoita ja päärynöitä ja appelsiineja ja marjahillolla siveltyjä vehnäsvoileipiä.

Mutta sitten näki Sakris jotakin merkillistä ja pelottavaa.

Näki oman päänsä irrallaan ruumiista! Arvokkaan ja kauniin, kiharaisen päänsä: kellertävistä hiuksista hän sen tunsi. Mutta se pää oli leikattu poikki: kaulasta valui vielä hyytynyttä verta ... valui niin kuin suonet olisivat kaulasta yhä riippuneet.

Ja kuitenkin: tuo pää oli elävä! Se puhui!

Sakris itse näki oman päänsä ... vaikkei hänellä ollut enää päätä eikä siis silmiäkään. Hän ihaili kasvojaan ... ei kuvastimesta, vaan omasta päästään ... katseli komeaa tukkaansa. Oli näkevinään edessään aivan kuin venäläisen papin ... taikka itse Rasputiinin.

Ja yhtäkkiä hymyili se irti leikattu pää ... naurahti hänelle iloisesti ja veitikkamaisesti. Sakris näki sinisten silmiensä vilkuttavan hänelle tuttavallisesti. Kohottaen sormeaan pää sanoi hänelle aivan selvästi:

— Sinun pitää ottaa se nainen, joka nyt tulee!

Ja vielä sanoi pää uudestaan ne sanat.

Silloin ilmestyi se nainen, joka oli ollut hänen seurassaan ja rakastanut häntä ... keisarinna taikka se hovihempukka.

Sakris heräsi. Sähkö paloi kalpeana... Kevään ensimmäinen kottarainen vihelteli ikkunan takana, ulkorakennusten päädyssä, karamellipurkista tehdyn pönttönsä puikolla.

Mikä uni!

Sakris ajatteli sitä tarkoin ... tällaista henkien ilmoitusta.

Kuta kauemmin hän sitä ajatteli, tunsi hän, että juuri sen näköistä naista oli hän aina halunnut. Vaaleaverinen ... niin kuin maidossa kylpenyt...

Ja Sakriksen oma pää, siis hänen omien ajatustensa lähde, oli sanonut hänelle, kummallisesti erotettuna hänen ruumiistaan ja sillä tavalla ikään kuin kirkastettuna, sanonut selvästi ja iloisesti:

— Sinun pitää ottaa se nainen, joka nyt tulee! Päivällä Sakris kulki kujilla ja katseli, eikö tulisi jotakin naista. Pysähtyi polkujen varsilla ja kallioilla ... ja tähysteli ympärilleen innokkaasti.

Tällainen merkillinen uni! Milloinkaan hän ei ollut nähnyt moista ... vaikka hän yleensä näki paljon unia. Ja tosi unia! Että unet joskus olivat pettäneet, ei hän ajatellutkaan.

Viimein ei Kukkelman enää jaksanut hillitä itseään, vaan päätti tiedustella asiaa sellaisesta paikasta, jossa se tiedettiin.

Mistä?

Eräänä päivänä jätti hän työnsä kesken jo aamupuolella ... jonkin sikoläätin ikkunapuitteiden nikkaroimisen. Hän meni osuuskauppaan ... kiipesi puoleksi konttaamalla ylös korkeita portaita. Tervehti puotineitejä silmänsä iskien:

— Terve, terve, flikuskit.

Mutta nyt hän ei ollut samanlaisilla asioilla kuin ennen ... nimittäin jauhoja tai kahviksia ostamassa.

Sitä, jonka hän oli nähnyt unessa, ei näissä työissä ollut...

Sakris oli tullut tänne ainoastaan hankkiakseen kolme paria kananmunia: kaksi munaa itselleen ... ja neljä povarirouvalle, joka asui täällä Krokkelbyssä.

Niin, kaikkivaltiaaseen ja vanhurskaaseen Jumalaan ei Kukkelman uskonut enempää kuin suurin osa niistä muistakaan kansanmiehistä ja naisista, joita heidän sosialistiset lehtensä ja julkaisunsa ovat ennättäneet päästää entisistä erehdyksistä ja kasvattaa uuteen elämäkatsomukseen. Kuinka olisi Sakris voinut uskoa kirkkoon ... ja Jumalaan? Nuo iankaikkiset papithan ... siunasivat esimerkiksi sotaan lähteviä sotamiehiä, vastoin sitä käskeytä, ettei saa tappaa. Ja keskiaikaisten kirkkoruhtinaitten tavalla he kantoivat tarkasti veronsa ... eivätkä eläneet köyhistä köyhimpinä, vaikka Kristus käski luovuttamaan toisen hameensa lähimmäiselleen, jos kenellä on kaksi hametta... Samapa lienee, onko kysymyksessä hame taikka paltto ... tahi muut vaateparsellit ja omaisuus...

Ei; Sakris uskoi pitkätukkaiseihin miehiin ... tautien parantamiseen ilman lääkärin apua ... ja uniin ja ennustajarouviin.

Uskoivathan povareihin hienommatkin ... sellaiset, jotka uskoivat kyllä kristinoppiin.

Suorastaan pakko oli uskoa tällaiseen rouvaan. Hän oli ennustanut monta kertaa ihan totta ... salaperäisellä tavalla. Hänen luonaan käytiin paljon ... neidit ja rouvat aina Helsingistä asti ... niin tarkkaan osasi hän tulevat asiat ... sekä menneetkin. Mielellään hänelle kannettiin paitsi sokeria, kahvia ja kananmunia myöskin rahaa.

Ja siinä määrin oli povari rikastunut, että oli voinut hankkia itselleen täällä oman huvilan ... tuon punaisen, kaksikerroksisen talon. Työväen lehdissä hän enimmäkseen ilmoitti. Viimeksi oli Sakris nähnyt ilmoituksen:

— Elämällä ei ole raiteita, mutta joka tahtoo löytää raiteille, se tulkoon Krokkelbyhyn, ennustetaan unista ja kananmunista.

Punaiseksi maalattu, valkeilla ikkunanpielillä somistettu huvila on kalliolla, niin jyrkällä, että Kukkelmanin täytyy turvautua kouransa ... kömpiessään kevätvettä hiljaa tihkuvan kallion juurelle ja sitten pihalle ... toisessa kädessä paperipussi ja siinä kananmunat. Pihalla, jossa ei ole aitaa eikä rajaa ... joka yhtyy ilman muuta lehdettömään koivikkoon, hän seisautuu jännityksessä ja odottaen ihmettä. Ennustaakohan rouva hänelle samaa kuin uni?

Mutta kesken kaiken vilkaisee hän julmasti ympärilleen. Tänne on kerääntynyt leikkimään ja kirkkumaan lapsiparvi, josta muutamat pilkkaavat häntä ... ja uskaltavat nykäistäkin jo hänen paperipussiaan. Sakris ärähtää: missään hän ei ole nähnyt näin kelvottomia lapsia... Ja vielä kerran uhkaavasti taaksepäin kääntytyään pääsee hän pakoon, huvilan portaille ja eteiseen. Paperiliuskasta tekaistu nimilappu on ovella. Tässä se rouva asuu.

Sakris pujottautuu hiljaa sisälle.

Noita-akka ei istu suinkaan tulikiven savussa suuren ja mustan padan ääressä ... taikka lentele luudanvarrella sisään ja ulos uunista. Sellaiset kertomukset ennustajista ovatkin Sakriksen mielestä joutavaa satua, keskiajan taikuutta... Kirkko ... se juuri ... uskotteli muinoin ihmisille tällaisia hullutuksia ... saadakseen pitää heidät itsellään, veronkantajina. Siksi poltettiin muka noitia rovioilla ... useinkin naisia, jotka tiesivät paljon salatuimpia asioita kuin papit. Mutta papit sanoivat, että velhot paransivat ihmisiä paholaisten avulla. Oikeastaan he tekivät sen ilmassa liitelevien ja kiemurtelevien voimien avulla, joita ainoastaan harvat vielä nykyäänkään ymmärtävät ... joskin sellaisia harvoja jo löytyy!

Povari ei istu, vaan loikoo lattialla... Sänky hänellä kyllä on, hyvä onkin, mutta nyt on kuuma ... tänne kalliolle paistaa aurinko ... ja hän on suunnattoman lihava. Niin lihava, että Sakris katselee häntä ällistyneenä ja ihastuneena ... sellaisia rintapieliä ei Sakris ole nähnyt missään. Jotakin yliluonnollista niissäkin on.

Tällaiselle lihavuudelle on helpotus loikoa viileällä lattialla.

Rouvan hiukset ovat sekaisin ... suortuvat riippuvat tukkuina siellä ja täällä kasvoilla. Iho ei ole punainen, vaan harmahtava.

Nyt rouva kohottautuu ähkien istumaan ja katsoo Sakrista ihmetellen ja kysyvästi... Raaviskelee päätänsä ja poveaan ... rinnat ovat kuin mitkäkin tavattoman suuret kumipallot, jollaisia lapset Helsingissä Esplanaadilla potkivat. Sitten kysyy rouva Sakriksen asiaa ... eikä rampa tiedä, kuinka alkaa. Ilmoista Kukkelman ensin puhuu ... ja nykyisen ajan mutkallisuudestakin. Sakris ei aavista, kuinka oikeastaan olisi elettävä ... hän kun on yksinäinen mies, ei ole koti kunnossa... Kyllä hän voisi pitää emännänkin siellä ... ja varmasti hän kyllä sellaisen vielä saa... Sakris oli viime yönä nähnyt niin merkillisen unen. Koskaan hän ei ole nähnyt sellaista. Hän sanoo:

— Ja se oli vissiä unta: minun unet ja förebuudit eivät petkuta milloinkaan.

Ja Sakris alkaa kertoa untaan, ovenpieleen nojautuen ... verkalleen ja vakavasti... Kertoo kaikki yksityiskohdat, kursailematta.

Mutta yhtäkkiä keskeyttää Sakris juttelunsa; keskeyttää vuorostaan ällistyneenä. Sillä rouva, joka ei vielä ole kyselyt häneltä mitään, mutta on jo päässyt pystyyn, ottaa nenänsä irti! Vetäisee nenänsä naamasta erilleen. Varmaankin se on tekonenä ... jostakin aineesta tehty. Ja rouva alkaa puhdistella, itse tuolille asettuen, nenäänsä käsissään ... nenäliinansa nurkalla, kovin likaisen. Kauheana ammottaa hänen nenäreikänsä ... niin kuin luurangon.

Sitten sovittelee hirvitystä ja kunnioitusta herättävä ennustaja tekonenänsä paikoilleen ... ja Sakris aloittaa unensa alusta.

Ihanan ja vielä ihanampaa lupaavan unensa.

Lopulta povari naurahtelee:

— Vai niin, vai oikein keisarinna! Missä sinä asut? Onko sinulla kananmunia? No ... annahan tänne. Vai kaulasi katkaistu ... kylläpä oli merkillinen uni. Näin ihmeellistä unta en ole koskaan kuullut. Koetellaan ... tutkitaan asia. Tällainen selvittää koko sinun tulevaisuutesi... Ja sinä tahtoisit yhtä kauniin naisen kuin unessa näit?

Tietysti Sakris sen ottaisi ... se näytti siistiltä ja hauskalta naiselta.

Rouva kaivaa esille nuuskarasiansa ... työntää tekonenänsä nuuskaa... Ja pärskii. Ja sitten ojentaa hän kätensä ... ja saa Sakrikselta paperipussin, jossa ne kananmunat ovat. Siitä latoo hän pöydälle kaikki kuusi munaa. Iloinen hän on. Sakris ei voi sanoa, että oli aikonut munista kaksi itselleen.

Rouvalla on kamarissaan jonkinlainen verho nurkassa. Hän menee sen taakse... Sakris ei tiedä, mitä hän siellä toimittaa ... mutta yhden munan ja ruokailulasin vei hän sinne mukaansa. Hän tuntuu naputtavan siellä munan rikki ... ja puhelee:

— Hyvää ... hyvää ... ja valoisaa tulevaisuutta. Ihan huntupää morsian tuntuu tästä nousevan...

Nyt tuo hän lasin Sakriksen nähtäväksi:

— Katso itsekin, niin näet, että huntupää morsian tästä nousee.

Vielä nakuttelee ennustaja toisenkin munan rikki verhon takana ... ja istahtaa sitten pöydän ääreen miettiväisen näköisenä... Aprikoi, tekisikö hän tällä kertaa oikein sokerikakun, koska sai näin paljon muniä. Sakris odottaa vakavana ja uskoo rouvan ajattelevan hänen untaan. Sitten rouva sanoo:

— Sinun pääsi oli siinä unessa Rasputiinin pään näköinen, eikö niin? Jaa, jaa ... niin. Tosiaan, kun minä nyt sinua katselen, niin sinun silmissäsi on jotain sellaista ... viehätystä... Ne lumovat minkä tytön tahansa!

— Niin, vastaa Sakris Kukkelman, — minulla onkin aina oikein vaikea olla, kun kaikki flikat, jotka minut näkevät, rakastuvat minuun.

Rouva naurahtaa. Sitten hän ennustaa:

— No ... ennen kuin tämä vuosi on ummessa, joutuu se unessa nähty kaunotar, viaton ja nuori ... sinun luoksesi, ja on sinuun kovin ihastunut. Joutuu piankin. Ja jos ei tämä asia mene, niin saat sylkeä minua vasten silmiä. Siinä se!

Sakris ihastuu. Kysyy kuitenkin:

— Mutta ... mitä se meenaa, että minulta oli pää poikkastu?

— Mitäkö? toistaa ennustaja. — Eikö sitten mieheltä, kaikkein parhaaltakin, ole ikään kuin oma päänsä poikki, kun häntä mieleinen nainen ohjailee? Ja sinun oma pääsi neuvoi sinut ottamaan tämän, joka sinulle tulee ... ja niinpä hän on sinulle mieleinen, ja ota.

Todellakin: Sakris antaisi koko oman itsensä, jos saisi oikean naisen ... sellaisen kuin toivoo.

Ja nyt ennustaja lupaa sen hänelle ... piankin.

Onni täyttää Kukkelmanin sydämen.

Kun hän lähtee povarin luota, katselee hän yhä voitokkaammin ja entistä innokkaammassa jännityksessä naisia, joita tulee tiellä vastaan. Mutta ei vielä: likaisia nämä ovat ... ja toiset vanhoja. Eivätkä nuoret ole läheskään sellaisia kuin se, jota hän... Täytyy odottaa.

IX

Sitten sattui Kukkelmanille vielä toinenkin omituinen tapaus.

Kevät kirkastui ... taivas siinti yhä useammin pilvettömänä, ilmanrannoilta vaaleana. Tuuli suhisi pehmeästi kuusissa ja koivujen punertavissa ritvoissa, tuoden mereltä kosteaa ja voimakasta viileyttä.

Peipposet olivat saapuneet; kurjet halkoivat ilmaa riemukkaasti laulaen, matkallaan pohjoista kohti ... ja kottaraiset visertivät vimmatusti viiritangoissa... Västäräkkejäkin oli nähty tuolla Vantaan rannoilla, jonka jäät olivat pauhaten vierineet mereen ja kutsuneet pitkät jonot helsinkiläisiä ihailemaan kuohuvaa putousta. Auringonpaisteessa häikäisten kimalteli nyt vihreä joki.

Krokelbyssä moni ajatteli jo pääskysiä.

Kevään edistyessä on Sakris melkoisesti menettänyt aatteellista kiihkoaan. Siitäkö se johtunee, että aika kuluttaa kaiken ... vaiko keväästä ja lämmöstä ja valosta?

Olisipa hänellä nyt vielä edes välttävästi töitä ja ansioita, niin tuskinpa hän muistaisi enää paljoa sitä ahdistusta, mikä on häntä vuosikautia kiusannut. Mutta töitä ei ole vielääkään juuri ... ei hänenlaiselleen varsinkaan. Niitä pitää pyytää ja anella.

Silti kevät saattaa hänet unohtamaan puutetta.

Tällä hetkellä etsii hän vimmatusti sitä, minkä omituinen uni ja ennustajarouva ovat hänelle luvanneet.

On iltapuoli. Sakris kulkee metsässä, jokseenkin etäällä Krokelbystä. Hän on aamupäivällä viimeistellyt pari työpuseroa, jotka peltiseppä Savolainen häneltä tilasi. Nyt hän tahtoo ... nähdä naisia. Omassa kylässä ei ole hänen naistansa.

Tämä tie johtaa toiseen kylään.

Metsätie se on ... erään kartanon talvellinen halko- ja heinänvetotie. Matala nummi ... siellä kasvaa kuusisia ja petäjiä. Havuneulat kiiltävät ja kuormista maahan varisseet heinäkorret tuoksuvat. Koko metsä lemahtelee hyvältä.

Joskus tulee matkalla aho, keskellä louhista metsää; siinä on oikein kuuma. Sitten painuu mutkittileva, korven läpi kuinka vain eteen sattuu oikaistu tie jälleen alemmaksi ... puiden varjoon... Tulee suota. Se huuruaa lämpöä. Polku haipuu ja hukkuu vesilätäkköihin, joista ainoastaan mättäät pistävät esille.

Eräässä paikassa on kahden ison kiven lomassa porraspuita, talvitien pohjaksi heitettyjä. Liukkaita porraspuita ... ja pitkältä.

Sakriksen jalat eivät vieläkään ole kehuttavat, vaikka hän jo yleensä kävelee. Mutta näitä portaita myöten täytyy hänen ryömiskellä.

Kova halu hänellä on päästä eteenpäin.

Ei hänellä ole tuonne kylään mitään oikeaa asiaa; työvehkeitäkään ei näy hänen vyöllään tai taskuissaan.

Parempaa kuin oman kylän tytöt, pöhköt, jotka nauravat kuin vähäjärkiset, tahtoo Sakris. Oikean, kauniin ja nuoren ... täydellisen hän tahtoo!

Sakris muistelee kottaraisia, jotka asuvat hänen ikkunansa edessä... Kuinka ne räpyttelivät siipiään kuin vimmatut ... ja huusivat ... ja katselivat silmänsä sokeiksi aurinkoon. Pian ne hyörivät jo pesissään.

Ja kun pääskyset tulevat, niin ne munivat.

Eikä Kukkelmanilla ole vielä tyttöä.

Tuolla kylässä, jonne hän aikoo, saattaa olla tyttöjä.

Ehkäpä ... Sakriksen rakastettu on siellä.

Niin hän konttaa suoportaita myöten. Kiire on.

Silloin, kun Sakris on jo pääsemässä portaiden päähän ... rämähtää laukaus, hyvin läheltä. Sakris peljästy, kohottaa päätänsä ... ja hänen mielessään välkähtää harmikin, että kenties täällä on suojeluskuntalaisia ... ampumassa: harjoittelemassa tai muuten kuljeksimassa. Jutellaan, että niiden into on mellastella työväenyhdistyksen taloilla ... humalaisina.

Krokelbyssä eivät tosin ole vielä mellastaneet ... mutta...

Enempää ei Sakris ehdi ajatella, sillä nyt rämähtää toinen laukaus. Ramman korvissa vinkuu: hänkö ei tuntisi vallankumouksen ajoilta kuulan ääntä! Nopeasti painaa Kukkelman kohotetun ja takkuisen päänsä alas ... ja samassa hyppii eräiden yksinäisten mäntyjen takaa tielle ja Sakrista kohti valkea koira... Ja sitten tulee pitkänlainen mies.

Miehellä on suojeluskunnan puku. Pyssy kädessä. Koira pysähtyy, katselee vinkuen isäntäänsä. Vieläpä herra sitä usuttaakin! Mutta koira näyttää hölmöltä ... se ainoastaan hyppelee herransa vasten, joka sadattelee ja lyö pentua pienellä ja sievällä koirapiiskalla. Sitten rientää hän hehkuvien poskin Kukkelmanin luokse. Sakris kyyröttää yhä vatsallaan kivien välissä ja katselee häneen säikähtyneesti, epäillen ja vihoissaan.

— Kas, mitä peijakasta! huudahtaa herra, ja hänen kasvonsa näyttävät venyvän pitkiksi.

— Mikä spektaakli tämä on? puhkeaa myöskin Sakris puhumaan. — Miksi te tahdotte ammuta kävelijöitä? Missä teillä on siihen lupa?

— Anteeksi, se oli erehdys, vastaa herra. — Minä luulin ... että täällä oli kettu taikka jänis... Kaikenlaisia peijakkaan erehdyksiä! Mutta hyvä, ettei paukku osunut.

— Minä ... kettu tai jänis! vastaa Sakris hiukan kalveten, ja ärtyisesti pudistelee hän hiuksiaan. Nousee ylös jaloilleen, murisee jotakin hävyttömistä ihmisistä: ketuksi luullaan häntä ... jänikseksi. Hän huudahtaa:

— Eikö teillä ole silmiä? Mutta ... kysymys ei olekaan siitä ... vaan nykyään ei saa ihmisiä ... sillä tavalla kuin...

— Anteeksi, pyytää herra jälleen. — Minä olin opettamassa koiraani. Antakaa anteeksi ... unohdetaan tämä... Ollaan onnellisia, ettei paukku osunut. Minä voin korvata teille vahinkonne. Paljonko maksaa?

Niin sanoen työntää pyssymies käden povelleen ja vetää esille paksun lompakon.

— Pois kivääri, tiuskahtelee Sakris silloin. — Jos minä stämmää teitä lakituvalle, niin... Hahhah ... halu tappaa metsäneläimiä... Opettaa koirat, pedot, niitä ajamaan! Metsän syyttömiä eläimiä ... vuodattaa niistä verta... Oletteko te ajatellut tätä? En minä itsestäni niin välitä, mutta ... viattomat kreatyyrit...

Herra on aivan ihmeissään.

Siinä sitten istahdetaan kiville ... ja herra koettaa sovitella Sakrista. Sakris pitää hänelle opettavaista esitelmää.

Metsästäjä ei kuitenkaan näytä Kukkelmanista pahansisuiselta... Ei, päinvastoin hän kuuntelee Sakrista ... ja hymyilee hänelle iloisesti.

— Mikä te olette? Kuka te olette? kysyy Sakris.

— Minäkö? vastaa herra. — Minä olen ... muudan Suomenvaara ... liikemies. Mitä te tahdotte korvaukseksi? Ja kukas te sitten olette?

— Minäkö? kysyy puolestaan Kukkelman. — Minä ... olen byggmestari.

Suomenvaara ällistelee. Tarjoaa kääpiölle viidenkymmenen markan seteliä, jonka Sakris viimein huoliikin, kauan vastusteltuaan ja selitellen, ettei tässä rahasta ole kysymys: hän halveksii rahaa ... on kehittynyt ihminen, sosialistikin. Sitten tarjoaa nuori liikemies Kukkelmanille sikaria, mutta nyt rampa jälleen puhuu tupakanpolton vahingollisuudesta... Suomenvaaran nauru kajahtaa hilpeästi.

Suomenvaara polttaa halukkaasti sikariaan.

He istuvat siinä melkoisen aikaa. Koira on asettunut isäntänsä jalkojen juureen ja pistänyt päänsä hänen polvelle.

Sitten pitäisi Sakriksen ja nuoren liikemiehen erota. Sakris on noussut maasta ... katselee ylös herraan ja ojentaa sovinnoksi isoa ja kovettunutta kouraansa... Virkkaa narahtavalla äänellä:

— No, terve, terve. Näkemiin saakka. Minä ... lähden vähän tuonne kylään ... tyttöjä katsomaan.

He jo eroavat; mutta vielä katsoo Suomenvaara taakseen:

— Mikä se olikaan ... se nimi? Kuk... kuk...

— Kukkelman, jatkaa Sakris.

Suomenvaara nauraa, ja painuu metsään. Sakris jatkaa tallusteluaan.

Mutta yhtäkkiä rientää herra takaisin ja huutaa:

— Kuulkaas, älkäähän menkö vielä pois. Tehän ... voisitte tehdä jotakin... Osaatteko rakentaa... Pykmestari? Hyvä on. Te miellyttätte minua ... niin, ihan totta! Minä olen Suomenvaara ... minä ... meidän Mikko! Onko teillä nykyään paljon tekemistä? Mitä? Eikö ole. Kuulkaas: minulla on juuri peijakkaan kiireellinen työ. Se tulisi teille ikään kuin ... kun sattui tällainen tutustuminen. Minä rakennutan itselleni koiratarhan. Rahaa on. Tukkeja on. Tuletteko? Kelpaako?

Sakris kuuntelee.

Koiratarhan..?

Mikko Suomenvaaran takissa kiiluvat napit, joissa jokaisessa on koiranpää. Suojeluskunnan takki se ei ollutkaan. Keltaiset nahkahousut ovat kiinteät. Ja pohkeet suljetut välkkyviin nahkasääryksiin.

Sakris katselee häntä, istahtaa jälleen kiville, huokaisee... Ja sanoo ... ettei hänellä tätä nykyä ole oikeastaan kiireitä töitä. Rakennustöitä hän on paljon tehnyt ... jopa osaisi tehdä piirustuksiakin. Huviloita hän on remontteerannut ... paljon...

— Viittätoista koiraa varten, huudahtaa Mikko Suomenvaara. — Koirien pitää kaikkien olla erilaisia. Rahaa on... Ja minä olen täällä tulokas; palstani on tuolla meren rannalla. En tunne paikkakuntalaisia ... eikä minun kannata hukata aikaa heitä etsimällä. Tulkaa luokseni... Yritetään.

Sakris sanoi tulevansa aivan pian ... vaikkapa jo huomenna.

— Ei mitenkään, vastaa Mikko Suomenvaara. — Minulla on huomenna pörssissä asioita. Mutta tulkaa ... noin viikon päästä. Sanotaan: tulkaa ensi maanantaina.

Sakris lupaa. Ja sitten katoaa herra jälleen metsään.

Sakris seisoo tuokion paikallaan ... ja miettii asiaa, josta oli nuoren liikemiehen kanssa puhunut. Hän oli iloissaan. Pitäisi jatkaa menoa tuonne kylään, jonne hän oikeastaan oli matkalla. Mutta ehkäpä hän väsyisi liikaa: hänellä on jo muuta mielessä.

Rahakin olisi tarpeen ... viimeisestä puseroiden ompelemisesta ei paljoa kertynyt.

X

Jo seuraavana päivänä lähti Sakris Kukkelman tapaamaan Mikko Suomenvaaraa.

Edellisenä iltana oli hän hyvillään. Työtä hän oli saava. Kenties kauankin kestävää työtä... Voisi olla yhdellä paikalla ... ei tarvitseisi hapuilla siellä ja täällä.

Minkälainen sitten olisi koiratarha?

Minkälaiseksi hän sen suunnittelisi?

Suomenvaara ei tuntunut turhia kituuttavan.

Entä millä tavalla tämä herra oli häneen tutustunut? Harmillinen kohtaaminen se kyllä oli... Se, että Sakrista luultiin jänikseksi taikka ketuksi. Mutta mitäpä siitä ... nyt enää! merkillistä vain, että tällä tavoin tultiin tuttaviksi.

Melkein yhtä merkillistä ... kuin se unikin.

Aikoi ampua häntä ja sitten...

Sakris istui ikkunansa ääressä ja tirkisteli ulos. Keväisenä iltana hohteli taivaanranta, minkä Sakris sitä liiterirakennusten ylitse näki, kauniisti punaisena ja kellertävänä. Rakennusten päässä nyyköttävän petäjän hienot havuset värisivät hiljaa ... ne muodostivat ikään kuin jonkinlaisia tähtiä: somia, neulassäteillä varustettuja nappuloita... Luonnon kauniita ja ihmeellisiä muodostelmia. Mutta taivaalla alkoivat oikeat tähdet lempeästi ja salaperäisesti tuikkaa.

Mitähän tämäkin merkitsi ... että Suomenvaara oli ampunut häntä?

Tähdissä oli kaikki kirjoitettuna.

Ja Sakriksen nainen oli kyllä löytyvä. Sen Sakris tiesi. Sen hän uskoi...

Siinä katseli Sakris kukkiin puhjennutta Annansilmäänsä. Kummallisella liikutuksella täytti se hänen mielensä ... sen punertavien kukkalehtien pinta oli hänestä ikään kuin tyttösen hipiä, nuoren tytön.

Hän kasteli kukkansa ... ja kapusi sitten keinutuoliin ... uneksi siinä, kunnes tuli hyvin hämärä.

Sitten väänsi hän tulen lamppuun ja tirkisteli kuvatauluaan, punaposkista Juliaa.

Eipä hän halunnut lähteä tuttaviansa luokse kiivaillakseen nykyistä yhteiskuntaa vastaan ... hokeakseen kämmenellään pöydänreunaan lyöden aina yhtä ja samaa, päähän piintyneitä iskulauseita, niin kuin uskonkappaleita ... milloin pistelevänä ja uhkailevana, milloin taasen alakuloisena ... sikäli, tuntuiko Venäjän Neuvostovalta edistyvän vaiko kärsivän tappioita ja vahinkoja. Kuin jokin loittoneva kaiku supisi hän vielä kuitenkin itsekseen:

— Niin ... yhdestä vain ei voi koskaan tulla loppua: sosialismista. Työväkeä on enemmän: sosialisteja. Ja koska se jotain tahtoo, niin täytyy sen mennä läpi ... ja sosialismi yhä voittaa...

Tänä kauniina kevätiltana Sakris soitteli harmonikkaansa melkein riemukkaasti. Ja lauleskeli.

Varis nuokkui tuolla tuon petäjän heikossa oksassa, raakkui. Sekin äänteli toisella tavalla kuin ennen talvella: pehmeämmin...

Sakris nuokkui keinutuolissaan ja lauloi omasta puolestaan:

Ai, ai, Kerenski, turha on sun toivosi: Suomi on nyt vapaana ryssän vallasta...

Ryssätkö vallasta? Eikö hänen olisi nytkin laulettava värssyn loppu sillä tavalla kuin tulisimmat punaiset lauloivat kärsimänsä verilöylyn ja armottoman nälkävankeuden jälkeen:

Suomi on nyt täynnänsä valko-rosvoja?

Eipä ... tällä kertaa...

Aamulla varhain hän tallusteli sinnepäin, missä liikemies Suomenvaara sanoi huvilansa olevan.

Tallusteli ... jo työpuvussa: sininen työpusero yllä, remmi vyöllä, talvellinen, tahrautunut lippalakki päässä. Mutta parta oli hänellä aivan puhtaaksi ajeltu ja tukka riippui kauniisti suittuna hartioilla.

Hänellä oli työkaluja mukana: kirves ja saha.

Puseron rynnästäskusta pisti esille käännettävän metrinmitan pää... Ja povitaskussa piili iso, vahakantinen muistivihko.

Tuuli puhalteli, niin kuin tällä rantaseudulla melkein aina... Se tuprutteli Sakriksen pellavaista tukkaa, heilautti sitä joskus hänen kasvoilleenkin ja lippahatun päälle.

Kukkelman joutui siihen kuusintokkelmaan, jossa oli eilen vähällä tulla ammutuksi. Kömpi portaat ... ja tallusteli jälleen. Välistä hän pysähtyi, kääntyi koko ruumiillaan ... katselemaan puiden juurelta pilkisteleviä sinivuokkoja ... kuuntelemaan, piipittäisivätkö lintuset. Tänään eivät piipittäneet: oli kylmä päivä.

Metsän takana alanko ... suuria vainioita kalliotöyryjen keskellä ... lakeita ja autioita. Ja sitten nousi tie mäelle, jonka takana sen herran piti asuskella.

Mikä lienee tuo harmaa rakennus koivikossa?

Rakennuksessa oli valtavan korkea, keltainen lankkuaita.

Tuli joku työläinen ... ja Sakris kysyi, mikä tämä talo oli. Mies vastasi:

— Pelastusarmeijan turvakoti.

Niin, nythän Sakris sen muisti: täälläpäin oli sekin.

Tämä tieto teki hänet ikään kuin iloiseksi ... ja uteliaaksi.

Vielä sai hän kuulla, missä herra Suomenvaara asui: juuri Pelastusarmeijan talon takana, pienessä huvilassa meren rannalla.

Hetken katseli Sakris turvakotia ... sen hirmuisen korkeaa aitaa ... niin korkeaa, että yläkerran kolkot ikkunat rupesivat pian häneltä piiloutumaan, kun hän käveli edelleen. Sitä paitsi oli aita varustettu yläreunasta kaksinkertaisella kehällä teräväokaista piikkilankaa.

Mutta Sakris, hän kapusi pienelle kummulle tien varrelle ... ja siihen näki hän ainakin yläkerran ikkunat. Olikohan niissä ikkunoissa naisia? Muka muualle katsellen hän vilkaisi tuon tuostakin ikkunoihin, huomattaisiinko hänet sieltä ... hänet?

Semmoiset tytöt ovat usein kauniita lapsia.

Ei näkynyt siellä ketään. Sakris lähti edelleen.

Täytyy käydä vielä tuossa mökissä kysymässä, missä Suomenvaara oikein nyt asui. Ehkä olisi mökissä naisia...

Tuvassa oli ukko ja akka ... makasivat sängyssä aamiaislevolla... Voivat olla kalakauppiaita, koska täällä haisi niin silakoilta ja silliltä ... kalojen kuolleilta ruumiilta.

Muija kavahti ylös ... kasvoiltaan kellertävä kuin sillin suolavesi ... ja nenäkin hänellä oli suippo ja päästä pysty kuin kalalla. Hän katseli ällistyneenä Sakrista, kääntyi ukkoon päin, joka raotteli silmiään ... ja siinä purskahti akka kihisevään nauruun. Kysyi vilkkaasti, mitä tulija tahtoi ... ja purskahti taas nauruun, peitellen kädellä silmiään ja suutaan. Sakrista alkoi närkästyttää. Mutta asiastaan hän sai toki selvän. Eukko kääntyi ikkunaan päin ... tyrskyi siinä itsekseen ... ja osoitti etusormellaan jotain ulkoa näkyvää, sanoi:

— Tuolla ... tuo iso puu ... sen takana hän asuu tuossa keltaisessa rakennuksessa.

Myöskin Sakris tirkisteli huopapaperilla paikatusta ruudusta ... kiitteli lyhyesti neuvosta ja lähti jälleen tallustamaan.

Liikemies Suomenvaaran huvilan hän löysi. Se oli rannalla, maantien alapuolella, rinteen eteläkupeella. Vanha, keltaiseksi maalattu ... nurkat ja ikkunanpielet valkeiksi. Jyrkät portaat kohosivat ylös ovelle, jonka sivuilla seisoivat kaksi paksua pylvästä.

Entinen herraskartanon huvipaviljonki ... se oli Mikko Suomenvaaran asunto toistaiseksi. Täällä hänellä oli palstakin. Sekä rakennuksen että palstan hankki hän äskettäin eräältä yhtiöltä, joka taasen, takavuosina, osti koko täkäläisen herraskartanon sen entisiltä omistajilta. Yhtiö oli myönyt päärakennuksen Pelastusarmeijalle ... ja alkoi lohkoa tilaa huvilapalstoiksi. Mikko Suomenvaara tempaisi nyt miltei parhaan paikan koko tilasta: kappaleen kartanon entistä puistoa ... osaksi puutarhaa, osaksi villiä metsää.

Pitkin rantakaistaletta kasvaa jono valtavan korkeita tervaleppiä; niitä ylempänä koivuja, lehmuksia, mataloita tammia ... ja kaikenlaista, jota Sakris ei ymmärrä ja josta Mikko itsekään ei ole viitsinyt ottaa selvää. Mikko on näet afäärimies; pitää huolen asuntokeinottelusta, ostaa hopea- ja kultarahoja, kauppaa messinkiromua ja kaikenlaista. Rahaa hänelle tulee kuin roskaa, eikä hän paljon siitäkään välitä. Hän pitää hauskaa ... ja antaa palttua liian vakaville asioille.

Nyt hän tahtoo koiratarhan... Tahtoo olla hieno, olla koiramies.

Palsta joutui hänelle vasta viime syksystä, joten hän ei ole vielä ehtinyt pystyttää itselleen komeaa ja kiiltävää huvilaa.

Mutta koiratarhan tahtoo hän kohta: se on hänen päähänpistonsa.

Juuri tuonnoittain, ilmojen lämmitessä, tuli hän tänne Helsingistä. Asumaan täällä muutamia päiviä kerrallaan. Tänne syrjäiseen rantaan on hyvä tyhjentää meren saaristosta, tuolta oikealta, saapuvat moottorit, jotka tuovat pirtua.

Ja Helsinkiin pääsee täältä nopeasti ... läheisessä huvilassa on puhelin, sillä voi tilata kiitävän auton.

Mikolla on vasta kaksi huonetta... Isompi niistä jo varustettu uljailla huonekaluilla. Siellä on sohvia, joiden kyljissä ammottavat tyhjät hyllyt kirjoja varten, välkkyvä peili ja uusi gramofoni. Pienempi kamari on järjestetty tilapäiseksi keittiöksi, jossa emännöitssee Mikon vanha tati, sisämaasta äskettäin tänne tuotu, vakava leski.

Viisi vuotta sitten oli Mikko ahkera metsämies... Silloin oli hänellä talo maaseudulla... Sitten hän sen möi ... antoi rahojen hurrata... Ja hankki uutta rahaa. Nytkin rakastaa hän metsästystä... Ja koiria. Koirat ovat hauskoja. Ne ovat mielenkiintoisia... Niiden hoitaminen on jotakin erikoista.

Miksi ei Mikko voisi kerätä ja hoitaa koiria? Hän on kuullut mainittavan ihmisistä, jotka keräilevät maailmanmestarien maalauksia, jopa vähäpätöisempääkin: hankkivat innolla, hurmiolla, haltioitumisella ja kiihkolla esimerkiksi erilaisia tiukuja. Sellaista tekevät jotkut hassahtavat englantilaiset lordit. Vieläpä saattavat eräät heistä, jos eivät muuta lystikästä keksi, koota tulitikkulaatikoita ... kymmeniätuhansia kappaleita ... satojentuhansien markkojen arvosta, jokainen laatikko erilainen. Sellaista saavat englantilaiset aikaan! Hauskaa on rahakkailla... Mutta Mikko on nuori ja elämänhaluinen: hän tahtoo liikkua ... metsästää..! Tahtoo itselleen koiria.

Nyt loikoo hän vielä eräällä sohvalleen ja nukkuu. Hänen uutimensa ovat vedetyt kaari-ikkunain eteen.

Vinttikoiranpentu alkoi äsken vinkua hänen sohvansa vieressä matollaan. Silloin hiipi tati, joka jumaloitsee sisärenpoikaansa, hiljaa sisään ja houkutteli penikan keittiöön.

Mikko viipyi eilen myöhään jossakin tärkeässä liikemiesten kokouksessa. Hänen päätänsä särkee. Antaa hänen levätä.

Keittiössä on tädillä jo kahvi valmiina, ja naapurimökin tyttö on tuonut vastalypsetyn maidonkin.

Tati odottelee, milloin poika heräisi.

Sakris Kukkelman tirkistelee portaiden juuressa ylös paviiljonkiin.

Harvoin hän on nähnyt huvilaa moisella paikalla, kuin sokerikeilan kärjessä.

Hän on kovin väsynyt kävelystä ... ei tekisi mieli ryhtyä heti kiipeämään noin jyrkkiä portaita.

Ketään ei näy pihalla ja kartiinit ovat alhaalla...

Mutta kumminkin täällä valvotaan, koskapa savutorvesta nousee sauhua.

Olisikohan huvilassa toisetkin portaat kuin nämä korkeat?

Ja saattaapa täällä muutenkin vähän katsella ympärilleen...

Kukkelman jättää työvehkeensä portaitten juureen ja kiertelee verkalleen rakennusta...

Muita portaita ei ole...

Nyt katselee rampa pengermän reunalta maisemaa ... hän on siinä kuin mikäkin omituinen kanto, jonka päähän on pistetty tappurakuontalo... Tuuli viuhkoo hänen pitkäa tukkaansa.

Meri on ihan tuossa... Kuivia, viimekesäisiä lehtiä rapisee lähellä tammessa. Suurissa tervalepissä rannalla on vanhoja urpuja...

Suunnattoman leveät kaislikot saartavat lahtea ... törröttävät niin kuin kulonurmi maasta.

Sitä lahtea sulkee meren puolelta jono saaria ... toiset karuja, paljaslakisia ... toisilla kasvaa petäjiä.

Tuolla vasemmalla kuultaa punainen säleaita. Ja sitä ylempänä on vankkaa petäjämetsää ... niin pitkältä, ettei sen läpi näy enää aitaa.

Sakris Kukkelman kävelee palstalla ... köntii kuin karhu taikka jokin kummallinen metsänpeikko. Menee alavalle rannalle... Nousee jälleen ylempiä, vedellen käsillään itseään jostakin kallionpykälästä. Sitten asettuu hän pykälälle istumaan... Alkaa miettiä, mihin paikkaan se koiratarha olisi rakennettava ... ja minkälainen se olisi tehtävä. Kuvittelee mielessään koirien elämää ... niiden vaatimuksia.

Välistä kääntää hän verkalleen ruumistaan ja katselee paviiljonkiin päin. Ei näy vielääkään ketään...

Koirien elämä?

Niille kartanoa..?

No ... kyllähän viattomia elukoita olisikin suojeltava...

Ja täytyyhän Sakriksenkin elää.

Sitten hän pääsee selville koiratarhan paikasta: tähän mäntymetsään se olisi tehtävä! Hän tarkastelee sitä paikkaa ... suunnittelee ja laskee. Laudoista se hänen olisi mukavin tehdä. Mutta Suomenvaara oli puhunut, että se rakennettaisiin hirsistä, joita täällä on paljon...

Viimein nousee Sakris portaita ... ja kiipii ylös, jyskyttää ovea.

Mikko Suomenvaaran vanha täti tulee avaamaan. Hän hätkähtää hiukan, kun näkee Sakriksen. Mutta Sakris katselee häneen ylös viattomin silmin...

Hieman pettynyt on Sakris tästä vanhasta naisesta, jota hän muuten luulee palvelijattareksi: melkoisesti kumara ja vanha akka!

Täti jälleen luulee Sakrista kerjäläiseksi. Hän kysyy:

— Mitä te tahdotte? Kuka te olette?

— Minä olen se byggmestari, joka on tilattu tänne tekemään talo koirille, vastaa Sakris.

Täti sanoo:

— Kuka tilannut? Mitä tekemään?

— Kartano koirille. Se herra, joka täällä asuu, tilasi eilen.

Täti on hämmästynyt. Ja sitten hän muistaa, että Mikko oli joskus puhunut aikovansa rakentaa itselleen koiratarhan. Mutta ... kuinka on hänen rakentajansa tuollainen?

Täytyy kuitenkin mennä Mikolta kysymään.

Mutta nythän Mikko vielä nukkuu.

— Odottakaa, kehoittaa muori Sakrista ja painaa ulko-oven kiinni.
Sakris jää portaille.

Täti menee sisarenpoikansa kamariin ... ja ravistelee varovasti Mikon valveille, sanoen:

— Siellä on sellainen mies ... kyttyräselkäinen ... kääpiö ... tahtois puhella. Sanoo sinun kutsuneen hänet tänne tekemään koiratarhaa.

— Mitä..? Sekö..? Onko se jo täällä? huudahtaa Mikko.

Täti kysyy ihmetellen:

— Oletko sinä hänet kutsunut?

— No, suoraan sanoen ... olen, vastaa nuori gulashi. — Se nyt ... oli semmoinen hullutus. Tapahtui pieni sotku tuolla metsässä eilen. Mutta olkoon... Kuinka, joko hän nyt tuli? Sen veitikan piti tulla vasta viikon kuluttua. Hittoako hän nyt jo!

Täti katselee kummastellen sukulaiseensa ja kysyy:

— Onko hänet sitten pyydetävä sisään?

— Antaa tulla vaan, sanoo Mikko. — Odottakoon keittiössä ... pian tästä joudun.

Sakris lasketaan keittiöön... Siellä koiranpentu alkaa häntä hurjasti haukkua: ei asetu vanhan tädin torastakaan. Sakrista rupeaa se räyskytys jo suututtamaan...

Mutta sitten astuukin Mikko Suomenvaara toisten luo ... yllään pitkä ja komea aamunuttu ja kädessä koirapiiska. Sitä piiskaa on nyt penikan, jonka nimi on Heiluvei, totteleminen. Nöyrästi se istahtaa isäntänsä jalkain väliin.

— No ... te tulitte jo tänään? huudahtaa Mikko Suomenvaara.

— Minä tulin, vastaa Sakris. — Mies ei koskaan petä lupaustaan! Ja minä olen jo katsellut paikan päälle, johon koirakartano pykätään... Tuonne kummulle...

— Niin, mutta ... olihan puhe, että tulisitte vasta viikon kuluttua!

Sakris ällistelee. Hän mutisee jotain sellaista kuin:

— Jaa, jaa... Mutta minulle ... se passasi juuri nyt. Ja niin kuin sanottu, minä olen jo katsellut paikan päälle... Ja minä tiedän, millä tavalla se on timrattava...

Sakris alkaa pitkästi selittää, kuinka koiratarha tehdään.

— Hyvä, hyvä, vastaa Mikko. — Mutta se ei käy nyt. Minun täytyy iltapuolella lähteä kaupunkiin.

Silloin Sakriksen silmät välkähtävät. Hän melkein tiuskahtaa:

— Niin ... mutta minulla on jo työkalutkin mukana.

Hän lauhtuu vähän ja rohkaisee:

— Mitäs muuta kuin isketään kirves puihin. Niistä tulee pylväitä ja pilareita. Ja sitten lautoja väliin... Ja sitten...

Mikkoa huvittaa Sakris. Hän raapaisee korvallistaan ... ja taipuu lopulta kuitenkin, sanoo:

— No ... minä olen Mikko! Yritetäänhän sitten. Mennään ulos asiaa paikan päällä pohtimaan.

He lähtevät ulos ... Sakris, Mikko ja koiranpenikka. Siellä he kävelevät ja katselevat, harkitsevat suunnitelmaansa. Sakris puolustaa hartaasti laudoista rakentamista. Hän sanoo:

— Minä ... jos minä joskus pykätä, niin laudoista minä... Se on helppoa ... siitä tulee hyvä.

Sen kyllä Mikko uskoo, että se on helppoa. Mutta ei: hän tahtoo varmempaa, hirsistä hän tahtoo.

Viimein Sakriksen täytyy huokaisten taipua.

Eikä Mikko haluaisi rakennuttaa tänne kummullekaan, vaan rannalle. Syntyy jälleen pieni väittely. Sakris huudahtaa:

— Minä kyllä, antakaa anteeksi, minä ymmärtä tämä asia! Minä olen tehnyt tällaisia töitä. Jos pykää rannalle, niin tulee kostea... Ei, ei tule hyvä! Minä sanon: sillä tavalla ei tule hyvä! Mutta jos timrataan se ylös tänne, niin...

Mikko alkaa hiukan suuttua. Sitten hän nauraa, ja pysyy päätöksessään: koiratarha on tehtävä tuonne hänen omaan paikkaansa, kauniille rannalle...

Siinä väitellään sievoinen aika... Ja huokaisten alistuu Sakris.

Sitten sanoo Mikko aikovansa neuvotella, vaikkapa jo heti tänä iltana, eräiden koiraklubin jäsenten kanssa piirustuksista. Kukkelman ällistelee tätä tietoa ... ja kysyy:

— Kuinka? Mitä varten? Osaan minäkin riitingit... Jos tahdotte, teen riitingit teille. Minä olen jo tuuminut asiaa...

Mikko naurahtaa ... ja arvelee, että sitä asiaa voidaan nyt oikeastaan pohtia myöhemminkin. Hän sanoo:

— No, kunhan nyt ensin kaadatte petäjät ja hommaatte ne rantaan! Taitaapa sitä siinäkin jo olla tekemistä. Mitä arvelette, saatteko te puut täältä rantaan?

— Minäkö? ihmettelee Sakris, ja hänen suunsa menee iloiseen ja leveään nauruun. Hän vakuuttaa:

— Se ei ole mikään konsti. Ei työssä niin paljon voimia tarvita, vaan konstit ne auttaa. Ja minulla on sellaiset konstit, että ... niin kuin ei mitään vain...

Siis olkoon sekin asia selvä. Mutta vielä kysyy Mikko, milloin koiratarha tulisi valmiiksi.

Sakris pohtii ja arvelee. Hän lukee päiviä ja puita...

Ja lopultakin on Sakris varma, että kuuden viikon kuluttua voisi koiria pistää asumaan koirataloon.

Hyvä on sekin Mikosta. Mutta vieläkin yksi seikka: paljonko Kukkelman tahtoisi urakkasummaa ... tarkalleen niin pitkän ja niin leveän rakennuksen teosta ... kunnes laitos olisi vesikatton alla?

Sakris asettuu kivelle istumaan ja vetää povitaskustaan suuren muistikirjansa. Syventyy miettimään

ja piirtelemään käyristyneille paperilehdille lyijykynällä viivoja, koukeroita, kirjaimia, numeroita ja omia merkkejään...

Sillä välin Mikko opettaa Heiluveitä kävelemään kauniisti rinnallaan.

Viimein lausuu Sakris vakavasti, että niin ja niin monta tuhatta pitäisi tällaisesta työstä saada. Eikä hän tahdo kiskoa: hän on näet semmoinen mies, kansanmies. Demokraattikin hän on mielipiteiltään ... sosialisti ... ja enemmänkin...

— Oho, huudahtaa Mikko Suomenvaara.

Summa on Mikosta liian suuri. Siksi ehdottaa Mikko, että he sopisivat aluksi ainoastaan puiden kaadosta, veistämisestä ja salvamisesta. Muusta rakentamisesta ennättäisivät myöhemmin. Mitä Kukkelman nyt tästä alkutyöstä tahtoisi?

Jälleen Sakris miettii: tekee kirjaansa koukeroita ja laskee. Hänen nyt esittämänsä summaan Mikko suostuu.

Työn voisi Kukkelman aloittaa koska tahansa.

Mutta: missä Sakris sitten täällä asuisi ... ja missä hän aterioisi?

Sakris sanoo tyytyvänsä vaikka keittiöön.

Mutta siellähän on Mikon täti!

No, niin ... no ... onhan täällä vielä tuo eteinen. Sakris sanoo olevansa niin vaatimaton ... hän nukkuisi siellä.

Sekin kelpasi.

Ja mitä syömiseen tulee, tyytyisi Kukkelman vähään ... aivan mihin hyvänsä. Niin, hän ei huolisikaan esimerkiksi lihaa... Sitä hän inhosi ... oli vegetariaani. Hän ei tahtonut muuta kuin vähän puuroa tai velliä. Ja ruuasta, jos hän sen täältä saisi, voitaisiin alentaa urakkasummaa.

Sekin soveltui Mikolle.

Kuten sanottu, Kukkelman saisi aloittaa työnsä milloin huvitti ... vaikkapa jo tänään.

Ja sitten tuli Mikolle kiire kaupunkiin. Hän lähti.

Sakris oli tyytyväinen, koska oli saanut hiukan vakinaisempaa työtä.

Ja mielessään hän ajatteli, että tyttöjen koti, tuo Pelastusarmeijan ylläpitämä, oli lähellä tätä huvilapaikkaa.

XI

Samaa päivää jatkuu.

Sakris on saanut kahvinsa ja vellinsä. Vaivaista velliä vain; mutta minkäpä Mikon maalaistäti voi: liharuuan, jota hän Sakrikselle kantoi, lykkäsi Sakris päristellen edestään kauemmaksi ... ei hän sitä syönyt. Oli tämäkin työmies!

Mikko on aikaa sitten mennyt kaupunkiin.

Täti katselee nyt Sakriksen hommia rakennuksen portailta, sillä Sakris on jo ryhtynyt kaatamaan petäjiä.

Muorilla on vastenmielisyys Kukkelmania kohtaan, vaikkapa hän sääliikin kyttyräselkää, jonka jalat ovat sellaiset ... ja toinen jalkateräkin syrjään vääntynyt.

Ensiksi sovittelee Sakris siihen kummulle, mistä rakennuspuut kaadetaan, taskukellonsa puun kupeeseen. Suuren, mustakuorisen ja harmaaksi kuluneen kellonsa. Täti tarkastelee häntä: tuopa näyttää olevan tärkeää hommaa ... niin valikoitsee Sakris mukavaa oksaa. Eikä sellaista oikein mukavaa

tunnu löytyvän, koskapa hän nyt tulee ja pyytää muorilta rautanaulaa. Sen hän sitten saa ... ja takoo sen petäjän kylkeen, vähän toista metriä korkealle, kaulansa Kohdalle. Siihen naulaan hän viimein ripustaa, verkkaan ja huolellisesti, taskukellonsa.

Maalaisemännästä on tällainen menettely ilmeinen ihme... Eipä hän malta olla kysymättä, pelkääkö Kukkelman kellon menevän rikki? Sakris vastaa arvokkaasti ja merkitsevästi:

— Kuinka..? Minä olen jemtti ... aina jemtti mies... Kahdeksantunnin työpäivä..!

Täti nostaa nenäänsä. Kahdeksantunnin työpäivä on jälleen seikka, jota hän ei saata ymmärtää ... ei varsinkaan, kun työ on urakka. Täti ajattelee:

— Mitähän tästä nyt tulee? Turhaanpa taitaa jälleen Mikko nakella rahojaan.

Nyt tarttuu Kukkelman kirveeseensä. Alkaa tähystellä ylös puiden latvoihin ... ja täti tähystelee vuorostaan häneen. Siinä Kukkelman tähtää ja tirkistää. Ja sitten iskee hän ensimmäistä petäjää... Kirves näyttää melkein yhtä pitkältä kuin hän itse ... mutta kohosipas sen kapea ja ohueksi tahkottu terä kuitenkin Sakriksen pään yläpuolelle! Polvet ovat hänellä koukussa ... niin kuin sellaiset lyhytvartiset viikatteen, joita tädin kotipuolella käytetään. Kirves kohosi ... ja vanhan naisen on säälistään huolimatta pakko nauraa. Yhä kirves kohoaa, ja poloisen ramman ruumis keikahtaa kirveen painosta lantioita myöten taaksepäin ... ja sitten se heilahtaa eteen, nytkähtäen vasemmalle ... ja isku sattuu puuhun, kuuluu iskijän ähkäys. Ähä, lähtipäs lastu... Ihan tosiaan lähti! Ja vielä erkani toinenkin lastu. Ja kolmas... Ja yhä singahteli pieniä, kellertäviä lastuja ... verkalleen, yhtäpäätä.

Täti ajattelee:

Kukapa tietää ... ehkäpä tästä jotakin tulee!

Yhä seisoo hän ovella.

Kun petäjä oli hakattu puoliväliin poikki, keskeytti Kukkelman hakkaamisensa, kääntyi katselemaan voitonriemuisesti tätiin ja äännähti, suuret ja keltaiset hampaansa paljastaen:

— Si-so-jaa! Niin se menee! Nyt on jo alku tehty ... ja kun alku on tehty, niin on kuin kaikki olisi tehty! Mikään muu ei olekaan vaikea ... kuin alku!

Sitten Kukkelman taas hakkaa. Kauas kuuluu hänen rintansa pihinä ja ähinä... Petäjiä kaatuu silloin tällöin ... ryminällä ja ryskeellä, katkoen tuuheain latvainsa tieltä toisten puiden kuivia oksia ... suhisten, pohahdellen ... ja sitten runkonsa kallioon kumahduttaen.

Täti on sisässä. Hän tähystelee terävin silmin ikkunasta ulos ja sanoo itsekseen:

— Saipas tuonkin puun poikki. On sillä sittenkin ... käsivoimia..!

Siinä alkoi Sakris katkoa kaatamiensa mäntyjen oksia ja typistää latvoja.

Ja sen jälkeen kaatoi hän vielä toisia puita...

Kunnes tuli kello puoli viisi. Sakris oli pitänyt kelloaan tarkasti silmällä ... ja nyt yhtäkkiä, otti hän kellon taskuunsa, kirveen kainaloonsa ja alkoi tallustella rakennukseen...

Siellä pyysi hän jälleen saada vellinsä taikka puuronsa... Kiirettä ei oikeastaan olisi. Mutta hän aikoi vielä tänä iltana käydä Krokkelbyssä, noutamassa joitakin työkaluja, jotka olivat sinne unohtuneet: veistohaka ja piilu ... ja jos jotakin.

Se olikin Sakriksen totinen aikomus.

Mutta sitä paitsi suunnitteli hän tällä matkalla pistäytyä turvakodin luona...

Aterialla, muoria vastapäätä istuen, oli hän vakava ja hiljainen. Ja kovin tyytyväinen: oikein kehuskeli velliä hyväksi.

Mutta tupsu hänen tappuraisia hiuksiaan pyrki syödessä valumaan lautaselle ja velliin. Se valuikin. Ilkeää sellainen oli tädistä nähdä. Hm, minkäs Kukkelman sille ... kun hänen olkapäänsä olivat pöytälaudan tasalla...

Mutta syötyään ei pistänyt käsiään ristiin! Täti ajatteli:

Mokomakin ... jumalaton könttyrä...

Hulluhan se Mikko oli taas ollut!

Sitten Kukkelman lähti... Täti oli hänen poistumisestaan vähän niin kuin tyytyväinen.

Kukkelman lähti käymään Krokkelbyssä.

Nyt seisoi hän Pelastusarmeijan turvakodin luona ... seisoi pitkän aikaa.

Jonkin vilahduksen hän huomasi naisista ... mutta enempää ei hän heitä nähnyt... Oli pettynyt; häntä ei katseltu!

Merkkillistä untaan hän ajatteli ... ja ihmetteli, eikö se sattuma, että hän oli joutunut liikemies Suomenvaaran urakkaan, edistäisi hänen unensakin toteutumista jollakin tavalla.

Lopulta jatkoi hän hidasta tallusteluaan Krokkelbyhyn, joskus kämmenillään polviinsa nojailen.

Seuraavana aamuna, melkoisen varhain, tuli hän takaisin Mikon huvilalle. Mikko ei ollut kotona; lienee taas jonnekin matkustanut...

Sakris tervehti iloisesti ja ystävällisesti tätiä:

— Terve, terve, täti.

Täti antoi hänelle kahvia. Sakris vilkaisi sitten siinä kelloaan ... ja alkoi kiiruhtaa työpaikalleen. Pisti kellonsa eiliseen nauhaan, puun kylkeen...

Ja sitten kuului kummulta hakkaamista ja rusketta aina ruokailuun asti.

Täti ei enää istunut, niin kuin eilen, poloisen kanssa samaan pöytään ... kun rammalla oli tuollaiset hampaat ... ja kaikki...

Keskellä ruokailuaan kysyi Sakris maalaismuorilta:

— Onko täällä kylässä paljon flikkoja?

— Mitä ... likkoja? toisti maalaismuori, ja ajatte ajatteli:

Tuumiiko tuokin tyttöjä! Sitten hän sanoi verkalleen:

— Onhan niitä... Tuokin talo tuolla ... turvakoti ... on likkoja täynnä!

Sakris nauroi leveästi ja sanoi:

— Niin, mutta ne ovat niin kuin linnut häkissä. Eikö täällä ole muualla ... noissa torpissa?

— Onhan niitä ... ryssien jätteitä... Kai ne ryssät pattereita täälläkin rakentelivat, vastasi muori.

Sakrista vastaus ärsytti. Siihen juttelu keskeytyi. Kukkelman palasi työhönsä.

Määrätuntinsa hän kummulla puuhaili...

Loikoi päivällisen jälkeen hetken vuoteella, jonka täti oli valmistanut hänelle eteiseen. Mutta syötyään alkoi hän pukeutua. Pyhäisiinsä hän pukeutui. Satoi kaulaansa punajuovaisen liinan. Suki tukkansa kuvastimen edessä keittiössä, jonne hän pyysi päästä... Ajeli tuolilla seisten tarkoin parran ylähuulestaan ja leuastaan. Ja sanoi lopuksi, itsepäisesti ja ilkkuvasti, menevänsä nyt katselemaan tyttöjä: viihtyvänsä erikoisen hyvin naisväen parissa.

Tuonne hän meni vanhaan herraskartanoon päin.

Mutta koska hän ei siellä nytkään nähnyt mitään, lähti hän sieltä pieneen kylään, joka oli hiukan loitompana: muutamia mustia ja kyljelleen pyrkiviä tupia ... jäännökset entisen herraskartanon torpista...

Sakriksen oli koetettava näitäkin töllejä ... niin kuin kalastaja kokee verkkojaan.

Hiukan ikävältä hänestä tuntui tällä kulmakunnalla... Huvilassakin ainoastaan tuo vanha ja mustiin puettu täti.

Kunhan se täti ei vain luulisi, että Sakris kaunistaa tällä tavoin itseään häntä varten? Kunhan ei luulisi...

Kukkelman on saanut tarpeekseen vanhoista...

Ja hänellehän on luvattu nuori ja kaunis.

Nyt on Kukkelman tullut keskelle töllikylän vähiä rakennuksia. Siinä seisoo hän jollakin pihalla, keväisillä roska- ja lastukasoilla. Jäykkänä ja juhlallisena ... pyhätamineissaan. Kädet syvälle taskuihin upotettuina. Katsoo oikealle ... kääntää ruhoaan katsoakseen vasemmalle ... käännähtelee vilkkaasti kuin viiri. Vilkaisee nyt sivulleen ... ja näkee jostakin töllistä tulevan ulos hameihmisen... Mutta vanha tämäkin oli.

Mereen aleneva aurinko lämmittää... Tuossa ovat kituvat syreenit jo nupulla ... ja tuossa torpan nurkalla nousee maan sisästä joitakin tulipunaisia ... niin kuin punaisia peukaloita. Rabarbereita ne ovat: niistä valmistetusta ruuasta pitää Sakris kovasti. Muudan hänen entinen heilansa keitti hänelle niistä usein himoruokaa.

Taas tuli erästä ovesta ... tyttö! Sakris lähti kulkemaan häntä kohti ... ja huudahti:

— Tui, tui!

Tyttö katsoi Kukkelmaniin ... tirskahti nauruun... Juoksi sitten takaisin sisään ... ja palasi portaille tuoden kanssaan vanhahtavan naisen ja lapsia. Sakris tallusteli lähelle. Lapset nauroivat, ja pienemmät heistä alkoivat kirkua. Sakrista se kirkuminen harmitti. Mutta tyttöön hän oli tosiaan hiukan ihastunut, joten hän sanoi:

— Katsokaa, lapset ... tällaiset kellonketjut... Eivätkö ne ole lapsista nätit? Kuulkaas, neiti ... minä olen byggmestari. Jos teillä on mitä remonteerata, niin minä tulen tänä iltana ja remonteeraan.

Ja Sakris nauroi veitikkamaisesti ja iski silmää.

Tyttö ei ensin ymmärtänyt. Mutta Kukkelmanin silmäniskusta aavisteli hän sitten jotain. Hän pyörähti ympäri ja juoksi sisälle.

Jätti Sakriksen...

Sakris rupesi puhelemaan emännän kanssa ilmoista. Lapset tirskuivat yhäti ... eräät peitellen kädellään suutansa.

Sakrikselle tuli lähtö töllikylästä, turhin toimin. Huokailen hän palasi Suomenvaaran huvilaan.

Koetteli illallisen jälkeen ryhtyä lueskelemaan Nietseskeä, jonka hän oli viime käynnillä tuonut mukaansa Krokkelbystä. Hän heilutti kämmenellään maalaismuorin edessä sitä kirjaa ... kehui sitä tarpeelliseksi ja hyväksi: siinä oli viisaita ajatuksia.

Tuokion hän luki portailla. Rupesi nukkuttamaan. Sakris meni eteiseen, ratisevaan telttasänkyynsä.

Ja taasen näki hän unta samasta kauniista naisesta kuin silloin keväämmällä...

Ja kun hän seuraavana päivänä oksii petäjiä, oli hän yhtäkkiä kuulevinaan ... niin kuin sen naisen ääni olisi huutanut hänen korvaansa ja kutsunut häntä...

Kukkelman mietti uniaan ... sekä viimeistä että edellistä.

Ja iltahämärässä seisoi hän jälleen turvakodin seinävierellä. Tähtäili vuoroin eteensä maahan ja vuoroin ylös ikkunoihin, joista alapuoli oli himmennetty harmaaksi...

Missä olikaan hänen oma heilansa, hemestinsä ... hänen rakkaansa?

Tuleva se oli: sen tiesi Sakris varmasti. Hän tunsi sen rinnassaan, sielussaan, luissaan ... tunsi sen melkein pä kuin vatsassaan. Tuleva se oli! Hän uskoi siihen: hänellä oli siitä sellainen tieto!

XII

Toukokuisten leppien oksissa riippuivat uudet, pehmeät urvut... Ja louhisten töyryjen välissä kierteleviä tasankoja juovittivat oraalla vihannoivat sarat ... niin kuin pitkät ja suorat matot.

Oli jälleen ilta... Vieläkään ei Sakris ollut saanut odottamaansa...

Mikko Suomenvaara, joka oli paljon matkustellut viime aikoina, milloin siellä ja milloin täällä pitkin Suomea, oli eilen kyllä palannut kotiin, mutta lähti jo tänä päiväksi Helsinkiin, Kennelklubin

koiranäyttelyyn. Sakris jäi tädin kanssa kahden kesken.

Paljon oli Kukkelman harmistuttanut maalaismuoria näinä viikon päivinä, vaikka Kukkelman nykyään olikin melkoisen lauhkea. Ärsyttänyt sellaisilla vihjauksillaan, että sota on porvarienvilkeyttä ... että kirkko on maailmallinen laitos ... että kansa, kun se saa vallan käsiinsä, hävittää viimein kirkon ja nykyisen valtion... Tänään Sakris ihan yltyi tällaista jaarittelemaan: hän oli yksin, raukka, ei ollut löytänyt naistaan.

Silloin muori kiivastui lopultakin pauhaamaan vastaan. Ennen maailmassa ei hän ollut kuullut mokomaa villitystä. Hänelle ei tarvinnut tulla semmoista puhumaankaan. Kiittäisi, vaivainen ihminen, Jumalaa, että sai edes palan suuhunsa ja vaatteet päälleen...

Kukkelman kuuli kerrankin suoraa puhetta. Kovin kiihtynyt ei hän ollut. Hän ällistyi ... ja pysyi sitten vaiti.

Tuskinpa työnsi vanha nainen hänelle nyt velliäkään eteen ... ja teki senkin kiukkuisen näköisenä.

Niin, muorille tuli suorastaan halu ajaa Kukkelman ulos ... mutta antoi hänen kuitenkin olla. Ja sitten lähti Sakris itsekin ... tuskastuneena, väsyneenä ja pettyneenä siitä, että hän oli niin yksin...

Turvakodin luokse jälleen.

Ja sinä iltana tapahtuikin jotain!

Sakris näki siellä ikkunassa tytön!

Sakris hätkähti.

Tämä se oli aivan varmaan..! Juuri tämä. Ihan varmasti!

Sydän Sakriksen rinnassa lakkasi tuokioksi lyömästä. Tuossa se oli ... se oikea... Se luvattu!

Nyt se tuli!

Sakris seisoikin korkean lankkuaidan takana, tähysteli hurmiossa...

Kaunis, nuori tyttö...

Se tyttö, josta hän oli nähnyt unta: aivan hiuskarvalleen samanlainen!

Sakriksen nainen istui toisen kerroksen ikkunassa. Ikkuna oli auki: olihan niin lämmin ilma, että hyttyset, vai mitä pieniä elukoita lienevät olleet, tanssivat ilta-auringon paisteessa vanhainkoivujen alla.

Tyttö neuloskeli jotain... Suikale neuletta riippui ikkunalaudalta uloskin. Hänen poskensa punertivat hennosti ... mutta kasvot olivat muuten valkeat. Tukka kultainen, lyhyehkö ... kiharainen ... aivan niin kuin Sakris oli nähnyt unessa.

Sakriksesta tuntui kuin olisi aurinko noussut ... ja kuitenkin se juuri alkoi laskea. Hän seisoikin siinä ja huokaili...

Tuli hämärä, Sakris katseli ikkunaan suuriksi auennein silmin, joiden autuaallinen hohde muuttui silloin tällöin kiivaaksi kiiltelyksi ... ja suu oli onnellisessa hymyssä.

Välistä hänen rintansa huohotti. Välistä teki hän pitkillä käsillään kurottelevia liikkeitä ja sitten taas kädet hervahdivat sivuille.

Tyttö ei häntä huomannut.

Sakris astui pari askelta eteenpäin ... ja kurkisteli kasvot ilmaa kohti.

Siinä se oli! Kuinka oli mahdollista, että se oli aivan samanlainen kuin hänen unessaan? Onni täytti hänen mielensä.

Yhtäkkiä ikkuna Sakriksen ihmeeksi suljettiin ... sähkö sytytettiin sisällä. Tyttö oli kadonnut. Nyt vasta muisti rampa huudahtaa hänelle alhaalta:

— Ahhah ... tui, tui!

Mutta tyttö ei enää tullut.

Toista tuntia seisoikin ja istuskeli Kukkelman aitauksen juurella. Kierteli rakennusta niin kuin kettu

pihlajapuuta.

Kuinka oli tyttö täällä ... hänen omansa ja kultansa?

Rakennuksen suuri, yläreunasta piikkilangalla varustettu portti oli lukittu ... niin kuin tavallisesti.

Viimein täytyi Kukkelmanin lähteä. Mutta mikä riemu hänellä oli!

Nykyiseen asuinpaikkaansa palasi hän myöhään. Tädin oli täytynyt odotella häntä ... tädin, joka aina meni hyvään aikaan levolle. Loikoilla puolittain valveilla, saadakseen sulkea oven. Nyt hän oli Sakrikselle vihainen ja motkotteli. Mutta siitä Sakris välitti vähät. Hän ei kuullutkaan muurin sanoja. Ei, sänkynsä reunalle asetui hän istumaan ... ja ajatteli, joko hän huomenna saisi tavata omaa kultaansa... Ajatteli uniaan ... ja kultansa kasvojen muotoja. Istui siinä hämärässä eteisessä. Kello oli kohta yksitoista illalla.

Nyt oli Sakrikselle alkanut elämä!

Nyt hänelle oli oikea nainen annettu!

Kuinka Sakris silittelisi häntä ... sivelisi pienen korvanlehden alta. Ja hyväilisi tukkaakin, tuota hohtavaa ja kiharaista.

Käsillään Sakris häntä kantaisi...

Yhdessä he asuisivat...

Missä sitten? Kukkelmanin kamarissako Krokkelbyssä? No, vaikkapa siellä ... jossakin ... yhdessä.

Ja se ... tämä viaton Julia ... tekisi Sakrikselle mieleisiä ruokia, hoitaisi häntä...

Ruokana saisi kyllä olla muutakin kuin puuroa ... kunhan ruoka vain tehtäisiin kasviksista. Ja milloin mistäkin kasvisaineista valmistetut ruuat olisivat vaihteluakin... Moinen hyvä kävisi päinsä ... kun olisi ruuantekijä.

Ja tämän kanssa asuen Sakris saisi sellaista intoa ja elämänvoimaa, että työ sujuisi hyvin. Ja kun työ sujuisi, niin kannattaisi hankkia vaihtelevia ruuaksia ... ja välistä levätä ja hoitaa terveyttään mielensä mukaan. Paastota saisi perinpohjin.

Ja Sakris muisti kuulleensa jossakin, että jos terve tyttö lepäilee kivulloisen miehen vieressä, niin mies saattaa parantua. Niin kuin esimerkiksi sellaiset reumatismia sairastavat, jotka makuuttavat jaloissaan koiraa ... pientä, mustaa villakoiraa. Silloin se koira kyllä saa reumatismia ... ja niin kovan, että se kuolee...

Kuolee..!

Mutta ... tämä nyt on toinen asia.

Sakriksen kyttyrä katoaisi lopultakin ... oman kanssa ollessa, kasviksilla ja paastolla. Katoaisi ... kuten hän on aina uskonutkin.

Nyt sen katoaminen oikein alkaa!

Millä tavalla voisi Sakris lähettää omalleen kirjelapun ... ellei tuo Julia pääsisi Sakriksen luo? Mutta ... mikähän tytön nimi oikeastaan on? Sitä Sakris ei vielä tiedä.

Siinä Sakris vuoroin istuu tai loikoo, vuoroin hiukan kävelee edestakaisin. Pikkulinnut nukkuvat ulkona ... paritusten ... lämpöisissä pesissään... Sumua kohooa merenlahdelta ja peittää ranta-alangon. Kun aurinko nousee, tuo se mukanaan päivän, jolloin Sakrikselle alkaa elämä...

Juuri tämä nainen se saisi kääntää Sakriksen pään miten tahtoi ... niin kuin ennustaja oli unen selittänyt. Unessa oli hänen katkaistu päänsä näyttänyt niin onnelliselta... Nauranut ja viitoittanut viisaasti silmää.

Sakris rupeaa hyräilemään. Hiljaa koettelee hän lauleskella:

Oi armaani, oi armaani,
oi kallis armaani...

Keittiöstä alkaa silloin kuulua liikettä: hm, se vanha ja koukkuleukainen akka..!

Hänelle pitäisi kertoa tästä tapahtumasta. Mutta jos Sakris nyt menisi kertomaan, niin se ... suuttuisi.

Mutta huomenna Sakris aikoo hänelle kertoa ... nuoresta ja viattomasta immestään. Sakris nukahtaa viimein.

Ja huomenna hän herää siihen, että muori jyskyttää keittiön ovea, raottaa sitä ja ärähtää:

— No ... mikäs nyt on ... kello käy jo yhdeksättä!

— Kuinka? Onko kello jo kahdeksan? ällistelee kääpiö myhkyisenä kasana peittonsa alla, tukka riipuksissa lattialle asti.

— On se, vastaa muori. — Vai lieneekö mies sairas..? Ettekö jaksakaan tänään mennä työhön?

— Minäkö sairas? Minä olen terveempi kuin koskaan ennen! kehuu Sakris, ja hän aikoo kertoa muorille eilisiltaista ihmettään. Mutta sillä välin on muori jo sulkenut oven, sanoen:

— Tulkaahan kahville. Mikko-herrakin on kotona.

Sakris pukeutuu työasuunsa.

Mutta Mikko Suomenvaaran luona, joka on vasta kiidättänyt autolla Helsingistä kotiin, sanoo muori:

— Pois se pitäisi täältä ... tuo tuollainen...

— Mikä? Kukkelmanko? kysyy Mikko nauraen; hän on aina iloinen: terve ja reipas mies.

— Niinpä juuri, vastaa täti. — Mokoma... Jumalaton se tuntuu olevan. Räävää ja panettelee pappeja ... ja Jumalaa. Ei hänellä muka Jumalaa olekaan. Ja muutenkin... Mitenkäs hän on veistänyt nuo hirret! Kieroja ne ovat. Kaipa sinä sen tiedät? Katsoitko eilen?

— Ka, en katsonut! vastaa Mikko. — En ennättänyt.

Muori arvelee:

— Pilalle ne nyt menevät... Kun oletkin aina poissa.

— Afääreitä, täti! huudahtaa Mikko. — Afääreitä, afääreitä!

— Niin, mutta jospa sinä et saakaan koiratarhaasi syksyyn.

— Oho! pääsee silloin Mikko Suomenvaaralta levoton huudahdus. — Sepä olisi peijakasta... Sillä nyt minulla on koiria: eilen tilasin Helsingistä kaksi pientä pointteria, kaksi setteriä, yhden kanakoiran, yhden mäyräkoiran ... pentuja. Ja yhden dobermanin, täyskasvuisen.

— Mikä se on? kysyy täti.

— Sekö? Se on pinsheri! Hieno pinsheri ... maailman hienoin pinsheri! vastaa Mikko.

— Niin ... entä sitten sen turkki, jatkaa täti. — Joskus täynnä petäjänkuoria, risunkappaleita ja lastuja. Sitä se putsaa ja sukii...

— Minun pinsherinikö? kysyy Mikko. — Ahaa, tämä Kukkelman. Peijakas vie. No antakaa hänen putsata!

— Niin, niin, mutta minä luulen ... että hän taitaa ajatella tyttöjäkin! pahastelee muori.

Mikko purskahtaa nauruun. Hän on kyllä hiukan suuttunut siitä mahdollisuudesta, että hänen koiratarhansa valmistuminen viipyisi. Mutta nyt hänellä ei olisi tilaisuutta sitä asiaa järjestellä. Hän aikoo näet juuri ryhtyä isompiin puuhiin: lähteä ostamaan raavaita, viedä niitä Ruotsiin... Raavaita ... ja sikoja, lampaita.

— Antakaa te nyt Kukkelmanin olla, sanoo hän. Sittenpä hän nähdään. Vai pitää hän tyttäristäkin, hahaa!

Mikko se lyö kaikki leikiksi... Ja täti pitää hänestä kuin omasta pojastaan.

Sen päivän pysyi Mikko kotosalla. Opetteli ja komenteli Heiluveitä ... ja katseli, kuinka Sakris käsitteli puita. Nyt tuli oikein suuren petäjän vuoro. Saisikohan Kukkelman sen poikki? Meni puolen tuntia ... jo sai kuin saikin! Kääpiöllä oli omat tempunsa: iski puuhun lovia kaikkiin ilmansuuntiin ... niin että se lopulta seiso i yhdellä kannallaan kuin hyrrä. Sitten hän nytkytteli petäjää: eipä se kaatunut, vaan

ainoastaan kallistui toisia puita vasten. Kukkelman ryömi silloin ylös runkoa pitkin, katkomaan kaatumista estäviä oksia ja latvuuksia. Taivaan isä, jos hän jäisi puun alle! Mutta eipäs jäänyt. Puu kaatui ... Sakris sen mukana maahan, kellahtaen kuoppaan ... makasi siinä liikutellen jalkojaan ... ja naureskellen harmissaan:

— Kas kas ... onpas tässä! Mutta odottakoonpas ... tuo sturski.

Sakris kääntyi kuopassa vatsalleen, tavoitti kirveensä ... ja nousi ja alkoi raivoten katkoa petäjästä viimeisiä oksia...

Hennoisiko Mikko näin hauskaa miestä hoputella? Eikähän Mikolla nyt ollut aikaa.

Mikko tilasi auton, meni Helsinkiin.

Sakris aherteli monta tuntia... Katseli entistä useammin kelloaan. Lopulta hän tuli huvilaan ja sanoi:

— Kuulkaas nyt, täti! Minun täytyy tänään lopettaa ennen kuin oikein passaisikaan!

Sakris ei joutanut odottamaan edes päivällistä; ei, ainoastaan pariin voileipään hän tyytyi... Olisi tyytynyt lähtemään vaikkapa ilman ruokaakin. Hän vakuutteli vilpittömästi:

— Ei ihminen elä ainoastaan leivästä. Rakkauttakin hän tahtoo...

Nyt aikoi hän kertoa muorille, mitä kummaa ja ihanaa hänelle oli tapahtunut. Mutta muija näytti yhä niin tylyn näköiseltä, että Sakris virkkoi pelkästään:

— Minun pitää lähteä käymään taaskin ... Krokkelbyssä. Siellä on ankeleegiä asioita. Ei niitä voi lykätä.

Sitten hän pukeutui huolellisesti. Mutta joutuin se meni. Ja sitten hän katosi kylälle päin.

Krokkelbyhyn ei Sakris kuitenkaan lähtenyt ... vaan tapaamaan omaa kultaansa.

XIII

Kesä on melkein tullut.

Vedet heruvat suurilta, alakuloisilta soilta ... kerääntyvät puroksi, joka ponnistaa synkkien kuusikkojen läpi ... ja pääsee sitten luikertamaan niittyalangon halki. Puro kohtaa jonkin esteen, kääntyy ja kiertää sen etäältä... Nyt, rautatien penkereen juuressa, se paisuu isoksi lammikoksi, jossa pajut kylpevät. Sitten löytyy hiekkapenkereen alitse viemäri: siitä pohisee vesi tulvanaan lävitse, ryöppyää savesta keltaisena ja mudasta harmaana. Puro luikertaa edelleen. Taas tulee jokin uusi este, ja puro nousee niin korkealle, että oikaisee lopulta yli oman tavallisen viivansa, ryntää sen poikki ... syleillen viidakoita, jotka jäävät silloin ikään kuin sen kainaloon ja hellivään syliin...

Aurinko paistaa levottomaksi tehden ja huumaten.

Pikku joeksi paisunut puro on päässyt yhtymään Vantaaseen, joka kimaltaa terävästi vilisevinä aaltosina...

Rentukat puhkeilevat kukkimaan Vantaan niityillä...

Mäenrinteen hiekka tuossa alkaa nurmena vihertää...

On nyt lapsilla hauska juosta pitkin rantaäyräitä ... juoksennella huutaen ... taikka polskia vedessä tai onkia parin tuuman pituisia rantapiikkejä... Eräät heistä ovat jo paljasjaloin...

Jopa on muutama poikanen hankkinut itselleen venheenkin: jonkin laatikon taikka vanhan sikoaltaan, jolla hän nyt toveriensa kanssa meloskelee taikka soutaa sievoisen matkaa alas putoukselle päin.

Sakris: hänkin kuljeskelee näillä main. Auringon ilo silmien edessä ja lapsuuden vähäiset hovit mielessä pysähtyy hän katselemaan villisti huutelevia lapsia ... niin kuin muutkin aikuiset.

Kiireesti kehittyy suvi... Kuusien synkkä väri saa uusien vivahteitten iloa, kuusien oksat tulevat täyteen kukkia: pieniä ja kirpeänpunaisia käpyjä... Koivut, joihin on puhjennut harsomainen ja utuinen

silmuvaippa, Sakriksen mielestä ikään kuin morsiushuntu, pukeutuvat yhtäkkiä juhlaan, kiilteleviin lehtiin. Ne ikään kuin kasvavat korkeammiksi ... tuossa tuokiossa...

Kalliomäen välissä lepäävät tasaiset niityt peittyvät kukkiin... Sakeasti versoaviin ja niin keltaisiin, että kaikki on yhtä ja pelkkää silmien häikäisyä... Oraat höystyvät viikossa puolen kyynärää...

Talitinttien iloisesti kilkattava laulu on siirtynyt metsiin ... kaikuu nyt heikosti ... jostain suhisevan koivun sisästä.

Ja pääskyselä kiirivät ylhäällä illan punertavassa ilmassa. Ilta ennustaa kuumaa päivää...

Sakris oli löytänyt Mikko Suomenvaaran rannalla uuden, pienen linnunpesän, jota maalaismuori arveli leppälinnun tekemäksi. Sitten Sakris kuuli sen linnun arasti tirahtelevan äänenkin ... ja näki ääntelijän itsensä, harmaan ja koreilemattoman. Kohta kai se lintunen munisi pesäänsä munia, jotka kuuluivat olevan sieviä ja sinisiä.

Ja eräänä aamuna kajahti käen kukunta villistä korvesta, Mikko Suomenvaaran asuinkylän läheltä.

Sakris käveli yhä paremmin...

Matkallaan kultaansa tirkistelemään pistäysi hän myöskin Krokkelbyssä ja nouti sieltä harmonikkansa. Sillä aikoi hän soitella rakkaalleen...

Krokkelbyssä lemusi silloin kaikkialla suopalolta ja kydöltä: siellä poltettiin talvella pihaille karttuneita ruohoja, höysteeksi kaali- ja kukkamaille. Lapiot ja kuokat siellä heiluivat; varakkaiden tonteilla pitkin päivää, mutta työläisten huviloissa ja tölleissä, kenellä vain oma asumus oli, iltaisin, jolloin oli päästy toisten töistä: silloin kaivettiin, lapiotiin ja touhuttiin usein myöhälle yöhön, otsa hiessä, keväisellä vimalla ... paitsi leivänhankinnan pakosta myöskin huviksi...

Krokkelbystä tallusteli Sakris takaisin työpaikkaansa kaikkein suorinta tietä: kesätietä, jota hän ei ollut sattunut kulkemaan moniin vuosiin. Ja tultuaan korpeen hän yhtäkkiä joutui ihmeisiinsä, sillä sinne oli kohonnut aivan uusi kylä, sinnekin. Tietävästi jo ennen sotaa. Sievoinen kylä, märkään ja pelottavaan kuusikkoon...

Jokunen sarka suon keskellä oli kullakin omistajalla ollut siellä ensin. Pienoinen perunamaa. Sitten oli saran reunaan tehty ehkä lautainen koju ... kuten tuokin tuossa; siinä säilytettiin työkapineita ... ja siinä oleskeli palstan vuokraaja taikka omistaja, vakinaisesti kaupungissa taikka muissa kylissä asuva, milloin hän vietti puhteet ja pyhät täällä metsässä hoitelemassa sarkaansa. Sitten rakennettiin kojun viereen lisää: kamari, tupa... Koku jäi kuistiksi. Ja kun rakennus oli saatu kuntoon, asuttiin täällä jo aina... Kaivot uurtuivat maahan ... marjapensaat ja omenapuut juurtuivat kantojen väliin...

Nyt ne puut varmaan jo alkavat kukkia. Ja pensaat antavat makeuksiaan.

Tällaista oli tapahtunut muutamassa vuodessa ... ja olisi tietysti tullut enemmänkin, ellei sota olisi häirinnyt...

Niin oli käynyt ... kun ihmiset olivat saaneet hankituksi itselleen palstoja ... taikka ainoastaan voivat niitä vuokrata...

Kaikkein myöhimmin illalla puuhailtiin ja möyrittiin juuri täällä syrjässä, noiden punaisten, keltaisten, vihreän ja sinisten huvilain edustalla. Ihmeellinen ponnistuksen näyte; niinhän ne edistyvät, joilla on jotain omaa, mitä muokata.

Mitä lieneekään herännyt Sakriksen mielessä tätä kylää katsellessa...

Välistä ennenkin hän oli sellaista ajatellut ... että hänellä olisi palsta ... taikka ainoastaan vuokrattu tontti.

Nyt se ajatus heräsi jälleen... Ja nyt liittyi siihen myöskin tuo tyttö, jota hän oli viikon päivät vartioinut...

Ei ollut vielääkään nähnyt häntä ikkunassa...

Pelastusarmeijan kartanon luokse oli kääpiöllä tälläkin hetkellä niin kiire, että hän kulki kaikkein suorinta tietä korven halki.

XIV

Kukkelman pyöriskelee turvakodin seinävierellä. Parhain liina on hänellä kaulassa. Korkea kaulus näyttää pönkittävän hänen päätänsä niskasta ja leuasta.

Parhain liina: kolme uutta kravattia on hän nykyään ostanut. Paljon muuhun ei hänen ole tarvinnut pyytää rahoja tädiltä; ainoastaan näiden koristeiden ostoon ja muutamiin limonadipulloihin, jotka hän on tyhjentänyt kylällä kuljeksiessaan.

Sakris liikkuu verkalleen, kädet liivien kainaloihin pistettyinä... Sitä seinäviertä, jonka puolella hänen kaipaamansa ennenkin on istuskellut. Kömpii korkeita multakasoja myöten, välistä nojautuen kourillaan polviinsa ... nokkosten ja takkiaisten keskellä. Ne multavallit ovat syntyneet siten, että sille paikalle on vuosikausia vedetty kaikki roskat talon pihalta ja puutarhasta niinä aikoina, jolloin kartano joutui herrasomistajiltaan vuokrataloksi.

Komeaa ryhtiään näyttelee Kukkelman vallinsa harjalla... Silloin tällöin hän luo ikkunaan välkkyviä ja hymyileviä silmäyksiä.

Nyt taas ikkuna aukeaa: tyttö on siinä!

Nyt se on siinä taas.

Mutta ei katsahda Sakrikseen.

Sakris huokaa... Alkaa hyräillä ääneensä, tahallaan.

Viimein pysähtyy hän aivan ikkunan kohdalle, kääntää kasvojaan ylöspäin niin paljon kuin saattaa, naurahtaa pihisevästi ja sanoo:

— Kultu, kultu!

Tyttö rupeaa tekemään käsityötään.

Kukkelman alkaa kummullaan puhella kauniista ilmasta. Ja yhtäkkiä kehottaa hän:

— Tule kävelemään minun kanssa.

Tyttö ei huomaa.

Olisikohan se ... sokea?

Mutta kuinka hän sitten saattaisi neuloa?

Taikka kuuro? Se olisi ... onnetonta.

Mutta ei kuuroudesta kumminkaan olisi niin suurta vahinkoa kuin silmien valon menettämisestä.

Kukkelman kävelee, katselee, hymyilee, vilkuu. Hän ihmettelee ja huolestuu... Ja putoaa siinä kurkistellessaan kuoppaan roskakasojen väliin... Se oli harmillista...

Naurettiinko hänelle nyt ikkunasta?

Ei, tyttö katsoi yhä jonnekin muualle.

Sakriksella oli hänelle jo rakkauskirjekin taskussa, valmistettu edellisenä yönä ... istuen paviljongin ikkunan edessä, jonka laudalla hän kirjoitti. Ei täti ollut varustanut hänelle eteiseen edes pöytää. Hitaasti ja itsepintaisesti Sakris tuon kirjeensä laati ... vaipuen ajattelun vaivasta usein pitkiksi tuokioiksi aprikoimaan. Pari tuntia se työ vei ... muutamia sanat, malttamattomat ja tuliset. Sakris vakuutteli kirjeessä, että tyttö, jonka nimeä hän nyt tahtoi tietää, oli hänen valittunsa, oli hänen omansa... Juuri hän, eikä kukaan muu: niin oli Sakrikselle varmasti ilmoitettu.

Tämän kirjeen tahtoi rampa nyt jollakin tavoin toimittaa heilinsä käteen.

Meni hetki ... ja tyttö katosi ikkunasta.

Ehkäpä olivat hoitolan johtajattaret vaatineet hänet muualle?

Tai ehkäpä he koettivat tehdä kiusaakin Sakrikselle: ajella tyttö-parkaa pois hänen näkyvistään.

Odottakootpas... Sakris pettäisi heidät! Hän mutisi itseksensä:

"Ah ... te ... armeijan taivaallinen sotajoukko! Kyllä minä näytän teille jöökkiä flikkani tähden!"

Kukkelman mielti keinoja, kuinka hän puijaisi noita hoitajattaria.

Kuitenkin joutui hän alakuloisuuden valtaan ... kun ei tyttö kenties ollut huomannut häntä.

Olisikohan ennustaja sittenkin erehtynyt? Mutta sehän oli mahdotonta!
Sakriksen omat unetkin olivat näyttäneet ilmi elävästi tämän naisen.
Mahdottoman selvät unet. Juuri tämän naisen ... aivan kuin valokuvassa.
Ei, kaiken, mitä uneksii sillä tavalla, täytyy toteutua ... täytyy olla tosi!

Sinä iltana oli Sakriksen pakko jälleen mennä tyhjin toimin asumukseensa. Mutta kuinkas sitten kävi?

Kun hän seuraavana iltana oli jo samalla tavoin lähtemäisillään pois turvakodin luota ja köntysteli vallia pitkin maantielle päin, niin kuuli hän ikkunasta ääniä, ja kääntyi: siellä oli hänen impensä! Tällä kertaa jonkin toisen naisen seurassa. Naiset katselivat ulos.

Sakriksen rinta vavahti onnesta ja palavasta toivosta. Hän alkoi nopeasti kävellä takaisin ikkunan eteen. Ikkunaan suoraan hän katseli ... kiersi vartaloaan ja kasvojaan ikkunaa kohti.

Nyt toinen nainen huudahti:

— Mikä ihme tuolla on? Katso, Nelma! Sinä et katso... Älä huoli, Nelma... Älä sure ... joutavaa strunttia!

Se toinen oli punainen ja hyvin lihava. Jos Sakris olisi tarkastellut häntä, olisi hän huomannut naisen oikeassa silmässä valkean viirun, kaihijuovan, joka piirsi silmän kahtia niin kuin rako näkyy särkyneissä silmilaseissa. Mutta Sakris huudahti itsekseen:

— Nelma ... kaunis nimi... Ihmeellinen nimi!

Nelma tuskin käänsi päätänsä... Hänen silmänsä olivat raukeat, sameat. Sinertävät luomet pyrkivät painumaan kiinni ikään kuin ilta-auringon säteitten vaivaamina. Poskipäissä hehkui.

Lihava nainen jatkoi:

— Strunttia, Nelma! Ei tässä ole hätää. Olenhan minäkin tullut tänne melkein tahallani. Ei ollut omaa asuntoa ... ja kesällä ovat askit huonot. Phyi ... mokomaakin siveää naista..! Ajaa minut lokaalistani ... kun en voinut maksaa kallista vuokraa. Se syöjätär korotti taas sitä melkein puolella. Kuka sellaista voi maksaa... Lähetti kytätarit kimppuuni... En olisi saanut antaa tyttöjen asua luonani, en pitää hauskaa kavaljeerien kanssa. Phyi, hän on muka rouva! Mikä oli aikoinaan hänen isänsä ... millä rahoilla osti hän itselleen miehen? Se pappa piti itse aikoinaan yöpaikkaa. Niin juuri, se on ihan totta! Nyt on tytär fiini: sellaista on hieno kerma maailmassa. Vei kaikki mööpelini vuokrasta ... kaikki, kaikki. Entä erota pojastani ... rakkaasta Pojusta! Kun nyt täti hoitaisi hänet hyvin! Ah, Poju-kulta. Saisinpa itse häntä hoitaa. Mutta pysyisinkö täällä kauan? Tiedäthän: ilman miehiä en voi olla. En voi! Se on mahdotonta. Ja kun sitten täältä pääsen ja saan Pojun luokseni, niin ... frallaralla-rallaa... Kavaljeereja ja makeaa suuhun: likööriä ... ja silloin, ah, ah, fralla-lal-la-frallaa! Ja sinä, Nelma, suret pienemmistä. Ei saa välittää, Nelma, pitää nauraa, pitää laulaa... Oi Vermlanti, sa kaunis, sa armahin maa! Pitää katsella ympärilleen. Katsopas tuotakin tuolla! Mikä se on? Mikä kumma?

Mimmi osoitti Kukkelmania, joka seisoi lankkuaidan takana ja katseli Nelmaa. Mimmiä rampa tuskin huomasikaan; Mimmin läsnäolo harmitti häntä kuitenkin vaistomaisesti.

Sakris koetti päästä lähemmäksi ikkunaa... Ja yrittäessään siinä liikuttaa jalkojaan nopeasti ja pontevasti ei hän taas muistanut edessään olevaa vallinreunaa ja sen kuoppia. Yhteen sellaiseen kuoppaan hän putosi ... ja kellotti siinä takkiaisten seassa kuin mikäkin nurinkäännetty koppakuoriainen, heilutellen hiljaa raajojaan.

Mimmi nauroi ikkunassa:

— Tuo on lystikäs poika, katso, Nelma! Minunkin Pojuni on usein sellainen veitikka: styyrää itsensä ulos minun vaatteillani ... tekeytyy joulupukiksi. Ja hän on vasta neljän vuoden vanha.

Sitten jatkoi Mimmi Sakrikselle:

— Tule tänneemmäksi, poika! Näytä meille konstejasi! Mistä ihmeestä sinä olet saanut tuollaisen peruukin? Kuule, poika, poika!

Sakris vastasi ärtyisesti ja vakavasti:

— Minä en puhu mitään teille ... vaan kyllä toiselle.. Nelma, tule minun mukana spaseeraan!

Mimmi huudahti:

— Nelma, mitä hän sanoo? Se osaa laskea leikkiä, nallikka!

Kukkelman tiuskasi Mimmille:

— Minä en puhu teille mitään. Ja minä en ole nalli ... en poika. Ja miksi en voisi olla poika? Poika ... se ei ole mitään pahaa. Mutta minä tarkoitan puhua Nelmalle asioista ... tarkoitan vakavaa asiaa.

Mimmi katseli varsin kummastuen Sakrista ... hänen silmänsä oikein tutkivat tuota joulupukkia. Hän vastasi: — Vakavaa asiaa? Ettekö te sitten ole poika..? Tyttökö sinä olet? Vai ... ämmä?

— Sinä itse olet hävytön ämmä, kiivastui Kukkelman. — Mitä? Tahdotko sinä kuulla ... sinä ... minkä arvon sinä tienaat ... mikä lintu ollenetkaan ... joka et voi elää muuta kuin plankningin ja piikkiaidan takana! Et huomaa ihmistä olevankaan siellä, mikä ei ole sellaista kuin yleinen narrillinen muoti. Mikä ihme se on, että minulla on pitempi hius kuin toisilla? Sinulle minä en puhu mitään! Tuollaisia kyllä on ... semmoisista olen saanut kyliksi. Juu, tämä poika on semmoisista syönyt itsensä metiksi, haha. Ne ovat maistuneet minusta niin kuin maassa yli talven maanneet potaatit. Niitä minulla on ollut ... kymmeniä. Mutta tälle toiselle minä tahdon puhua! Kuule, Nelma, kuule, kaksi sanaa!

— Herra Jösses, huudahti Mimmi. — Hän ei siis olisikaan poika. Tuo tukka olisi oikea? Herra Jösses, minkälainen mies!

Sakris oli niin lähellä aitaa, että hänen päänsä parahiksi näkyi sen ylitse. Hän äänteli:

— Nelma... Nelma... Niin kaunis nimi. Sellaista minä en ole kuullut milloinkaan. Ja niin kaunis tyttö. Tule ... tule sieltä pois!

— Minkälainen mies, toisti Mimmi. — Karvoja täynnä. Katso häntä, Nelma!

Mimmi purskahti nauruun. Hän jatkoi:

— Entä minkälaiset hampaat, hahaha! Mutta mitä hän puhuu? Onko hän stollinen vai..?

Nyt Nelma katsoi, samein ja sekavin silmin. Mutta nuo sinertävät ja avuttoman näköiset silmät leimauttivat Sakriksen ilmituleen.

Nelman katse ikään kuin koetti ponnistautua irti joistakin ajatuksista.

Sakris heilautti ja ojenteli käsiään...

Totisesti: aivan samanlaiset silmät kuin Nelmalla olivat sillä, jonka hän oli nähnyt unessa. Ihmeellistä! Kuinka tämä ollenkaan oli mahdollista?

Nelma katseli ... hän näki ainoastaan Sakriksen pään.

Sakris tuijotti häneen jäykistyneenä. Hoki itseksensä:

— Rakas, rakas, kultu! Tule minun tykö ... minä vien sinut pois..!

Nelma kuuli Sakriksen huudahtavan nimeään. Hän säpsähti: ajatteli jonkun tuttavan nähneen hänet täällä. Ei jaksanut oikein arvioida, mikä tuo huutelija ulkona oli.

Mimmi sanoi:

— Nelma, etkö kuule; sehän on rakastunut sinuun.

Nelma vetäytyi ikkunasta.

Rakastunut? Ja kuka?

Kukapa häneen rakastuisi ... kun hän oli tällaisessa paikassa? Sakrista hän ei ajatellut.

Nelma puhkesi itkuun kuvitellessaan, että joku muka häntä... Niin epätoivoista oli hänen elämänsä.

Mimmi lohdutteli Nelmaa:

— Taasko sinä! Joutavia! Mikäpä täällä on olla? Ja kyllä täältä päästään: minä hommaudun pois, ja sitten otan sinut mukaani. Katso tuota hullua! Eikö tämä ole hauskaa?

Kukkelman huudahteli ihastuksissaan:

— Kas niin, Nelma kääntyi pois. Sellainen tyttö ... plyygi. Sellaisista minä juuri tykkään. No, no ... naisen on oltava plyygi. Mutta tule nyt framille sieltä kardiinin takaa. Minulla on paljon sinulle puhumista. Ja jos tahdot, on hauskaakin: semmoisia juttuja, että tulee vatsassa kipeää, kun kuuntelee. Menkäämme tuonne metsään käveleen! Ja limonaadikioskille ... syömään baakelsia. Kyllä minulla rahaa löytyy. Tottahan: milloinkaan, juuri milloinkaan minä en ole ollut ilman rahaa! Minulla on työtä täällä lähellä ... siitä minä tienaan rahaa.

Mimmi huudahti:

— Ahaa ... teillä on rahaa? Mikä te olette?

Kukkelman vastasi:

— Mikä olen? Minä ... byggmestari! Minä ... osaan bykätä ... yhtä hyvin kuin mikä mestari tahansa... Ja kaikkia minä osaan. Sellaisesta saan kyllä rahaa.

— Hän on rakennusmestari! huudahti Mimmi Nelmalle.

— Jaa-ah! vahvasti Sakris alhaalta. — Joten ... tule vain tänne, Nelma. Mennään soutelemaan. Minä saan lainata tuolta Vanhastakaupungista paatin. Ja jos tahdot, niin ... voit ottaa veninnsikin mukaan. Ostetaan pullaa ja limonaadia ... ja kaikkia. Ja minä otan harmonikan ... minulla se on täällä ... laulan kupletteja.

— Kuuletko? sanoi Mimmi Nelmalle.

— Minulla on paljon kupletteja, jatkoi Kukkelman. — Oh, kaikki minä muistan ... kun selvittelen pääni. Kaikki laulut. Tulkaa ... tulkaa molemmat!

— Meitä vahditaan. Ei me päästä! vastasi Mimmi kiukkuisena.

Kukkelman ällisteli:

— Hm ... tosiaankin. Sepä nyt on kanssa... Sulkea ihmiset tällä tavalla ... niin kuin vangit. Ja minkä tähden? Hm ... en tiedä. Tyttö-raukat. Mutta ... mitäs nyt tehdään? Olisi keksittävä konsti... Sellaisia aina on ... konstit ne auttavat! Mitäs, jos minä toisin steegit...

— Steegit? Mitkä steegit? kysyi Mimmi.

— Tikapuut, suomensi Kukkelman. — Mikäpä siinä... Oli kerran Amerikassa mies ... sen nimi oli Romeo ... kiipesi balkongille kultansa luokse... Taikka: nyt se onkin keksitty... Jospa siellä olisi jotakin remonteeraa? Löisitte vaikka klasin rikki ... ja minä tulisin kysymään, onko klasinleikkaamista. Ja sitten olisin siellä teidän kamarissa!

Mimmi halveksivasti:

— Ja meidät pistettäisiin koppiin ... puh!

Kukkelman raapii päätänsä. Hän sanoi:

— Jaa ... sillä tavalla se mahtaisi ollakin..! Mutta mitä me keksimme? Kyllä me aina jotakin keksimme. Kuulkaas, jos minä tulen sinne ja pyydän päästä hakkaamaan klapia. Niin sitten saan keskustella teidän kanssanne.

— Hakkaako rakennusmestari klapejakin? kysyi Mimmi.

Kukkelman nauroi leveästi:

— Miksikä ei? Ei se ole häpeä ... osata tehdä kaikkia. Kaikkia minä osaan. Ja nyt ... minä tulen sinne hakkaamaan klapia ... huomenna...

Yhtäkkiä Mimmi viittasi kädellään Kukkelmania poistumaan, viittilöi kiivaasti. Sakris huomasi jotain vaaraa ja pujahti aivan lankkuaidan juureen.

Siinä hän nyt kyyröttää ... ja nostaa hiuksia korvansa edestä, kuuntelee. Siellä huoneessa on jo kolmaskin nainen ... joku kurkistelee ulos ikkunasta. Varmaankin joku vahti. On jo kovin hämärä, Sakrista ei näy. Se kolmas toruu tyttöjä: sanoo heidän puhelleen jonkun ulkopuolella olevan kanssa. Mimmi kieltää: ainoastaan keskenään hän ja Nelma ovat puhelleet. Toruja väittää Mimmin valehtelevan ... paasaa hänelle, uhkaa erottaa Byskatan Nelman seurasta. Byskata on siis Mimmin sukunimi! Ja toruja on varmaan noita johtajattaria. Mimmi pullikoi vastaan... Hän sanoo olevan itsellään ikävän ...

mokomassa luostarissa. Johtajatar tiuskii, että Byskata on pahennukseksi koko kodille; johtajatar oli muka erehtynyt päästäessään Mimmin käymään Nelman luona: Mimmi ei olekaan oikea lohduttaja Nelmalle ... joka kyllä muuten käyttäytyykin hyvin. Mimmi sanoo olevansa Nelman vanha tuttava ... ja pilkkaa ja haukkuu johtajatarta. Silloin sanoo johtajatar, että ehkäpä Byskata viihtyy paremmin muualla kuin käsitöiden ääressä: huomenna hän panee Mimmin kitkemään hiekkakäytäviä. Sitten vedetään ikkuna kiinni ... ja sähkö syttyy kamarissa. Sakris ei kuule enää mitään.

Sakris säälittelee itsekseen:

— Nelma raukka, sellaisessa seurassa... Ja vangittuna.

Kauan pilkistelee rampa kummulta aidan takaa, olisiko Nelma kamarissa ... ja avaisi hänelle ikkunan. Ei avaa! Ei uskalla..!

Mutta merkillisen katseen oli hän luonut Sakrikseen ... kauniit, siniset silmänsä!

Muuallakin turvakodin huoneissa sytytetään valot. On tullut melkein pimeää. Mutta Nelman varjoakaan ei näy ruudun takana.

Lieneekö tytöt viety iltarukoukseen?

Yhä hiiviskelee Sakris Kukkelman lankkuaidan viertä. Hän ajattelee:

Nelma... Julia... Hänen silmistään, koko hänen kasvoistaan, jotka lensivät punaisiksi, huomasi, että hän on rakastunut minuun. Jumalan ja ihmisten edessä on Nelma minun. Jumalanko? Luonto, kaikkivaltias ja viaton Luonto, on hänet minulle antanut. Luontoa minä kiitän tästä lahjasta. Sen salaperäiset henget ilmoittivat unessa Nelmasta jo ennen kuin olin hänet nähnytään. Kuinka arka hän on! Ei tohtinut edes katsoa minuun ... koska rakkaus palaa sydämessä. Nelma, kyllä minä pelastan sinut täältä ... oikeaan elämään...

Viimein lähti Kukkelman yöpaikkaansa.

XV

Sinä iltana ei Sakris välittänyt mitään maalaismuorin motkottelusta.

Ei, tuskin kuulikaan hän muorin toraa ... hymyili vain itsekseen.

Muori sanoi:

— Lieneekö niitä taas ollut kylällä niitä ... likkoja?

Sakris vastasi, että tietysti... Nuorella miehellä on muitakin asioita kuin istua vanhojen vaimojen parissa. Sitten hän meni ihan muorin eteen ja lauleskeli hänelle, työntäen sormensa melkein hänen nenänsä alle:

Tuli ihmeitä, tuli piruja, tuli pojalle kullan-liruja...

Muori löi häntä kynsille.

Mutta Sakris nauroi.

Silti oli hän totinenkin ... yksin jäätyään. Totinen ja juhlallinen. Sormet liivien kainaloaukoissa tallusteli hän eteisessä nurkasta toiseen. Makuulle ei hän mennyt.

Kukkelman ajatteli Nelmaansa...

Ja millä tavoin hän Nelman kanssa rupeaisi asumaan.

Tietysti Krokkelbyssä ... omassa kamarissaan ... jonkin aikaa. Mutta sitten he muuttaisivat muualle. Vuokrakin oli Krokkelbyssä yhä vain kohonnut. Raskaaksi sellainen kävi.

Ja siinä pälkähti Sakriksen päähän ajatus, jota hän oli jo kauan näinä kalliina aikoina ikään kuin aavistellut ja joka oli virkistynyt eloon juuri äskettäin, hänen kulkiessaan tuon uuden ja nopeasti nousseen työläisten kylän läpi.

Hänelläkin pitäisi olla oma huvila ... oma murju..!

Jospa hän saisi palstan..!

Itse hän tekisi huvilan...

Ensin ainoastaan yhden huoneen... Ja sitten lisää...

Ja nyt, kun hänellä oli Nelma, naisista herttaisim, syntyisi huvila aivanpa itsestään: sellaisen innon ja voiman, sellaisen terveydenkin hän saisi Nelman vaalimana.

Jotenkin hän rakentaisi huvilan ... sen hän oli velvollinen Nelmalle.

Mahtavia ajatuksia suhisi ja pohisi Kukkelmanin päässä...

Oi, kuinka laupias Luonto oli hänelle ollut! Ennustanut ja antanut hänelle Nelman.

Sakris joutui kiitollisuuden valtaan.

Hän oli niin liikuttunut, että heittäytyi viimein itsekseen polvilleen ja ... rukoili. Kiitosrukousta se oli. Rukoiliko Sakris? Kiitti Luontoa ... ja povarirouvaa ja toteutunutta untaan!

Seuraavana päivänä ei työstä paljoa tullut. Muori tarkasteli häntä, silmät terävinä koukkuisen nenän kahdenpuolen. Raajarikko sotki jalkoihinsa taikka hukkasi työkapineitaan. Hän näytti väsyvän helposti ... horjuilevan kelmeänä. Ihmekös se, kun hän oli taas kolunnut yöllä valveillaan ... juossut illalla kylillä, huolimatta kunnolleen edes heikkoa velliään.

Välistä näytti siltä kuin olisi Kukkelmanilla ollut tuli kaatioissa: niin hutiloit hän hirssiä piilutessaan ... ja katseli vähän väliä kelloaan.

Narraisikohan joku nainen tosiaan tuota rampaa?

Entistä aikaisemmin illalla lähti Kukkelman jälleen kotoa, ajettuaan partansa, joka tuskin oli vielä sängellä, ja kammattuaan päänsä kiiltäväksi kuin rasva.

Nelman ikkuna oli auki. Sakris heilautti syvään kumartaen hattuaan ja huudahti:

— Terve, terve, kultuni!

Nelma katsoi häneen kummastuen ... ja hajamielisesti ... niin kuin ei olisi häntä ymmärtänyt. Mutta sanoi sitten:

— Mimmi käski, ettei teidän pitäisi tulla tähän ikkunan alle... Eikä pyytää halkojen pilkkomista. Mimmi on pihalla...

Rampa oli yskän ymmärtävinään; hän vetäytyi heti lankkuaidan kätköön.

Hänen mielestään oli Nelma niin kaino, että puhui ikään kuin Mimmin suun kautta.

Sitten puikki Kukkelman tirkistelemään pihalle portin raosta...

Ja siellä oli Mimmi erään toisen naisen seurassa. Se toinen kääntyi selin... Sakris huudahti hiljaa:

— Neiti ... neiti Byskata!

Mimmi kääntyi ja kuunteli.

Sakris huudahti jälleen:

— Neiti Byskata, tulkaa tänne portin tykö!

Mimmi tuli verkalleen, roskakori kädessä. Kukkelmanin käheän ja pihisevän äänen oli hän jo tuntenut. Hän supatti:

— Ahaa, tekö, pykmestari. Muuten, nimeni on Mimmi Rumfelt ... aatelias..! Ja minäpä sanon teille jotain... Mutta ensin: missä te asutte? Onko se mukava paikka? Teillä on talo? Pytinki?

Sakris kysäisi:

— Kuka se tahtoo sitä tietää?

— Hahaa, se, joka tykkää kovasti teistä, vastasi Mimmi.

Sakris huudahti:

— Nelma!

— Niin, Nelma, Nelma, myönsi Mimmi.

Sakris sanoi riemuiten:

— Bygninki..? Ei ... ei vielä... Mutta minulla on oma kamari ... oma lokaali... Siisti, sievä. Sinne minä Nelman vien kun pääsen täältä rakentamasta... Ja sitten ... kyllä tulee huvila. Se tulee! Ja sen minä sanon, että siitä ei saa sitten mitään puuttua. Ei kamari Nelmalta. Eikä muutakaan. Ja kanalan voi tehdä... Eikä sikala saa puuttua. Ahhah, mikä on sitten parempi elää kun on sikat ja kanat ... ja kukko, joka aamulla laulaa. Myöpi lihat ja munat, jos ei itse tahdo syödä... Mutta itse voipi ostaa niiden rahain edestä omenat ja kaalit ja... Taikka itse kasvattaa ylös kaalit ja porkkanat. Tuolla metsässä se huvila pitää olla rauhallisessa paikassa. Tuolla joen rannalla. Ja sen minä sanon, että Nelman ei tarvitse tehdä mitään, ei muuta kuin kaunistaa itsensä. Kaikki teken minä ... työtä ulkona ja kotona. Työtä ... Minä kaikki... Ja hän rakastaa minut...

Mimmi tiukkasi uteliaana:

— Niin ... teillä on sitten niin paljon rahaa?

— Rahaa? Sitä ... sitä kyllä on ... kun Nelma tulee minun tykö. Silloin..! Ja sellaisesta elämästä minä tykkään: olla parselli ja oma Nelma ... ja elää rauhallisesti, viljellä palstaa. Minähän olen kansanmies ... rehellinen mies ... ja tyytyväinen ... ja aina iloinen! Ja minä ylöstimpraan huvilan...

Mimmi naurahti:

— No, ottakaa sitten Nelmanne. Menkää naimisiin hänen kanssaan! Mutta ... hyst, jo tulee tuo lasisilmäkäärme. Hiipikää pois. Minä ilmoitan sitten teille, mitä teemme. Huomenna ... samaan aikaan...

Kun Mimmi Byskata eli Rumfelt tapasi illalliselle mentäessä Nelman, jonka huoneessa hän ei enää saanut käydä ... hiljaiselle Nelmalle oli ystävällinen johtajatar näet antanut pienen erikoisen kopin ... supatti Mimmi:

— Juuri äsken juttelin sen pikku pykmestarin kanssa portin raosta. Hän on sinuun rakastunut... Ja hänellä saattaa olla rahaakin! Ja sitten sinä saisit hienoja vaatteita... Minä koetan tulla myöhemmin illalla väkisinkin sinun koppiisi ... puhumaan, mitä me teemme.

Kukkelman ajatteli myöskin Mimmiä. Rumfelt oli siis Mimmin nimi ... ja aateliala! Se Byskata, jolle Sakris oli kuullut johtajattaren tiuskivan, oli kai joku toinen nainen...

Ja Rumfelt! Sakris kyllä vihasi ylimyksiä. Mutta olihan Mimmi nyt hänen tuttujaan ... aivan kuin läheinen hänelle. Ja se muutti asian: Sakris oli ylpeä tästä aatelistuttavuudestaan.

XVI

Minkälainen on Nelma?

Hän on tiedoton niin kuin linnunpoika, joka joutuu yksinään maailmaan...

Avuton ja typerä pikku lintu kummastuu, hätäntyy ... ja on kuolla kauhusta, jos ihmisen koura sitä tavoittelee: sellaista vaaraa ei se ole voinut aavistaa; koko maailmasta se ei tiedä mitään.

Onko Nelma hyvä vai paha? Vaiko molempia? Tahii ei kumpaakaan..?

Kaukaa täältä on hän kotoisin. Köyhästä pitäjästä ... pikkukaupungin etukylästä, joka on huonossa huudossa: sen asukkaat ovat rikollisia ja tietämättömiä.

Toista kuukautta on hän ollut täällä turvakodissa. Tuijottanut avuttomana eteensä...

Ei edes ompelemisesta, vaikka se on hänen mieltymystään, ole tullut juuri mitään...

Väsynyt on Nelma. Keskellä päivääkin pyrkivät hänen luomensa, nuo melkein läpikuultavat luomet, painumaan umpeen. Ja välistä hehkuvat hänen poskensa kuumeisesti.

Harvoin hän nauraa: silloin hermostuneesti ja kimakasti.

Näin istuu hän ikkunansa ääressä, turvakodin sininen puuvillamekko yllään...

Hiljainen, siivo ja siisti hän on... Ja hänen yksinkertaiset, miltei viattomat silmänsä katselevat sillä tavoin, että johtajatar luulee saavansa piankin hänestä kelpo naisen... Saavansa nimenomaan hyvyydellä: siksi lasi hän tuon parantumattoman Mimmi Byskatan, joka kuitenkin on Nelman vanha tuttava, joskus juttelemaan hänen kanssaan. Nelmahan on niin synkkä ... eikä tahtoisi puhella kenenkään kanssa.

Nelman äiti oli kauhea ihminen, hurja irtolaisnainen Pertta Kinnunen, joka ei pysynyt työssä erämaan torpassa, vaan alkoi villin ja kevytmielisen verensä vetämänä seikkailla pikkukaupungissa. Syytteli sitten kaupungin herroja pilaajikseen. Alkoi elää milloin minkinlaisten kanssa ... hylkäsi miehiään, joihin hän ei edes ollut vihitty ... sai lapsia ja jätti ne köyhäintaloon. Ainoastaan Sanelman piti luonansa. Yhä hurjemmaksi muuttui Pertta sikäli kuin ikää lisääntyi; kaikkea, mikä on säädyllistä ja siistiä, hän uhmasi. Puheet julkeat, laulut vielä julkeammat. Punainen vihasinta ja järjettömintä lajia!

Nelma ei tiedä isästään oikein mitään. Ei ole tullut sitä ajatelleeksikaan, vaikkapa Pertta lienee joskus sen miehensä nimen maininnut; mutta Nelma oli unohtanut tuon nimen: mitäpä siitä. Ajatukseton kuin jokin kasvi on Nelma.

Siellä kotona Pertta eli erään Mauno Kypenäisen kanssa, joka kalasteli, rokasi viinaa ... ja kävi joskus töissä tilallisilla. Äiti makasi sängyssä ... tappeli välistä Maunon kanssa ... ja alistui joskus hänkin työhön. Ainoakaan karkea sana, luvaton asia taikka teko ei Nelmalle lapsesta asti ole ollut tuntematon. Valehtelu taikka varkaus, joita Maunon töllissä tehtiin yhtä huolettomasti ja helposti kuin hengitettiin koko moisen etukylän unteloa ja velttoa ilmaa, eivät ole olleet Nelmalle koskaan mitään ihmeellistä. Ja sitten alkoi Pertta tyrkyttää tyttärelleen omia tapojaankin niin intohimoisesti kuin muut ihmiset opettavat lapsilleen jotain pyhää elämänkatsomusta. Kumminkaan hän ei ennättänyt Nelmaa siinä määrin pilata, että tyttö olisi tehnyt omasta aloitteestaan pahaa. Tuli kapina, vallankumous ... ja vapaussota. Tuli Pertan loppu.

Myöhemmin on Nelma kyllä tehnyt sellaista, mitä ihmiset sanovat pahaksi. Mutta tietääkö hän vieläkään, mikä on paha? Hän on henkisesti syönyt hyvän- ja pahantiedon puusta ennen aikaansa: sen hedelmillä ei ole häneen tavallista vaikutusta, hän ei niistä huumaudu. Ehkäpä ne heikontavat, riuduttavat häntä ... tekevät hänet kärsiväksi. Mutta silti hän ei ymmärrä, miksi se ja se olisi pahaa ... ja miksi jokin toinen hyvää. Nelman veressä on paha ja hyvä sekaisin.

Tuli tuo kapina. Pertta houkutteli Maunon Varkauden tehtaalle, johon työväki oli keskittynyt. Sanelma jätettiin erään Käkriäisen mökkiin, viisaan mökinemännän, Maunon sisaren, pyynnöstä; eikä ovela Juutas Käkriäinen itsekin olisi pistänyt nenäänsä siihen leikkiin ... johan nyt! Hän saattoi Pertan ja Maunon tammallaan lähelle tehdasta. Perttaan eivät varoitukset pystyneet...

Pertta Kinnunen riehui punakaartilaiden kanssa talonpoikaistaloissa. Kävi ryöstämässä niistä elintarpeita. Talonpoikahan rikastui ja nylki tehtaalaista, jonka täytyi näinä kalliina aikoina elää kädestä suuhun ja jota ei maailmassa kiinnittänyt paljoa mikään muu kuin raha ja palkka. Työläinen vihasi talonpoikaa ja talonpoika pelkäsi häntä; toisiaan eivät he ymmärtäneet yhtään, tuo maasta elävä ja tuo maaton, uusiin ajatuksiin kasvatettu.

Hurja Pertta oli miltei punikkien johtaja. Mieluimmin olisi hän tappanut kaikki tilalliset venäläisellä kiväärillään ... niin suuret kuin pienemmätkin ... puhkaistuaan ensin heiltä silmät, poltettuaan päät roviossa... Taikka haudannut elävältä heidät, kaulaa myöten maahan. Sitä eivät toki toiset täällä sallineet ... eivät ainakaan vielä. Ja sitten se oli myöhäistä.

Mutta kuitenkin sai Pertta tuntea jonkinlaista suloista veren tuoksua. Hän näki muutamia ammuttuja porvareita, niiden veriset rinnat ja halkaistut kallot. Ja siinä iski hän ruumiita piiskalla.

Ja kirkossa sai Pertta tanssia! Rosvottu karja teurastettiin näet kirkossa. Pertta asetteli lehmien päät alttarinkehyksen reunalle... Jotkut kirkonviinistä juopuneet sällit jakoivat verisille päille ehtoollista ... ja Pertta Kinnunen hyppi lattialla prissakkaa, ryssiltä oppimaansa.

Mutta vielä hurjemmankin tanssin hän suoritti, kun valkeat valloittivat tehtaan. Hän vaati piiritettyjä vastarintaan. Veripunaisina värisivät hänen sieraimensa, kun hän huiski kivääri kädessä ... ampui pihalle, lauloi vallankumouslauluja, pilkkasi halveksumista leiskuvin povin niitä pelkureita, jotka tahtoivat antautua ... ja antautuivatkin. Pertta näytti ikkunasta valkeaa riepua, muka antautumislippua; mutta kun porvariupseeri ilmestyi näkyville, ampui Pertta hänet. Niin keskellä kuulien vihellystä,

kranaattien räjähtelyä, tulipalon loimua, hätäntyneiden huohotusta, haavoittuvien voihkinaa, naisten ja lasten itkua...

Tuli lyhyt tuomio. Talonpojilla ja varsinkin ilman maata elävillä työläisillä ei ole nykyään mitään yhteistä: he ovat kaksi toisilleen vihamielistä maailmaa. Armeija, talonpojista nopeasti luotu, oli törkeästi ärsytetty vihaan; ainoastaan siinä se oli yhtä vastustajansa kanssa, että se iski armotta ... se oli samaa rotua kuin lyötykin. Kuulustelut ... miltei joutavia. Laukaukset rämähtelivät monta päivää ... ja monet teloittajat nauroivat sydäntä keventävästä ilosta: olihan taas päästy sadasta näitä kiusanhenkiä! Veri punersi hankea hiekkahaudassa. Ammuttujen kasassa makasi paitsi Maunoa myöskin Pertta. Kolme päivää hän makasi hautaamatta, potkittuna, alastomana.

Mutta ... sitten hänestä vasta tuli punaisten sankaritar!

Sinne joukkohaudalle erämaassa on nyt ilmestynyt ristejä taikka keppejä punaisine nauhoineen... Ja varsinkin Pertalle tuodaan sinne salaa kukkia. Jokainen tiesi hänen eläessään, ettei hänen kanssaan juuri voinut tulla toimeen; nyt on se mielettömyys unohdettu: hän on marttyyri.

Onko hän Nelmastakin marttyyri ja sankaritar? Sitä ei Nelma ole liioin ajatellut. Kun Pertta ammuttiin, tunsi hän kyllä ihailevansa hänen hurjuuttaan; mutta samalla aavisteli hän, varsinkin eräiden porvarien puheiden johdosta, että äiti oli jollakin tavoin kohtalonsa ansainnut. Inhottava oli äiti ollut hänestä joskus, eleineen ja lauluineen. Kumminkin sai ikään kuin kätkeyty vaisto Nelman usein tuntemaan, ei ajattelemaan, että äiti oli ollut sellainen kuin hänen pitikin olla. Kenellekään ei hän sitä tunnetta koskaan ilmaissut. Sen verran hän oli hyvä.

Sinä kesänä, jonka edellisenä keväänä Nelma jäi yksin maailmaan, täytyi hänen käydä tilallisten luona etsimässä ruokaa ja työtä. Siellä tehtiin hänelle sääliviä ja pilkallisia kysymyksiä, minkälainen hänen äitinsä oikeastaan oli ollut ... ja häntä itseään varoitettiin. Silloin painoi Nelma kasvonsa alas ... ja samalla hän sekä hyväksyi että hylkäsi sielussaan äitinsä. Tunteillaan hyväksyi ... enemmän kuin ajatuksillaan hylkäsi. Pertta Kinnusen häpeä kohdistui häneen. Äitinsä kuolemaa ei hän itkenyt.

Hän tunsi siihen aikaan, asuessaan toistaiseksi Käkriäisten mökissä, että hänen pitäisi päästä tältä seudulta pois... Jonnekin. Ikään kuin häväisty hän täällä oli. Ja hänen täytyisi elättää itse itsensä. Se ajatus heräsi Käkriäistenkin vaikutuksesta. Mökissä oli nyt kurjan köyhää, sinä kesänä; syötiin jäkälää ja pettua ... ja joskin Juutas olisi pitänyt Nelman luonaan, niin emäntä ajatteli toki ennen kaikkea omia lapsiaan. Hän neuvoi Sanelmaa lähtemään etemmäksi... Kotipitäjän rikkaille ei hän hennonut yllyttää palvelukseen veljensä ystävättären lasta, näille tutuille rikkaille, joita hän vihasi enimmäkseen niin kuin kateudesta vihataan... Mutta ehkäpä Helsingissä olisikin parempi, siellä Ruotsin puolella? No, saatiin kuulla olevan Helsingissä toimistoja, jotka hankkivat työttömille paikkoja. Tiedusteltiin asiaa pikkukaupungissa poliiseilta. Ne kehottivat kääntymään Helsingin kunnan välitystoimiston puoleen ... antoivat osoitteenkin. Passia varten oli Nelmalla valokuvia; oli toki kahtakin lajia ... nimikorttien ja kuvapostikorttien joukossa. Ja ne kortit, valokuvat ja vähän vaatetta ja evästä mukanaan lähetettiin Nelma Helsinkiin. Saikin palveluspaikan pienessä ja arvokkaassa perheessä. Herra oli tuomari. Kuului olevan tärkeä ruununhenkilökin: kaulassa kiilteli hänellä jokin tähti ... ja hän kävi kokouksissa ja piti juhlia kotonaan. Taikka oli illat teatterissa rouvansa ja tyttärensä kanssa ... hermostuneen rouvan ... ja tyttären, joka oli ylpeä ja kuhisi kauniissa vaatteissa.

Nelmaa neuvoili näihin hänen nykyisiin tehtäviinsä, joihin hän vielä oli tottumaton, toinen palvelija, vanha nainen. Ja Nelma oli taipuisa. Vanha ei käynyt koskaan missään muualla kuin kirkossa: joka toinen sunnuntai siellä. Muuten teki vain työtä... Ja Nelma myöskin; hän oppi nopeasti.

Mutta hänellä oli täällä ikävä. Vanhus ei puhunut hänen kanssaan paljon muusta kuin töistä, joita heidän oli tehtävä. Illat täytyi Nelman valvoa ja odottaa kotiin herrasväkeä, jolla ei ollut hänelle muuta sanomista kuin kehotella häntä olemaan ahkera.

Nelma tutustui saman kivimuurin toisiin palvelijoihin; ne kertoivat hänelle ammattiyhdistyksestä ... ja kehottivat lähtemään kanssaan iltamiin. Nelma ilmoitti rouvalle aikeensa, ja sai torat: hänen olisi sopinut paremmin käydä kirkossa. Hän ei siis mennyt iltamiin ... ja lähti vanhan palvelijan kanssa kirkkoon. Mitä pappi puhui? Ei Nelma sellaista jaksanut kuunnella ... ja vielä ikävämpi hänellä oli kotona.

Joutoaikoina teki hän itselleen vaatteita. Niitä hän näpräili intohimoisesti ... käytti niihin koko palkkansa. Koetti sommitella itselleen sellaisia kauniita nauhoja kuin neidinkin leningeissä. Toinen palvelija varoitti häntä turhista koreuksista. Silloin ompeli Nelma niitä salaa, keittiössä, odotellessaan herrasväkeä iltaisin.

Kerran koetteli Nelma ullaholla rouvan ja neidin kesäpukuja... Ne olivat vielä hauskemman näköisiä kuin hänen omansa ... ja sopivat hänelle hyvin. Yhden hamosen ja yhden paidan pisti hän sitten omien

kapineittensa joukkoon, pärekoppaansa. Niitä sopisi hänen näyttää maalla kesällä. Sillä lomaa aikoi hän toki pyytää ... ja viettää sen Käkriäisten mökillä. Neljä kuukautta oli hän nyt ollut täällä ... ikävässä, outojen ihmisten parissa. Teki mieli jo kuunnella toisenlaisia puheitakin ... ja oleskella järven rannalla...

Joskus hän kyhäsi kirjeen, jossa valitti Käkriäisille ikäväänsä.

Mutta hän lähtikin maalle jo aikaisemmin. Niin sietämätöntä oli täällä ... niin hän ikävöi. Olkoonpa kotipitäjä hänelle millainen tahansa, ovathan hänellä edes Käkriäiset!

Eräänä iltana, kun vanha palvelijakin oli kaupungilla jonkin tuttavansa luona, meni Nelma ullakolle ja otti koppansa ... siinä myöskin nuo herrasnaisten vaatteet. Pisti myöskin takaisin tavarointensa joukkoon rakkaat kuvakorttinsa, joita hän oli kiinnitellyt palvelijain huoneen seinään. Olihan niissä korteissa Ananias Käkriäisenkin lähettämiä...

Jo kauan sitten oli Nelma tiennyt, mihin aikaan juna lähti kotipuoleen. Matkarahoista puuttui häneltä vielä muutama markka. Hän meni rouvan kamariin ... ja katseli lipaston päällystää. Löysi jonkin rasian alta muutaman kymmenmarkkasan. Ne rahat sukaisi hän nyt taskuunsa ... ja lähti talosta. Pudotti porraskäytävässä avaimet isäntäväen kirjeluukusta sisään.

Namusia vei hän Käkriäisten lapsille tuomisiksi. Pienokaiset katselivat ihastellen Nelman koreita vaatteita...

Kysyttiin, kauanko hänellä oli lomaa. Nelma ei sanonut menevänsä enää entiseen paikkaansa ... hänellä oli jo toinen tiedossa.

Viikon kuluttua tulivat Käkriäisten mökille poliisit. Kuulustelivat Sanelmaa, joka itki ja tunnusti. Vaatteet olivat hänestä niin kauniit ... ja rahoja matkaa varten hän oli tarvinnut: ne olivat olleet piirongin päällä ... herrasväellä oli kyllä rahaa.

Se herra, jonka kodissa Nelma Helsingissä palveli, tiesi erinomaisesti, että rehellisyys on yhteiskunnallisen järjestyksen perusta. Aika oli villiintynyttä; kiihotuksella oli kansan käsitteet väännetty sekaisin. Sellainen oli vienyt kapinaankin. Nyt erikoisesti täytyi sivistyneiden opettaa ankaralla kädellä kansa jälleen kulkemaan sitä ojennusnuoraa myöten, jonka nimi on laki.

Poliisit veivät Nelman mukaansa Helsinkiin. Siellä tuomittiin hänet neljäksi kuukaudeksi vankeuteen.

XVII

Tyly oli rangaistus Nelmasta ... liian tyly tällaisesta teosta.

Mikä siinä oli niin pahaa?

Miksi se oli pahaa ... ja häpeällistä?

Käkriäisen Ananiaskin oli Nelman lähtiessä ollut niin välttelevä.

Nelma ei tosiaan voisi enää mennä edes Käkriäisille ... kun täältä vankilasta pääsisi.

Miksi kohtalo häntä runteli?

Tyttö muisteli äitiään ja hänen teloittamistaan ... inhoten ja kumminkin hänet salaisesti hyväksyen. Ja suri, että hänen oman elämänsä näytti täytyvän kulkea samanlaista latua.

Ja jollakin tavoin Nelma turtui.

Istu tässä kesäsi ristikkojen takana ... kaupungissa, josta hän ei nähnyt muuta kuin kattoja ... ja pihalta tuskin vilahduksen järveä!

Kuinka hän yhä ikävöi kotijärvien rannoille ... kotoisiin lehtoihin!

Mutta nyt oli hänen kirjoissaan varkaan merkki.

Ja millä hän sitten eläisi? Ihmiset kysyivät entisen paikan todistuksiakin.

Työhuoneessa neuvoi eräs toveri häntä rupeamaan nuorten herrojen pariin, niin nätti tyttö kun hän

oli. Mitenkä? Ne asiat Nelma kyllä tuns. Mutta omassa itsessään hän ei ollut niitä kokenut ... joten niissä ei ollut hänen mielestään mitään pahaa oikeastaan. Kuitenkin: äiti oli joskus tuntunut hänestä niin iljettävältä...

Neljän kuukauden kuluttua Helsinkiin. Pääsi tarjoilijaksi johonkin kansanruokalaan Söörnäsin puolelle ... sellaiseen, joita mainitaan nimellä "Kuppila". Luojan kiitos: omistaja ... sosialisti ... ei kysynytäkään häneltä todistuksia ... sanoi vain ottavansa erikoisen mielellään maalaistyttöjä.

Ruokalassa oli hirvuihin kalina ja meteli ... paitsi ainaista kiirettä. Nelman hermot olivat tylsyneet ja ärtyneet. Täällä väsytti ... ja koski hermoihin.

Entä tämä ilkeä haju ... rasvan käry, ja satojen suoraan tehtaista taikka rakennuksilta tulevien työläisten vaatteet. Ilma hikeä ja ruokien löyhkää ... ruokien, joita Nelma tiesi valmistettavan usein pilaantuneistakin aineista. Äskettäin kuului isäntä ostaneen maalta itsekuolleen sian, niin juttelivat palvelustoverit. Merkilliset ajat: ruoka katosi maailmasta ... mihinkähän se joutui? Nelma saattoi tuskin syödä oman keittiön sotkuja...

Tällaista ei ollut ennen ... siellä maalla! Ei hajua ... eikä likaista sementtilattia. Äitikin piti mökin siistinä. Ja Nelma rakasti puhtautta... Ja hiljaisuutta!

Täällä paukkuivat ovet auki ja kiinni; niistä kävi märkä ja kylmä ilma...

Yhtä mittaa jäi Nelma tuijottamaan toimeettomana eteensä, kädet helmassa ... nuo sirot ja melkein pä valkeat kädet. Teki tehtäviään, jos häntä hoputettiin. Ei kuullut mehevimpikään sukkeluuksia. Oli väsynyt ... vetäytyi levolle heti, kun pääsi palvelijain huoneeseen ... korjaili ja somisteli vähäiä vaatteitaan... Mietiskeli, kuinka saisi edes korinsa takaisin Käkriäisiltä. Ei voinut sinne kirjoittaa: häpesi. Sillä tavoin vietti miltei kaikki iltansa. Ani harvoin kävi toveriensa kanssa huveissa.

Kerran isäntä haukkui hänet pahanpäiväisesti. Uhkasi ajaa hänet pois. Minne hän nyt täällä ... vieraassa, suuressa kaupungissa? Tovereiltaan ei hän kysynyt neuvoa; mutta joku heistä oli vihjannut, että Nelman sopisi ruveta vaikkapa ompelijattareksi, niin hän saisi istua ja tuumia. Saattoihan sitä nyt ... koettaa. Nelma lähti pois ruokalasta. Löysi viimein itselleen kamarin kaupungin laitamalla: ikkuna synkälle, mukulakivillä peitettylle pihalle päin, jonka nurkassa väräsi lehdettömänä yksi ainoa syksyinen syreeni. Huonekaluina pöytä, tuoli ja sänky.

Jo kotoaan maalta hän tiesi, että ompelukoneen voi saada vähittäismaksulla... Ja hän sai sen. Paperilappu ovelle, että tässä asui ompelijatar.

Talonmiehen rouva tilasi ensiksi puseron ... ja hänen tyttärensä hameen. Sanelma koetti parastaan: hameesta tuli toiselta puolen liian lyhyt, toiselta liian pitkä. Neiti sanoi, että hänen täytyi nyt lähettää se talonpoikaisille omaisilleen maalle. Ja rouvan musliini oli muka pilattu.

Somistaa omat pukunsa ja pukeutua Nelma kyllä osasi: mutta pukujen tekeminen toisille oli vaikeampaa kuin hän luulikaan. Silti sai hän yhä hiukan työtä... Kylmä hänellä oli: halkoja myötiin täällä kiloittain. Eikä rahaa riittänyt edes kunnolliseen ravintoon. Yhtiö korotti vuokria. Nelma meni valittamaan talonmiehelle ... joka oli usein humalassa ja raaka ... niin nytkin ... lupasi auttaa Nelmaa vuokranmaksussa, mutta ... sellaisilla ehdoilla. Nelma oli hiukan katkeroitunut, mutta kuitenkin hän ei hämmästynyt: sellaisia sanoja hän oli kuullut aina. Hän lupasi kumminkin maksaa sen vuokran, mitä vaadittiin, ja poistui. Ehkä hän jostakin saisi rahat...

Ompelukoneesta tultiin perimään maksua, joka oli jäänyt kahdelta kuukaudelta suorittamatta. Nelman oli nyt hankittava rahat ... taikka kone vietäisiin pois. Ei ollut rahaa, ei toivoa... Oli ilta. Taivas musta... Kadulla satoi lumiräntää... Teki mieli keskemälle kaupunkia, jossa valot kiiltelivät sakeammassa. Nelma käveli ajatuksissaan ... pysähtyi jonkin liikkeen ikkunan eteen. Siihen tuli herrasmies, nuori, miellyttävä ja kohtelias. Hiukan päihtynyt hän oli, mutta ei suinkaan tungetellut. Puheli Nelmalle iloisesti nauraen. Suuret, avoimet, mustat silmät. Pyysi saada hiukkasen kävellä Nelman seurassa. Nelma suostui. Se herra valitteli rumaa ilmaa ... sanoi, että hänen teki niin mieli pitää jotain hauskaa! Olisi mentävä jonnekin istumaan! He kävelivät melkoisen kauan. Nelma ei puhellut juuri mitään... Tuli kuitenkin ilmaiseksi olevansa ompelijatar. Herra tarjosi hänelle iloisen ja rattoisen illan erään ystävättärensä luona. Siihen tyttö suostui. He menivät sivukadulle, sisään korkean kivimuurin porttikäytävästä. Ovea tuli avaamaan kookas ja komea nainen, jonka helmoissa hääri pieni, lihava poika. Nainen kaulaili Nelman kävelytoveria. Hän oli Mimmi Byskata ... eli nykyään Mimmi Rumfelt. Mimmi-rouvaksi herra hänet esitteli. Rouva kysyi herralta:

— Mistä sinä olet tuollaisen pienen kaunottaren löytänyt?

Mutta vastausta ei hän odottanut. Mentiin kaikki saliin. Siellä oli pehmeä sohva, pari tuolia ja pöytä. Ikkunaa peittivät repeytyneet uutimet ... korkkimatto oli paikkailtu.

Rouva kantoi heti saliin teetä ja muutamia pulloja, joissa sanoi olevan oikeaa Ruotsin punssia. Itse hän joi sitä ahnaasti. Pikku poika ronkki leivoksia ja Mimmi hemmotteli häntä. Herra myöskin kulautteli, Mimmin vieressä sohvalla. Nelma istui hiljaa tuolilla. Mimmi kehotti häntä pitämään hauskaa ... ja alkoi sitten haukkua herraa siitä, ettei tuo ilkimys ollut viitsinyt ottaa nimiinsä hänen huonekalujaan, joten ulosmittaajat olivatkin ne vieneet: tällaista oli nyt täällä salissa! Herra väitti silloin olevansa ainakin rehellinen: kun hän kerran oli niin itsekäs, ettei tahtonut Mimmiä auttaa, niin ei hän sitä salannutkaan! Mimmi myönsi hänet rehelliseksi ... ja kehui häntä Nelmalle, jonka nimeä hän viimein kysyi... Herra katseli Nelmaa iloisesti ... ja tiedusteli häneltä yhtä ja toista. Sanoi olevansa muka jotain sellaista kuin tutkija, itsekäs, jopa hieman venäläiseen vivahtava luonne: mikään ei ollut hänestä suloisempaa nautintoa kuin kärsiä esimerkiksi omista hairahduksistaan... Vierushuoneesta kuului iloisia ääniä ja rymyä...

Nelmasta tuntui kuin olisi hän hieman tätä herraa pelännyt. Mutta ei se mitään... Juomat loppuivat, herra saatteli Nelmaa kotiin ... ja tiedusteli yhä edelleen hänen kohtaloitaan. Nelma tuskin vihjaili puutteeseensa; mutta elämäntarinaansa hän ei kertonut. Nelman porttia lähestyttäessä antoi herra hänelle rahaa vuokraan ja ompelukonemaksuihin ja erosi sitten hänestä.

Mutta he tapasivat uudestaan kaupungilla. Ja sitten Nelman kamarissa. Nelma alkoi enemmänkin kertoa hänelle elämänsä kohtaloita ... epämääräisin ja katkonaisin sanoin. Tuttava heltyi ja ihmetteli niitä. Oli tuonut tullessaan juomia, joita Nelma ei juuri maistellut, mutta herra kyllä: puhuen elämästä ja rakkaudesta ... ja synnillisyyden ihanuudesta. Nelmasta tuntuivat sellaiset puheet vapauttavilta. Olivatko synnit sitten ihania? Mitä sellainen ihanuus oli? Ja mitä oli rakastaa? Ja mikä synti? Jonkinlaista mieltymystä tätä miestä kohtaan Nelma tunsu. Ystävä auttoi häntä usein rahallakin.

Niin jatkui seurustelua ... kunnes Nelma kirjoitti herrasyntävälleen ja ilmoitti hänelle erään salaisuuden. Ystävä ei ollut käynyt pitkään aikaan hänen luonaan. Nyt ei hän vastannut kirjeeseen. Ja pakoili häntä kotonaan.

Jopa karkoitti hän ompelijattaren lopulta jyrkästi luotaan, kysyen häneltä, eikö hän ollut aina sanonut olevansa itsekäs mies? Itsekäs, mutta rehellinen. Siitä olisi Nelman pitänyt ymmärtää, että hänen oli vastattava itse teoistaan.

Nelma ei mennyt sen jälkeen häntä enää tavoittamaan.

Mutta kerran vielä tulivat he vastatusten kadulla, Nelma surkeana, rasittuneena ja hermostuneena ... toinen hienona, komeana ja iloisena: kiiltöhattu päässä, mustat hansikkaat kädessä. Herra pysähtyi juttelemaan Nelman kanssa ... puhui haltioissaan, kuinka järisyttävän liikuttavaa on nähdä maan multa kätkevän se turhuus, mitä sanotaan ihmiseksi. Hän oli näet menossa hautajaisiin. Sitten oli hänellä hyvin kiire ... hän kätteli, huiskutti mustalla hansikkaallaan ja katosi.

Nelma joutui epätoivoon. Rakastunut ei hän ollut. Tosin joskus, iltoina ja öinä, kun tuo ystävä oli päihdyttänyt hänet juomilla ja sanoilla, oli tyttö kuvitellut tätä rakkaudeksi.

Mutta nyt: herra oli hänet pettänyt.

Puute jatkui. Vähän työtä ... eikä hän jaksanutkaan muuta kuin ajatella kohtaloaan. Kuljeksi kaduilla ... ja ajatteli. Antautui sekä katkeruudesta petturiä kohtaan että rahapulassa hetkellisiin suhteisiin. Entisestä asunnosta täytyi hänen muuttaa: raaka talonmies vainosi häntä siellä. Nyt sai hän kamarin jonkin eukon luona ... ilkeän ja ahnaan, joka vaani häntä aina: salli hänen olla, mutta muisti vuokranmaksut silmät säkenöiden.

Kesällä, jolloin kadut tuntuivat melkein autioilta ja oli tukehduettavaa ja kuumaa, huomasi tuo eukko, ettei tyttö liikkunut enää poissa kotoa: istui vain ikkunan ääressä, kuitenkin ulos katsomatta ... istui syömättä ja juomatta. Ja hypisteli yhtämittä tukkaansa. Nelman huonekin oli epäsiisti.

Eukko ajatteli Nelmasta voivan koitua aika harmia. Nyt tämä asukki jo naurahteli joskus kummallisesti.

Tytön vaatteetkin olisivat olleet kelpaavaa tavaraa. Ja hänen ompelukoneensa.

Eukko meni siis lääkärin luokse ja kuvaili Nelman hulluutta ... lisäksi omasta päästään kaikenlaisia merkkejä siitä.

Ja sitten vietiin tyttö yhtäkkiä poliisivoimalla hermosairaalaan maaseudulle ... sellaiseen, jossa pidetään parantumattomia.

Ei Nelma mielestään suinkaan hullu ollut. Mutta sen hän tiesi, että hänet tahdottiin täällä tehdä hulluksi! Väsynyt hän oli ... kipeä. Välistä häntä pyörrytti hirveästi... Ja eikö hullujen joukossa ihan

tosiaan voi tulla hulluksi?

Kun hän istui epätoivoissaan ja oli hermostunut siitä, että heikkopäiset ympärillä puhuivat ja tekivät ihan kauheita ... kun hän istui ja nauroi ja hypisteli tapansa mukaan hiuksiaan, niin tuli hoitajatar kerran ja huudahti:

— Jaha, vieläkö pitää ajatella sellaistaikin! Otetaanpas neidiltä nämä kiharat pois!

Nelmalta kerittiin tukka päästä.

Hulluksi hänet aiottiin tehdä!

Hän pelkäsi...

Ja siinä hän tuli niin kipeäksi, että hän tuskin muistaa, kun hänen tyttänsä tuli maailmaan. Tyttö se oli: hän kysyi sitä myöhemmin. Sanottiin ensin, että se oli jossakin tuolla toisella puolella ... ja että se tuotaisiin hänelle. Ei tuotu. Viimein se ilmoitettiin viedyksi kunnalliskotiin. Nelma kaipasi sitä... Siinä hän alkoi selvittää. Mietti keinoja, kuinka hän pääsisi täältä pois.

Parani siinä määrin, että saattoi jo tehdä askareita ... niin kuin järjissään oleva ainakin.

Kauhea paikka tämä. Joku päivä sitten muudan väkevä hullu tarttui hoitajattaren tukkaan ... ja toisella kädellään ikkunaristikon ylimpään tankoon: riiputti siinä tuota isoa naista monta minuuttia ... kunnes vartijat ehtivät hätään...

Nelma karkasi pois. Oli pimeä ja sateinen syksyiltä. Hoitajattarella vieraita: istuivat sisällä, joivat kahvia, nauroivat, lauloivat ja soittivat kitaraa. Nelma kävi kaivolla noutamassa vettä. Ulko-ovi lukittiin kyllä hänen sieltä palattuaan, mutta Nelma huomasi, että hoitajatar unohti avaimet keittiön pöydälle ... unohti ja meni jälleen sisään. Nelma väänsi oven auki. Eteisestä otti hän johtajattaren päällystakin ... ja katosi pimeyteen. Piileksi halkopinojen takana ... kun kuuli askeleita. Pääsi ohitse vartijan ... juoksi, juoksi! Pelkäsi, että hänet saataisiin kiinni. Tuli rautatieasemalle. Aikoi Mimmi Byskatan luokse Helsinkiin. Mutta hänellä ei ollut rahaa.

Hän päätti kulkea jalkaisin tuon kauhean pitkän matkan. Kulki koko yön. Saapui aamulla hämärissä perille.

Mimmi kätki hänet, syötti, juotti. Lähetti, varmuuden vuoksi, sairaalan johtajattaren päällystakin takaisin sen omistajalle. Kävipä vaatimassa Nelman tavaroitakin siltä akalta, jonka luona Nelma viimeksi asui. Hävytön akka oli ne jo myönyt ... muka Nelman vuokrasta. Silloin antoi Mimmi pikku ystävättärelleen omia pukujaan. Mimmillä niitä oli, vaikka hänen asiansa alkoivatkin jo sekaantua. Hän joi ja remusi ... ja juoksi katuja.

Saadakseen parempia kavaljeereja oli Mimmi ruvennut käyttämään nimeä Mimmi Rumfelt. Hänellä oli ollut tuttavana eräs saksalainen upseeri, jonka nimi oli Strumpffelt ... aatelinen nimi. Saksalaisuus oli nykyään muodissa. Mutta Strumpffelt oli vaikea lausua ... eikä Mimmi sitä osannut kirjoittaakaan. Hän muutteli siis vähän tuota nimeä ... ja esiintyi nyt aatelisen saksalaisen leskenä. Sekin tempu hankki hänelle muutamia uusia ystäviä.

Mutta silti menivät Mimmin hommat nurin. Poliisi ahdisteli häntä metelin tähden, jota hänen huoneistossaan pidettiin. Ja talonomistajatar oli aina kimpussa. Jonkin aikaa Mimmi tuli toimeen: hän sai vuokransa maksetuksi. Mutta lopulta ei sekään auttanut.

Nelma kuljeksi Mimmin mukana. Muutakaan neuvoa ei hänellä ollut.

Lastaan olisi hänen välistä tehnyt mieli käydä katsomassa. Siitä varoitti Mimmi häntä: panisivat Nelman kunnalliskodissa työhön lapsen elatuksesta. Eikä Nelma tahtonut kunnalliskotiin ... niin pelkäsi hän jo hermosairaalaakin.

Ja kuitenkin joutui hän vielä näiden laitosten tapaiseen paikkaan.

Kun hän ja Mimmi eräänä iltana samosivat yhdessä, suojatti ja suojelija parittain, rappiolle joutuneitten naisten tavalla, ajelivat poliisit vimmatusti heitä. Mutta viime tingassa tuli silloin pelastaja: slummisisar.

Mimmi tarjosi heti hänelle itsensä ja Nelman.

He pääsivät tänne turvakotiin. Kiipelissään oli Mimmi jo aikaisemmin vienyt Pojun tätinsä luo, eroten hänestä satakin kertaa häntä suudellen.

Mutta niin kuin Mimmi Rumfelt oli kehunut, ei hän aikonut kovinkaan pitkäksi aikaa tänne jäädä.

XVIII

Sakris Kukkelman huudahtelee itsekseen:

— Minun Nelmani ... minun oma kuningattareni... Minun impeni... Minun kullan-liruni! Minä teen sinulle ... huvilan.

Hän oli ottanut tänä aamuna kylän puodissa puheeksi, kuinka hän haluaisi itselleen tonttia. Ja silloin oli muudan mies siellä väittänyt ... kauppiaan päänpuodistuksista huolimatta ... että maata alettaisiin kohdakkoin jakaa kaikille köyhille kymmenestä pennistä neliömetri.

Sellaista maansaantia Kukkelman nyt ajattelee ... yrittäessään veistää hirttä.

Muori katselee jälleen portailta. Ja hän ärähtelee itsekseen. Onko Kukkelman sokea? Hänen piilunsa iskee sinne tänne ... milloin syrjään, milloin puuhun! Haha, mikäs nyt tuli! Veistäjän tukkahan näytti tarttuvan kiinni hirteen... Sakris oli lyönyt haivenensa kaarnan repeämään. Siinä hän nyt pyristeli ja tempoi ... kurahteli harmistuneesti. Viimein väänsi toisella kädellään kirvestä irti puusta ja kiskoi toisella hiuksiaan. Muori naurahtaa, hohottaa. Yhden hiustupsunsa oli Kukkelman typistänyt piilulla poikki ... piteli kourassaan katkennutta tukkua, katseli toiselle olkapäälleen valuneita hiuksiaan, rypisteli kulmakarvojaan ja huudahti:

— Äsh, mitäpä nyt Nelma tämän päälle meinaa? Ja ... mitä tällainen merkitseekään?

Muori kysyi:

— Minkä päälle?

— No ... kun minun kaunis tukka on poikkastu, vastasi Sakris.

— Poikkastu! Ja ... mikä se Nelma sitten on? jatkoi muori ivallisesti ja uteliaasti.

Sakris Kukkelman oikaisi selkensä pystyyn, nojautui piiluunsa ja vastasi:

— Nelmako? Ette te sitä tiedä! Minun heilini! Minun nuori ja nätti heilini. Ja hän on minulle rakkaampi ... kuin mikään keisarinna olisi! Niin, tuhannella markalla minä en antaisi mihinkään sellaista. Häntä minä olen ... tässä ajatellut.

Ja samassa alkoi Kukkelman jo köntiä pois työstä, turvakodille päin. Tylsän piilunsa jätti hän hirsikasan viereen. Olikin jo iltapuoli hyvässä menossa.

Nyt kurkistelee Sakris Kukkelman jälleen turvakodin portilla. Mimmi Rumfelt on pihalla. Sakris huudahtelee kuiskaten:

— Mimmi von Rumpfelt!

Mimmi tuli, kysyi portin raosta, lehtevien puiden varjosta, salaperäisesti:

— Kuulkaas nyt: onko rakennusmestarissa miestä?

— Miestä... Minäkö? huudahti Sakris nopeasti.

— Naisten asioissako?

Ja hän päästi mukulaisesta kurkustaan iloisen naurun ... särähtävän ja kimeän ja ikään kuin hirnuvan naurun. Ojensi polvensa, joihin hän oli kämmenillään nojaillut, pisti peukalot liiviensä kainaloihin ja alkoi kävellä edestakaisin portilla ... poskissa hehku, mikä tulistui sikäli kuin hän nyt kehui ja kuvaili, kuinka paljon hänellä oli ollut naisia ... niin paljon, ettei hänellä ehkä ole sormiakaan niin monta, että heitä kaikkia luetella saattaisi... Ja kuinka ne kaikki olivat olleet rakastuneita häneen, tyytyväisiä häneen: olisivat antaneet vaikka sydänverensä hänen tähtensä ... syöneet hänet ... elävältä. Mutta hänelle ei ole kuka tahansa kelvannut. Hänen oli täytyntä heitä hyljätä; he kyllä itkivät, mutta ei hän sille voinut mitään. Nyt vasta oli hänelle määrätty nainen löytynyt: Nelma!

Etteikö siis Kukkelmanissa olisi miestä! Hän nauroi itsetietoisesti; hänen keltaiset hampaansa kaikki näkyivät.

Tätä ei Mimmi Rumfelt kuitenkaan ollut tarkoittanut. Silti hän ällistyi ja huudahteli:

— Ah, ah, ihanko totta? Herre min Gud, minä itse melkein tahtoisin tulla herra Kukkelmanin kanssa. Minä vapisen aina kun ajattelen...

Mutta: tähän olette mieltynyt Nelmaan. Hän onkin niin nuori ja kiltti.
Ah, te olette herkkunasse, rakennusmestari!

— Jaa, sitä minä olen, vastasi rampa.

Mimmi jatkoi:

— Mutta, kuulkaas, nyt minä tarkoitin sitä, onko teissä miestä ottamaan kultasenne täältä?

Mitähän Sakris nyt?

Hän esittää jälleen heti tikapuitaan.

Sellinen ei Mimmille kuitenkaan kelpaa: karkureita ajettaisiin takaa ... ja saataisiin kiinni.

Mutta mitähän, jos rakennusmestari sanoisi olevansa Nelman sukulainen? Ja pyytäisi häntä ... viisaasti ja viekkaasti ... itselleen emännöitsijäksi.

— Ahaa, niinhän se olikin! huudahti Kukkelman. — Niinhän se oli! Se on konsti, joka kävelee. Täältä jaetaan huushollerskat monille. Niin ... turhaa on piinata ihmiset ... tehdä väkivaltaa, jos voi käyttää rauhallista konstia. Minä ... huomenna sanon täällä ... tulen tänne puhumaan, että olen Nelmalle sukua. Ja oikeastaan: enkö minä sitten olekin? Paljon, paljon enempi minä olen hänen puolestaan. Olenhan pian niin kuin yksi ja sama hänen kanssaan. Mutta ... minkälaisella tavalla nyt tehtäisiin?

Siitä nyt neuvotellaan. Sakris esittää:

— Kuinkas, jos sanon, että olen saanut kirjeen hänen äidiltään? Missä hänen äitinsä on? Niin, olen saanut kirjeen, että pitäisin silmäni hänen päällensä. Ja minä pidän ... niin kuin omat silmäni! Missä hän on syntynyt?

— Bravo, huudahti Mimmi. — Mutta Nelma-raukalla ei ole äitiä eikä isää. Phyi, ne olivat punikkeja, ne tapettiin! Nelma ei toki ole punikki, ja sen saatte uskoa.

Sakris vastaa:

— Mitä te puhuitte? Punikki? Minun suojani alla saa hän olla punikki ... niin paljon kuin tahtoo. Hän on Nelma... Ja hän on kuitenkin ihminen. Mutta kuinka me nyt tekemme? Eikö hänellä sittenkin ole kukaan, joka on käskenyt minut hakemaan hänet täältä pois?

Mimmillä on sellainen henkilö tiedossa: eräs Sanelma Kinnusen äidin käly. Huomiseksi sanoo hän ottavansa hänestä tarkemman selvän.

Vielä pitäisi olla kirje, jossa tuo sukulainen pyytäisi Sakrista käymään ottamassa Sanelman hoitoonsa. Mutta sen kirjeen sanoo Mimmi osaavansa tehdä.

Vielä selittelee Mimmi Sakrikselle, että tämä johtajatar on sellainen ja sellainen ... ja kuinka hänen edessään on ovelinta käyttäytyä. Ja ellei tämä onnistuisikaan, niin se on Mimmistä jännittävää ... ja suututtaa aika tavalla lohikäärmettä.

— Miksipä se ei onnistuisi? ihmettelee Sakris.

— Miksi hän ei päästäisi Nelmaa täältä? Täytyyhän minun saada huushollerska. Minä en voi muuten olla! Ja ... nyt juuri minä olen kuullut, että maata pitäisi saada kymmenen pennin edestä neliömetrin. Ajattelen meille paikkaa tuolta Reckhalsista, Vantaan kosken partaalta. Ja siellä minä ja Nelma ... siellä me..!

Yhä kiihtyvässä tahdissa alkaa Kukkelman sitten puhua taas omasta tuvastaan ... ja sikalasta, jonka hän rakentaa ... ja kanalasta, ja trekoorista, jossa on stikkelperipensaita ja muita marjoja ... niin paljon, että niiden kauppaamisella eletään. Kuvailee kamaria, jonka ikkunalla Annansilmät eli Ahkerat-Liisat kukkivat ... ja tyttöä, joka palvelee häntä ... taikka paremminkin Sakris tyttöään palvelee. Kalpea on Sakris innostuksesta ... mutta pitkässä ja kärjessä pystyssä nenässä palaa kaunis hehku.

— Johtajatar tulee! varoittaa jälleen Mimmi. Sakris vetäytyy aidan taakse... Hän odottelee siellä... Ja piirtää aikansa kuluksi lyijykynällään keltaiseen lankkuaitaan ison sydämenkuvan, jonka sisässä on ankkuri ja kirjaimet S ja K.

Aika ilman hänen omaa impeään on kovin ikävä.

Kummallista: nämä kirjaimet sopsisivat heidän molempien nimiin.
Sanelmahan oli Kinnunen ... ja Sakris Kukkelman.

Ikmeellisesti nuo yhteen soveltuvat kirjaimet tulivatkin siihen: aivan kuin itsestään ... ikään kuin sitoen Sakriksen ja Nelman toisiinsa. Niin kuin jo uni ja ennustuskin olivat sitoneet.

Kovin merkillistä ... ja uskottavaa!

Lopulta lähti Sakris turvakodin luota tomuista ja lämpöä huuruavaa tietä pitkin.

XIX

Sakris on varsin rehellinen kansanmies. Mutta kansanihminenkin saattaa olla ovela ... kun niikseen tulee ... yhtä hyvin kuin porvarikin.

Koko yön ja päivän mietiskeli hän, millä tavoin narraisi Nelman johtajattarelta pois.

Nyt hän menee ja soittaa turvakodin porttikelloa. Tullaan avaamaan. Kukkelman kysyy, onko täällä sellainen tyttö, jonka nimi on Sanelma Kinnunen.

Ja sitten pääsee hän johtajattaren pieneen ja sievään huoneistoon.

Johtajatar on herrasneiti, vanha ja kookas. Hänen päänsä on harmaassa. Nenällä kiiluvat silmälasit, joiden läpi ankarat ja kunnialliset, mutta herkkäuskoiset silmät tähystelevät.

Johtajatar näkee pitkätukkaisen tontun jalkainsa juuressa ... ja hämmästy.

Sakris on hyvin siististi puettu.

Mutta punajuovaista liinaa ei hänellä nyt ole kaulassa, vaan sininen.

Sakris on vakava ja nöyrä, lähes alakuloinen. Hänen vaaleat silmänsä tirkistelevät vilpittöminä ja viattomina. Hän puhelee kohteliaasti ... seikkaperäisesti ja verkalleen. Ja nyökyttää hartioitaan ... huokailee.

Neiti pyytää rampaa istumaan. Sakris kapuaa tuolinreunalle ... nököttää siinä, hipoen kierolla jalkoterällään permanttoa.

Rakennusmestari siis...

Mitä onkaan rakennusmestarilla asiaa?

Niin, Sakris on tullut pyytämään täältä onnettomien naisten kodista, missä tehdään ihmisille niin paljon hyvää, erästä sukulaistaan. Päästämään hoitolaa siitä raskaasta huolesta. Se sukulainen on Sanelma Kinnunen ... hyvin onneton tyttö.

Aivan ikmeellinen seikka oli, että Kukkelman sai tietää Nelman olevan täällä. Kukkelman näet liikkuu urakoissa milloin missäkin ... ja juuri eilen, kun Nelman tädiltä oli tullut hänelle kirje tuonne Krokkelbyhyn, hänen varsinaiseen asuinpaikkaansa, oli hän sattunut käväisemään Krokkelbyssä. Ja nyt kiiruhti hän kohta tänne.

Ja sitä paitsi osui niin hyvin, että hän tarvitsee nyt itselleen emännöitsijää. Entisen hän oli erottanut: se oli hävytön ... juoksenteli kaiket illat ulkona ... ja oli epäsiisti. Vaikeaa, jopa mahdotonta on nykyisinä pahoina aikoina löytää oikeaa ihmistä. Mutta juuri nykyään, kaiken yhä kallistuessa niin hirveästi, on yksinäisen ja ... jos siitä puheen ottaa ... kivulloisen ihmisen suorastaan mahdotonta tulla toimeen ilman naisihmistä, joka keittäisi hänen ruokansa, korjailisi hänen vaatteitaan, paikkaisi hänen sukiaan. Sakris sanoi toivovansa aina olla siisti, tahtovansa sitä, palavasti haluavansa. Mutta tākäläiset kylien naiset ovat likaisia ja kauhean viekkaita: ei suinkaan niistä tiedä, lintujako ne ovat vai kaloja. Sellaista elämää ei Kukkelman rakasta: ei hienoakaan huhua, että hän eläisi sillä tavalla. Juorujen suun hän tahtoo nyt pistää tukkoon. Siksi hän ottaisi sukulaisen emännöitsijäkseen...

Johtajatar hymyili: mitähän tuostakin juoruttaisiin? Mutta hyvä, että hänkin pelkäsi juoruja! Sakris jatkoi:

— Rahoja minulla kyllä on... Aina toimeen tullaan... Ja siellä

Krokkelbyssä minulla on ... omat huoneet...

Niin, pienen, malmisen keittiön onkin Sakris jo aikonut hankkia, kun asettuisi Nelman kanssa yhteen.

— Rakkaus on kaunis asia maailmassa, sanoo Kukkelman. — Ihmisen täytyy rakastaa ... se on hyvä ... rakastaa lähintänsä. Saita hän ei saa olla ... eikä sydäntä vailla. Kyllä minä ylöspitää tuon köyhän orvon, jolta vanhemmatkin ovat hukkuneet.

Sakris ajatteli, että kaunis Nelma oli niin avuton ja yksin. Todellisestakin hellyydestä hersyi pari kyyneltä hänen silmäkoloihinsa...

Sitten kaiveli hän povitaskuaan, levitti auki ja ojensi johtajattarelle Nelman tädiltä, Rosina Kypenäiseltä, tulleen kirjeen, jonka Mimmi oli tehnyt vasemmalla kädellään.

Kovin runsaasti siinä kirjeessä oli sanoja: "Rakas, kaukana asuva Sakri-serkku" ja "Rakas serkku".

Sitten seurasi:

— Terveisiä maalta se musta lehmä kuoli punatautiin se oli Tuntuva vahinko köyhälle perheelle. Kohtahan ne pääsevät lapsetkin sieltä koulusta kotitöihin ja minä olen nyt käymässä täällä Kaupungissa käymässä Ananjas ei ole kotona niin ei saa vielä haurata sitä Lehmää suohon, Vaan ensi viikolla jonakin päivänä kuin näkee. Tottahan ne apteekkarit lienevät antaneet niin kovat rohdot kun se niin pian kuoli...

Toisella sivulla puhui muka Rosina Kypenäinen Pertta Kinnusesta ja Maunosta, noista hurjista, jotka saivat Jumalan kurituksen huonosta elämästään. Mutta Sanelman pitäisi joutua silmälläpidon alle, ettei hän eksyisi pahoille teille. Rosina oli kuullut reissuavaisilta, että Sanelma oli jossakin orpojen kodissa täällä päin: kai sinne maalle on lähtenyt kesälomalle piikoja ... tai muut matkustavaiset ovat Rosinalle kertoneet. Siirtyhän niitä ihmisiä sinne pohjoiseen.

Yksi ihme asia vielä: miltei kohta, kun Kukkelman sai tämän kirjeen, näki hän yhtäkkiä, eilen, paluumatkallaan Krokkelbyssä, Nelman täällä ikkunassa. Se oli tapahtunut niin kuin jonkin sisällisen olemuksen neuvosta! Niin kuin jokin olisi hänelle aivan sanonut, että katsokoon hän nyt tuonne ikkunaan. Niin, eilen oli Kukkelman nähnyt Nelman. Hyvät henget olivat häntä neuvoneet.

— Jumalan kaitselmus ehkä..! Jumalan kaitselmus, kuulkaas ... mikä olikaan nimi? oikaisi johtajatar.

— Niin, tosiaankin ... se voi olla sitä, vastasi Sakris.

Kirje päättyi sanoilla:

— Jos nyt pitäisit huolen Nelma-parasta kun meillä ei ole varoja ja on oltu terveitä, jota herran lahjaa toivotamme sinullekin. Hyvästi niin kuin Käestä käteen, vaikkei kätemme ylety eikä äänemme kuulu.

Kukkelman vakuutti uudestaan kyllä pitävänsä työstä huolen ... niin kauan kuin Nelma häntä tarvitseisi; ja se olisi kauan!

Kukaan ei saisi Nelmaan koskeakaan! Sitä vakuuttaessaan Sakriksen silmät välkähtivät.

Johtajatar kysyi nyt, että kai rakennusmestari tiesi ... mikä nimi olikaan ... tiesi kai Kukkelman Sanelman heikkoudet? Ettei hänen tahtonsa ole luja ... että hän oli ollut vankilassakin.

— Vankilassa? ällistyi Sakris.

— Aivan niin, ajatelkaas, näpistelystä, selitti johtajatar.

Sakris raapaisi korvallistaan ... ja myönteli:

— Jaha, niin ... näpistelystä... No ... kyllä se kusiini siitä minulle kirjoittikin, silloin ... siihen aikaan.

Ja vastenmielinen tunne Sakriksen sydämessä helpponi: Nelma oli siis ollut vankilassa ainoastaan pienestä näpistelystä. Sakris sanoi parantavansa erehtyneen tytön. Köyhyydessään oli Nelma voinut sellaista tehdä.

— Mutta kai tiedätte senkin, että Nelma on ollut hyvin hermostunut, jatkoi johtajatar. — Mielisairaalassa. Ehkä hänestä voisi tulla teille liian paljon huolta.

Sakris joutui yhä enemmän ymmälle. Mutta ikään kuin välttääkseen, ettei hänelle kerrotaisi enää jotain muutakin, mikä hävittäisi hänen kuvitelmansa tästä nuoresta ja kauniista työstä, alkoi hän hokea:

— Jaa ... jaa, minä tiedän kyllä ... kaikki. Minä pidän hänestä niin kuin omasta silmästäni.

Johtajatar lupasi sitten harkita asiaa ... ja kuulustella itseltään Sanelmalta, haluaisiko tyttö lähteä tälle sukulaiselleen emännöitsijäksi.

Eipä vanha ja viaton herrasneiti aavistanut pikku sutta sentään tällaisessa miehessä ... rakkaudesta hehkuvaa sydäntä Sakriksen surkean kyttyrän kätöksessä ... sydäntä, joka himoitsi nuorta karitsaa. Moinen olisi tässä maailmassa ollut hänelle uskomaton ihme, sellainen kummallisuus, että hänen hapsensa olisivat nousseet pystyyn ... maailmassamme, jossa ei kuitenkaan mikään kumma ole mahdotonta, koska kaikki on maailmasta syntyisinkin.

Entä Sanelma? Hänellä oli täällä ikävä... Yksitoikkoista ja yksinäistä. Hän olisi kyllä saanut joskus kävellä hoitolan ulkopuolellakin, mutta ainoastaan jonkun sisaren seurassa... Se tuntui hänestä vangitsevalta.

Mutta viime aikoina ei hän ollut halunnutkaan kävelylle. Minnekä mennä ... tällaisella seudulla? Eihän täällä ollut edes järveä. Ainoastaan vieraita, apeita, alavia maita ... ja tuo synkkä meri, tylyn näköinen: sen vesikin oli hänestä iljettävän sameaa.

Pikku tyttöään hän halusi nähdä. Mutta Mimmi sanoi, että jos hän siitä täällä hiiskuisi, niin vietäisiin se lastenkotiin ja Nelma saisi elävältä hautautua sinne. Sen sijaan: jos hän nyt menisi emännöitsijäksi tälle pikku rakennusmestarille, niin voisi hän kenties pian ottaa lapsensakin luokseen.

Mimmi lupasi kyllä pitää huolen siitä, että hän itse ilmestyisi Nelman seuraksi.

Miksi ei Nelma olisi valehdellut? Se ei ollut hänelle kovin vaikeaa. Hän sanoi siis johtajattarelle tuntevansa Kukkelmanin, äiti-vainajansa orpanan ... ja menevänsä hoitamaan Kukkelmanin taloutta.

XX

Nyt taluttaa kääpiö Nelmaa pois turvakodista.

Minne Sakris häntä vie?

Tietysti liikemies Mikko Suomenvaaran paviljongille.

Nelman pitää aina olla hänen lähettyvillään.

Siellä sopisi Kukkelmanin asua Nelman kanssa aluksi ... kunnes työ palstalla valmistuisi. Nelmakin oleskelisi Mikon eteisessä. Miksipä ei? Mikko on iloinen mies ... aika huiskale. Herranakaan ei Sakris häntä pitänyt: oli kylällä kuullut, että Mikko oli niin pian noussut talonpojasta gulashiksi ... ja ovathan ihmiset sitä paitsi kaikki yhdenvertaisia ja samanarvoisia ... tosiaan samanarvoisia.

Mikäpä olisi Kukkelmanin kuumina kesäoina loikoa Nelman kanssa viileässä eteisessä, vaikkapa koivunlehdistä kyhätyllä laverilla? Ja istuskella illoin rannalla, jota suhiseva kaislikko reunusti. Ja soudella...

Kun Sakris teki työtä, olisi Nelma koko päivän siinä äärellä.

Ja heilinsä ruuasta maksaisi Sakris tietysti Mikolle taikka tädille.

Näin Sakris aikoi.

Mutta siitä nyt ei tullut mitään! Vanha tati, jonka Sakris lopultakin havaitsi oikeaksi kiusantekijäksi, merkillinen, taikauskoinen ämmä, nousi kovaan vastarintaan.

Sakris talutteli läähättäen ja pihisten huvilaan nuorta tyttöä. Iloisesti hän huudahti tullessaan:

— Terve, terve, tati!

Ja sanoi sitten, että tässä oli eräs vieras, joka jäisi tänne ... taikka Sakris aikoi pyytää, että hän saisi olla täällä.

Muori vilkaisi kääpiön seuralaiseen.

Sakris kiiruhti nyt valaisemaan asiaa pienellä valheella, joka oli jo kypsynyt hänen päässään hänen sitä varsinaisesti ajattelematta, ainoastaan luonnollisena jatkona turvakodissa tehdylle alulle. Hän sanoi:

— Tämä on kusiini minulle. Joutui pois tehtaasta Helsingistä ... jossa nyt työ loppuu. Ja tulee minulle huushollerskaksi.

— Kusiini? Mikä ... kusiini? Ja mistä tehtaasta? kysyi muori.

— Se on ... kalatehdas Hermannissa. Ja kusiini ... mikä se nyt onkaan suomenkielellä?

Viimein sai Kukkelman jollakin tavoin selvitettyksi, mikä kusiini on ... ja muorin käsittämään, että Nelma oli hänelle ainakin jokin sukulainen.

Mutta muoriko olisi sitä sukulaisuutta uskonut?

Olisiko tuolla jumalattomalla oikein sukulainen?

Ja noin nuori!

— Ei tänne ketään oteta, sanoi muori.

Pahaksi onnekseen selitti Kukkelman, että tyttö oli orpo, koska hänen vanhempansa oli ammuttu vallankumouksessa.

Punaiset vanhemmat siis.

— Nyt saatte laputtaa täältä ... ja joutuin! huudahti muori.

— Se ei käy laatuun! vastasi Sakris.

Luonnollisesti saattoi maalaismuori epäillä Nelmassa jotain. Mutta mitä hänessä oikeastaan oli epäilemistä? Sekö, että hän oli Sakriksen ... heili ... tai vaimo ... vai mikä: kunhan oli jotain! Sellaista epäilystä ei Sakris ymmärtänyt.

Taikauskoinen oli tämä ämmä tosiaan.

Kukkelman ei tiennyt, pitikö hänen tällaiselle taikauskolle itkeä vaiko nauraa.

Sitten hän suuttui ... ja yleensä rampa suuttui pian. Ei ruvennut kuivalle eukolle lisää selittelemään ... selvässä asiassa, tyhmälle ihmiselle. Sakris sanoi, että siinä tapauksessa hän lähtee huvilasta pois ... ja koirakartano saa jäädä kesken. Nelmasta hän ei eroaisi: sitä oli turha odottaa... Sitä olisi koko maailman turha odottaa! Kukkelman huudahti:

— Jos Mikko nyt olisi kotona, niin olen vissi, että hän antaisi tämän tytön jäädä tällä. En minä saata jättää hänet ilman yksinään.

— Siitä ei teidän kannata olla varma, vastasi muori. — Ja ... parempi onkin, että työn jätätte.

— Bra, bra! sanoi Sakris.

Hän siis veisi Nelmansa Krokkelbyhyn ja odottaisi siellä, kunnes Mikko tulisi kotiin.

Mutta rahansa hän tahtoi nyt saada.

Se kyllä kävi muorin mielestä päinsä. Pitää arvioida työ ... ja muori oli sen jo kutakuinkin arvioinutkin. Noin puolet oli Sakris kaatanut, veistänyt ja salvanut tarvittavia hirsiiä. Toinen puoli urakkasummaa siis voitaisiin antaa.

Kukkelmanin silmät yhä hiukan säkenöivät. Mutta lopulta hän suostui. Sanoi vielä ainoastaan:

— Mutta ... kyllä nyt Mikolle tulee haaveri ... kun ei tämä työ joudu aikanaan. Jos minä saisin olla Nelman keralla täällä, niin... Ei ole minun syy, että se nyt jää kesken. Myöhästynytkö on? Hah, hah ... te ette ymmärrä näiden asiain päälle mitään! Nyt se oikeastaan on tehtykin. Ylöspano ei ole mitään ... se käy nopeasti. Tuossa tuokiossa tulisi bygninki valmis. Mutta nyt ... kun itse katkaisee pykääminen ... niin... No, lähden sitten. Terve, terve, täti!

Ja Sakris alkoi tallustella Nelman kanssa Krokkelbyhyn päin, seljässään Nelman vaatemytty ja kainalossa harmonikka. Työkalunsa jätti hän Mikko Suomenvaaran huvilalle, asettaen ne eteisen nurkkaan.

Krokkelbyssä oli hänellä toki kamari.

Ja nyt oli kesä!

Ja rahaa ... sitä oli toki aluksi.

XXI

Niin, oli täysi kesä.

Miten olikaan Krokkelby muuttunut?

Tuolta pilkistelivät huvilat metsistä ... lehvät piilottivat ja hukuttivat rakennukset kauneuteensa, peittivät ne vihertävillä verhoillaan. Kuusten ja petäjien havut olivat tulleet tuuheiksi ja pehmeiksi... Kukkasia kiilui siellä ja täällä.

Jos ken kävelijä Helsingistä osui tänne pohjukkaan, ei hän huomannut enää tuon suurimman huvilan kypärähuippuista tornia, joka oli niin kuin uudenaikaisen kirkon ... ja itse huvila kuin kirgiisitelttä. Syreenit kätkivät nyt tornia ja seinä esiripullaan.

Ja noin olivat viinimarjapensaat paisuneet ja pöyhistyneet ... nuo, jotka vielä toista kuukautta sitten näyttivät törkykasoilta mustilla saroillaan.

Mikä lumous!

Tämä mökki tässä, ikään kuin matkalaukku, jonka kuperasta taitekatosta puuttuu vain kädensija, josta kaupparatsu voisi kuljetella sitä sinne ja tänne kaupaksi ... tämä mökki vaahteroiden keskellä on nyt niin kuin huvimaja somassa yrttitarhassa...

Tuolta mäeltä, huonosti maalatun huvilan seinämältä, kallionlokeroista hohtelee kävelijän silmään tulppaanien terävä puna..!

Melkein jokaisessa töllissä on toki muutama syreeni ... ellei parempaa, niin katkottu tynkä. Taikka pari valkorusupensasta.

Somilta näyttävät työväenkin kyläosan kattoryhmät, sinne tänne metsään vapaasti kylvettyinä, koivujen ja lehmusten siimeksessä. Kotoisilta ne näyttävät. Musta saattaa olla asumus talvella: ikään kuin toivottomuuttaan tuijotteleva. Tuntisiko sitä nyt entiseksi, enää ... tuota vinoon kallistunutta, jonka ikkunat ovat rikki taikka paikatut? Nyt kaunistavat sitä tuomet ... tekevät sen runolliseksi. Mökillä on ympärillään kokonainen tuomitarha: pieni puisto ja metsikkö suuria tuomia... Ja seinänvieressä kukkii keltaisia narsisseja.

Sitten ... piankin seuraavat kurjenmiekat, valkeat, tummansiniset taikka keltaiset. Ja keisarinkruunut, joiden tiilenhohtava, pikarimainen terälehdistö julistaa kuumaa kesää, ikään kuin kohottaen maljan palavalle auringolle. Ja alkavat kukkia hennosti oksiaan riiputtavat särjetyt sydämet ... ja kaikenlaiset muut kukat.

On kesä, rikkaiden ilo ... ja köyhille onni. Ei ole nyt enää huolta haloista ... ikkunoitakin avataan ... ja vaikkapa viemäriä saattaa kuljettaa naapurien jyrkiltä pihamailta ohitse pesu- ja roskavesiä, niin koivujen lehdet toki tuoksuvat joukkoon hyviltä. Eikä huolta lasten jalkineista ja vaatteistakaan ... lasten, jotka nyt kirmailevat metsissä, kallioilla ja maantiellä.

Lämmintä huuruavina iltoina viheltävät viiriäiset korkealle ... ja rusko paistaa tulipunaisena lännen soiden takaa etäältä. Silloin soivat harmonikat tölleissä, töllien piholla ja pölisevillä maanteillä ... tehtaista palanneiden taikka tonttiensa muokkaamisesta levähtävien työläisten käsissä ... vedettyinä esille talvellisista loukoistaan... Ne soivat raisuja, kesyttömiä säveleitä, muodottomia, mutta onnellisia. Yhtä ja samaa enimmäkseen ... yhtä ja samaa. Kylä raikuu ilakoivia ääniä. Istuskellaan kuisteilla ja kukkalavojen vieressä.

Toiset jälleen ovat metsässä ... aikuisetkin, ainakin illoin ja pyhinä, jos kuka ei pääse työltä arkena. Saartaahan metsä Krokkelbytä läheisenä, sakeana niin kuin korpi ainakin. Sinnepä nyt työtön mies, mutta ei enää työttömyyttään niin valittava ... taikka väsynyt ... lämpöisille kallioille ... vaimonsa kanssa, lapsineen, harmonikka mukana. Tai kesäheili kainalossa, välistä pirtupullo taskussa. Siellä on hyvä kelliä, kätkössä maailmalta ... rauhassa.

Kukkelmanin kamarissa Krokkelbyssä on Nelma. Ja itse Kukkelman on onnellinen.

Niin tyytyväinen, ettei hän uskoisi tämän olevan oikein tottakaan. Hän naurahtelee itsekseen. Ja ajattelee:

Tämä miltei saattaa olla jälleen jotain unennäköä...

Kaikki on nimittäin sellaista hämärää kuin uni ... samanlaista kuin ilmakin, joka nyt peittää maailmaa. Oli nimittäin se kesä, jolloin koko Suomen kattoi Venäjältä vyöryvä savu: kertoivat ryssien polttelevan kotimaassaan metsiä, soita ja talojakin. Polttivat niitä niin paljon, että meidän maamme ja Ruotsi ja Norjakin oli välistä aivan sauhuun tukehtua. Kaikki ikään kuin yhtenä usvana, alangot ja merenlahdet ... niin että tuskin erotti mäkiä tai saaria ollenkaan... Ja huviloita, latoja, jopa pienempiäkin esineitä voi selvästi nähdä ainoastaan läheltä. Kuitenkaan ei Kukkelman nyt tuumiskellut tällaisten mielettömien tulipalojen syitä. Lempeä luonto oli muuttunut hänelle uneksi, melkein yhtä ihmeelliseksi kuin sekin, joka oli antanut hänelle omaksi kauniin tytön.

Joskus tunsii Kukkelman olevansa suorastaan jonkinlainen keisari. Olihan hänellä nyt keisarinnansa.

Mutta Nelma puuhailee hiljaa ja siivona... Odottelee Mimmiä, seurakseen... Aivan vielä ei Nelma ole aikunut täältä lähteä.

Kamarin Nelma sai kyllä siistiksi, miltei jo ensimmäisenä päivänä ... oikein mieleiseksi. Annansilmäkin oli valmiina ikkunalla. Sakris oli täällä käydessään sitä muistanut kastella. Hellästi rampa kyllä vaali kukkaansa...

Kuitenkin tuntui Nelmasta ilkeältä jäädä Kukkelmanin kanssa tänne kahden kesken asumaan. Talossahan oli hyvinkin paljon väkeä. Mitä ihmiset ajattelisivat? Ja ympärillä oli kokonainen kylä. Nelma sattui ensimmäisenä iltana ilmaisemaan, että hänen olisi hausempaa asua jossakin syrjemmällä. Siitä Sakris tuli hyvillään. Hän huudahti:

— Aivan yksiksesi minun kanssani? Hva' sa'? Kuinka sinä sanot? Sano, pois vaan...! Hva' sa: se meinaa samaa kuin jos sanoisi: Kuinka sinä sanot. Minä opetan sinulle ruotsia... Kaikki minä sinulle opetan! Ja sanotko sinä minulle: Te? Minä tahdon olla sinulle ... niin kuin sisarus, niin kuin veli. Ja paljon, paljon muuta! Mutta mitä siihen asiaan tulee ... niin syrjässä saamme kyllä sitten olla. Minä pykään talon ... ja moijaamme kuin... Meidän luona voisi olla hyyryläisiäkin. Nostaisimme hyyryä vaan. Heillä olisi hyvä: milloinkaan en minä nostaisi heille hyyryä... Ja huoneet minä remonteerais... Niin, katsos, minä en ole paha mies. Se johtuu siitä, että olen lukenut... Kirjat ... ja sanomalehdet ... ja kaikki. En pelkää sanoa, että minä olen kehittyneempi ihminen. Mutta ... no, vielä ei minulla ole tomttiakaan. Mutta ... talo raketaan ... tomtti ostetaan. Nyt niitä saadaan huokealla. Pian menemme käveleen ja katselemaan paikkoja ... tuolla Reckhalsissa. Kymmenen penniä neliometri. Se on vallankumouksen ansio: jos ei kapina olisi peljättänyt rikkaita, eivät he koskaan olisi antaneet maata köyhemmille. Nyt ... oli pakko antaa...

Sitten jutteli Sakris edelleen Nelmalle tuosta tulevasta huvilasta. Lupasi antaa Nelman syödä siellä sianlihaakin, vaikkei isäntä itse tahtonut sellaista, koska se oli hänelle pahaksi. Oikeastaan oli se kaikille ihmisille pahaksi: sitten lupasi Sakris selittää Nelmalle, miksi se oli pahaksi. Mutta sianlihasta tehtyä kastia sanoi hän itsekkin syövänsä kernaasti. Nelma valmistaisi hänelle sitä. Ja kananmunia he söisivät molemmat yhdessä...

— Tämä meidän liitto tulee niin kuin se vanha testamentin liitto. Jos sinä olet uskollinen minulle ... ja et unhoita, mitä minä sinulle käsken ... niin... Taikka et unhoita sitä, mitä minä sinulta rakkaudessa pyydän...

Nelma hämmästy.

Mitä Kukkelman puhui?

Mistä liitosta?

Syntyi pieni keskustelu, jossa Kukkelman otti itselleen valtavasti enimmäkseen suunvuorot. Nelma kyseli vain:

— Mitä?

Nelmahan ajatteli, että hän oli tullut tänne taloutta hoitamaan. Niinhän Mimmi oli sanonut hänelle.

Tarkoittiko nyt Kukkelman, että..?

Kukkelman..! Tuo ... niin kuin metsänelukka..! Vastenmielinen...

Ja silti rammassa Nelmaa miellytti jokin. Se hellä huolenpitoko, joka vivahteli hänen äänessään ... vaikka hän saarnasikin yhtämittaa? Saarnasi rumalla puhetavallaan... Vai Kukkelmanin kiihkeä haluko rakentaa huvila ... juuri Nelmaa varten. Huvila! Nelma saisi siellä olla rauhassa. Millä ehdoilla, sitä ei hän tullut miettineeksi, kun ajatteli itse huvilaa.

Kävelyllä ei Nelma kuitenkaan halunnut Kukkelmanin kanssa. Jo tulomatalla olivat ihmiset katselleet heitä. Yksinään olisi Nelma kyllä lähtenyt näkemään seutua ... joskus, muutaman päivän kuluttua. Nyt hän oli väsynyt ja halusi pysytellä kotona.

Olisikohan täällä järviä? Kukkelman sanoi, ettei ollut. Ihanko oli totta, ettei missä olisi järviä?

Näin he keskustelivat sinä ensimmäisenä iltana.

Tunnin keinutuolissa nyykytelyään Kukkelman sanoi lähtevänsä ostamaan ruokatarpeita. Siitä oli Nelma hyvillään: hän arasteli kylää ... koska oli tullut sinne Kukkelmanin seurassa ja asui nyt yhdessä hänen kanssaan... Eikä Nelma olisi vielä löytänytään kauppoihin! Mutta Kukkelman lähti nyt asioille itse... Ja toi vihdoinkin tullessaan oikein kantamuksensa tavaraa: leipää, voita, juustoa, paperituohisen puutarhamansikoita ... ja makkaraa Nelmalle; sitä paitsi kahvia, sokeria ja muutamia leivoksia. Kovasti, kovasti meni rahaa ... mutta Kukkelman nauroi, että raha on luotu pyöreäksi ja pyörimään pois..! Tyytyväisenä katseli siinä Nelma tuomisia, joita rampa kurotteli pöydälle. Ja pian seuraili Sakris onnellisin silmin, kuinka Nelma alkoi paketteja availla tai järjestää minkä minnekin. Oikean hyllyn, jopa kaapin, sanoi mestari pian Nelmalle nikkaroivansa. Tyttö oli ryhtynyt keittämään kahvia. Ja sitten kömpi Kukkelman jälleen alas keinutuolista: sanoi tästä menevänsä ottamaan sisään vettä. Risuja oli vielä entistä varastoa ... täksi illaksi. Kukkelman tallusteli pihalle.

Ja siellä pihakaivolla tapasi hän pari akkaa, saman vuokrahuvilan väkeä. He olivat nähneet Sakriksen vievän asuntoonsa nuorta tyttöä ... ja kyselivät nyt, joko mestari toi itselleen rouvan. Heille vastaili Sakris ylpeänä ja salaperäisenä, että se vieras oli hänen morsiamensa... Uusi morsian! Hän iski ovelasti silmää ja palasi kamariinsa.

Ovella hän vasta nauraa hekotteli! Sillä Nelma ... nuori ja näppärä Nelma ... hommasi tällä kertaa alushameisillaan: pelkäsi vaalean kesälenkinsä likaantuvan nokisen uunin ääressä, jota hän ei ollut vielä ehtinyt puhdistaa. Sakris katseli tyttöä ja naureskeli itsekseen.

Sitten he joivat kahvia...

Ja asettuivat lopulta illalliselle. Kukkelman pöydän toiseen päähän ... painuen niin matalalle, että ainoastaan hartiat näkyivät ... hartiat, joista pitkät kädet koukistuivat esille ja lappoivat verkalleen suuhun ruokaa ... ikään kuin hyllyltä. Nelmaa säählitti. Hän ei puhunut mitään. Kukkelman sitä vastoin puhui; sanoi silloin tällöin, tyytyväisenä syöntinsä lomassa:

— Kyllä tämmöistä syö ennen kuin selkäänsä ottaa!

Taikka, vetäen suunsa vielä leveämpään nauruun ja päästellen auki liiviensä nappeja, joiden raosta näkyi kuopalle painunut rinta:

— Kyllä tavallinen keuhkotautinen tämmöistä syö.

Nelma nauroi tälle sutkaukselle makeasti.

Aterian jälkeen tahtoi Kukkelman vielä kupin kahvia ... ja sitten tuli hänelle kiire nukkumaan. Hän laski leikkiä:

— Täytyy ruveta selkäänsä päällä istumaan.

Nelma järjesti hänen lavansa... Ja teki itselleen vuoteen kamarin perimmäiseen nurkkaan, säkeistä ja vaatemytyistä. Tätä viimemainittua hommaa katseli kyttyrä kummastellen. Kysyi viimein, kuinka Nelma oli nukkumisen aikonut. Sakrisko olisi antanut Nelman, joka oli hänen suojattinsa ... niin, enemmänkin ... antanut hänen asettua lattialle! Ei, jos niin oli oleva ... niin Sakris se makaisi maassa, ja Nelma sängyssä. Osasihan Sakris näet nukkua missä tahansa; hän nukkuisi vaikka aidalla ... ja siitä huolimatta sanoi heräävänsä aamulla aina milloin ikinä tahtoi. Sellaisia miehiä oli ollut ennenkin maailmassa ... muutamia. Oli ollut Amerikassa eräs, jonka nimi oli Napoleon, etevä sotapäällikkö, mutta muuten ilkeä ja hävytön ihminen; hän saattoi nukkua jyrisevän kanuunankin päällä ... ja heräsi siitä niin monen minuutin kuluttua kuin tahtoi...

Niin puhellen Kukkelman riisuutui.

Nelma sammutti sähkön ... ja laskeutui sitten permannolle vuoteelleen. Mutta kesäyön hämärässä, jossa ei sähköä olisi tarvittukaan, näki hän kuitenkin Kukkelmanin hirveän ja surkeasti kierostuneen hahmon: sääret, jotka olivat kuten kaksi koukkuun käännettyä talikynttilää ... ja toinen jalka vielä sivulle vinossa. Näki hänen kellertävän ja punertavan kyttyränsä: niin kuin mikä pahentunut lihamöhkäle. Nelmaa väristi...

Kamarissa oli kuuma... Ääniä kajahteli vielä vuokrahuvilasta ... akkojen naurua tai kiistelyä, lasten itkua.

Nelma huomasi, ettei rampa lavallaan nukkunut, vaan kääntelevä ja huokaili. Ja sitten Kukkelman sanoi, käheästi ja pihisevällä äänellä:

— Tui, tui.

Nelma ei vastannut. Kukkelman sanoi taas:

— Tui, tui ... mamma..!

Nelma oli hengittävinään syvästi ja tasaisesti.

Sakris kopautti kädellään alas permantoon. Nukkuiko Nelma tosiaan? Kuinka hän nukkui? Se oli rammasta kummallista ... mahdotonta.

Sakris kysyi lopulta:

— Oletko sinä nukussa jo?

Ei vastausta.

Nyt kömpi rampa vuoteeltaan. Meni katsomaan, nukkuiko Nelma. Tyttö kuuli hänen lähestyvän. Ja näki hänet mielessään. Siksi hän raotti silmiään: kaksi koukkuista jalkaa kuljetti häntä kohti isoa, karvaista päätä ja kahta pitkää, suurta kouraa.

Ei suinkaan tuo surkea aikone..?

Nelma kavahti istumaan.

Ja se tuli yhä kohti, laahustaen kieroja jalkaansa. Sakris lähestyi Nelmaa, puhui helliä sanoja ... liverteli lempinimityksiä. Pyysi häneltä ... pientä muiskua! Nelma torjui. Silloin tuo elukka, jonka käsivarsissa tuntui olevan voimaa, tarttui Nelman olkapäihin ja työnsi turpeat huulensa Nelman suuta kohti. Tyttö sysäsi hänet luotaan, Sakris kellahti permannolle. Siinä hän nyt istui, ojenteli käsiään... Ja pyyteli ja puhui. Kuinka oli mahdollista, että Nelma oli hänelle näin paha? Nelma, joka oli hänelle rakkaampi kuin kukaan muu! Mutta eihän Nelma sitä aikonut aina olla?

Meni hetki.

Viimein Sakris melkein itkeskeli.

Sitten hän kapusi lavalleen. Makasi siinä roikkuvien hiuksien... Hänen päässään kiehui vimma, joka sai hänet kirskuttamaan hampaitaan ... ja sydämessään toivo ja rakkaus.

Nelma nukkui.

Mutta seuraavana päivänä oli Nelman arvo kuitenkin noussut ramman silmissä. Hän ajatteli, että Nelma oli tosiaan niin kaino. Yleensä naiset eivät olleet kainostelleet Sakrikselle tällä tavoin ... paitsi jotakin poikkeusta. Totisesti oli Nelma sellainen kuin Sakris halusi.

Hän heräsi kyllä paljon Nelmaa myöhemmin, mutta oli heti valmis kantamaan kaivosta vettä. Tyttö oli jo pistänyt tulta uuniin. Sitten lähti Sakris puotiin maitoa ostamaan. Rajattomiin asti palvelevainen hän oli. Kylältä tultuaan istui hän hiljaa keinuolissa... ja katseli rukoilevin ja ihailevin silmin Nelmaa, joka askarteli uunin ääressä. Ne silmät vartioivat ja seurasivat alinomaa Nelmaa ... jäivät pitkäksi aikaa tuijottamaan häneen hellinä ja ällistyneinä.

Ja sitten purkausi Kukkelman taas puhumaan, kuinka huokealla nykyään saisi maata ... ja kuinka onnellinen hän olisi, jos hänellä olisi aina tällaista! Oi, paljoa ei Sakris toivoisi: ainoastaan sen verran, että he tulisivat toimeen... Ja he olisivat tyytyväisiä vanhuuteen asti!

Ihmetellen, mutta liikutettuna kohotti Nelma näitä sanoja kuullessaan päätänsä.

— Vanhuuteenko? kysyi hän.

— Jaa, eikö me sitten elettäisi vanhuuteen asti? toisti Sakris. — Sinun päällesi minä luotan. Sano tykö, mitä tahdot, että saisit kaikkea iloa? Tahdotko sinä uuden kläningin ... ensin. Mene ja osta se itsellesi... Ja osta kaikkea ... mitä mielesi tekee!

Sakris kaivoi poveltaan lompakkonsa, vanhan ja kuluneen, ja ojensi sen Nelmalle.

Sillä hetkellä muisti Nelma jollakin tavoin sen herran, joka oli hänkin heittänyt joskus hänen syliinsä lompakkonsa ... ja sitten armottomasti hänet jättänyt.

Mutta eihän Kukkelman ollut oikea herra ... sen näki kaikesta!

Päivemmällä Nelma kysyikin, eikö Sakris ollutkaan rakennusmestari. Hän koetteli sinutella Kukkelmania.

Sakris ällistyi ... ja tuli hiukan levottomaksi. Sitten hän selitteli, naurahdellen ja mutkallisesti, että aivan varsinainen rakennusmestari ei hän ollut, mutta osasi ammattinsa yhtä hyvin ... kuin mikä muu mestari tahansa! Jopa hän osasi sen paremminkin... Omin käsin hän oli rakennellut huviloita ... toisten miesten kanssa.

Nelma ajatteli, että ehkä Kukkelman sittenkin pystyisi tekemään tuon huvilan. Ja hän oli hyvillään, että Sakris oli tavallinen työmies ... ei mikään ilkeä ja petollinen herra.

XXII

Meni muutamia päiviä. Nelma uskalsi jo itse ostoksille ... nähdäkseen kylää.

Vikkelästi hän pujahti takaisin kotiin pihaportista ... jonka luona seisoivat naisia häneen tirkistellen ja keskenään supattaen...

Sitten hän meni ostosmatkoillaan pitemmällekin kylässä, jopa vähitellen aivan Krokkelbyn reunamille. Sakris oli tähän asti käynyt kokoamassa risuja. Nyt lähtivät he metsään yhdessä. Mutta vasta myöhään illalla: aikaisemmin ei tyttö muka joutanut, oli yhä jotain siivoamatta kamarissa. Aina Nelma puhdisteli ja putsailikin siellä ... milloin mitäkin; tuskin riitti hänelle vesi kaivossa...

No niin, tänä iltana suostui Nelma lähtemään metsään. Antoi Kukkelmanin tallustaa perästään. Sakris oli entistä onnellisempi. Kiireesti yli louhien kompuroiden ja hengästyneenä koetti hän joutua yhtä nopeasti kuin Nelma ... tuonne siimeisten norojen kätköön, jossa lemusi suopursuilta. Kaukaa heidän takaansa kuului kylästä iloisia ihmisääniä ja sirmakkain soittoa. Sakris halusi kaulailla Nelmaa, mutta nöyrästi täytyi hänen tyytyä kulkemaan siivolla. Nelma kumartui tuohon ottamaan polun varrelta kuivia oksia ja risuja ... mutta koskepas häneen! Sakris naurahti:

— Katso, mutta älä koske, niin tekee kiltti lapsi.

Kaino impi oli yhä sellainen ... taikauskoa täynnä. Kuitenkin kantoi Sakris mielellään Nelman keräämät risut kotiin ... pian he näet palasivat kylään... Kanto pientä sylvystä kovasti läähättäen ja pihisten... Nelman ei hän toki antanut sälyttää taakkaa selkäänsä. Niin he kulkivat. Kotona täytyi rannan heti vetäytyä menehtyneenä kellottamaan makuupaikalleen, kalpeana ja suurin silmin. Permännolla hän nykyään makasi: Nelman oli hän suostuttanut siirtymään sänkyyn.

Kaikenlaiseen maailmassa tottuu. He tekivät nyt yhdessä toisiakin retkiä ... kun Nelma oli saanut ommelluksi itselleen vaatteita, mihin työhön päivät ensin kuuluivat... Sieviä vaatteita. Ja liinoja, joita levitettiin Sakriksen pöydälle ja uudelle tarjottimelle, jonka Sakris osti Nelmalle. Ilo oli niitä koristuksia Sakriksen katsella. Nyt ne olivat valmiit, ja he kuljeskelivat keskellä päivääkin. Ottivat eväitä mukaan... Kapusivat jollekin korkealle, vainioiden keskellä olevalle mäelle... Sieltä Nelma saattoi nähdä kauas: eikö missään olisi järviä. Ei, ihan tosiaan, järveä ei missään: ainoastaan ojentapaisia, jotka kiemurtelivat heilimöivän rukiin taikka ruohoa kasvavan alangon halki. Ja tuolta pilkotti vihreä ja samakka merenlahti.

Sitten Sakris hommasi heille venheen lainaksi. He menivät soutelemaan. Sakris souti. Ja Nelma istui ajatuksissaan ja ikävöiden perässä. Ympäriällä korkeat kaislikot... Ahdistava ja painostava seutu: jokaisessa niemessä herrashuvilain aitauksia ja puutarhoja. Joka paikassa vilisi soutilijoita, purjeita ja sakattavia moottoreita. Ja jälleen tuo vesi: tahmeaa ja paksua... Rannikolla aina kävelijöitä... Tuuli

raisua ja repivää.

Meri haisi kirpeältä... Nelmasta pahalta.

Iäksi olivat häneltä menneet kirkasvetiset kotijärvet ja niiden hiekkaiset, rauhalliset rannat!

Mutta Kukkelmanilla oli harmonikka matkassa. Keskellä kesäistä selkää rupesi hän soittamaan ... ja se oli Nelmasta kaunista.

Niin meni päiviä. Tytöllä oli kumminkin ikävä. Hänen teki mielensä jonnekin... Edes kaupunkiin, käymäteiin. Se olikin Kukkelmanista hyvä ehdotus. Tulevana sunnuntaina he matkustaisivat... Korkeasaarta katsomaan. Ja he lähtivät. Ensin jalkaisin, sitten raitiovaunulla oli kuljettava. Kiiruhtivat põlisevää maantietä pitkin, tyttö edeltä, jättäen ramman sievoisen matkaa taakseen. Autobiiliit huristivat siellä ohitse, työntäen heidät vähän väliä tiepuoleen, kiidättäen hyllyvillä istuimillaan joko herrasväkeä taikka sällejä, jotka istuivat tyttö sylissä ja humalassa. Nelma katseli miltei ihastuneena noita sällejä. Jouduttiin tulliin, siitä ajettiin raitiovaunulla Hermannin läpi ja Vallilan sivuitse. Nyt istui Nelma Kukkelmanin vieressä: eihän kaupungissa ollut väliä ... täällä ei tarvinnut arastella oman kylän asukkaita. Soma oli siinä Sakriksen mielestä Nelma. Rampa levitteli sieraimiaan ja tunsi tytön vaatteiden hajun ... näki Nelman somuuden. Nelmalla oli päässä vaaleanpunainen, pitseillä reunustettu hattu. Hän katseli vilkkaasti katua ja rakennuksia; ne herättivät hänessä entisiä muistoja, enimmäkseen surullisia. Täälläpäin hän oli asunutkin... Tuossa vilahtivat ohitse nuo muutamat mustat mökit. Ne vaihtuivat sitten maalattuihin ... ja kivitaloihin. Tuossa oli yömaja maalaisille ... hevosenpäät kyltissä. Aurinko paahtoi kuumasti... Nyt tuli punainen kauppapuodin kyltti ... sitten ampumarata ... ja kaupunkilähetyksen murukokoelma. Ja vasemmalla tehtaita ... oikealla yhä kiiltävämpiä kauppojen ikkunoita. Ja sitten alkoi kuulua Helsingin humua.

Korkeasaarella he kävelivät vieretysten. Kukkelmanilla oli into jääkarhuja katsomaan. Päivä oli niin kuin ukonilman edellä. Saaren hietikot tomusivat ... jopa tuntui tukkivan hengitystä suurien puitten siimeksessäkin. Nelmaa ei haluttanut kiiruhtaa. Eikä täällä sitten jääkarhuja enää ollutkaan. Sitä Sakris ihmetteli. Sota kai nekin oli tappanut nälkään. Eikä ollut paljon muitakaan elukoita: ainoastaan kettuja, hupaisia karhunpoikia ... ja iso pukki ja apinoita. Apinain häkin edessä Sakris nauroi makeasti ja lasketteli rohkeita sukkeluuksia... Esitelmöi taitavasti Nelmalle, että ihminen on apinoista syntynytkin. Kaikenlaista hän oli lukenut noista makarateista. Nelma: kuuntelihan vain... Mielissään hän ei ollut Sakriksen jutuista, joiden vuoksi ihmiset heitä töllistelivät ja nauroivat. Mutta ei hän Sakrista moittinutkaan ... olihan Sakris hänelle hyvä ... oli hankkinut nämä kauniit vaatteetkin, jotka Nelmalla oli yllään.

Omansa rinnalla kulki Sakris niin ollen, ylpeänä ja suojelevana. Ja sellaisena seiso i hän sitten laiturilla päättömässä ihmisjonossa, odottamassa laivaa, joka veisi heidät takaisin Helsinkiin; seiso i kauniita hapsiaan hiljaa sivellen ... Nelman kupeessa kiinni niin kuin sammaleinen kanto haapavesan vieressä. Oli yhä kuumaa ja väsyttävää. Sakris heilahteli jalalta toiselle, mutta pystyssä hän pysyi. Niin, jaksoipa hän vielä sitten, kun he olivat uupuneina tulleet kotiin, köntiä makuulavallekin, ellei muuten, niin käsiensä voimalla kiipien.

Kaikenlaiseen ihmis-parka maailmassa tottuu!

Nelma oli Kukkelmanin oma.

Nyt vasta Kukkelman oli oikein mielissään. Hän taputti Nelmaa hyväillen käsivarteen, kuiskaili hänelle ... ja naureskeli käheällä äänellään.

Ja minkäs hän teki seuraavana päivänä, maanantaina? Parta kelpasi eilisaamuiselta ajamiselta, mutta tukkansa Sakris kampasi huolellisesti ja pukeutui jälleen pyhäisiinsä. Lähti kylälle. Sieltä palasi hän tuoden mukanaan rumaa, likaista ja nuuskaista akkaa. Vieraakseen ja hyväksi ystäväkseen Sakris sanoi häntä... Pyysi Nelmaa keittämään nyt oikein väkevää kahvia, sillä tämä rouva oli muka ennustaja. Ehkä olikin. Nelma keitti kahvit ... järjesti kupit punaisilla lehdillä kirjaamalleen liinalle. Siinä kahviteltiin. Ja keskellä kahvitte l uua selitti Kukkelman sitten, mikä oli tämän vierailun tarkoitus. Nelma ei ensin kuunnellut; hän katseli rouvan omituista nenää: se oli hänestä vastenmielisen näköinen. Kunnes hän yhtäkkiä teroitti korviaan: Sakris näet sanoi tarkoituksena olevan kiittää tätä eukkoa luvatusta ja saadusta morsiamesta ... niin, enemmästäkin kuin morsiamesta! Sakris oli tuonut rouvan tänne, koska rouva oli selittänyt unesta ja katsonut kananmunista, että Nelmasta ... tai jostakin Nelman näköisestä ... tulisi Sakriksen elämänkumppani. Näin osoitti Sakris pyhää kiitollisuuttaan ennustajalle. Nelma kummastui... Ja häntä suututti, että Sakris ilmaisi heidän salaisuutensa vieraalle ihmiselle ... tuolle nenäänsä nuuskaa työntävälle ja pärskyvälle. Hän ihmetteli mielessään, mitä Kukkelmanin päähän vielä pistäisikään ... mitä hän kenties rupeaisi juttelemaan täällä kylällä.

Niin ... kurjana piti Nelma itseään, milloin ajatteli. Tämäkö ... lienee ollut ... syntiä? Ne, joiden kanssa

hän oli ennen seurustellut, olivat toki ihmisen näköisiä. Mutta tämä..!

Miksi oli Mimmi hänet tänne houkutellut?

Mutta: maailmassa tottuu pitkätukkaiseen rampaankin, jonka silmät kiiluvat kuin...

Ilkeitä olivat kylän akat. Kuiskailivat keskenään kulkiessaan Nelman ohitse ... ja osoittivat häntä sormellaan. Niiden kielet olivat kuin käärmeiden.

Ja sanoopa sitten Sakris, sanoo juuri samana päivänä, jona Nelma huomasi akkojen häntä osoittelevan, että hän vie kultansa illalla peltimestari Savolaisen luokse visiitille. Savolainen oli nimittäin ihan äsken ostanut itselleen huvilan, aikoi muuttaa pois nykyisestä asunnostaan. Siksi kutsui hän tuttavია ja naapureita luokseen jäähyväisille ... joukossa myöskin Sakris Kukkelman.

— Minä en lähde sinne, virkkoi Nelma.

Sakris kysyi kummastellen:

— Miksikä sinä et lähde?

— Ihmisten pilkattavaksi ... tällainen, hymähti Nelma.

— Mikä vika sitten sinussa on? kysyi Sakris jälleen.

Nelman puheesta ilmeni, että hän piti itseään sellaisena ... kuin mikäkin...

— Mikä se sitten on? kysyi Sakris. — Hm... Hm, pullahiirikö? Sakris nauroi: — Ettäkö ... kun ei pappi ole meitä vihkinyt? Mitä on ... sellainen ... vihkiä? Narrit antavat itsensä vihkiä. Taikauskoa... Pakanallisuutta. Minä vakuutan sinulle, että ... sinä olet minun vaimo ilman haranki ja harabukti. Kun minä rakastan sinut, niin ... mitä muuta harabuktia?

Tämä oli Nelmasta kyllä lohduttavaa. Mutta sittenkin hän epäili... Hän tahtoi jonkinlaisen todisteen ... halusi sitä itsekseen, mutta ei pyytänyt. Todisteen mistä? Ettäkö hän olisi muka Sakriksen vaimo? Se olisi ollut vielä hullumpaa.

Mihin hän oli joutunut?

Ei, mutta todisteen hän tahtoi kuitenkin ... ihmisten tähden.

Hän ei suostunut lähtemään Savolaiseen ... ellei hänellä olisi ainakin sormus sormessaan.

— Naimissormusko? ilkkui pitkähampainen rampa.

— Kihlasormus, oikaisi Nelma Kukkelmania ... joka ei osannut edes suomea.

Siitä tuli nyt kyttyrälle aihe pitkään ja aatteelliseen esitelmään. Hän selitteli, oikean käden etusormi opettavasti pystyssä, että koska hän ei antanut mitään merkitystä papeille, jotka eivät ole kristittyjä, vaan siunaavat tappamista, niin hän ei pitänyt myöskään heidän kihlaamissormuksistaan ... mitä ne nyt olivatkaan? Onko sellaisista hyötyä? Jos kaksi ihmistä rakastaa toisiaan, niin ... heidän sydämensä ovat heidän sormuksiaan; jos he jälleen eivät rakasta ... ei ole mitään messinkistä, hopeista tai kultaista rengasta eikä rautakahleitakaan, joilla olisi mahtia kytkeä heitä yhteen. Mutta kun he rakastivat toisiaan, niin...

— Niin ... mutta akat ovat kuin rakit! sanoi Nelma.

— Nekö? toisti Sakris pilkallisesti. — Älä sinä välitä heistä. Ole tulevan ajan förekongari. Se on sellainen ... jokin edeskäypä. Eikö sinulle ole kylliksi se, että Kukkelman on sinun? Jospa olisit lukenut Sara Hustan kirjoittamaa kirjaa ... tiedäthän, minun kirjaani ... niin olisit niin kuin minä! Älä ole ... niin kuin nainen ... heikko saviruukku..! Vaan ole niin kuin oppinut ihminen.

— Konkari sinne, konkari tänne! sanoi Nelma, joka ei ymmärtänyt Sara Hustasta enempää kuin muistakaan Sakriksen saarnoista. Hän kyllästyi ja hermostui. Viimein hän sanoi, vierailusta päästäkseen:

— No ... ehkä tuonne nyt lähtisin ... jos antaisit leikata pitkän tukkasi. Miehellä pitkä tukka ... niin kuin narrilla! Joko sormus minulle ... tai tukka pois!

Tukkako pois Kukkelmanilta! Hänen kaunis, erikoinen tukkansa. Tuo kaikkien huomaama tukka...

— Jasoo ... jasoo! sanoi Sakris.

Nyt se tahdottiin viedä ... se tukka!

Simsonin tukka. Myöskin Simson ennen sai voimansa juuri tukasta.

Leikkuuttaako pitäisi Sakriksen hapsensa, joita hän monesti ajatuksissaan sively ja harasi hellin käsin! Joita hän katseli kuvastimesta ... hoiteli ja suki aamuin ja illoin kultana kiiltäviksi.

Tulisiko hänen luopua siitäkin ... tämän tytön tähden?

Jos hän hylkäisi tukkansa, saattaisi tulla jokin onnettomuus... Siitä alkaen, kun hän oli ruvennut kasvattamaan itselleen pitkää tukkaa ... monta vuotta sitten ... oli hän löytänyt itselleen kaikenlaista tukea ... omista ajatuksistaan... Ja hän oli tullut viisaaksi ... oppinut varomaan myrkkyny; tohtorien lääkkeitä ja elukkain lihaa.

Povari oli selittänyt hänen unensa merkitsevän, että hän ikään kuin antaisi päänsä naiselle ... naisen käännettäväksi.

Kitkerä närkästys alkoi kaivaa Sakriksen sydäntä.

Nelma naurahteli:

— Joko tukka tai sormus...

Ei tullut mitään sinä iltana visiitistä.

Mutta kun pari päivää kului, ajeli Kukkelman huolellisesti partansa ... vaikka oli arki ... ja lähti kaupunkiin. Ja sieltä toi hän Nelmalle sormuksen ... harakankoristeen, kuten Sakris sanoi. Vaatimattoman, mutta sormuksen kuitenkin. Mitäpä hän ei tekisi Nelman mieltä hyvittääkseen? Ja oliko hänen nyt kutsuttava Nelmaa morsiameksi vai rouvakseen?

Nelma pureskeli kynsiään ... eikä vastannut mitään.

Mutta visiitille hänen täytyi sitten lähteä ... ensin Bergmanin mörskään. Asetti siellä sormuksensa oikein näkyville ... ja akat antoivatkin hänen olla rauhassa.

Sakris kutsui häntä nyt mammaksi. Sanoi pois lähdeittäessä:

— Täytyy tästä mennä kotiin ... että saa mammaa taputella.

Taikka:

— No ... meidän frouva!

Bergman nauroi.

Ja Nelma odotti Mimmiä ... järjestämään tätä elämää.

Meni jälleen päiviä.

Sellainen oli Sakriksen, viattoman polseviikin, kuherrusaika ja avioliitto.

XXIII

Nyt tulee Mimmi Rumfelt Krokkelbyhyn.

On juhannusaaton aatto. Iltapuoli. Sakris Kukkelman loikoo polvet pystyssä lavalla ja soittelee harmonikkaa. On olevinaan ikään kuin turkkilainen... Taikka keisari... Tahi Rasputiini...

Nelma on noutamassa vettä ... tuolta kujan takaa kylän yhteisestä kaivosta, sillä pihakaivo on alkanut kuivua.

Hengästyneenä tulee Nelma ovelle; silloin kuuluu hänen takaansa lihava ja kurkusta lähtevä naisen ääni:

— Morjesta, Nelma-tyttöseni!

— Mimmi! vastaa Nelma vilkkaasti ja miltei kavahtaa Mimmi Rumfeltin kaulaan. Mimmi sulkee hänet eteisessä mahtavaan syliinsä. Sitten hän astuu sisään ja huudahtaa:

— Morjesta pyttyyn, pykmestari! Olipa tekeminen ennen kuin tänne löysin ... olipa tekeminen! Mutta ... minä tiedustelin. Kas niin, Nelma on tullut oikein riskin näköiseksi. Ja Kukkelman soittaa... Bravo ... pykmestari!

Viimeisen sanan virkkoi hän hiukan puhettaan pysähdyttäen. Sitten hän katseli ympärilleen.

Ellei kaihi olisi peittänyt sitä Mimmin silmää, joka oli Sakrikseen päin, joten sen ilme särkyi niin kuin rikkonaisessa kuvastimessa, olisi Sakris nähnyt hänen katseessaan pettymyksen ja suuttumuksen. Mimmin punaiset huulet aukesivat ällistyksestä. Hän lykki kielellään harsoa, joka peitti hänen lihavia huuliaan, ja sanoi:

— Minä kysyin täällä pykmestaria. Sanoivat ... ettei sellaista olekaan... On vain timperi.

Sakris joutui pulaan; hän käänteli hartioitaan, katseli sinne tänne, siristäen silmiään, naurahteli ... ja antoi vastaukseksi tuon tavallisen:

— Jaa, sanokoot trullit mitä tahtovat. Mutta minä osaan pykätä yhtä hyvin ... jopa paremmin... Byggmestarit ja arkkitehdit tahtovat ... tekevät semmoista, joka ei ole praktillinen ... ja josta ei tule mitään, jos ei timpermanni itse ole pykääjä. Mutta oikea työmies korjaa piiristykset ... eikä tee niin kuin byggmestarit tahtoo, vaan tekee kaikki paremmin. Jasoo, jasoo, Mimmi! En ollut tuntea enää: niin komea nainen! Tervetuloa vaan nyt! Terve, terve!

Kukkelmanin sydän vavahti ilosta näin komean naisen edessä.

Mimmillä oli käsiväskyt ja kaikki ... paitsi tuota naamaverkkoa. Ja tavattoman suuri, punaisilla kukilla koristettu hattu. Vaalea leninki ... ja ihonväriset sukat.

Nelma naurahteli ja viserteli ... ryhtyi nopeasti kahvia puuhaamaan.

Mimmi Rumfelt heitti käsilaukkunsa pöydän kulmalle ... ja riisui nyt harsoaan, nuolaisten isolla kielellään huuliaan ja harson reunaa, joka tunkeutui hänen suuhunsa. Mustan hattunsa hän työnsi Sakrikselle, koska se ei mahtunut pöydälle: siinä oli jo harmonikka. Sakris, aina naisille kohtelias, otti tarjotun komeuden käsivarsiansa varaan ... ja tirkisteli, minne hän sen asettaisi. Sitten auttoi Nelma Mimmin päähineen ja harson ylös nauhaan. Mimmi oli heittäytynyt keinutuoliin, nostaen toisen polvensa toisen päälle ... huohottaen ja puuskuttaen kuumissaan, sivellen jauhottuja poskia ja tarkastellen kamaria. Sitten sanoi hän Kukkelmanille, joka oli asettunut pöydän toiselle puolelle, harmonikan taakse, mistä hänen pellavainen päänsä juuri näkyi:

— No, soittakaa sitten ... että olisi hauskaa. Huh, huh, sisäänkin tunkeutuu inhottava ryssien savu! Osaatteko Kesäillan valssia?

Sakris vastasi:

— Ennätetään... Minä ... minä osaan kaikki valssit ... jotka täällä osataan! Ei löydykään semmoinen valssi, jota minä en taitaisi soittaa! Mutta: ensin vatsaan jotakin. Sen jälkeen se kävelee iloisesti. Ensimmäinen kaffe... Ilman kaffe minä en teke mitään...

Eikä Mimmi Rumfelt sitten enää soittamista muistanut. Nähdessään Nelman uuden leningin hän kysyi, mitä se oli maksanut, ja nousi sitä katselemaan, moitti siinä jotain, mikä ei ollut muodissa... Nelma tuntui tulevan vähän noloksi. Sitten valitteli Mimmi jälleen kuumuutta, hieroi poskia huulet auki ... ja tiedusteli, onko Nelmalla kellari, jossa hän pitää näillä ilmoilla maitonsa, voinsa ja lihansa, niin etteivät ne ala haista ja pilaannu. Siihen ei Nelma vastannut paljon mitään ... hänellä oli ainoastaan pieni konttorikaappi eteisessä.

Oltiin hetki vaiti. Juotiin kahvia.

Nyt otti Nelma kukkaronsa hyllyltä, jonka Sakris oli äskettäin hänelle tehnyt, ja pyysi Sakrista pistäytymään puotiin, ostamaan ruokia illaksi. Lähestyikin illallisaika. Kukkelman lähti nurkumatta: olihan talossa komea vieras, jota sopi palvella. Komea, vaikkakin hiukan harmillista levottomuutta herättävä: muodit sille piti olla niin tarkat ... ja kellarit ja kaikki olisi Sakriksella pitänyt olla... No, Mimmi kun oli aatelissukua...

Kun Sakris palasi kylältä, hiessään ja läähättäen, pötkötti vieras jo Nelman lavalla ja kuorsasi.

Kukkelman katseli keinutuolissaan Mimmin muotoja. Nelma alkoi vaiteliaana valmistaa illallista...

Sakrista väsytti kylällä samoaminen. Hänkin vetäytyi siis omalle makuupaikalleen: permannolle. Mutta nyt siinä ei ollut oikein mukavaa, sillä Nelma oli käärinyt alusia kasaan, kamaria siistimmäksi tehdäkseen...

Kärpäset pörisivät ikkunassa ... ja ulkoakin niiden ääntä kuului. Annansilmä nuokkui hievahtamatta... Myöskin Sakris nukkui ... ainoastaan jalat ja selkä vaatekasalla, mutta lonkat paljaalla lattialla.

Hänet herätettiin illalliselle. Ateria oli tavallista herkullisempi. Mimmi kiitteli ruokia, puhui koko ajan, mistä ruuista hän enimmin piti, ja söi suunnattoman paljon. Sakris ennätti sanoa ainoastaan:

— Niin ... kyllä tällaisella moijaa hyvin!

Taikka:

— Kyllä tällaisesta tavallinen keuhkotautinen syö.

Mimmi huudahti:

— Uh-huh! Phyi!

Kun oli aterioitu, valitti Nelma, ettei sisällä ollut puita eikä vettäkään huomisaamuksi. Mimmi sanoi:

— No Kukkelman saa niitä hakea.

— Jasoo! huudahti Sakris merkitsevästi.

Hän lähti kuitenkin. Muutamina päivinä ei hän ollut enää kantanut puita eikä vettä ... ja Nelma kävi tavallisesti puodissa aina. Nyt keräili rampa pihalta, liiterien nurkilta, hiukan lastujen rippeitä ja puunkuoria... Kantoi keskiyön hämyssä kujan takaa kaivosta tuota vietävän vettä. Tuli läähättäen ja kalpeana, mutta kuitenkin hymyillä virnistellen viimeisen kerran sisään. Silloin vieras oli jo vakinaisesti levolla, Nelman vuoteessa... Kuuma hänellä oli, alusvaatteissaan makasi ... peittonsa oli sysännyt syrjään. Tuo näky lohdutti Kukkelmania jollakin tavoin.

Nelma puhui Sakrikselle kuiskaten, suuresti Mimmiä kunnioittavalla ja hellivällä äänellä. — Mimmi-parka! Sellainen hän oli! Mutta sisua ei häneltä puuttunut: oli juuri tänä aamuna karannut turvakodista. Eräs kulassi, jolle Mimmi oli salaa kirjoittanut, repi siitä lankkuaidasta kaksi lankkua auki ... ja Mimmi työntäytyi ulos ahtaasta reiästä. Sitten autolla Helsinkiin... Siellä kävi katsomassa Pojuaan ... ja haki vaatteensa tuttaviansa luota...

Hiljaa asettui Kukkelmanin pariskunta levolle. Sakriksen makuupaikalle. Sakriksella oli siinä epämukavaa ja ahdasta... Mutta hauskalta tuntui hänestä kuitenkin. Vatsa oli harvinaisen täynnä ... ja tuo pulska vieras talossa. Ei tullut uni tässä kuumassa. Piti jollakin tavalla kulutella aikaa. Sakris taputteli siis naurahdellen Nelmaa, joka alkoi torua, sanoen Sakrista kukoksi ... ja työnsi häntä pois luotaan. Kurja kääpiö nukkuikin viimein, luvaten kyllä herätä ajoissa noutaakseen maitoa: hän heräsi aina sillä minuutilla kuin oli päättänyt!

Seuraavana päivänä, sillä myöhään Sakris nukkui, tarkasteli Mimmi Rumfelt häntä, tuota kiemuraista kasaa permannolla. Kelmeänä ja poski päänalusia vasten nyykötti Kukkelman, myhkyrä surkeasti koholla. Toiset olivat jo juoneet kahvinsa. Mimmi huudahti:

— Phyi, phyi, tuollaiseksi en minä häntä luullut. Eihän tuo jaksa eukkoaan elättää eikä huvilaa hankkia.

Nelma iski Mimmielle silmää: Sakris saattaisi kuulla.

Sitten Sakris herätettiin. Hän kääntelehti hitaasti, ja alkoi vaivalloisesti verhota kuihtuneita raajojaan. Sai jäähtynyttä kahvia: se häntä harmitti ... hän oli jo tottunut oikeaan kahviin.

Mimmi puhui nyt Nelmalle:

— Sinä otat vaaleamman leningin, ja minulta saat kukkia hattuusi: niitä riittää siinä. Ei sovi tuollainen sänkykamarimyssy, joka sinulla on. Molemmille tulee samanlaiset kukat ... ja sitten me ollaan niin kuin parihevoset siellä Degerössä.

Sakris kuulosteli, paitahihassillaan, jäähtyneen kahvinsa ääressä. Viimein hän kysyi:

— Degerössä? Milloinka ... missä?

Mimmi Rumfelt ilmaisi, että he lähtisivät Nelman kanssa tänä iltana

Degeröhön. Olihan nyt juhannusaatto.

Sakris hämmästy:

— Juhannin aatto? Juhannin aatto ... kuinka se on mahdollista? Niin kuluu aika ulos ... minä en ymmärrä, kuinka se on kulunut ... tämän kesän alkupuoli. Jaa, minulla on ollut hauska olla. Jasoo, Degeröhön! No, sinne on pitkä matka, mutta antaa mennä vaan. Lähtekäämme Degeröhön. Siellä minä olen kyllä ennen juhannina ollut. Siellä voi pitää lystiä. Minkä kellon aikana me lähdemme?

Naiset katsoivat toisiinsa. Mimmi Sakrikseen ... ja sitten jälleen Nelmaan, niin että valkea viiru hänen toisessa silmässään välkähti. Mimmi sanoi:

— Niin ... tosiaankin. Matka Degeröhön on liian pitkä. Ja täältä pitäisi kävelläkin kaupunkiin. Minä en viitsi kävellä... En viitsi lähteäkään!

Nelma tähysteli neuvottomana Mimmiin.

Viimein arveli Nelma, että jospa he lähtisivät kuitenkin ... muualle. Soutelemaan... Ja menisivät ainoastaan jonnekin lähemmäksi.

— Sekin passaa! huudahti Sakris. — Passaa ... koska kerran Mimmistä Degeröhön on liian pitkä. Mennään soutelemaan. Minä olen tänä kesänä Nelman kanssa tottunut meren kanssa. Minä olen aivan kuin oikea merimies, en pelkää merta ollenkaan. Degerössä olisi kyllä juhannina liffatumpi ... mutta en tahdo ketään kiusata: en pientäkään kreatyyriä minä tahdo kiusata. Soudetaan Kyläsaareen. Minä saan kyllä lainata paattia. Ja minä soudan. Olen aivan snooli soutamisen perään. Ja eväitä pitää ottaa mukaan.

Mimmi rypisteli kulmiaan happamen näköisenä. Miltei tiuskahtaen hän sanoi:

— Mennään sitten, ja otetaan koko viikon eväät mukaan.

— No eihän nyt ... eihän nyt viikon! oikaisi Kukkelman. — Mutta mitäs nyt kello on?

Se oli jo puoli yksi.

Mimmi ratkoi kiireesti kukkia hatustaan ja Nelma ompeli niitä omaansa. Sakriksen täytyi lähteä kylälle ostamaan eväitä.

Tuskin ennätti hän sitten paketteja kantaen takaisin kotiin, niin oli hänen tallusteltava Vanhaankaupunkiin pyytämään venhettä lainaksi siltä kalastajalta, jolta hän oli ennenkin sitä saanut. Tällä kertaa ei ollut vapaana muita kuin vanha ja lahonnut ruuhi. Olihan juhannusaatto. Ruuhen täytyi kelvata. Sakris souti sen lähemmäksi asuinkyläänsä, lahden pohjukkaan. Sitten käveli hän verkalleen kotiin.

Kotona tuppasi Mimmi Rumfelt parhaillaan jauhoa Nelman poskipäihin, nenään ja otsaan. Itse Mimmi oli jo maalattu ... niin kuin pikkulan seinä. Sakrista harmitti hänen mamsansa tuhraaminen ... ja kamarin hyvistä hajuista sakea ilma samalla ärsytti häntä. Keinutuolissa hän nyt lepäsi ... ja nautti sieraimin ja silmin hyvistä hajuista ja naisista, jotka pukeutuivat. Sitten piti hänen itsensäkin joutua. Kuvastimen edessä ajeli hän partansa ja suki hiuksiaan, tarkastaen huolellisesti kumpaakin poskeaan ja luoden itseensä välkkyviä silmäyksiä. Puhtaat kaulukset ja punajuovainen rusetti kaulaan.

Eikä hän huomannut kuvastimesta, kuinka Mimmi hänen selkensä takana irvisteli ja näytti hänelle kieltään. Nyt työnsi Mimmi hänet siitä syrjään ja rupesi asettamaan hattua päähänsä.

Sitten lähdettiin. Mimmi antoi Sakrikselle eväskorin ... ja ehdotti, että jätettäisiin harmonikka kotiin, vaikka se oli Kukkelmanilla jo sylissä.

Sakris sanoi:

— Haidariko kotia? Ei, kaikkea matkalla tarvitaan.

Ja hän sälytti soittimen kainaloonsa.

Maantiellä kulkevat nyt naiset edeltä, Kukkelman kantaa koria ja harmonikkaa. Ajattelee huolestuneena, että hänen melkeinpä viimeiset pennosensa mahtoivat olla tuon korin sisällössä.

Mutta: Mimmi oli Mimmi ... ja kun Juhannus oli ainoastaan yhden kerran vuodessa!

Tässä takana kulkien näki Mimmin... Ja näki Nelman keveästi heiluvat hameenhelmat. Sakriksella oli

ikään kuin kaksi naista.

Tultiin rantaan. Sauhua oli ilma täynnä. Ilta lähestyi, iloisena ja juhlaakkaana. Oli lämmintä...

Se Venäjältä tullut sauhu verhosi vedet ja maat niin kuin salaperäinen usva... Niin sakeana ja tasaisena, että ainoastaan lähimmät kalliot ja huvilat näkyivät selvästi. Muu haipui suurena ja ihmeellisenä ulapan sauhuun...

Kaikkialta kajahteli pikku poikien huutoa ja vihellyksiä.

Jo soitti tuolla jossakin harmonikka. Ja jossakin viritettiin mandoliinia.

Lattea ruuhi, Sakris airoissa pihisten ja huohottaen, liukui nytkähdellen eteenpäin. Ilmestyi sauhusta huvila ... loittoni ja katosi. Tuntui meren viileä ja äitelä ilma.

Katsokaa, tuolla loimahti jo kokkovaikkeitä ... rantakallioilla... Ihana oli ilta, tyyni oli meri. Maailma lauloi, soitti ja tanssi ilosta.

Nyt teki Kukkelmaninkin mieli laulaa ja soittaa. Hän tunsi itsensä aika vekkuliksi: oli Nelman sulhanen ... vai mikä lienee ollutkaan... Ja vieraskin oli hänen paatissaan, hänen eväissään: Mimmi Rumfelt... Kukkelman sanoi:

— Nyt me ollaan vetten päällä. Jos naiset tahtoo, niin nyt minä soitan teille sen Kesäillan valssin.

Mimmi vastusti:

— Jos Kukkelman soittaa, niin paatti seisattuu.

— Antaa sen vähän seisoa. Minnekää ei ole kiiru, vastasi Sakris.

Ja hän soitti Kesäillan valssin, keskellä merta, matkalla saareen.

Nelma tuli alakuloiseksi, kun Sakris soitti näin ... soitti oikealla tavalla, eikä vain kurnuttanut yhtä ja samaa nuottia, niin kuin usein iltasin. Alakuloiseksi: muisteli entisiä juhannuksiaan.

Ja yhtäkkiä alkoikin Kukkelman sitten laulaa. Tahtoi hauskuttaa naisia. Mimmi sanoi:

— No, laulakaa ... kunhan soudatte kanssa, että päästään eteenpäin.

Sakris kehuskeli osaavansa hauskoja lauluja. Hän yski ja köhiskeli. Nyt pirahti hänen suustaan ääni niin kuin säkkipillistä, kimeä, piipattava. Mimmi kohotti korviaan ja purskahti nauruun.

Kukkelman soui verkalleen ja lauloi. Joka vedolla säkeet katkesivat ... ja kuului hätäinen huohotus ja hullunkuriset sanat narisevalla äänellä. Ramman silmät killistelivät kulmain alta makeasti tyttöihin. Hän lauloi:

Och Herre min Gud hennes, fralla-lalla-la, och Herre min Gud hennes ögon, de sågo på mig, arma fan!

Mimmi nauroi niin että heittelehti kuin venheen kaataakseen. Se oli pitkä laulu.

— Bravo! huusi Mimmi, kun Sakris viimein lopetti.

Sakris sanoi:

— Ei minun ääni ole nyt enää mitään. Mutta ennen..! Siellä ... Hanabölessä se oli ... aivan niin kuin naisen ääni. Se helkkysi niin kirkkaana. Semmoinen se oli. Nyt ei se ole enää niin.

Hän nyökytteli suruisena hartioitaan. Ja sitten hän aloitti uuden laulun. Se oli kupletti, joka oli sinä kesänä hyvin muodissa: siinä nimittäin pilkattiin Venäjän keisarillisia ja Suomen kuningasmielisiä, jotka muka hieroivat keskenään salajuontaa kansanvaltaa vastaan. Kimeästi ja latustaen Kukkelman soutaessaan alkoi piipittää:

Täss' on yks' ruski iivana, mi tullut Pietarist', eikä ollut bolsheviikki eikä tavarist!
Nevan yli tänne ui, sanoi: Hospod pomilui, täällä kaikki omi haroshii!

Sitten jatkoa uudella voimalla:

Suomess' paljon asuu tshuhnat, tshuhnat, ah, ne kaikki ovat tuhmat, tuhmat. Teillä paljon liebushkii, teillä kaunis flikushkii, teillä kaikki omi haroshii!

Tämä oli vielä pitempi laulu kuin edellinen.

— Bravo, Kukkelman, bravo! huusi Mimmi.

— Katsokaa, tuolla on iso kokko!

Edessä, korkeain kaislikkojen takana, leimahti huimaava, räiskyvä tuli, lepattaen ja ilmaan lentäen. Sakris käännähti, laulu jäi kesken.

Oli tultu Kyläsaareen.

Ja sitten: niin, sellainen oli Sakriksen kuherrusaika ja avioliitto.

XXIV

Laupias luonto, joka on Sakriksen ruhjonut, näyttää antaneen hänelle tueksi ihmeellisen itserakkauden ja herkkäuskoiset kuvitelmat.

Laupiasko luonto? Kuin hiirellä leikkivä kissa: se tuottaa säälittävälle uhrilleen kärsimyksiä juuri sellaisella hetkellä, jolloin rampa uskoo enimmän onneensa ja on iloisin.

Sinä juhannusyönä ei Sakris nukkunut oikeastaan yhtään ... ja kuitenkin oli hän kotonaan, kamarissaan Krokkelbyssä ... mutta yksin.

Yksin oli hän soutanut Kyläsaaresta takaisin.

Hän oli koettanut paneutua nukkumaan. Ei siitä tullut mitään.

Yö oli kuuma. Vain tuokioksi laskeutui hämärä maailmaan ... mutta se tuokio tuntui pitkältä: oi, se oli kuin iankaikkisuus. Ja minkälainen iankaikkisuus! Itse helvettiä se oli lieskoineen!

Vieläkö suurempaa piinaa tarvitsi!

Kukkelman oli epäluuloinen... Ja nyt hän oli sitä syystä.

Hän oli pikavihainen: nyt hän sai olla sitä kauan.

Minkälainen juhannusyö tästä tuli!

Olipa tämä lysti juhannus.

Sakris kääntelehti vaatekasallaan nurkassa vuoroin kyljelle ja toiselle ... vaivaloisesti ja ähkien. Aivoissa poltti. Ei tullut uni...

Vietävää oli kaikki!

Täytyi koettaa asettua kyttyrän varaan. Täytyi yrittää lukea ... Sara Hustan Nietseske-kirjaa.

Niin kuin se kirja olisi kehittyneen ihmisen pitänyt nauraa!

Ikkunan kolme isoa ruutua ammottaa haaleina ja keltaisina... Yössä värähtelevät männyn oksat salaperäisesti ... tuolla liiterien päässä.

Silmiä särkee. Kuumuus aivoissa nousee.

Ei lähde vain se yksi ajatus mielestä, vaikka koettaisi kuinka tirkistää kirjaan.

Sakris työntää itsensä yhtäkkiä käsillään pystyyn. Jalat ovat tavattoman väsyneet ... kävelystä ja muutenkin: hermoja pakottaa. Melkein panee konttaamaan. Hän hoippuilee nyt sinne ja tänne paitasillaan ... kotiin palattuaan oli hän heti riisuutunut ... vihaisena ... ja heittäytynyt makuusijalleen ... vetäen peiton kyttyränsä ylitse.

Kuka uskoisi tällaista!

Mitäs nyt oli tapahtunut?

Kukkelman astelee vesiämpärin luokse ja valelee päätänsä vedellä, niin että tukka riippuu suorana ja keltaisena kuten oljenkorret sateessa. Sakris sieppaa tukkansa ja vääntää sitä kuin nainen, joka pesee hiuksiaan. Oli valunut vettä hänen niskaansa vyötäröille asti, ja rintamuksille...

Sitten kiiruhtaa hän ikkunan ääreen, kurkistelee kylän tielle. Kuinka monennen kerran hän jo kurkisteleekin? Ei tullut ketään. Ääniä vain kuului ... mutta toisten juhannusta remuavien, miesten ja naisten. Ääniä sieltä täältä ... naurua ... ja hoilaustakin.

Tuo nauru oli nyt hänestä ilkeää kikatusta... Entä hoilaus: juopottelua!

Ei tullut ketään. Ei Nelma ... vieläkään.

Ja nyt oli kello jo: kuinka se saattoi olla vasta yksi? Kello, jonka Sakris kaivoi liiviensä taskusta, oli kai seisattunut? Ei, vedetty se oli ... se takoi kuin ennenkin.

Kamarissa kajahti ramman ärisevä nauru. Sakriksen täytyi jälleen mennä vuoteelleen.

Mitä, olisiko Nelmalle ja Mimmille tosiaankin tullut jokin oikea este?
Sitten Sakris ärähti:

— Kun menet naisen luokse ... niin ota ruoska mukaasi, sanoo Sara Husta...

Sakris oli väsynyt...

Omin silmin hän oli nähnyt Nelman ja Mimmin kävelevän noiden herrojen mukana... Sen hän oli nähnyt.

Ja nyt hän ... sellainen mies ... piinasi itseään moisella kuin ... Nelma! Hirmuista raippaa tarvitsisi Nelma! Ja sitten hänet olisi potkaistava ulos. Itsensä Kukkelmanin oli kehityttävä korkeammalle: kohottava..! Pilviin! Noustava edistyneen ihmisen ajatuksien siivillä ... miehen ajatuksella.

Tieltä kuului taas ääniä. Juhannusyö... Sakris nauroi:

— Hek, hek, hek!

Eikä hän kuitenkaan nauranut. Hän nousi taas ja tirkisteli kylälle. Hän huokaili:

Niin hyvää oli kaikki ollut ... hänen ja Nelman välit! Niin hyvää..!

Ja vielä paremmaksi piti tulla. Hän oli ostanut Nelmalle sormuksenkin...
Ja olisi tässä ostettu tonttikin! Nyt... Nelma...

Kukkelmanin kurkkua kaivelee ikään kuin itku. Hän kököttää makuupaikallaan.

Mitäs nyt? Nyt ne tulevat!

Nyt se saisi ... ruoskaa ... Nelma! Sakris työnsi korvansa edestä pois märät hiukset, että olisi kuullut paremmin. Oliko tuo Nelman naurua ... kelvottoman?

Ja Mimmille pitäisi antaa oikein selkään! Lieneekö Mimmi edes mikään aatelinen? Byskata taitaa sittenkin olla.

Joku pari siellä kulki ohitse. Eivät tulleet.

Kukkelman karskutteli hampaitaan. Antaa naisten kuljeskella!

Hän otti nurkasta kohennuskepin valmiiksi: sillä hän näyttäisi Nelmalle.

Niin, antaa heidän kuljeskella ... pahoilla teillä! Alhaisilla ja synnillisillä teillä.

Rampa väänsi ovensa sisältä lukkoon ... kaksinkertaiseen lukkoon. Äsken oli hän sen jättänyt raolleen, ottaakseen Nelman vastaan. Nyt: tulkoonpas Nelma kotiin! Ei pääsisi. Sakris makaisi sisällä Nelman vuoteessa ja nauraisi itseksensä.

Rampa nauroikin. Nauru oli lyhyt ... ikään kuin hätäinen ... ja hän kuunteli sitä, tuota hänestä itsestään lähtenyt naurua, niin kuin jotain outoa... Kuunteli kasvot kattoa kohti Nelman lavalla kellottaen. Ei kuulunut enää mitään; ainoastaan huokaus ulkoa: puitten suhina.

Ovi täytyi pistää lukkoon: varkaiden varalta...

Nelma ... hänen oma Nelmansa!

Jälleen soluttautui Kukkelman lattialle. Hän otti nyt uunista kourallisen poroa ja hiiltä ja riputti ne Nelman vuoteelle. Naureskeli siinä yksinään ja mutisi:

— Maatkoon nyt tässä. Maatkoon ... ja tulkoon likaiseksi!

Mutta sitten ei hän itsekään voinut loikoa siinä lavalla. Hän asettui siis keinutuoliin. Ajatteli surren ja synkkänä Nelmaa.

Kyläsaaren rannassa oli Sakris jäänyt kätkemään airoja pensaaseen. Naiset menivät muka valitsemaan kahvinkeittopaikkaa. Sakris odotteli. Eivät tulleet takaisin. Hän alkoi koria ja harmonikkaa kantaen tallustella sisemmälle saareen. Mutta ei tavannut naisiaan.

Sakris tallusteli ... etsi kaikkialta.

Ja viimein näki hän Mimmin ja Nelman kävelemässä kolmen herran seurassa. Kaikki he ... nauroivat. Yksi pyrki taputtelemaan Nelmaa.

Kukkelman töllisteli. He juoksivat pois, herrat ja naiset, perätysten. Nelma naureskeli.

Sakris ei haeskellut enää heitä. Hän palasi venheen luokse. Siinä hän vielä hiukan odotti. Sitten souti hän yksinään vihaisena kotiin.

Automobiili horisee jossakin. Pysähtyy ja jymsyttää... Se ajaakin pois...

Aamu sarastaa. Kukkelman istuu keinutuolissaan, silmät punaisina kuin säynäällä; hitaasti pyörähtelevät nuo kalseat silmät hänen päässään. Ja hänen naamansa on kelmeä ... silmien alukset sinertävät. Poskipäät värähtelevät joskus. Naama on kuin jotain kalanlihaa.

Sellainen hän on, hupsu. Mutta sydän hänen rinnassaan vapisee tuskasta...

Varpuset pihalla tirsкуvat. Ramman ruumis on niin heikko, että se tuskin pysyy pystyssä, kun hän nyt laskeutuu juomaan vettä kuivaan kurkkuunsa ... ja katselemaan autiota huonetta.

Sitten narisee yhtäkkiä ulko-ovi ... eteisen ovi. Nyt ne tulevat!

Ja ne tulivatkin. Sakris väänsi lukkonsa auki. Mimmi huudahti:

— Täällä hän onkin, ei hätää. Minnekä te saarella jouduitte? Jösses, ajatelkaa, kun lähdettiin paatin luota, niin minä tapasin kaksi serkkuani maalta..! Olivat tulleet Helsinkiä katselemaan. Hauskoja poikia ... hepä ihastuivat, kun näkivät minut. Pakolla he tahtoivat minua kanssaan kävelylle. Enkä minä jättänyt Nelmaa yksin. Nelma raiska, oliko sinulla joukossa ikävä kuinka me käveltiin, käveltiin ... ja juteltiin. Oikeita kavaljeereja. Mutta sitten: tulemme paatille, paatti poissa. Ja eväät, kaikki poissa. Ja ajatelkaa, meille semmoinen hätä, että oliko pykmestari hukkunut. Ja kuulkaas, teidän tähtenne saimme kävellä yöllä yksin tällaisen matkan!

Mimmi torui todella vihaisena.

Nelma ei virkkanut ensin mitään... Alkoi hiljaa availa eväskoria, joka oli oven luona nurkassa harmonikan vieressä ... ja sääliitteli, ettei Sakris ollut yhtään syönyt ... katseli rampaa pelokkain, mutta kuitenkin vilpittömin silmin.

Mimmi jutteli yhäti ... noista hauskoista kavaljeereista. Sakris kuunteli syrjästä pälyen ... kuunteli, todistaisiko jokin Mimmin suusta luiskahtanut sana, että naiset olisivat tehneet yöllä jotain ... synnillistäkin. Sitä ne eivät todistaneet. Silti Sakris epäili.

Hänen sisunsa alkoi ikään kuin hautoa kosta.

Kuinka oli oikein asia? Huoletta saattoi Mimmi ruveta syömään eväitä, joita nyt Nelma järjesteli pöydälle. Aivan huoletta: sillä nuo sattumalta tavatut kauppa-apulaiset, jotka eivät kylläkään olleet Mimmin serkkuja eivätkä sen rikkaan gulashin seurapiiriä, joka oli päästänyt Mimmin turvakodista karkuun ... nuo kavaljeerit olivat tosin tarjonneet tytöille ryyppyä, mutta eivät muuten olleet tehneet sen kummempaa kuin että halailivat heitä viattomasti. Niillä oli hauskaa keskenäänkin ... nuorilla miehillä ... Helsingissä, siinä Heikinkadun ravintolassa, jonne he veivät Mimmin ja Nelman Kyläsaaresta autolla. Silloin, kun Sakriksen venhe kellui paluumatkalla, kävelivät tytöt ja herrat saaren siltaa pitkin Hermanniin. Mutta kaupungista saattoivat kavaljeerit Mimmin ja Nelman jälleen autolla kotiin... Ainoastaan Mimmi oli jollekin heistä jotain lupailut.

Sakris koetti syödä; ruoka maistui hänestä laholta puulta.

Aurinko oli noussut. Piti asettua levolle.

Silloin: mitä kummaa, vuode, jossa Mimmi makasi, oli porossa ja noessa!

Sitäkös nyt naiset ihmettelivät.

Mimmi haukkui siitä Sakrista, joka ajatteli:

Tuon Byskatan vuoteenkos minä töhrinkin, enkä Nelman?

Rampa irvisteli keltaisilla hampaillaan ... eikä tunnustanut mitään.

Nelma aavisteli jotain ... vaikei ymmärtänyt. Siivosi hiilet ja noet lavalta pois. Mimmi heittäytyi levolle ja alkoi kuorsata, seljällään ja suu auki.

Nelma valvoi vielä Sakriksen vieressä ja mietti. Sakris oli nukkuvinaan. Silloin tällöin näytti hän raottavan sinertäviä luomiaan. Lopulta hän ne avasikin ... ja sanoi huokaisten verkalleen:

— Työtä ... pitäisi tehdä! Niin, hohhoi ... täytyy jatkata se työ siellä gulashi Suomenvaaran luona, ja sitten: täytyy ruveta säästämään rahaa! Ja ostaa tomtti.

XXV

Mimmi Byskata viipyi kauan Kukkelmanien vieraana.

Säästäpä tässä, jos tällaista menoa jatkat, Sakris-parka!

Mimmi söi kauhean paljon ja kulutti muutenkin kursailematta Sakriksen vähäisiä varoja. Kukkaro oli yhä Nelmalla, ja täytyihän Nelman tyydyttää kaikenlaisilla herkuilla ystävättärensä halua. Vieläpä yllytti Mimmi Nelmaa ostamaan itselleen uusia vaatteitakin.

Eikö Mimmi jo älynnyt lähteä matkaansa?

Sakriksen oli niin vaikea ponnistautua irti näistä kuherrusajoista, joissa oli ainoastaan yksi paha muisto: se juhannusyö.

Rahat loppuivat yhtäkkiä, niin odottamatta, että Sakriksen täytyi mennä jostakin lainaamaan. Ehkä peltiseppä Savolaiselta... Sinne hän nyt meni ... Savolaisen uuteen, punaiseen huvilaan.

Mestarilla oli vieras. Mutta ovensuussa ja hiljaa selitti Sakris hänelle asiansa: ainakin viisi kymppää Sakris tarvitseisi.

Savolainen räpsytteli silmiään ... eikä tuntunut suinkaan halukkaalta, vaikka hänen kotinsa näytti yhä varakkaammalta ja pöytänsä yhtä pulskalta kuin ennenkin. Ei, hän käänteli muka tyhjiä taskujaan ... sanoi kuluvan itseltään kaikki omaan elantoon: hänen täytyi nyt ottaa kaksi kisälliä vastatehtyyn verstaaseensa. Tuolla oli verstaas tontin kulmassa; tämä mies tässä oli sen rakentanut: peltiseppä osoitti vierastaan.

Viime aikoina olikin Sakris kuullut täältäpäin vasaran ja kirveen mälskettä. — Ehkäpä tällä Skotri Ramperilla olisi Kukkelmanille antaa, nauroi Savolainen ja osoitti sohvassa istuvaa taasen.

Sakris tuli peremmälle. Savolainen esitteli hänet Gottfrid Strandbergille, iskien silmää vuoroin mieheen ja toiseen, sanoi:

— Tässä on Kukkelmani, meidän kylän miehiä.

Strandberg töllisteli... Ja kun rahoista oli puhe, alkoi kehua itseään. Kertoi ensin muuttaneensa tänne Helsingistä: täällä olivat mörskät huokeammat ... eikä häneltä työ loppunut missään ... maallakaan. Hän ei noudattanut kahdeksantunnin työpäivää, ei kuulunut ammattiyhdistykseen eikä minkäänlaisiin puolueisiin: välitti viis niistä. Teki pelkästään urakkatyötä. Ja siksi oli hänellä rahaa! Ja hän ryyppäsi. Silti jäi eukolle ja lapsille ... tarpeeksi.

Nytkin haiskahti Strandberg väkeviltä. Sanoi juoneensa kaksi vuorokautta yhtä mittaa virolaista ja menettäneensä toistatuhatta markkaa ... joidenkin arkkitehtien parissa. Tällä kertaa hänellä ei ollut enempää kuin pari sataa, mutta viitisenkymmentä hän aina voi vipata ... rehelliselle miehelle.

Savolainen takasi Kukkelmanin rehellisyyden ... ja Sakris kertoi, että hänellä olikin kesken jätetty työ täällä toisessa kylässä.

Juteltiin vielä jotain. Strandberg kerskui, Savolainen naureskeli ja kerskui ... ja Sakris kuunteli heidän oivallisia olojaan. Sitten lähti Sakris pois, luvaten tulla maksamaan ammattikaverille viikon päästä.

Viisikymmentä ei, toden totta, ole suuri raha kalliina aikoina!

Mieltäväisenä vilkasi Nelma seteleitä ... mieltäväisenä ja huolissaan. Mutta ei sanonut mitään, enempää Sakrikselle kuin Mimmillekään. Kuitenkin huomasi Kukkelman jotakin hänessä ... ja alkoi ikään kuin häntä lohdutella, puhuen tulevasta omasta mökistä, ja eräistä muista, uusista suunnitelmistaan, jotka olivat syntyneet hänen päässään aivan äskettäin ja jotka keskittyivät hiukan liikemies Suomenvaaran suopeuteen. Niistä suunnitelmista lähtisi Sakrikselle kenties vielä nättistikin varoja ... elämiseen ja ehkäpä oman tupasenkin pykäämiseen.

Kului pari päivää ... ja Sakris tallusteli Mikko Suomenvaaran luo.

Mikko oli nyt kotona. Oli ollut jo viikon. Käynyt Kuopiossa ja Tukholmassa, Virossa ja Konginkankaalla. Hänellä oli nyt paljon koiranpentuja. Näiden koirien ja huvilansa ristiäisiä oli hän viettänyt joku päivä sitten eräiden toveriensa kanssa ... vuoroin kaupungissa ja vuoroin täällä kotona. Huvila oli kasteessa saanut nimen Humplanvilla: hupainen muoto paviljongin ruotsalaisesta nimestä, joka oli ollut Humlevilla. Monta pulloa oli lyöty kasteen merkiksi kallioihin ... ja monta paukkua ammuttu Mikon uusimmalla, hyvin rasvatulla kiväärillä, penikoille nimiä annettaessa. Roimasti oli ammuttu sekä sisällä että ulkona, niin että ruudinsavu käräysi kamarissa ja keittiössä ja sälot lensivät etäällä metsässä petäjien kupeista.

Muori oli hermostunut ja pelkäsi. Mutta ampujat vakuuttivat, etteivät he saattaneet erehtyä...

Kultapojastaan muori sen uskoikin.

Nyt olivat vieraat lähteneet ... ja Mikko jälleen entinen, älykäs Mikko, jota tati ihaili.

Mutta hirveä päänsärky vaivasi Mikkoa juuri sinä päivänä, jolloin Sakris tuli.

Sakris huudahti gulashin kamarin ovella suu ystävällisessä, naurussa:

— Terve, Mikko, terve!

Täti oli jo kertonut, miksi Kukkelmania ei näkynyt täällä. Mikon ei tarvinnut kysellä.

Koiratarha näytti kovin keskentekoiselta.

Mikko tuli ulos ... ja komenteli vihaisesti taakseen, kamariin jääviä pentuja. Hän huusi:

— Hiljaa, Molla. Älä ulvo, peijakas, kuin rasvaamaton ovi. Hiljaa, Ray!
Hiljaa, Joonas! Suu kiinni, Piru!

Sakris istui portailta. Mikko istahti sinne myöskin ... ja piteli otsaansa. Heiluvei-koira makasi Mikon vieressä, nojaten kuonoaan isäntänsä jalkaan.

Sisällä koiranpennut vikisivät, uikuttivat ja ulvoivat kuin riivatut.

Kukkelman alkoi puhua, että koirakartanon rakentaminen oli myöhästynyt ... jonkin verran.

— Viisi viikkoa, viisi viikkoa! myönsi Mikko.

— Jasoo, jasoo, sanoi Sakris. — Onkos se aika jo niin ulos kulunut?

Sitten jatkoi Sakris verkalleen, ettei hän ollut voinut arvata, että nämä männyt olisivat niin kovia ja isoja. Niitä ei saanut edes kaatumaan muuten kuin kiipeämällä puuhun ja nytkyttämällä. Eikä lastua irti piilulla, ellei sahannut aina pienen välin päähän nikaroita puuhun... Sellainen vanha, kalliolla kasvanut petäjä on kuin rautaa... Jos Sakris olisi tämän tiennyt, toisin olisi hän ajan määrännytkin. Hän lopetti:

— Mutta onhan aikaa ... nytkin vielä.

— On, on, myönsi Mikko.

Sakris jatkoi: hänelle oli tullut kaiken lisäksi sellainen este, että lähetettiin hänen luoksensa maalta eräs serkun tyttö. Jos se tyttö olisi saanut asua täällä, niin... Sitä oli kyllä tädille ehdotettu ... mutta.

Nyt asuu Sakris jälleen Krokkelbyssä. Siellä on se tyttö hänen hoidettavanaan.

Mutta saattaapa Sakris tulla päiviksi tännekin töihin.

— Kyllä niin, sanoi Mikko. — Kyllä saattaa... Peijakkaan penikat!

Sakris sanoi:

— Tästä alkaen tulee koirakartano pian. Vaikein on jo timrattukin ylös. Ja minulla on jo piiristykset sisuksista!

Sakris vetää taskustaan muistikirjansa, johon hän on piirrellyt kaikenmoisia viivoja. Niiden vuoksi on hänellä ollut paljon vaivaa viime päivinä. Nyt hän arvelee, piirustuksia Mikolle näyttäen, että kopit pitäisi pykätä hänen mielestään noin ... ja asetella noin ... ja tähän näin tulisi yksi kulma, ja tuohon taas toinen kulma ... että porstua siihen sopisi ... ja tuohon vielä yksi vinkkeli, niin koridoori tulisi sillä tavalla ... ja kaikki olisi praktillista.

— Oivalliset riitingit, naurahtaa Mikko.

Sitten Sakris vaikenee. Menee hetki ... ja myöskin Mikko on vaiti. Ainoastaan penikat vinkuvat sisällä.

Rampa sanoo:

— Sillä tapaa se nyt tulee! Ja se tulee huokealla ... jos nyföraikaisiin palkkoihin vertauksen tekee.

Mikko ei virka mitään.

Sakris raaputtelee korvallistaan ... liikuttaa itseään oikealle ja vasemmalle, ympärilleen katsoakseen. Sitten sanoo hän, silmissään pieni välkähähdys, salaperäisellä äänellä:

— Mutta yksi pyyntö minulla löytyy... Että ei saisi kertoa kellekään muulle timmermanille, miten huokealla minä teken! Ne suuttuvat sellaisesta. Ja minä ... minä halveksin rahat.

Sakris katselee jälleen Mikkoon. Sitten hän toistaa:

— Jaa, jaa ... minä halveksin rahat. Mikä on raha?

Mikko sanoo:

— Niin, mikä onkaan raha? Hulluutta se on.

— Jaa, jaa... Niin, rahan tähden he vihasivat minua, jatkaa Sakris. — Siksi ei pidä heille sanoa.

— Ei sanota! lupaa Mikko.

Taas hiljainen hetki.

Sakris katselee ympärilleen ... ja alkaa sitten puhua:

— Katsos päälle vain tuossa tuota ovea! Se ei mene oikein kiinni ... en ole huomannut sitä ennen. Minun täytyy remonteerata se. Minä teen ovet lomatöinä. Ja tämä byggninki on vanha ... siksi eivät ikkunatkaan mene kiinni niin kuin pitäisi. Minä korjaan nekin. Aivan ilmaiseksi ... näin tuttavien kesken ... iltaisella, kun olen lakannut timraamasta koirille. Jos te tahdotte. Sanokaa vaan tykö... Teettäisitte kokonaan uuden huvilan!

— Se tehdään! myöntää Mikko.

— Jasoo? innostuu Sakris. — Sitäpä minä juuri fundeeraan tässä. Tämä on kaunis paikka. Niin, tämä on ... aivan kuin paradiisi.

Sakris huokaisee...

— Jos minulla olisi tämmöinen paikka, jatkaa hän, — silloin minä vislaisin niin että Helsingissä kuultais. Tuo trekooori ... pensaat ja kaikki! Niistä saisi rahaa, jos niitä hoitaisi. Ne täytyisi perkata ylös ja panna kasvamaan. Minä teken sen ... illoilla, kun olen lakannut pykäämästä koirille. Laitan koko trekooorin kuntoon. Ja rakennan sen huvilan.

Sisällä pennut huutavat ... tuskin kuuluu keskustelijain ääntä. Mikko menee kamariinsa. Siellä hän ärjähtelee, polkee jalkaa, läiskyttää koirapiiskaa... Sakris odottaa portailla. Muistelee, että Nelma tarvitseisi rahoja ... nyt kohta.

Sitten Mikko kantaa ulos kahta penikkaa, yhtä kummassakin kourassa. Nakkaa ne portaitten viereen. Siinä ne, pienet ja vasta emosta erotetut raukat, ryömiskelevät ja puskevat toisiaan. Sakris sanoo:

— Ne ovat sievät kreatyirit... Ja niin, tämä paikka täällä: minä viihty niin hyvästi täällä... Otan urakalla sen uuden huvilan. Sanokaa vain tykö!

Se urakka olikin Sakriksen uusi suunnitelma, josta hän oli Nelmalle vihjaillut.

Minkälainen tuo huvila pitäisi tehdä? Sakris esittää, minkälainen ... ja mille paikalle. Sen voisi alkaa jo heti ... kun koirakartano on saatu pystyyn. On ehdottomasti paras rakentaa laudoista. Kukkelman rakentaisi sen vähitellen. Tilaisi laudat, turvepehkut ... kaikki. Asuisi Krokkelbyssä ... ja kävisi täällä milloin miellyttäisi. Eihän sillä niin kiirettä ... eikä urakan maksamisellakaan.

— Kaunis ilma, sanoo Mikko. Mutta pitelee päätänsä.

— Jaa ... rumilla ilmoilla voisinkin olla Krokkelbyssä, vastaa Sakris. —
Ja mikä on raha? Kunhan kehittyneempi ihminen tulee maailmassa toimeen!
Minä: raha on turhuus... Ja kuulkaas: minulla on ollut täällä niin lysti olla! Minulla on ollut täällä niin lysti...

Yhtäkkiä huudahtaa Sakris:

— Niin lysti ... kuin olisin teidän ottopoika! Ja tädinkin ottopoika!

— Ottopoika? ällistyy Mikko.

Sakris vahvistaa:

— Niin, niin. Siltä se tuntuu... Ja tiedättekös mitä: tuntuu aivan kuin me oltaisiin veljeksiä! Veljeksistä minä tykkäisin... Miksi ei koko maailma saattaisi olla veljeksiä? Jokainen ... auttaisi jokaista... Minä semmoisella, mitä minulla on ... ja toinen toisella. Työtä ei maksettaisi, mutta se vaihdettaisiin rahaan ... niin kauan kuin yhteiskunta on sillä tavalla järjestelty, että on rahaa eikä työtä voi vielä vaihtaa vaatteisiin ja ruokaan. Eihän nykyään ole vielä se oikea valtakunta tullut.

— Ohoh! huudahti Mikko. — Taidatte olla pieni polsu?

Mikko nauroi makeasti. Hän heilautti kättään:

— Voi veliseni, älkäähän! Kun kommunisti rikastuu, tulee hänestä porvari ... ja tuhat kertaa entistä ilkeämpi. Siinä se!

Sakris kiiruhtaa selittämään:

— Jaa ... en minä sen tähden meinaa... Ja mitä tulee rahaan: ei vaan saisi nylkeä toista ... vaan pitäisi ottaa sitä niin vähäisen kuin mahdollista...

Nyt tuli täti ovelle ja kutsui sisarenpoikansa sisään... Kahville. Ja sinne Mikko katosi.

Sakris odotteli.

Hetken päästä kantoi muori ulos kokonaisen laatikollisen koiranpentuja ... että Mikko saisi nukkua... Ja kutsui myöskin Sakrista kahville. Sakris ihmetteli Mikon katoamista. Muori toisti, että hän nyt tosiaan nukkui: häntä ei voisi herättää.

Sakris kysyi:

— Kai hän sitten puhui jotain timraamisen jatkosta?

— Ei hän mitään puhunut, vastasi muori.

— No ... meillähän onkin sopimus ... että minä pykään sen ylös. Tulen tänne huomisaamuna työhön.

Muori sanoi:

— Tulkaa vaan ... mutta turha lienee tulla.

Mikko nukkui. Viimein lähti Sakris tallustelemaan takaisin Krokkelbyhyn. Hiukan levoton hän oli.

Mutta kun hän joutui kotiin, kuuli hän toki ilokseen, että Mimmi Byskata muuttaisi heiltä ylihuomenna: sanoi saaneensa paikan Helsingissä.

— Niinkö? Minkä paikan? kysyi Sakris. — Minkämoiseen virkaan?

Mimmi tokaisi:

— Kilometrikonttorissa.

— Ahaa! huudahti Sakris. — Landmeeterikonttorissa ... minä ymmärrän. Minä ymmärrän kaikki!

— Ylihallituksessa, niin juuri, vastasi Mimmi. — Minulla on nyt Helsingissä lokaalikin. Tulkaa siellä käymään, Kukkelman!

XXVI

Sitten odotti Sakris Mimmin lähtöä.

Itse hän ei saattanut Mimmiä kauemmaksi kuin raitiotien päähän: ei muka joutanut. Mutta ystävällinen hän oli hänelle ... ja Nelmaa pyysi hän toki ostamaan Mimmille kaupungista kukkia.

Seuraavana aamuna tallusteli Sakris jälleen Mikko Suomenvaaran kylään. Sangen varhain, kukkojen laulaessa ... ehdittyään tuskin juoda kahvia, jonka Nelma hänelle totisena ja unisena keitti. Usvat lainehtivat vielä alangolla ... ja kuusikossa tuntui kylmältä.

Työasussaan kääpiö kulki, sääryksissään ja talvellinen lippahattu päässä.

Aamuinen kosteus ja kylmyys toi hänelle jollakin tavoin mieleen talvellisen konttailun.

Hän saapui pihisten ja ähkien perille. Aikoi mennä heti ottamaan kirveensä ja sahaansa eteisestä, jonne hän oli ne jättänyt, ja lähteä työhön. Nuo työkalut olivatkin portailla. Hän mielti sitä seikkaa hetkisen ... ja laskeutui sitten kirves toisessa ja saha toisessa kädessä puutarhaan. Kohta jatkamaan työtä: silloin ei gulashi niinkään peräytyisi!

Piti ensiksi kaataa uusi puu, leveälatvainen mänty. Sen latvus tekisi varmasti kiusaa ennen kuin pääsisi toisten puiden oksain välitse.

Sakris otti nuoran, jonka avulla hän oli viivoittanut veistämiään hirsii, sitoi sen toiseen päähän sahan ja kirveen ja kapusi sitten käsillään ja räpylöillään mäntyyn. Nuoralla veti hän perästään sahan ja kirveen ylös. Nyt istui hän petäjässä hitaasti päätään käännellen ... ja katsellen alas niin kuin varis, joka on pudottanut ruokapalansa. Alkoi sitten katkoa esteleviä oksia.

Täti tuli ulos... Hän oli aina varhainen. Hän sanoi:

— Mitäs Kukkelmanille kuuluu? Sielläkö te olette... Kas, tuoltahan Ramperikin jo tulee!

— Kekä tulee? kysyi Kukkelman.

— Muudan Ramperi, jolle Mikko-herra antoi tämän urakan jatkamisen, vastasi täti.

Sakris ällistyi. Mikä Ramperi? Ja oliko Mikko ottanut hänet tänne?

Samassa näki hän Strandbergin ... tunsu hänet. Suoraan metsästä, yli säleaidan, harppasi pitkäjalkainen Gottfrid Strandberg paikalle, kantaen kirvesmiehen laatikkoa. Hän pysähtyi tuokioksi, oli vaiti ... ja huudahti sitten kovalla äänellään:

— Hyvää huomenta, Kukkelman.

— Hyvää huomenta, vastasi Sakris.

Tuli hiljaisuus.

— Kaunis ilma! jatkoi Strandberg.

— Jaa, niin, sanoi Sakris. — Niin ... saapi nähdä, jaksako se pitää ylös sitä koko päivän.

Muori virkkoi:

— No... Ramperi on hyvä ja tulee kahville ... ja voi sitten alkaa hommansa. Kukkelman tulee kanssa kahville.

Strandberg nauroi Sakrikselle, joka oli puussa, ja sanoi:

— Hm ... joutilaiden herrojen hommia: koiratarha. Tahtoi minua tänne sitä rakentamaan... Ja minä tulin.

Tämä on siis totta, ajatteli Sakris.

Hän katseli vuoroin muoriin ja vuoroin Strandbergiin ... ylhäältä männystä, jonka oksien välissä hän oli kuin mikäkin huuhkaja: näkyi ainoastaan sekautunut tukka, suuri pää ja kiiluvat silmät. Sakris piteli kiinni oksasta ja kuukotti etukumarassa. Ei virkkanut mitään. Mutta hänen silmänsä säkenöivät.

Gottfrid Strandberg kertoi:

— Tulin tänne toissa iltana... Minulta loppuivat rahat ... olin ne ryypännyt. Enhän minä sen tähden tullut, että olisin Kukkelmanilta karhunnut ... mutta muuten vain lystin vuoksi: pisti päähäni tänne koipelehtia ... hankkia vielä lisää pirtua. Ja tarjota teillekin. Silloin ... täällä tahtoivat työhön. Mitäs muuta...

Sakris hiukan huokasi.

— Ei rahoilla kiirettä mitään, vakuutti Gottfrid Strandberg.

— Ne ... ne kyllä saatte, sanoi Sakris. Ja alkoi laskeutua maahan... Meni ammattitoverinsa kanssa kahville. Puhui siinä sitten vielä ... kuinka hänen mielestään koirille oli rakennettava. Ja kysäisi lopulta, paljonko Strandberg oli urakasta pyytänyt. Sanoi:

— Liian halpa, ahhah! Minä olisin kyllä laskenut parisen tuhatta kalliimmaksi. Te ette usko, kuinka kovat nämä stokit on timrata...

— Ohoh ... ehkä ne menevät, naurahti Strandberg.

Mikko kuului jo lähteneen Heiluvein kanssa metsään.

Mitäpä sitten: Sakris palasi työkaluineen Krokkelbyhyn.

Niin, tyly on maailma. Entäpä sitten tuo Gottfrid Strandberg, jolta Sakris sattui hiukan lainaamaan: heti hän nappasi palan toiselta ... vaikka oli itse työmies.

Julkea mies, ajatteli Sakris. Ja hän oli oikeassa: paraikaa teki Strandberg, nyt kun Sakris tallusteli kotiin, maalaistädille pilkallisia ja sääliäviä huomautuksia Kukkelmanista ... ja nosti sitten raskaan puun keveästi veistopaikalle.

XXVII

Mutta eipä Kukkelmanilla ollut hätää. Ei tällä kertaa.

Kohtalo auttaa toki välistä köyhääkin, vaikkei täytä ihan tarkoin hänen unelmiaan ... enempää kuin ihmisten yleensä.

Muutamien päivien kuluttua otettiin Sakris rakentamaan isonlaista heinävajaa erään maatalon niitylle... Helppo siellä oli, kolmen muun miehen toverina. Siinä tuli nyt työtä, vaikkei kovin pitkäaikaista. Se työ oli kiireellistä; niittokoneet jo ratisivat heinäpelloilla yötä päivää. Ruisrääkkä narisutteli. Heinäkuu oli hyvässä menossa.

Kaikki oli Sakriksen mielestä nyt oikein mukavalla tolalla. Ainoastaan se ikävyys koitui hänelle tästä urakasta, että mamma täytyi jättää koko päiväksi yksinään kotiin, koska työpaikkaan oli nytkin sievoinen matka.

Nelmalla oli Krokkelbyssä ikävä.

Ikävä... Ja kummallista koko elämä...

Kun hän erosi Mimmistä, käänsi hän pienet kasvonsa pois päin ja itkeskeli. Ystävätär lohdutteli häntä, että pian saattaa Nelma tulla hänen luokseen kaupunkiin ... kun Mimmi saa lokaalinsa kuntoon.

Mutta nyt ei Mimmi ollut vielä ilmoittanut mitään..!

Nelma on melkein hyvillään, että Kukkelman viipyy kaiket päivät poissa. Rampa on näet alkanut tulla Nelmalle häijymmäksi.

Yksin on Nelma asunnossaan... Tuijottelee ikkunasta outoihin maisemiin... Ruohottuneihin puutarhoihin, joissa korjataan marjoja, missä niitä on päässyt kasvamaan... Ja tuonne järvettömälle alangolle, joka alkaa pölyisen maantien takana. Tai tyttö hoitelee kukkaa ... ja kuluttaa aikansa muuten miten voi: siistii yhtämittaa kamaria ... koristelee seinät kuvakorteilla ja karamellipapereilla, joita hän kiinnittää tapettiin neuloilla ja liisterillä. Korjailee vaatteita, omiaan ja Sakriksen. Sitten nekin tulevat korjatuiksi... Eikä nyt ole varaa ostaa uusia leninkejä.

Ensin oli Nelma käynyt yksinään vieraisillakin, kivimies Bergmanin vaimon ja erään toisen, äsken taloon muuttaneen työläisperheen luona. Mutta kun huomasi, että siellä tehtiin hänestä salaa pilkkaa, moisesta ramman ja kyttyrän morsiamesta, jopa pisteltiin ja paneteltiinkin häntä, niin jättäytyi hän aivan yksin. Mokomatkin moittijat: heissä oli naisia ja miehiä, jotka kuuluivat elävän yhdessä mikä sen tai sen pojan taikka tytön tahi punakaartilaisen elävän lesken kanssa. Mutta toista oltiin valmiit parhaamaan. Ja se oli Sakriksen syytä: tietysti oli hän kertonut noille vieraille heidän keskinäisiä salaisuuksiaan. Yhä enemmän karttoi Nelma Sakriksen hyväilyjä, kun kääpiö tuli illalla kotiin.

Miten olikaan Nelma tänne joutunut!

Olisipa hän saanut luokseen edes tyttösensä.

Siitä asiasta ei hän vielä hiiskunut Kukkelmanille. Toinen olisi voinut ajaa hänet pois ... eikä Nelmalla nyt ollut paikkaa, minne mennä. Mimmikään ei kirjoittanut hänelle mitään.

Entäpä jos Kukkelman olisi ollut edelleen hyvä, vaikkapa olikin sääliittävä ja inhottava! Mutta minkälaiseksi hän olikaan muuttunut! Kun hän löntysteli läähättäen ja pihisten kamariin ... löyhkäten hieltä ja lialta: varsinkin löyhki hänen tukkansa, jota hän ei suostunut millään ehdolla lyhentämään ... eikä jaksanut aina sitä pitää puhtaana, vaikkapa olikin tuota kuontaloa peilin edessä kampaavinaan ... löyhki ilkeästi kuin minkä vahtikoiran karva ... niin, kun hän löntysteli kamariin, alkoi hän kohta, parhaiksi loikomaan ruvettuaan, kiusata Nelmaa pitkällä saarnoilla, ja opetuksilla. Vuokraa aiottiin taas syksyllä korottaa. Siksi sanoi rampa, että Nelman piti kovasti säästää. Puita ei saisi enää kuljettaa kunnan metsästä: sinne oli asetettu vartijoita... Nelman täytyi säästää risujakin.

Kukkelman vei Ramperille takaisin velkansa. Ja siitä asti, päästen velanmaksua kootessaan säästämisen makuun, pakotti Sakris heidät, säästämishalusta ja puutteenkin vuoksi, syömään melkein pelkästään leipää ja perunoita, joita kasteltiin margariiniin. Tämä uusi voi oli Nelmasta iljetys ... ja Sakris tyrkytteli sitä hänelle kiusallaan. Silakoitakaan eivät he ostaneet kuin harvoin: nekin olivat kallistuneet. Sakris käski säästämään... Ja ruokapöydässä hän puhui, että oli kuullut porvarillisten väittävän nykyaikaisten työmiesten halveksivan silakoita: parempia kaloja heille piti muka olla ... aina vain herkkuja... Hm, pienet herkkupäivät olivat Sakrikselta pian menneet...

Nyt hän koetti kerätä omaa tupaa varten ... ja narisi alinomaa.

Niin meni pari viikkoa. Ja Kukkelmanin työ jälleen loppui: heinävaja tuli valmiiksi. Nytpä hän nurisi entistä enemmän.

Kerran osti Nelma itselleen vaihteeksi oikein lihaa. Sakris saarnaamaan, että liha on epäterveellistä ... myrkyä ihmisruumiille! Ainoastaan alussa hän oli suvainnut Nelman syödä sellaista ... viattomia elukoita. Mutta viimein oli muka tullut aika totuttaa Nelma siltä tavalta pois. Oli aika syödä tästä alkaen kehittyneemmän ihmisen ravintoa. Jopa pitäisi ruveta paastoamaankin ... Sakriksen nimittäin. Siten sulaisi hänen kyttyränsä, ja sääret paranisivat lopullisesti. Sen Kukkelman tiesi: hän uskoi sen..! Eikä parin viikon syömättömyys tekisi Nelmallekaan pahaa.

Siitä vasta kiusa tarttui, kun rampa oli kaiket päivät kotona ja joutavana. Puhui ja saarnasi. Eikä käynyt enää edes ostoksilla ... saati sitten kantoi vettä taikka pienenteli risuja. Ei, Nelman vuoteessa hän kellotteli ... ja puhui säästämisestä ja paastosta ja margariinista, mikä oli muka oikeaa kasvisruokaa. Kalaa oli turhuus toivoa: sekin oli elävä olento, jota oli rikos tappaa. Mutta voi, joka ei lähde eläimestä, nimittäin margariini, on puhtaasta puunmaidosta valmistettua: jonkin ulkomaalaisen puun rungosta tihkuu nimittäin sellaista makeaa ja syötävää maitoa...

Erään kerran hiiskahti Sakris vielä sitten aikeistaan rakentaa heille tupan. Muuten saarnasi aina ... kummallisia ja joutavia loruja.

Ja sitten sai hän jälleen työtä. Tosin ainoastaan pienen tällä kertaa. Mutta hyvä sekin. Siitä voi ottaa sellaiset rahat, että ne riittävät pahimpiin reikiin. Työ oli näet ilkeä ja vaikeakin. Kukkelmania tultiin noutamaan erääseen huvilaan hautaamaan kissaa. Kissa oli kuollut huvilan aidan viereen, ison halkopinon alle, lähelle lehtimajaa, jossa herrasväellä oli tapana juoda iltakahvinsa. Sakriksen täytyi nyt purkaa sievoinen osa korkeaa pinoa ... ja kantaa sitten kiusallinen vainaja lapion terällä jonnekin suohon ja upottaa se sinne.

Kun Sakris niinä kahtena päivänä, joina hän tätä työtä teki, palasi kotiin, luulotteli Nelma hänen haisevan paitsi jahtikoiralta myöskin siltä kissalta.

Ja sitten räätälöi Kukkelman housut jollekin kylänpojalle... Ja nikkaroi kauppiaille ikkunankehiä...

Näin oli aika mennyt... Oli tullut elokuu. Ja alkoi sataa.

Kukkelman pysytteli mieluummin sisällä: hän rupesi valittamaan, että hänen raajoissaan tuntui jäykistystä ... niiden ytimissä muka sahattiin, porattiin ja jyrstiin. Keveintä oli nyt maata lavitsalla ... ja syödä pelkkää puuroa.

Jo ennen oli Nelma kuullut ihmisiltä, että Sakris kulki talvella nelinkontin!

Miten voisi enää hänen kanssaan näyttäytyä ... jos niin kävisi?

Nyt Kukkelman syytteli huonontumisestaan sitä, että hän oli Nelman ja Mimmi Byskatan mieliksi syönyt kevät-kesällä makkaroitakin. Narisi ... vuoteella kellottaen. Nelman täytyi riisua häneltä säärökset ja kengät jalasta ja peittää hänet ... siihen saarnaamaan ... ja kehumaan olevansa Rasputiini. Nelma joutui tästä lähtien yöksi permannolle. Yöllä Kukkelman pihisi ja sihisi. Hänen kurjasta kurkustaan kävi hengitys vingahdellen kuin pyypilli. Ja miehen pitkästä tukasta tuntui omituinen haju aina kamarin toiseen nurkkaan asti.

Nelma ei saanut unta. Hän kääntelevi siinä... Ja ajatteli pientä tyttöään. Joskus tuli sellainen kaipaus, että hän itki.

Illat alkoivat yhä enemmän hämärtyä.

Mimmi ei vastannut vieläkään mitään, vaikka Nelma oli hänelle kirjoittanut. Pitäisi mennä kaupunkiin tapaamaan Mimmiä. Mutta Kukkelman tuntui olevan äkäinen sellaisista juoksuista.

Ääneensä itki Nelma yksinään pimeässä.

Kerran heräsi Sakris Nelman itkuun. Hän nosti päätänsä ja kysyi:

— Etkö sinä ole nukussa?

Nelma nyhkytti:

— En.

Sakris kysyi:

— Miksi vuoksi sinä itket?

Nelma ei vastannut.

Rampa kömpi, käsillään huonekaluihin nojailen, sitä vaaleampaa paikkaa kohti, jonka hän huomasi Nelmaks... Kosketteli isoilla kourillaan Nelmaa. Ja kysyi uudestaan, vihaisesti:

— Miksi sinä itket? Miksi et anna minun maata?

Nelma ei vastannut, vaan itki.

Sakris ojenteli kouriaan. Kaikkeen maailmassa tottuu. Nelma oli kuin sadun tyttö, jota kummallinen ja ilkeä peikko hyväili vankinaan.

Nelma istui yksin ikkunan luona. Hän ei tuijottanut ulos, vaan itseensä...

Tyttö oli harmistunut itselleen ... ja hermostunut.

Hänelle oli nyt käynyt samoin kuin sen herrasmiehen kanssa.

Eikö hän ollenkaan pääsisi pois häijyn ramman luota?

Kukkelman oli nykyään työssä täällä merenrannalla. Oli joutunut oikeinpa jonkinlaiseksi pomoksi. Tuonne metsäiseen laaksoon, melkoisen etäälle Krokkelbystä, rakennettiin nimittäin työväenparakkeja asuntopulan lievittämiseksi. Itse rakennustoiimeen ei rampa saattanut pyrkiäkään: matka laaksoon oli liian pitkä ... ja sinne olikin jo hankittu muut kirvesmiehet. Mutta täällä merenlahdessa kellui suuri lautta hirsiä, jotka vedettiin sitten hevosella metsään ja tulevaan kylään. Parvi naisia oli otettu kiskomaan hirsiä rantaäyräille ... ja Kukkelman merkitsemään vedestä nostettuja tukkeja kirjaan ... ja muutenkin ikään kuin johtelevaan työtä.

Sataa hiljalleen, tihruaa...

Kukkelman tahtoo akkoja, jotka värisevät ja juttelevat keskenään, tarttumaan työhön. Hän heiluttelee pitkiä käsiään ja huudahtaa:

— No, remmiin nyt. Täytyy koettaa. Kyllä se menee.

Akat eivät ole millänsäkään.

Kukkelmanin on pakko itsensä näyttää esimerkkiä. Hän iskee pakransa hirren päähän ... ja alkaa vetää. Ärähtelee:

— Nyt ... tulkaa! Haalatkaa mukana ... tuolta puoshakan päästä. Hii-op!

Muutamia ämmiä tarttuu pakran varteen. Sakris ja he vetävät jonossa.

Vetävät tuokion. Kolme, neljä liukasta tukkia nousee maalle.

Yhtäkkiä irtautuu pakran väkä puusta. Sakris ja akkajono lentävät seljälleen. Hän kellii maassa.

Siinä naureskellaan, seisotaan.

Ja sitten akat tekevät rammalle oikein kiusaa: jättävät vetämisen kokonaan hänen varaansa ... ovat itse vetävinään, mutta eivät vedä. Sakris ähisee ja ähkii... Eipä solukaan limainen petäjä maalle.

Tai pakra irtautuu uudestaan, ja Kukkelman kaatuu taaksepäin, heiluva pakra käsissään. Siinä hän kellottelee kivien välissä rannalla ... sattuihin sellaiseen kuoppaan. Naiset nauravat. Joku huutaa:

— Niin liikuttaa jalkojaan kuin turilas!

Toinen:

— Nouse pois, kilpikonna!

Sakris harmistuu. Hänen naamansa on kelmeä ja vihreä. Häntä väsyttää. Jalatkin ovat jälleen sellaiset ... ja hartioissa on särkyä. Hänen huulensa värisevät ... ja suu vääntyy viistoon. Hän huutaa:

— Akkat, teidän täytyy tottele! Jos minä suutun ... syön ylös teidät!

Mutta sitten hän on vaiti. Kätet herpoavat ja riippuvat pitkin kupeita. Hänkin asettuu istumaan. Katselee jörösti eteensä.

Ei hän jaksanut kiskoa näitä raskaita ja märkiä hirsiä. Oli koettanut olla itse sitä tekemättä ... ja teettää akoilla. Silloin akat suuttuivat...

Nyt antaa hän heidän laiskotella. Jopa yhtyy itsekin heihin ... puhuakseen heidän kanssaan politiikkaa. Ja katso: hänet hyväksytään. Hän saa puhella ja loistaa!

Mutta kun tarkastaja tulee, haukuskelee hän koko laumaa ja Kukkelmania.

Eräänä päivänä kuulee Kukkelman, että nähtävästi otetaan piakkoin uusi mies hänen paikalleen tänne rannallekin. Siitä hän on hyvin ärtyisä.

Nelma on ostanut sinä päivänä itselleen uudet kengät, käydessään puodissa asioilla. Ei malttanut olla niitä ostamatta: kauniit ja uusimuotiset! Vaikka entiset vielä olivatkin kohtalaisessa kunnossa ... niin nämä keltaiset ja korkeavartiset nauhakengät ... niin kuin on monilla muillakin naisilla! Siis hän osti ne

kengät ... tällaisena aikana.

Sakris tulee illalla kotiin ja huomaa Nelman uudet jalkineet. Ensin ei hän virka mitään. Ei hetkeen: kipristelee vain silmiään makuulavalla. Saa siihen iltakahvia ... ja Nelma riisuu häneltä märät vaatteet. Nyt se on tehty ... ja rampa kellii peittojen alla. Silloin alkaa Kukkelman yhtäkkiä puhua Nelmalle pahoistahengistä. Piruista, joita lentelee, kiertelee ja suhisee kaikkialla ... tuolla ilmassa, siellä ja täällä. Mitkä pahathenget? Niin niin ... eikö Nelma niitä näe? Niitä on monenlaisia.

Sakris nousee puoleksi istualleen. Kyyröttää lavan reunalla, väärä jalka lattialle riipuksissa ... ojentelee ilmaa kohti kättään ja katselee valkeina pyörähtelevin silmäluomin laipion nurkkauksiin. Silmissä välähtelee tylästi. Jälleen hän puhuu. Näkeekö hän tosiaan kamarissa piruja? Sakris selittää asian:

— Semmoiset pirut vartioivat ilmassa ... tahtovat teketä sinulle pahaa... Kuule, Nelma!

Kyttyrän etusormi nousee varoittavasti pystyyn. Hän sanoo:

— Aina, kun ihmisellä on halu antaa vetää itsensä kiusaukseen, silloin pirut aktaavat päälle... Iskevät itsensä ihmiseen kiinni ... ja pistelevät häntä ... ja kuiskuttaa hänen korvaansa houkutussanat. Varsinkin naisen korvaan. Sillä tavalla sinäkin annat houkuttaa itsesi...

Sakris opettaa:

— Katso minun päälle: minä olen ilman vaatimuksia! Elän puuron ja perunain kanssa ... ja saan tehdä työtä. Mutta naiset..! Tiedätkö sinä, että naiset ovat ... harakat!

Mitä Sakris oikeastaan tarkoitti? Kauan jauhoi hän nyt piruistaan ... niin että Nelmaa alkoi oikein pelottaa. Todellako tuo kummitus näki henkiä ilmassa ja kamarin katossa? Niin se nyt yhä vain kuvaili paholaistensa erilaisia muotoja: toisilla oli häntä ... toisilla ei sitä ollut, eräillä oli sorkat ja sarvetkin: jokainen sarvi edusti erikoista pahetta. Ja muutamalla pirulla oli seitsemänkin sarvea: kun se puski jollakin sarvellaan, tarttui ihmiseen juuri siinä sarvessa piilevä paha. Näitä sarvia nimitti Sakris pahuuden runsaudensarviksi.

Lopulta sanoi rampa, Nelmaa kiusattuaan, että nyt oli Nelma antanut turhuuden paholaisen vietellä itsensä:

— Tuo kenkä tuossa!... Uusi kenkä! Näytelläksesi sellaista ... fiini!

Siinä se nyt oli asia! Mutta Sakriksen jankutus ei silti loppunut... Ja hänen silmänsä kiiluivat pahasti.

Yöllä tyttö jälleen itki. Nousi joskus istumaan ja heittäytyi takaisin vaatekasalleen. Voihki kiukuissaankin.

Rampa ei myöskään nukkunut: hän oli huolestunut, mistä saisi jälleen pientä työtä. Nyt hän tiukkasi:

— Ei saa itketä!

Yhtäkkiä johtui ramman mieleen jotain sellaista, mitä hän oli jo eräitä kertoja yksinään ihmetellyt. Sen vuoksi hän kysyi uudestaan:

— Miksi sinä itket tällä viisiin?... Sano tykö vaan ... sano!

Hän antoi itsensä solua lattialle ... ja kömpi Nelmaa silittelemään...

— He, he, jos asia on sillä viisiin, naurahti hän, — niin ei meillä ole mitään hätää. Ei mitään..! Taikka pannaan poika byggmestarin oppiin ... minulle... Hän saa tulla minun kanssa pykkäämään ylös. Sitäkö sinä itkit? No ... saat sinä kyllä pitää nuo kengät.

Nelma myönsi. Mutta kääpiön leikinlaskulle ja häkättävälle naurulle ei hän nauranut. Viimein sanoi hän vimmoissaan:

— Mihin minä joudun! Kun on jo entinen!

Mitä tyttö nyt tarkoitti?

Entinenkö?

Kukkelman kysyi:

— Mikä se on? Entinen? Vastaa minulle..! Onko jotain... Onko? Vastaa ... poikako?

Tyttö nyhki.

Rampa tiukkasi jälleen:

— Mikä? Suuriko? Ja kenen se on? Meidätkö?

Nelma naurahti. Hänellä oli tyttö ... kunnalliskodissa.

Kukkelman istui ällistelevin silmin maassa. Jos sähkö olisi palanut, olisi Nelma nähnyt hänen katselevan suu auki. Niin, hän oli kuin pilvistä pudonnut.

Siinä nyt oli ... hänen Nelmansa..!

Se ... viaton tyttö.

Sellaisesta olivat ennustukset hänelle puhuneet. Povarirouva... Ja unet.

Sakriksen päässä vilahti kiukku povarirouvaa kohtaan.

Sitten Sakris palasi vaiti sänkyyn.

Nuorta ja verratonta oli hän keväällä ajatellut. Tirkistellyt tuohon Julian kuvaan seinällä. Ja nyt: tytöllä oli tyttö. Tyttö ei ollutkaan tyttö!

Rampa tunsi olevansa petetty.

Jopa kihlatkin oli hän Nelmalle ostanut, nuo hänelle itselleen niin narrilliset vehkeet. Ja sitten vasta oli Nelma...

Ja kenenkä se tyttö sitten oli?

Ehkäpä jonkun gulashin... Sellaisten herrasmiesten seuraan ryntäsi Nelma juhannuksenakin Kyläsaarella.

Taikka ... upseerien! Sotilaitten! Niistä ihmistentappajista naiset pitävät: niillä on harakankoristeita.

Kyttyräselkä oli nukkuvinaan. Nelmakaan ei nukkunut.

Rampa ajatteli, että olisikohan tämä uusikaan hänen...

Ja pitikö Sakriksen tässä ruveta vielä toisen isäksi ... varmasti vieraan. Jopa tytön isäksi: märkänenäisen naisenalun..?

Niin meni se yö. Rammalla oli tosiaan nyt huolta. Siksi oli hän seuraavanakin päivänä ärtynyt. Usutti Nelman kimppuun senkin viisikymmentä erilaatuista paholaista, joilla kaikilla oli omat paheenpiikkinsä ... ja muutamilla ryntäät koristetut sotamiesten kiiltävillä poleteilla ja napeilla. Ymmärrettävä epätieto ja huoli lisäsivät Sakriksen häijyyttä.

Hänen teki jo mieli ottaa Nelmalta kukkaronsakin pois.

Niin, Romeon ja Julian ajat olivat menneet.

XXIX

Omin lupinsa lähti Nelma viimein kaupunkiin.

Hän on nyt käymässä Mimmi Byskatan luona.

On keskipäivä. Kukkelman jäi rannalle vetämään akkojen kanssa hirsia maalle. Siitä Nelma vähän välittää, ettei kummitus saa kotona ruokaa, kun hän menee tavoittamaan päivällistään. Tyttö ei edes ilmoittanut lähdöstään tuolle kämpyrälle.

Mimmi on ollut täällä kolme viikkoa. Sitä ennen tehnyt turneen maaseudulle. Muudan halkogulashi häntä elättää, paksu ja hölmö savolainen, Nalikkaneuvokseksi haukuttu.

Mutta miksi ei Mimmi ole käynyt Nelman luona?

Nelma alkaa jo käsittää jotain ... hyvin heikosti, mutta kuitenkin. Ellei hän oikein vieläkään tiedä, mikä on hyvä tai paha, niin hän aavistaa toki jo, etteivät vaarat ole hauskoja.

Sillaikaa kun Mimmi kehuskelee elämäänsä ja näyttelee huoneistoaan, keittiötä ja kolmea huonetta ... yhdessä on vuokralainen ... huoneistoa, jonka tuo naisille antelias nalikkaneuvos on hänelle varustanut ... sillaikaa aprikoi Nelma omaa huoltaan. Mimmillä on salissa komea kuvastin, josta Mimmi näkee itsensä kokonaan, ja vieterisänky ... samoin salissa ... ja punainen plyyshisohva ja erikoisella pöydällä suuri porsliinivaasi: sen on Mimmi itse maalannut. Ja vielä on ruokahuone näkemättä... Ruokasalissa asuu Poju. Ja on kaikki, kaikki mukavuudet. Mimmi odottaa nyt illalla vieraita. Nalikkaneuvos on kotonaan maalla.

Poju juoksee tällä välin saliin ja äiti täyttää hänen suunsa karamelleilla ja suudelmilla.

Nelma valittaa Kukkelmanin häijyyttä... Silloin Mimmi kehoittaa häntä tulemaan heti kaupunkiin: auttamaan Mimmiä kaikenlaisissa askareissa, joita on taloudessa. Ja seuralaiseksi ja ystävättäreksi Mimmi tahtoo Nelmaa itselleen... Sellainen on rikollisten tapa: kuta peljättävämpää, sitä yksinäisempää... Morfiinisairaskin etsii itselleen nautintoveikon ja koettaa maksaa hänen myrkytyksensä.

Mutta Nelma ei ole paha, jos ei vielä hyväkään. Hän jo ajattelee asioita.

Mimmi Byskata surkuttelee, että hän tuli neuvoneeksi Nelmaa tuon sammakon pariin. Mutta nyt jättäisi Nelma kapsäkin. Miksi hän menisi enää sen vääräkoipisen hämähäkin kynsiin? Kukkelmanille ei tarvitsisi erotessa näyttää edes pitkää nenää.

Sitten nuori tyttö itkee surkeudesta, vimmast ja häpeästä. Kuinka? Tuolleko kilpikonnalleko Nelma olisi..? Tuolle karvatukulle? Sitä ei Mimmi jaksanut edes kuvitella ... ei milloinkaan! Ei ainakaan kuvitella, että Nelma ... jos olisi ollutkin sen peikon kanssa! Mutta ei silti mitään hätää. Siihenkin Mimmi Rumpfeltilla on neuvonsa. Nelman pitää vain totella, ja nopeasti. Täällä Lapinlahden puolella asuu eräs paha hyvä akka. Pitkä ja musta. Ääni karhea kuin variksen. Se puhuu vain ammatistaan. Puoskari. Se oli auttanut Mimmiä. Mihin Mimmi muuten olisikaan joutunut..? Jopa monia rouva-parkojakin, joilla ei ole varaa, on se auttanut... Kun kaikki olisi ohitse, muuttaisi Nelma Krokkelbystä vakinaisesti Mimmin toveriksi. Ikään kuin pestinä lahjoitti ystävätär Nelmalle melkein uuden silkipuseron, josta näppärä Nelma voisi pienentää itselleen oikein fiinin.

Tyttö tuli hyvin myöhään illalla Krokkelbyhyn takaisin. Mutta Sakrispa ei laskenutkaan häntä sisään. Ei pitkään aikaan: antoi jyskyttää ovea ... oli itse vaiti kamarissa.

Viimein kuului Nelma tiedustelevan eteisessä, oliko Kukkelman kotona. Silloin vasta avasi Sakris oven.

Rampa kyyrötti keinutuolissaan salaperäisen näköisenä. Ei virkkanut mitään.

Epäluulo ja huoli kaiveli hänen sydäntään. Hän muisteli juhannusyötä ... ja hänen teki mielensä kostaa.

Siinä alkoi hän kiukutella, ettei hän ollut saanut kahvia eikä ruokaa koko päivänä. Miksi ei Sakris sitten itse ollut keittänyt. Mitä? Sehän on naisten asia ... keittäminen... Heidän velvollisuutensa.

Sakris kysyi:

— Missä frouva nyt on käynyt?

Nelma ei vastannut... Ramman silmät kiiluivat. Hänen kasvonsa näyttivät kelmenevän. Hän haukkui epämääräisin sanoin Nelmaa ... kuljeksijaksi, yölepakoksi. Ja viimein vaati hän tiukasti tietää, missä Nelma oikeastaan oli käynyt.

Tyttö aikoi jo näyttää Sakrikselle Mimmin antaman puseron, joka oli mytyssä tuolilla. Silloin Sakris luisui alas keinumasta ja avasi riuhtoen tuon mytyn. Vai Byskatalta Nelma oli tämän saanut! Missä se aatelisfröökkinä sitten asui? Nelma ilmoitti osoitteen. Hyvä on; Sakris koetti painaa sen muistiinsa.

Mimmin luona siis Nelma..! Sellaisen ... kelvottoman. Sakris epäili. Yhtäkkiä hän tiuskasi:

— Sotamiesten kanssa sinä olet ollut!... Kävelemässä ... Esplanaadilla...

Hän jatkoi uhkaavasti:

— Sotamiesten flikka sinä olet!

Ruokaa ei rampa tahtonut: kun ei kerran ollut saanut aikanaan, niin... Hän oli suunnattoman itsepäinen. Tyhjin vatsoin vetäytyi hän makuulle. Nälkäänsä hän ei paljoa muistanut. Mutta vielä soluttautui maahan ... ja meni kaivelemaan Nelman vaatteita. Löysi kukkaronsa. Katsoi, oliko siihen tullut lisää rahoja. Melkein entinen määrä siinä oli... Kummallista! Minnekähän Nelma oli pannut ansionsa, jos oli niitä kaupungissa saanut? Ehkä ostanut tuon puseron?

Nelma makasi nurkassa, kasvot pielusta vasten. Hän itki. Sähkö paloi yhä, koleassa ja ummehtuneessa kamarissa, koska tulta ei oltu poltettu tänä iltana uunissa. Ulkona oli pilkkosen pimeää. Sade porisi ja helisti vesikourua. Annansilmästä tipahti lattialle ruskettunut kukka.

Nelman itku oli voihkinaa. Rampa kohottausi pitkien käsivarsiensa varaan, hän huusi:

— Suu kiinni siellä! Miksi nainen ulvoo?

Ja kuitenkin tuntui kyttyräseljän sydämessä sääliä. Silti ei kiukku siitä sammunut. Epäily kiusasi. Olihan Nelma kertonut, että hänen äitinsäkin oli ollut sellainen... Ehkä siis Nelma itsekin... Ja tietysti hän oli sellainen!

Sääli taisteli rammassa ilkeyttä vastaan. Jälleen lähti Sakris Nelman luokse, käsillään tasapainoa pidellen; hänen jalkansa olivat kovin arat. Hän lähestyi tukka kasvoilla. Työnsi tukkansa ohimoille... Isot kourat ojentuivat. Nelma ei sysännyt pois tahmaista kättä, joka kosketti hänen olkapäähänsä.

— Miksi ulvot? Sano nyt minulle! pyysi Sakris.

Tyttö uikahti vihastuneella ja epätoivoisella äänellä:

— Mihinkä minä sen panen? Tämän uuden! Minä menen järveen!

— Tarkoitat, mereen, sanoi Sakris. Sitten hän oli vaiti ... ei tiennyt, mitä tehdä.

Niin, minnekäpä itse vaivainen rampa sen panisi? Aika oli kallis ... ja työttömyys kuului lisääntyvän.

Sakris oli polvillaan Nelman vieressä. Hänen kouransa hapuilivat tytön hartioita ikään kuin niitä silitellen.

Nelma odotti. Mieluummin olisi hän elänyt vaikka Sakriksen kanssa kuin... Jos Sakris olisi ollut edes siivo.

Se hirveä akka...

Sakris sanoi kyllä:

— Älähän niin... Älä semmoisessa hädässä...

Mutta tukea ei hän tytölle tarjonnut.

Eikä Nelma sitten enää selitellyt. Hän tukehduitti itkunsa, painoi suunsa pielusta vasten. Ainoastaan hänen selkensä hytki. Pukimissaan hän yhä makasi.

Rampa jätti hänet siihen ja meni sänkyyn. Mutta hän ei nukkunut. Epäluulossaan ajatteli hän:

Se vielä menisi, jos se olisi hänen oma vekaransa. Mutta Nelmahan saattoi pettää häntä...

Pitäisi mennä povarin luo antamaan ennustaa, miten oli asianlaita...

Mutta povarikin pettäisi ... jälleen.

Tällainen oli Kukkelmanista hävytöntä! Miksi tämä vääräys hänelle ... Sakrikselle, joka oli aina saanut kärsiä?

Aina kärsiä ... ollut kipeäselkäinen ja rampa ... pienestä saakka... Ja saanut kestää vääryyttäkin, pahojen ihmisten julkeutta... Ja muuta...

Sinä yönä Sakris alkoi taas mieltä kohtaloaan.

Mieltä ... ja kirotta syntymistään. Syntymistään ... ja kelvotonta äitiään ... naista.

Tuli uusi päivä. Sakris paloi halusta mennä kertomaan asiaansa jonnekin... Naapureille. Esimerkiksi kivimies Bergmanille, joka asui yhä ullakotötterössä. Hädässä ja neuvoton hän oli, raukka; sellainen juoni häntä uhkasi: joutua vastaamaan ehkä muiden tekosista. Mutta sitten hän epäili tulevaisuutta.

nauretuksi ... ja jätti sen aikeen. Puoleen päiväänhän nyt makasi peitteissään, ei mennyt työhön. Aprikoi ratkaisua ... ja epäili Nelmaa. Illalla vasta, kun hämärä oli verhonnut huvilakylän polut ja tiet, hän aikoi muka työhön. Oli sumuista ja sateista. Mitäpä nyt enää työhön? Työpäivä oli jo loppunut. Sakris kuljeskeli siellä täällä kylässä, pimeillä poluilla, jonne sähkölamppujen valo pihlajien ja kuusten välistä valtatieltä tuskin pääsi kiilumaan.

Minkälainen olikaan kohtalo Kukkelmanille!

Kotona kertoi hänelle Nelma, itkemättä ja halveksien ja kuitenkin ikään kuin säälitellen, minkä neuvon Mimmi Byskata oli hänelle antanut.

Sellainen kuului olevan välistä vaarallistakin.

Rampa aprikoi, haroi tukkaansa... Hän ähkäili ja pihisi. Vaarallista! Mutta ... mitäpä hän voi ... tässä köyhyydessä? Neljän päivän kuluttua kuului loppuvan myöskin se hirsien maalle onkiminen.

Ramman täytyi suostua.

Hän sanoi kyllä luulevansa, että jotkin pirut kiusasivat häntä.

Mutta vielä tarvitsi Nelma rahaa tuolle kauhealle akalle. Nelmalla ei ollut muuta kuin kaksikymmentä markkaa. Rampa huokaili ... ja lupasi hankkia rahat. Mutta mistä kummasta hän ne saisi? Aivan totuuden mukaisesti ei tästä hirsien numeroimisesta ja onkimisesta lähtisi enää paljoakaan ... ja nekin vähät menisivät ruokaan ja kahvi-kultaan. Pitäisi viedä jotain Helsinkiin panttikonttoriin ... ehkä piilu ja sahat ja höylät ... ja muut rakennusmestarin työkalut. Sen tekisi Sakris ... oikein kernaasti.

Mutta Sanelma Kinnusellakin oli keinonsa. Hän sanoi:

- Viedään sormus sinne.
- Sormus?... Naimasormus? toisti rampa.
- Niin. Minkäpä sille mahtaa, vastasi Nelma.

Ja seuraavana päivänä rampa pukeutui pyhäisiinsä ja lähti Helsinkiin. Vei kaniin kultasensa sormuksen.

XXX

Sanelma Kinnunen palasi Helsingistä Lapinlahden akan luota. Hän oli kovin kalpea. Sakriksen mielestä niin kuin kynttilä. Hän oli sairas... Sakris sijoitti hänet vuoteeseen. Siinä Nelma lepäsi... Hiki pisaroi hänen pienellä otsallaan.

Nyt ei Nelma jaksanut kantaa edes halkosylystä sisään. Ramman täytyi häntä auttaa. Työkin oli Kukkelmanilta jälleen loppunut.

Kukkelman ajatteli sitä mustaa ja karkeaa akkaa, josta Nelma hänelle tässä kertoi. Ja kun hän sitä ajatteli, heräsi hänen mielessään ikään kuin salaperäinen kauhu. Tuntui kuin jotain mustaa olisi ylhäältä laskeutunut hänen päällensä ... jotain sellaista, joka tahtoi hänet rusentaa ja tukehduuttaa.

Tyttö voihi; haparoi sormillaan kellertävää tukkaansa. Sakris istui lähellä ja silitteli hiljaa sitä kosteaa, ohimoilta kiharaa tukkaa. Tyttö pelkäsi nyt jäävänsä kituvaksi koko iäkseen. Sellainen se Mimmin hyvä akka oli.

Rampa ei hiiskahtanut mitään... Hän istui yhä maassa, jalkaterät ristissä allaan, hiukset riipuksissa...

Tuokio ... ja hän sysäsi kouransa povelleen ja kaiveli rintaansa: tuntui näet siltä kuin hänen rinnassaankin olisi ollut jokin kasvannainen ... samoin kuin kyttyrä seljässä. Mutta tämä muhku oli sisällä eikä pinnassa. Ja sitä alkoi särkeä ja kivistää paljon pahemmin kuin hartioille kasaantunutta; se pyrki puskemaan ulos, mutta ei päässyt. Sitä pakotti kuin jonkinlaista syöpää. Hän ei virkkanut mitään. Hän vain ähkäili itsekseen... Katseli salaa Nelmaa.

Hän oli tehnyt Nelmalle pahaa.

Niin, tuntui kuin hän olisi tehnyt jonkin rikoksen.

Meni päiviä. Nelma toipui. Silloin oli rammasta kuin olisi se musta, joka laskeutui hänen päällensä, nyt hiukan kohonnut: tuo raskas käsi... Jostakin hyvin korkealta ja hyvin pimeästä oli se hänen päälleen pusertunut...

Mutta sitten Nelma jälleen sanoi, että musta akka oli hänet pilannut.

Niin hän sanoi, ja rampa näki käden jälleen selvempänä. Se oli kuin jättiläisen kämmen. Se painui alas ... ja litisti häntä. Sakris supisi ikään kuin itseksensä:

— Katti leikkii hiirellä.

Nelma kysyi, mitä hän supisi. Sakris ei vastannut.

Nelma ... poloisen ramman nuori Julia!

Keskenään eivät he jutelleet enää melkein mitään... Pelkästään kahvista ja vähäisistä ruuista.

Mutta sitten kysyi Nelma kerran, ikään kuin toisissa ajatuksissa, kuinka oli käynyt Sakriksen aikomuksen rakentaa sitä mökkiä. Sakris vastasi:

— Jaa ... se..? Nyföraikaan ... ei siitä voikaan tulla mitään. Kertovat, ettei niitä palstoja ... annetakaan kymmenen pennin edestä. Minä olen asiaa kysynyt. Torppareille jaetaan maat. Mutta heidänkin täytyy maksaa niiden edestä. Mistä voisi sellainen, kenellä ei ole yhtään rahoja ... tuota kirottua kultaa ... voisi ostaa itselleen tomitti? Tämä työriis aika. Ei sitä tiedä ... ei tiedä...

Siihen se puhe jäi.

Silloin oli iltapuoli.

Illalla lähti Nelma Helsinkiin... Pyysi rahaa ja sai. Sanoi menevänsä Mimmin luokse.

Mutta sinä iltana ei hän tullutkaan takaisin.

Eikä seuraavana aamuna.

Eikä senkään päivän iltana.

Ensin suunnitteli epäluuloinen ja kiivas rampa, että kun Nelma palaisi, ei hän tosiaan päästäisi häntä sisään. Koko yön saisi Nelma olla ulkona ... väristä kylmässä ... vaikkapa liiterissä.

Niin olisi Sakris tehnyt. Mutta Nelma ei tullut.

Harmissaan keitti rampa itse ruokansa ja kahvinsa.

Ruokavehkeet ... kattila ja kupit, pyyhinliinat ja kaikki ... joutuivat töhryiseen kuntoon. Niistä oli vastusta ... niin kuin ennen muinoin.

Missähän se Nelma viipyi?

Missä se juoksi?

Sakris tuli levottomaksi...

Lopulta hän joutui tuskaan. Minnehän Nelma oli mennyt? Oliko hänelle ... sattunut jotain pahaa? Se myrkyttävä akka oli ... saattanut tappaa hänet.

Rampa odotti. Hänelle tuli ikävä, polttava ja haikea. Ei maistunut enää kahvikaan.

Ja samalla se jättiläiskäsi taivaasta taasen laskeutui hänen päälleen. Sakris näki sen: se oli suuri ja musta. Nyt sen sormi kohosi ... ja se uhkasi häntä. Miksi se sillä tavoin varoitteli?

— Rasputiini, kuuli Sakris kamarissaan äänen. Hän kuunteli. Itsekö hän puhui? Mutta hän heilautti hiukan kättään ja karkoitti sen äänen korvastaan.

Sen sijaan tirkisteli hän keinutuolissa, sillä lavalla ei hän nyt voinut kellottaa, ylös seinällä olevaan, koreaan kuvaan... Ja varsinkin somiin postikortteihin, joita Nelma oli kiinnitellyt tuon ison kuvan ympärille tapettiin. Hän ajatteli itseksensä:

Nelma, missä sinä olet? Oletko vaarallisessa paikassa?... Jos olen tehnyt sinulle pahaa, niin tahdon sen maksaa. Uskollinen tahdon olla aina sinulle. En minä milloinkaan huoli toisia naisia ... toisia akkoja. Sinä olet kaikista parhain. Ja se mökki ... täytyisi jollakin tavalla rakentaa! Nelma, mitäs siitä sanot, kun

sinulle tehdään oma kamari ... ja keittiö... Jos saadaan rahaa...

Sitten jatkoi hän ääneensä, muistellen mennyttä kesää, joka oli niin lyhyt:

— Se oli aikaa, se. Kelpasi moijata. Mutta nyt...

Missä ihmeessä Nelma?

Oliko hän kuollut puoskarin kynsiin? Rampa näki hänet ihan kuolleena.
Hän huudahti:

— Mutta jos sinä kuolet ... Nelma ... niin en minä tahdo enää elää! En, minä en voi elää. Minä menen sinun haudallesi ... ja kuolen siihen niin kuin koira. Makaan siinä öitä ja päiviä ... ja kuolen kuin koira.

Neljäs päivä oli jo loppunut. Rampa oli tallustellut maantielle asti katselemaan, tulisiko Nelma. Ja siellä odotellessaan tallustellut niin paljon, että hänen täytyi nojautua käsiinsä, kun hän erästä jyrkkää polkua palasi kotiin: niin ilkeästi kiusasi jaloista. Sitten hänelle tuli oikea hätä.

Hän itkeskeli kamarissaan yksinään.

Missä on Nelma ... kun ei tule kotiin?

Siinä hän huomasi, että Nelma oli vienyt vaatteensakin mennessään; ramman käydessä ulkona oli pistänyt tavaransa myttyyn. Ahaa!... Sen kadun, jonka varrella Mimmi Byskata asui, Sakris vielä muisti. Seuraavana aamuna hän ajeli partansa ja sukki hiuksensa, lähti Helsinkiin. Nelmalla oli hänen kukkaronsa. No, mitäpä siitä. Sakris lenkuttaisi jalkaisin. Satoi vettä, tiet likaiset. Torille ajavien maalaisten kärryjönöt räiskyttivät rapaa hänen päällensä... Ja muutamat isännät ja maitomuijat kääntyivät istuimellaan katsoakseen taakseen rampaan, ja eräät huusivat:

— Joulupukki!

Viimein joku muija sanoi:

— Tule ookaamaan!

Sakris kömpi käsiensä avulla rattaille. Kaupungissa hän jälleen käveli. Kyseli Mimmi Byskataa monessa talossa, ja löysi lopulta numeron. Seisoi kello yhdeksän aikaan Mimmin ovella ja soitti kelloa. Mimmi itse aukaisi, aamuvalkeissaan, väljässä mekossa, ja tukka sekaisin.

— Voi, pikku Kukkelman! huudahti Mimmi. Katsos vain! Tule, Nelma, tänne! Mutta hyi, kuinka märkä! Saatte kahvia. Nelma on kyllä täällä.

Nelma makasi salissa ... siellä haisi kauheasti tupakalta, ja pöytä oli laseja täynnä. Tyttö kohotti päätänsä, mutta kääntyi sitten rampaan selin. Mimmi sanoi imelästi:

— No, Nelma-kultaseni! Etkö nähnyt: Kukkelman, sinun sulhasesi.

Nelma katsoi viimein paremmin Sakrikseen ... joka alkoi häntä torua: suuressa levottomuudessa oli Nelma häntä pitänyt; ja mitä teki Nelma täällä, tässä huoneessa? Kukkelmanin mieleen vilahtivat ne herrat, jotka hän oli nähnyt Kyläsaareissa Nelman kimpussa ... ne naureskelevat rähisevät ... rentut. Hänen sisunsa rupesi kiehumaan. Hän sanoi:

— Missä sinä olet ollut? Täällä ... tietysti! Minä en ole saanut ruokaa ... enkä kaffea. Enkä ole voinut hakea työtä. Minä, jolla on sinusta ansvaari...

Mimmi nauroi.

Sakris jatkoi:

— Niin, minulla, minähän olen hänelle...

— Sulhanen, sulhanen! nauroi Mimmi.

— Olkaa te hiljaa ... Rumpelfelt! huudahti Sakris. — Te ... niin, sinä juuri! Harakka on sinun nimesikin. Kyllä minä sinut tiedän. Niin, Nelma: onko tämä kaunista; lähteä sillä tavalla pois?

Nelma oli noussut istumaan ja sanoi:

— Mene nyt kotiisi, Sakris, en minä tule luoksesi enää.

Tyttö katsoi Sakrikseen hiukan pelokkaasti, mutta päättävästi. Niin päättävästi, että ramman silmät

suurenivat ... ja sitten ne alkoivat ikään kuin rukoilla Nelmaa. Mutta Nelma kääntyi häneen jälleen selin.

— No, eihän nyt noin, lapsukaiset, huudahti Mimmi. — Tarjotaan toki Kukkelmanille kahvit.

Sakris ei tiennyt, mitä vastata, mitä puhua. Mutta hän vimmastui Mimmille ... ja sitten hän meni ulos.

Nelma... Nelma oli lähtenyt häneltä ... eikä sanonut enää palaavansa.

Kaiken päivää kuljeksi rampa kaupungilla ... ruhjovaan väsymykseen asti. Kömpi johonkin kansankeittiöön, tilasi ruokia ... muisti, ettei hänellä ollutkaan rahaa ... ja hiiviskeli tiskin äärestä. Mietiskeli pihalla. Kulki taas kumarassa. Ei kuullut koululasten pilkkahuutoja. Seisoi sitten jälleen eräässä kellarikahvilassa, nojaten ja lepuuttaen vaivaista selkäänsä pöydän reunaan: istumapaikkoja ei täällä ollut. Mietiskeli siinä, silmät vetisinä. Kapusi uudestaan kadulle. Ja kömpi sitten puistokäytävän penkille.

Illalla hän ilmestyi Mimmi Byskatan oven taakse. Siellä oli nyt remua, naurua, äänten porinaa. Joku herra heilui pystyssä, lasi kädessä. Lasi läikähti, Mimmi pudisteli hameitaan.

Nelma istui erään miehen polvella.

Mimmi vei Sakriksen kainaloista kiskoan saliin. Herrat purskahtivat raikuvaan nauruun. Sakris ei mitään kuullut. Hän ällisteli Nelmaa, joka ei edes piiloutunut.

Rampa ei voinut uskoa silmiään ... hän hierusteli niitä ja katseli. Nelmako tuossa ... tuollaisena?

Nelma ... pettänyt hänet? Pettänyt?

Hänet, Sakris Kukkelmanin!

Ei, sehän oli mahdotonta!

Rampa tallusteli lähemmäksi, aivan Nelman eteen. Katsellakseen häntä. Ja äännähti hiljaisella, narisevalla äänellä:

— Mikä tämä on? Eihän ... ei tämä ole tosi... Minä tahdon kosketella sinua, Nelma!

Kukkelman ojensi pitkän ja vapisevan kouransa. Nelma sanoi:

— Menkää nyt vain pois, Kukkelman. Te hassuttelette.

Ja hän pelkäsi Sakrista, niin mielettömät oli ramman silmät.

Mimmi nauroi makeasti.

Sitten myöskin Sakris alkoi nauraa, lyhyesti ja hehettäen. Hän katseli herroihin, sanoen:

— Ei mitään ... en minä teke mitään pahaa teille. Hyvä on. Minä kiitän teitä. Minä kiitän! Mutta Nelma!

Nelma hypisteli ohimotukkaansa. Hän huudahti:

— Pois tuon voisi ajaa. Hulluksi hän tekisi ihmisen...

Miesten kummaksi ojensi rampa heille kätensä ja sanoi:

— Ei se mitään. Minä menen. Kiitän...

Ja sitten hän meni naureskellen ulos.

Minne?

Alas portaita... Sumu hälveni ulkona ... ja tähtiä kiilui taivaalla. Rampa ei huomannut, oliko yö vai päivä. Raivoisasti temmelsi hänen sisässään. Hän ei nähnyt syttyneitä sähköjä, ei tuntenut ilman kosteutta ... tahi tietänyt, että hän kompastui talon portilla ja istui nyt siinä kivistöllä ... istui pitkän aikaa. Hänen päässään humisi ja kohisi, hänen silmänsä samenivat.

Niin hän istui siinä ... työnsi kouransa hiuksiinsa... Nyt silmät kipinöivät, ja hän alkoi purkaa suustaan yhä toistamiseen:

— Ahhah, se voro! Se petturi...

Monella rumalla nimityksellä mainitsi hän Nelmaa.

Sitten hänen piti kävellä. Raivo ajoi häntä. Väsynyttä ruumistaan ei hän muistanut. Keskellä katua antoi hän ajoneuvojen kiittää suoraan itseään kohti, koettamatta päästä pois alta. Issikat huusivat hänelle jotain ... kiroisivat. Hän naureskeli: hänestä oli hauskaa, että aiottiin ajaa hänen päällensä. Antaa tulla vain..!

Kun sen tekisivät, makaisi hän siinä kasassa ... onneton ihminen.

Sakris tallusteli poikki uuden kadun... Joku huusi, että hän oli paljaspäin. Niin, hän huomasi hattunsa jääneen Mimmin eteiseen. Siinäpä syy, jonka vuoksi hän saattoi vielä mennä Mimmin asuntoon: näkemään oikein tarkkaan, kuinka sen asian oli.

Eihän se ollut mahdollista, että Nelma oli istunut tuon miehen polvella!
Hänen Nelmansa.

Jälleen mainitsi Kukkelman siinä Nelmaa rumalla nimityksellä. Kääntyi ... ja kiiruhti könttämistään. Pureskeli hampaitaan niin että ohikulkijat sen kuulivat. Tuli huohottaen ja kähisten Mimmin portaille. Tarttui porrasaskelmiin ja konttasi ylös. Ovi ei ollut vielä lukossa, vaan se oli jäänyt Sakriksen mennessä auki. Sakris työntyti eteiseen. Häntä ei huomattu ... hän seiso siinä ja katseli. Omin silmin hän näki uudestaan, että Nelma oli petturi.

Huudeltiin, että täällä juotiin muka Nelman kihlajaisia.

Pettänyt oli Nelma hänet. Hänet: kuinka se oli mahdollista!

Sakris lähti pois. Hänen täytyi lyödä kätensä kynnet rintaansa, repiä auki liiviensä napit ... niin kipeästi raateli häntä rakkaus. Hän ei ymmärtänyt, miksi hänelle näin oli tapahtunut... Teki mieli tappaa ... tappaa kiduttamalla. Olisi mentävä jälleen sisään ... piiska kädessä. Poljettava tuota kaikkein kelvottominta anturoilla...

Naiset: aina naiset..! Harakat: rahan näkevät, heti se pitää heidän saada...

Ja eikö hän ollut kohdellut Nelmaa ... kuin isä? Heh ... siitä huvilasta ei tullut... Mutta jos Nelma olisi jaksanut odottaa ... malttaa mielensä, niin..!

No, Sakris oli ollut kova ... vaatinut säästämistä. Mökkiä varten!

Hän oli ottanut kerran pois kukkaronsakin...

— Niin ... hän oli tahtonut Nelmaa opettaa.

Siitä Nelma...

Nyt: rakennapa huvila!

Ei, Sakris hylkäisi Nelman! Potkisi hänet tosiaan ulos...

Mutta olihan Nelma sanonut, ettei hän Sakriksen luo enää koskaan tulisi.
Ei koskaan!

Sakris huokasi. Ja kyyneleitä tipahti hänen poskilleen. Hän istahti katukäytävän reunalle lyhdyn juurelle ... isolla kadulla. Tuntui kuin jokin hirvuinen paino olisi musertanut hänen selkäänsä; mutta se paino oli sisällä, rinnassa.

Tyttö oli syyttänyt häntä siitä, että oli tullut kituvaksi koko iäkseen.

Sakris katseli taivaalle. Hattu kierähti hänen päästään, joku kulkija työnsi sitä jalallaan syrjään. Muutamia usvaisia pilviä leijaili. Tähdet kiiluivat ... omituiset tähdet...

Ne tähdet olivat Kukkelmanista kuin pahainhenkien silmiä. Kylmiä ja armottomia silmiä.

Ja tuntui niin kuin olisivat tähdet kiristelleet hampaitaan...

Sitten laskeutui ylhäältä jättiläismäinen ja musta käsi. Se painoi häntä... Itse taivas rusenteli häntä.

— Mitkä pahathenget nämä ovat? mutisi rampa.

Poliisi tuli siihen, kysyi, miksi hän istui katukäytävällä, oliko hän kipeä. Ja käski hänen sitten lähteä

liikkeelle.

Rampa konttali ja köntysteli Sörnäisiin päin.

XXXI

Syksy oli tullut. Suurilla alangoilla Krokkelbyn ympärillä liikkui vielä joskus vankkureita, joilla kauraa korjattiin talteen. Tuolla saroilla olivat perunat yhä maassa, mutta pakkasen mustiksi puremista. Huvilain taikka pienten töllien pihloilla rehentelivät kaalit korkeina ja sinivihreinä, lerpattavin lehdin, jotka olivat isot kuin norsun korvat ja isonivat syksyn sateissa päivä päivältä.

Satoi, satoi. Vuoroin puhalsi raju tuuli ja vuoroin kohosi mereltä sumu, mutta sekä tuuli että sumu toivat mukanaan sadetta.

Koivut ovat nyt keltaiset. Ne näkyvät, nuo pitkät ja heiveröiset, räikeinä havumetsistä. Pihlajat paistavat punaisina ja kirjavina.

Alkaa tuulla yhä enemmän. Meren ylitse lentää viuhuva myrsky, kattoja jymisyttäen, puita notkistaen, puhelinpylväitä kaataen ... syksyinen myrsky, joka repii koivuista kullankeltaiset lehdet ja raastaa vaahteroilta niiden veripunaiset vaatteet ... karisuttaa kalliot täyteen mäntyjen kuivuneita havuja...

Ja sataa, aamusta iltaan. Tummuneen taivaan akkunat ovat avoinna, vesi virtaa kohisten mäenrinteitä, liottaen maantiet yhdeksi ainoaksi, tahmaiseksi savivelliksi ... paisuttaen kesällä kuivuneet purot lammikoiksi, jotka purkautuvat ojia myöten Vantaaseen. Kylmänä ja sameana vierittää Vantaa laineitaan merta kohti, yhtä kylmää ja sekaisen näköistä kuin se itsekin.

Joskus lakaisee myrsky vielä taivaan tyhjäksi pilvistä, kiireesti ja hätäisesti; silloin näkyy ilmojen sinisyys, mutta ikään kuin tummana, vailla lämpöä ja augetta.

Ainoastaan muutamat vaahterat enää kuultavat punertavilta. Nekin tulevat ruskeiksi.

Joku syysflocki kiiluu kirpeässä punassaan tuolla herrashuvilan puutarhassa.

Tuokioksi pyyhki tuuli taivaan puhtaaksi. Sitten kohoaa ilmanrannalta jälleen pilvistö niin kuin märkä vaate. Maailma pimenee... Ja sataa.

Välistä on hiukan tyyntä. Usva painaa laaksojen povea ... ikään kuin imee maata ... imee siltä viimeisen lämmön ... palelluttaa loputkin kasvit. Kylän pelloilla haiskahtaa lakastuneilta kaaliksilta ja mädänneiltä perunanvarsilta. Sitten kylmenee ja raikastuu, kunnes tulee usva, joka viiltää läpi luiden ja ytimien.

XXXII

On lokakuu. Tyttö ei tullut ramman luokse takaisin.

Nelma jätti hänet, ja muutenkaan ei Sakriksen elämä toden totta ole helppoa.

Ainoastaan suurella vaivalla, tavattomasti ajatuksiaan ponnistaen, uskoi Sakris viimein ... että petos oli petos ... että Nelma oli vetänyt häntä nenästä: lähtenyt hänen luotaan ainaiseksi.

Silloin ei Sakris sietänyt olla kotona ... yhtäkkiä synkäksi ja surulliseksi muuttuneessa kamarissaan. Hän oli aprikoinut siellä asiaa, mitään syömättä. Ulos täytyi hänen nyt väkisinkin tunkeutua, vaikka sääret ja selkä olivat kurjassa kunnossa. Täytyi lähteä tapaamaan ihmistä, jolle olisi puhunut tästä petoksesta. Niin oli hänen alussa.

Minne nyt mennä? Peltiseppä Savolaisenku luokse? Sakris oli kuullut hänen muuttuneen, yhä rikastuessaan, merkillisen porvarilliseksi. Olivat kertoneet Sakrikselle, ettei hän enää suvainnut entisiä tuttaviaan ... vaan haukkui heitä punikeiksi ja mahtaili. Mitä oli onnettomalla tekemistä sellaisen

ihmisen kanssa? Hänellekö valittaisi Sakris, jonka asiat olivat niin hullusti.

Mutta köyhää kivimies Bergmania puhuttelemaan konttasi hän ylimpään kerrokseen eräänä lauantaina ... ilmaistakseen hänelle katkeruutensa ja surunsa. Olihan Bergmanilla itselläänkin ... ilkeä akka: komenteleva ja ärhentävä. Nyt ei akka sattunut olemaan kotona. Mutta Bergman kuunteli Sakrista melkein ilveilevän näköisenä... Naurahteli hänelle ... ja alkoi sitten kertoa matkustelleensa etsimässä töitä, sekä junalla että jalkaisin. Töitä ei ollut täällä saatavissa ... edes hänellä, sellainen oli aika... Yhä lisääntyi kaiken elämiseen tarvittavan kalleus. Bergman oli alakuloinen ... ja aprikoi, pitäisikö tästä sittenkin lähteä Venäjälle. Mutta siellähän kuului olevan vielä hullumpaa kuin Suomessa.

Sakris ei vielä silloin tällaisia seikkoja oikein ajatellut. Eikä Bergman tuntunut välittävän hänen asiastaan. Muita läheisiä tuttuja ei Sakriksella paljon ollutkaan; ainoastaan etäisempiä ... mutta ne asuivat loitolla Sakriksen mörskästä ... hän ei olisi jaksanut tallustaa heidän luokseen, eikä varsin voinutkaan, kun ei vakituisesti niissä käynyt.

Mutta kompuroidessaan rauhattomana pitkin kylää ja tullessaan Krokkelbyn pienen ja suippotornisen kappelikirkon lähelle, näki Sakris kirkon aitovierellä ukon, jota pidettiin yleensä tylsämpäisenä. Mies istui maassa ja kalvoi jotain kerjäämäänsä leivänpalaa ... ja mutisi itsekseen tolkkuttomia sanoja. Kukkelmanin piti nyt ehdottomasti saada puhua. Niin kuin sanottu, tämä tapahtui alussa: Sakris oli ollut Nelmasta erossa vasta viikon päivät. Sakris pysähtyi siis tylsämpäisen eteen ... ja alkoi haukkua hänelle naisia. Kertoi, minkälainen nainen hänellä oli ollut: varastanut häneltä ... karannut ... ja petkuttanut hänet. Sakris naurahti:

— Kun menet naisen luokse, älä unhotta ottaa mukaasi ruoskaa, se on viisaan Sara Hustan puhetta.

Rampa puhalsi halveksivasti hampaittensa välistä. Ja sitten hän piteli ohimoaan niin kuin sitä olisi kauheasti särkenyt. Hattunsa otti hän päästä ... ja lähti nyt vaivalloisesti horjuilemaan pois ukon edestä, joka ei ollut vastannut hänelle mitään eikä katsonutkaan häneen: mutisteli vain palaa suussaan ja supatteli itsekseen järjettömiä.

Sillä tavalla sai Kukkelman kertoa asiastaan. Mutta ei sekään helpottanut. Kotonaankin hän soimasi Nelmaa itsekseen yhä rumilla ja törkeillä nimityksillä.

Hänen oli aivan mahdotonta ajatellakaan uusia töitä. Ei hän olisi jaksanut edes syödä ... jos hänelle kuka olisi ruokaa tarjonnut.

Kahdesti kävi hän sitten Helsingissä, Nelmaa tavatakseen. Aikoi pyytää häneltä anteeksi ... taivuttaa tyttöä tulemaan luokseen takaisin.

Niin kaunista ja siivoa, puhdasta ja palvelevaista kuin Nelma ei hän ollut koskaan ennen tuntenut. Pahat henget olivat Sakriksen itsensä viettelleet ilkeyteen.

Sakris meni siis Helsinkiin. Mutta vedet silmissä palasi hän näiltä retkiltään Krokkelbyhyn. Ensimmäisellä kerralla näki hän Mimmin huoneistossa paljon vieraita ... noita kirotuita ja vihatuita ... joten hänen täytyi kömpiä tyhjin toimin portaita alas.

Ja toisella kerralla kertoi Mimmi, että Nelma menisi nyt naimisiin! Se sähkömonttööri, joka asui Mimmin vuokralaisena, oli tutustunut siellä Nelmaan, ja oli Nelmaan niin rakastunut, että ottaisi hänen pikku tyttänsäkin itselleen.

Missä sitten Nelma nyt oli?

Hän oli sulhasensa kanssa toisella paikkakunnalla. Siellä heidät pian vihittäisiin. Se monttööri oli saanut toimen siellä.

Sakris ei vielääkään tahtonut uskoa kuulemaansa.

Mutta kotonaan repäisi hän Romeon ja Julian kuvan irti seinältään ... tallasi sitä jaloillaan ja poltti sen. Sinä iltana tultiin hänelle tarjoamaan vähän räätälöimistä. Sakris teki kyllä sen työn: hän tarvitsi rahaa. Hänen piti saada Helsingistä sanomalehtiä ... joista hän voisi etsiä kihlausilmoitusta. Eräällä eukolla tuotti hän itselleen molemmat työväen lehdet. Ilmoitusta ei vielä ollut.

Sakris ajatteli, että Nelma tulee hänen luoksensa takaisin: kuluu ainoastaan muutama viikko, ja Nelma tulee!

Mutta sitten kertoi Bergman nähneensä "Mokraatissa" sen Kukkelmanin heilan vihkimäilmoituksen. Sitä numeroa ei Sakriksella vielä ollut. Hän hankki sen. Bergman puhui totta.

Mutta Sakris ajatteli, että sittenkin Nelma tulee. Ahhah, kovin onnettomana hän tulee. Surkeana ja ...

pahoinpideltyinä. Ei viihdy tuon monttöörin parissa. Alkavat välit kylmetä. Tulee takaisin ... huomaten Sakriksen rakkauden. Lankeaa uskollisena kaulaan ... ja sitten vasta alkaa se heidän oikea elämänsä.

Sakris odotti ja odotti. Hän tunsi, että Nelma tulee. Bergmanille hän sanoikin uskovansa Nelman varmasti palaavan. Mutta Nelma ei tullut.

Sakris istuu ikkunansa ääressä, surkeana ja sinertävänä ... ja tähystelee maantielle. Yöksi jättää hän ovensa lukitsematta ... ja hätkähtää silloin tällöin valveille horteesta, johon hän tuokioksi vaipuu: hän on kuulevinaan eteisestä Nelman kantapäitten kapsavia ääniä.

Mutta Nelmaa vain ei...

Meni viikkoja. Rampa ei haeskellut itselleen työtä.

Kylällä ei häntä näkynyt konttaamassa.

Epätoivokseen myönsi hän nyt itselleen hyvin mahdolliseksi, ettei Nelma tulisikaan. Yhä useammin hän tunsi ... ettei Nelma tulisi koskaan.

Satoi yhtä mittaa. Oli märkää ja kylmää. Ramman jalat panivat hänet konttaamaan huoneessaankin. Mutta enimmäkseen hän köllötti kourussa lavitsalla, kosteassa ja hiljaisessa mörskässään. Luki vanhoja lehtiä, joissa sekin Nelmaa koskeva ilmoitus oli ... ja ajatteli Nelmaa ... ja maailman asioita.

Tekikö se akka Nelmalle niin pahaa? Sakris ei oikein ymmärtänyt, oliko se ihan pahaa. Mutta Nelma vihastui siitä Sakrikselle.

Sakris antoi Nelman mennä akan luo ... ja oli muutenkin ilkeä. Sitä ajatellessa tuntui kuin pahathenget olisivat liehuneet hänen ympärillään...

Päivät pimenivät.

Oli aikaa aprikoida.

Nykyinen yhteiskunta se oli syypää Sakriksen ilkeyteenkin! Se oli rikollinen ... kun se ei ollut rakentanut ja järjestänyt suuria lastenkoteja ... sellaisia, joihin ne isät ja äidit, jotka eivät jaksaa lapsiaan elättää, saattaisivat rehellisesti viedä lapsensa. Jos niin olisi ... silloin ei tytöille tulisi mitään hätää ... eikä Sakrikselle.

Venäjällä kai tehtiin sellaisia seimiä? Siellähän olivat naisetkin yhteiset ... kaikki naiset. He saattoivat elää luontonsa mukaan. Hyvän ja laupiaan Luonnon määräyksiä totellen. Täyttää maan ... niin kuin Luonto alunpitäen oli käsenyt.

Illoin pauhasi sade vesikouruissa seinän takana... Rampa koetti lukea ... ja ajatella Venäjän neuvostovaltaa: kuinka kaikki siellä oli toisin kuin täällä... Kaikki järjestetty köyhien ja työtätekevien etujen mukaisesti... Ja rikkaat, jotka miltei kaikki olivat rikastuneet hävyttömyytensä avulla eivätkä kovalla työllä ... sellaiset kuin esimerkiksi Mikko, joka rakasti koiria, mutta ei ihmisiä ... ne rikkaat oli Venäjällä tapettu ... ammuttu ja mestattu...

Kaikki kävi siellä toisin kuin täällä. Ja hyvin siellä kävi: niin "Työmies" kertoi. "Mokraatti" ... kai petkutti... Minkälaista siellä oikeastaan oli?

Sakris alkoi jälleen toivoa ja uskoa onnellisemmän ajan aamunkoittoon.

Jos nyt Suomi karkaisi työläisten oman valtakunnan kimppuun, aikoen tukehduuttaa alkuunsa sen valon, mikä idästä koittaa, niin ... miksi ei Sakriskin voisi jotain tehdä? Suomen työläiset vastustaisivat sellaista sotaa ... muodostaisivat sotaa vastaan ... armeijan. Sakris neuvoisi univormuja ... taikka nikkaroisi jälleen sänkyjä haavoittuneille sankareille. Niin vastenmielistä kuin hänestä tappaminen onkin, täytyisi tehdä jopa sitäkin ... jos ei muu auttanut. Jos oikein koville ottaisi, Sakris ... ampuisi.

Näitä Sakris aprikoitsi... Odotti venäläistä neuvostoarmeijaa.

Ikään kuin Nelman puolesta hän sitten kostaisi...

Kamari oli autio, roskainen ja likainen. Perunoita hän keitti, mutta kun hän muutaman päivän kuluttua aikoi niitä jälleen maistaa, olivat ne hapanneita, pahoja. Sitten eleli hän kahvilla.

Mitäpä nyt enää ... kun ei Nelmaakaan ollut. Nukkua olisi parasta ollut. Kerran oli hän lähtenyt metsään, haeskelemaan risuja. Siellä hän kasteli itsensä ... eikä päässyt kahteen päivään sängystään. Kiusa oli pahentunut keväästä ... paastoista huolimatta. Olisipa Nelma ollut häntä hoitamassa! Nyt ei tulisi hoidosta mitään... Ja mitäpä siitä.

Vähän kahvinkeitto-lastuja sai hän silloin naapureilta. Niitä on hänellä yhä.

Kuinka kauan pitää hänen vielä vetää tällä tavoin itseään maata pitkin..? Montako talvea?

Kyttyräkin seljässä varmaan kasvaa ... koska sitä niin särkee.

Jos yhteiskunta ... varakkaampi elämä ... olisi sallinut hänen olla Nelmalle hellempi, niin...

Musta käsi taivaasta painuu ramman päälle...

Milloin alkaisi sota? Milloin joutuisi sellainen ... kosto?

Mahtavaa Venäjää ei vain kuulunut.

Ja eräänä päivänä sattui sen harmaan huvilan pihalle, jossa Sakris asui, tulemaan muudan seppä, joka juuri oli palannut Venäjältä. Sinne hän oli paennut punaisten laumassa kapinan päättyessä. Sepän näköinen hän ei ollut ... vaikka sanoi eläneensä sillä ammatilla parikymmentä vuotta ... valtion konepajassa. Niin laiha hän oli ... ja kurjissa vaatteissa. Eivätkö nämä miehet ja naiset, hänen entiset tuttunsa, joiden keskellä hän seiso, häntä enää tunteneet? No, hän oli nähnyt kurjuutta toisenmoista kuin Suomessa. Täällä hän nyt haeskeli työtä itselleen. Sakris oli kontinut eteisen kynnykselle ja kuunteli siinä kyyryllään. Uteliaisuudesta hänen silmänsä kiiltelivät. Mutta sepän kertomuksesta hän masentui. Venäjällä oli muka kauhea nälkä ... se uhkasi tappaa kaikki, niin työläiset ja köyhät talonpojat kuin vähät entiset herratkin. Miksi siellä oli nälkä? Ei ainoastaan poutien tähden, vaan siksi, ettei saada talonpoikaa viljelemään maatansa ... kun häneltä riistetään veroina kaikki muu paitsi se, mitä hän tarvitsee oman henkensä ja perheensä hengen pitimiksi. Ja jos talonpojalla ei ole jakaa viljaa, ei työmies jaksa tehdä työtä ... eikä seppä rupea takomaan komissaarien pettupalkalla ... toisten toverien laiskotellessa. Työläistoverien: herrastoverien. Herrain? Oliko Venäjällä siis yhä herroja? Kyllä, uusia herroja: entisiä työläisiä, joita nyt sanotaan komissaareiksi. Heiltä ei tosin mitään puutu ... mässäävät herkuilla ja ruoskivat muita orjinaan ... ammuttavat työmiehiä ja talonpoikia pienimmästäkin syystä.

— Sinä valehtelet! huusivat akat.

— Hm ... he eivät usko, vaikka heitä löisi lekalla päähän! sanoi kirvesmies Bergman sepälle, pörröistä tukkaansa ravistellen. — He uskovat omiaan.

— Eläköön köyhälistön tiktatuuri! kirkui joukko nuorukaisia.

Seppä sanoi:

— Siinä se on. Teidän mielenne tekisi tiktaattoreiksi? Me oltiin ennen typeriä ... mutta ei niin ilkeitä kuin te.

Bergman meni huokailen Sakriksen ohitse ylös asuntoonsa. Sakris ajatteli:

Onko ... onko sitten köyhien valtio vielä huonompi kuin porvareiden? Kuinka olisi mahdollista ... ettei maailma kirkastuisikaan? Olivatko ihmiset sitten ... niin pahoja..?

Tuuli alkoi kohista, kuljetti pilviä, joista sade romahti. Väki hävisi katon alle. Sakris istui yhä kynnyksellä.

XXXIII

Kyöneleet valahtivat Sakris Kukkelmanin keltaisille poskille, kun hän muisteli onnen aikoja ... huoletonta, kirkasta kesää, jonka hän oli viettänyt Nelman kanssa. Vuoteellaan hän loikoi, polvet pystyssä, nälistyneenä, huohottaen, kipeänä. Kukaan ei häntä hoitanut ... eikä hän ketään pyytännyt eikä tahtonutkaan itseään hoitamaan. Työtä ei hän ollut etsinyt kahteen viimeiseen viikkoon ... ei jaksanutkaan. Hänen naamansa oli parroittunut. Se oli ikään kuin kaventunut. Luonnostaan vetisen harmaat silmät ammottivat isoina. Kyttyrää pakotti... Jaloilla ei pitkälle kontaktu...

Kyöneleet valuiivat, ja hän oli onnellinen ja onneton samalla: onnellinen, että Nelma oli hänellä ollut, ja onneton, että häneltä oli mennyt Nelma, hänen ainoa ilonsa.

Mutta sekä tämä onni että onnettomuus oli häneltä loppuva. Asia oli nimittäin niin, ettei hän ollut

maksanut vuokraansa kahteen kuukauteen. Sellaisista asioista ovat varsinkin nykyaikaiset talonomistajat melkoisen hermostuneita, vihaisia ja hävyttömiä. Niinpä tuli tänä iltana tuon vuokrahuvilan isännöitsijä ... huvilan, jossa Sakris suvaitsi pelkästään makuilla ja aprikoida ja lopulta sairastua heikkouteensa ja kivulaisuuteensa ... tuli Sakriksen kamariin ja uhkasi nostattaa huomisaamuna Sammakon vähäiset tavarat pihalle, taivasalle, ellei rampa silloin maksaisi vuokraansa. Sakris vastasi hänelle ainoastaan:

— Bra, bra!

Mutta Sakriksen mitta oli täysi. Pikari, joka nousee täydeksi tuskaa ja harmia, synkeyttä ja epätoivoa, itsensä soimaamista ja itsensä halveksumista ... vihaa ihmisiä kohtaan ... ja uskonpuutetta, että tällainen on maailma aina oleva; pikari, joka on kukkuroitu kummallisilla aprikoimisilla; noitamalja, josta kieppuu ja huuruaa pahojenhenkien haamuja ja joka saa taivaan näyttämään valtavalta, ihmistä kohti kynsiään kurottelevalta ja tähti-silmillään ilkkuvilta paholaiselta, kun taas Jumalaa ei ole missään, vaan ainoastaan luonto, mikä sekin huvikseen kehittää vaivaisuutta ja kipuja, antaen hulluttion äidin katkaista lapsensa selän pienenä ja hänen selkäytimensä vikaantua; niin, sellainen malja ei lopulta tarvitse enempää kuin pisaran lisää, niin se vuotaa yli reunojensa.

Vuokrahuvilan isännöitsijä meni kamarista. Sakris nousi leukapieliään pureskellen lavaltaan ja konttasi myöskin ulos. Oli ilta ... pihalla pimeää ... ja satoi.

Seuraavana aamuna satoi myöskin. Vuokrahuvilan asukkaiden lukuisat lapset eivät nyt enää voineet leikkiä ja meluta pihamaalla. He keksivät ruveta piilosille halkoliitereissä. Kolme, neljä pikku tyttöä koetteli Sakris Kukkelmanin liiterin ovea. Ovi oli lukitsematta. He aikoivat sinne sisälle piiloon. Näkivät siellä jotain pelottavaa, joka riippui katosta. He luulivat ensin, että se oli jokin humalainen. Mutta sitten he koskivat siihen ... ja se oli heistä hauskaa, sillä se heilui. He alkoivat keinuttaa sitä. Yksi tytöistä, punapäinen ja huima, riuhtoi Sakris Kukkelmania kaikin voimin takinkauluksesta edestakaisin. Sakriksen mustista kasvoista, auki jääneestä suusta, jäykästä ammottavista, lasittuneista silmistä tyttöset eivät paljon välittäneet. Joku heistä rupesi heiluttamaan Sakrista pitkästä tukastakin. Pellavainen tukka oli nyt kuin sotkettu kuontalo. Samalla tytöt lauloivat:

— Sammakko heiluu henkseleistä!

Siihen tuli joku aikaihminen ... ja katsoi vainajaa, ajoi tytöt pois. Mutta tytöt huusivat poikiakin avukseen. Nyt naurettiin ja kiikuteltiin Sakrista oikein kilvalla.

Viimein tuli taas aikuisia, ja kylän poliiseja. Pisin poliiseista löi hiukan tuota hurjinta, punapäistä tyttöä ja sanoi:

— Menettekös, penikat, siitä! Ei sitä saa riepotella ... muuten sitä ei voida tutkia!

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK RAKASTUNUT RAMPA ELI SAKRIS KUKKELMAN,
KÖYHÄ POLSEVIIKKI ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the

user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original "Plain Vanilla ASCII" or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or

unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we

do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.